

Δεκαπενθήμερος

ΠΟΛΙΤΗΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 16 ΜΑΪΟΥ 1985, ΤΕΥΧ. 41, ΔΡΧ. 100

Ψηφίζουμε ΚΚΕ έσωτ.

Φεύγοντας από το ΠΑΣΟΚ

Προεκλογικές συγκεντρώσεις

Στόν κυκεώνα του ΠΑΣΟΚ

Ανάπτυξη
μετεκλογικές σκοπιμότητες
και προεκλογικές σκέψεις

Πολιτική και Σύνταγμα

Δεκαπενθήμερος ΠΟΛΙΤΗΣ

Περιεχόμενα

Παρασκευή 17 Μαΐου 1985 τεύχος 41, δρχ. 100
Κέκροπος 2, Ἀθήνα 105 58 τηλ. 32.39.645 καί 32.28.791

Θέση, Γιατί υποστηρίζουμε τό ΚΚΕ ἔσωτ.	4
Ἄ δεκαπενθήμερος, Προεκλογικά	5
<hr/>	
Γιώργου Καρῶ, Φεύγοντας ἀπό τό ΠΑΣΟΚ, γιά ποῦ	8
Χρύσας Προκοπάκη, Περί Κυρίλλου καί Μεθοδίου	11
Δημήτρη Ἀβραμίδη, Θεσσαλονίκη, φιλελεύθεροι καί Ἕλληνες	12
Δημήτρη Ἀβραμίδη, Πάτρα: Γεμάτη ἢ πλατεία	13
Ἑλίνας Σπυροπούλου, Τόν ἄνδρα μου θά τόν χωρίσω	14
Θράσου Φωτεινοῦ, Ὁ Ἀνδρέας καί οἱ νέοι	15
<hr/>	
Δημήτρη Θεοδώρου, (Ἀν)ηθικολογικοί συμβολισμοί	17
Γιώργου Πάσχου, Σύνταγμα καί Πολιτική	18
<hr/>	
Ἀνέντακτοι ἀπό τόν Πειραιᾶ, Τί ψηφίζουμε	21
Παύλου Κιτσίκη, Γιατί ψηφίζω ΚΚΕ ἔσωτ.	22
<hr/>	
Βασίλη Ζουναλῆ, Ἔργα καί ἡμέρες τῆς ἀλλαγῆς	24
Γιώργου Μαργαρίτη, Ἰδιωτικές ἀστυνομίες	25
Μιγάλη Παπαγιαννάκη, Στόν κυκεώνα τοῦ ΠΑΣΟΚ	26
<hr/>	
Στιγμαῖος, Στιγμαῖα σημειώματα	28
<hr/>	
Λεφτέρη Παπαγιαννάκη, Ἀνάπτυξη, μετεκλογικές σκοπιμότητες καί προεκλογικές σκέψεις	30
Βάσως Κιζήλου, Παύλου Λουκάκη, Ὁ νέος Γ.Ο.Κ.	32
Παύλου Κρέμου, Κλείνουν οἱ «ἀνοιχτές πόλεις»;	34
<hr/>	
Χρήστου Πικριδᾶ, Ὁ Γραμμένος, (σκίτσα)	35
<hr/>	
Σταύρου Λιβαδά, Ἡ κατάληψη τοῦ Χημείου	36
Γιάννη Μπούρη, Ἡ μείωση τῆς θητείας	39
<hr/>	
Κώστα Κριμπᾶ, Ὁ δαρβινισμός μέχρι τίς μέρας μας	41
<hr/>	
ΤΟ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ «ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	45
ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	47

Καί μήν ξεχνᾶτε ὅτι ὁ «Δεκαπενθήμερος» ὡς τίς ἐκλογές κυκλοφορεῖ κάθε ἑβδομάδα.
Καί πάλι μαζί λοιπόν τήν ἐρχόμενη Παρασκευή 24 Μαΐου.

εθνικό
κέντρο
κοινωνικών
ερευνῶν

Κόμματα καί βουλευτικές ἐκλογές στην Ελλάδα 1946-1964

Ἡ ἐκλογική γεωγραφία
τῶν πολιτικῶν δυνάμεων

του
Ἡλία Νικολακόπουλου

ἀθήνα
1985

Ἰδιοκτησία Σ. Δελέγκας καί Σία Ο.Ε. • Ἐκδότης Ἄγγελος Ἐλεφάντης, Μάρκου Μουσαίου 34, Ἀθήνα • Τυπογραφεῖο Χαϊδεμένος, Λεωφ. Βουλιαγμένης 429, τηλ. 9440997

Συνδρομή ἐσωτερικοῦ: Ἐτήσια (26 τεύχη) 2.000 δρχ. Ἑξάμηνη 1.000 δρχ.
Συνδρομή ἐξωτερικοῦ: Εὐρώπη ἐτήσια 2.800 δρχ., Ἑξάμηνη 1.500 δρχ. Ἄλλες
χώρες, ἐτήσια 3.000 δρχ., Ἑξάμηνη 1.700 δρχ.

ΤΡΑΠΕΖΕΣ - ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΔΡΧ. 5.000. Η ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΓΙΑΤΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ ΤΟ ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

Μιλήσαμε στο προηγούμενο τεύχος από αυτήν εδώ τή στήλη για τήν ψευδώνυμη σύγκρουση των δύο κόσμων».

«Οι άριστεροί», γράφουμε, «όσοι γνωρίζουμε ότι ή απόκρουση του καπιταλισμού συνεπάγεται σύγκρουση μαζί του και τελικά μετασχηματισμό τής κοινωνίας, δέν μπορούμε νά επιλέγουμε τήν ιστορική αδράνεια ως μέσο άμυνας άπέναντι στην άστική πρόοδο. Έχουμε βέβαια πολλά προβλήματα νά συζητήσουμε, νά λύσουμε, νά τσακωθούμε. Προέχει πάντως νά συναντηθούμε, νά δημιουργήσουμε ακόμα και μέ τήν νήφο μας (μιά και είναι προεκλογική περίοδος) εκείνον τόν ζωτικό χώρο στην πολιτική σκηνή μέσα στον όποιο και από τόν όποιο θά τεθούν τά ζητήματα του σοσιαλισμού. Είναι πιά καιρός ή προσωπική αδράνεια ή άμηχανία κάποιων άριστερών νά πάψει νά συναντάται ιδεολογικά και νά τροφοδοτεί έκλογικά τήν ιστορική αδράνεια που αντιπροσωπεύει τό ΠΑΣΟΚ, άν τουλάχιστον εξακολουθούν νά επίζητούν όχι άπλως τήν αναβολή των δεινών αλλά τήν άποτελεσματική σύγκρουση μέ τόν κόσμο που αντιπροσωπεύει ή Δεξιά, τόν κόσμο δηλαδή του καπιταλισμού».

Οι άριστεροί λοιπόν θά πρέπει νά ψηφίσουν τήν Άριστερά σε τούτες τίς έκλογές. Δηλαδή τήν ανανεωτική Άριστερά και συγκεκριμένα τόν οργανωμένο πολιτικό της έκφραστή, τό ΚΚΕ έσωτερικού. Μέσα σε έναν κόσμο, τόν κόσμο του καπιταλισμού, που υποτάσσει τούς ανθρώπους στις αποτρόπαιες ανάγκες του, που καθιστά τούς μέν άβουλους ύπαλλήλους του νόμου του κέρδους, τούς δέ «δομικά άπόβλητα» τής κοινωνίας και τής ανεργίας της, που έμπορεύεται τόν έλεύθερο χρόνο μας και αντικαθιστά τήν εκτός εργασιακών σχέσεων ενεργητικότητα μέ τήν παθητική τηλεθέαση τής ζωής κάποιων άλλων, ένα κόσμο που αφιερώνει τήν εργασία στο κέρδος και άπομυζά στο όνομά του τήν υπεραξία τής εργασίας, όσοι δέν θέλουμε νά γίνουμε άβουλοι ύπηρέτες του άπρόσωπου μεγάλου αφεντικού που όνομάζεται κέρδος, και των φορέων του, ένα μόνο δρόμο έχουμε: τό σοσιαλισμό, δηλαδή τήν κατάργηση τής άτομικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής, τή δημοκρατική έξουσία των εργαζομένων, ως αναγκαία προϋπόθεση για νά πάρει ή κοινωνία τίς τύχες της στα χέρια της.

Τό ΚΚΕ, θαυμαστής και θεράπων του σοβιετικού μοντέλου, μιās νέας δηλαδή ταξικής κοινωνίας που βασίζεται στην νομή του κράτους, τό όποιο είναι και ό ιδιοκτήτης των μέσων παραγωγής, μιās κοινωνίας άνελεύθερης που δέν μπορεί νά εκδημοκρατιστεί άκριβώς γιατί τότε θά κατέρρεε τό όχυρό του κράτους των όλίγων, δέν είναι βέβαια σε θέση νά έμπνεύσει τό όραμα τής νέας κοινωνίας. Παράλληλα δέν είναι σε θέση νά προχωρήσει ούτε ένα μικρό βήμα προς τήν κοινωνία που επιδιώκει, καθώς ή άδιέξοδη στρατηγική του, που συνίσταται στην ένταξη τής Έλλάδας στο στρατόπεδο του ύπαρκτου σοσιαλισμού, προσκρούει άκριβώς στην διαίρεση του κόσμου σε δύο στρατόπεδα, διαίρεση που τή διαιώνισή της προάγει και έγγυάται ή ίδια ή «έλευθερώτρια» Ε.Σ.Σ.Δ.

Η ανανεωτική Άριστερά δέν έχει βέβαια έτοιμες λύσεις για όλα τά προβλήματα. Έχει όμως αναζητήσει και περιγράφει στην πολιτική της τό μόνο ρεαλιστικό πλαίσιο για τό μετασχηματισμό τής κοινωνίας μας, τό πλαίσιο των κοινωνικών άγώνων των συνδεδεμένων παράλληλα μέ τούς άγώνες των άλλων εργαζομένων τής Εύρώπης. Άγώνες σήμερα ακόμα άμυντικούς, καθώς ή εύρωπαϊκή Άριστερά μόλις τώρα αρχίζει νά συνειδητοποιεί τό τραύμα του πρώην φιλοσοβιετισμού της και τήν κρίση στρατηγικής στην όποία περιήλθε μετά τήν έγκατάλειψη του σοβιετικού μοντέλου, άγώνες όμως που αύριο θά γίνουν επιθετικοί, καθώς έχουν ήδη ξεκινήσει οι διαδικασίες για τό ξεπέραςμα τής κρίσης τής Άριστερας, καθώς ή κρίση του καπιταλισμού φέρνει και πάλι στην επικαιρότητα τήν ανάγκη τής σοσιαλιστικής διεξόδου.

Υποστηρίζουμε λοιπόν τό ΚΚΕ έσωτερικού: όχι μόνο γιατί ή ανανεωτική Άριστερά έχει ρεαλιστικές προτάσεις για πολλά από τά σημερινά προβλήματα του τόπου, προβλήματα που άνέκυψαν από τήν εποχή τής Δεξιάς και που ή διακυβέρνηση τής χώρας από τό ΠΑΣΟΚ επέτεινε και συσώρευσε επικίνδυνα, ώστε νά ζούμε σήμερα σε ένα καθεστώς οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής κρίσης. Μά κυρίως γιατί γνωρίζουμε ότι ή μόνη πραγματική έξοδος από τήν πολύπλευρη κρίση είναι τελικά ό σοσιαλισμός. Ό δρόμος είναι μακρύς και δύσβατος, οι άπαντήσεις δέν είναι έτοιμες (ίσως σήμερα λιγότερο παρά ποτέ) και σ' αυτό τό θέμα οι ευθύνες και ή όλιγωρία δέν ανήκουν άποκλειστικά στην ήγεσία του ΚΚΕ έσωτερικού, αλλά και σε όλους τούς άριστερούς, στο μέτρο που συναποτελούν τήν πολιτική δύναμη του σοσιαλισμού.

Αν ωστόσο ή ανανεωτική Άριστερά δέν βγει ενισχυμένη από τήν έκλογική μάχη, οι ιδέες, ή υπόθεση του σοσιαλισμού θά όπισθοδρομήσουν σ' αυτό τόν τόπο, ή πολιτική κρίση τής Άριστερας θά διαιωνιστεί, ή μόνη φωνή πολιτικής και κοινωνικής κριτικής θά βουβαθεί, ή χώρα θά περιφέρεται σε ένα έφιαλτικό τοπίο χωρίς μέλλον. Η υπόθεση του ΚΚΕ έσωτερικού είναι δεμένη μέ τήν υπόθεση του σοσιαλισμού και ή τελευταία είναι ευθύνη των φορέων του, δηλαδή των άριστερών.

Είναι δηλαδή ευθύνη των σημερινών άριστερών νά θέσουν τό ζήτημα του σοσιαλισμού μέ όλους τούς τρόπους: και ψηφίζοντας ΚΚΕ έσωτερικού. Όστε νά μπορούμε αύριο νά συζητήσουμε και τίς ευθύνες τής Άριστερας άπέναντι στην έλληνική κοινωνία από καλύτερες θέσεις, μέ πιο γόνιμους όρους. Και τότε δέν θά πρόκειται άπλως για συζήτηση, αλλά για πράξη.

ΠΕΡΙΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Ἡ δημοσίευση τῆς λίστας τῶν ὑποψηφίων ἀπό τὰ δύο μεγάλα κόμματα ἤρθε νά ὑπογραμμίσαι τὴν ἔνδεια τὴν ὁποία, πίσω ἀπὸ τὶς μεγαλόστομες διακηρύξεις πού συνόδευσαν τὴν κατάργηση τοῦ σταυροῦ προτίμησης, συνεχίζει νά ἀποπνέει ἡ ἰδεολογία τῶν κρατούντων. Καί βέβαια ἡ Νέα Δημοκρατία εἶναι ἀπολύτως συνεπής: αὐτὴ ποτέ δέν δέχθηκε τὴν κατάργηση τοῦ σταυροῦ. Εἶναι λοιπόν φυσικό νά καταρτίσει τὶς λίστες τῆς μέ βάση τὶς προτιμήσεις

τήρια), ἀλλὰ τοὺς πῶ ἀξίους, πράγμα πού θά ὀδηγοῦσε περαιτέρω σέ ἀναβάθμιση τοῦ κοινοβουλίου, τοῦ ἐπιπέδου τῆς πολιτικῆς διαμάχης κ.λπ., κ.λπ.

Ἄρα αὐτὰ βέβαια δέν ἀρκεῖ νά τὰ ἐξαγγέλλει κανεὶς· πρέπει καί νά τὰ κάνει. Δέν εἶναι δηλαδή ἡ κατάργηση τοῦ σταυροῦ πού ἀπὸ μόνη τῆς, αὐτόματα, θά ὀδηγοῦσε σέ ποιοτικὴ ἀναβάθμιση τῆς πολιτικῆς ζωῆς, ἂν δέν συνοδευτεῖ —π.χ. στὸν καταρτισμὸ τῆς λίστας— ἀπὸ τὶς ἀνάλο-

στές, αὐτοὶ θά πρέπει νά γνωρίζουν ὅτι ἔχουν ἐγκαταλείψει τὰ δικά τους ὄπλα, τὰ ἰδεολογικὰ ὄπλα μέ τὰ ὁποῖα θά μπορούσαν νά νικήσουν τὸν ἀντίπαλο (ὄχι κερδίζοντας τὶς ἐκλογές, ἀλλὰ ἀναμορφώνοντας τὸν τόπο) καί ὅτι μάχονται μέ τὰ ἴδια ἀκριβῶς μέσα —καί ἐπομένως καί γιὰ τὸ ἴδιο ἔπαθλο— μέ τὰ ὁποῖα μάχεται καί ἡ Νέα Δημοκρατία. Ἄργα ἢ γρήγορα αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ σύγκρουση θά ἀποβῆ ὑπὲρ τῆς τελευταίας.

Λίστα καί σταυρός

τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος, ὅπως αὐτές ἐκδηλώθηκαν στὶς τελευταῖες βουλευτικὲς ἐκλογές τοῦ 1981. Ἄν δηλαδή ἐξαίρεσει κανεὶς κάποιους ὑποψηφίους ἐκ μεταγραφῆς οἱ ὁποῖοι διαπραγματεύτηκαν μίαν ἐκλόγημη θέση στὴ λίστα, ἂν ἀκόμα ἐξαίρεσουμε τὴν ἡλικιακὴ «ἀνανέωση» καθὼς καί κάποιους συμβιβασμούς μεταξὺ τῶν διαφόρων ἰδεολογικῶν τάσεων μέσα στὸ κόμμα αὐτό, οἱ λίστες τῆς Νέας Δημοκρατίας στὸ μεγαλύτερο μέρος τους βασίζονται καί ἐπιαναλαμβάνουν τὴ λαϊκὴ ἐτυμηγορία πού ἐκφράστηκε διὰ τοῦ σταυροῦ τὸ 1981.

Ἄλλα ἀκριβῶς τὰ ἴδια μπορεῖ νά παρατηρήσει κανεὶς καί γιὰ τὶς λίστες τοῦ ΠΑΣΟΚ. Πρυτάνευσαν δηλαδή ἀκριβῶς τὰ ἴδια κριτήρια μέ ἐκεῖνα τῆς Νέας Δημοκρατίας καί ὁποσδήποτε καμιά ποιοτικὴ διαφορά δέν ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς πασοκικὲς λίστες τοῦ 1981 καί τὶς σημερινές.

Ἄν πιστεῦε κανεὶς τὶς ἐξαγγελίες τοῦ 1982, ἡ κατάργηση τοῦ σταυροῦ θά ὀδηγοῦσε (ἔστω σταδιακὰ) στὴν ἐξάλειψη τῶν σχέσεων ἐκεῖνων πού διαμόρφωναν τὸν «παλαιὸ τύπου» πελαταιακὸ βουλευτὴ μέ τὰ ρουσφέτια, τὶς κουμπιές καί τὸν τοπικισμό, τὰ κόμματα θά πρότειναν ὡς βουλευτὲς ὄχι ἀναγκαστικά τούς πῶ δημοφιλεῖς (μέ τὰ πῶ πάνω «φαῦλα» κρι-

γες ἐνέργειες.

Καί δέν συνοδεύτηκε. Τὰ κριτήρια τοῦ κ. Παπανδρέου —παρὰ τὴ φημολογούμενη ἀντίδραση Γεννηματᾶ— περιορίστηκαν στὸ βόλεμα| κάποιων ἐξωκοινοβουλευτικῶν κυβερνητικῶν στελεχῶν, στὴν προώθηση σέ ἐπίκαιρες θέσεις τῶν ἐκ μεταγραφῆς καί, βέβαια, στὴν πλαισίωση τῶν συνδυασμῶν μέ ὑποψηφίους πού ἔχουν «τοπικὴ δύναμη», μέ τὰ γνωστά παλιά κριτήρια.

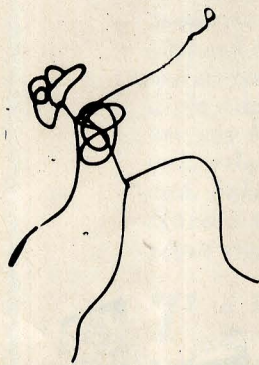
Μά εἶναι ὥρα γιὰ τέτοιες πολυτέλειες; Ἐδῶ ἔχουμε πόλεμο με τὴ Δεξιά, ἐπιχειρηματολογοῦν οἱ ἀνδρείκοί. Τὸ ζήτημα ὅμως εἶναι ὅτι σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο, σ' αὐτὸν τὸν ἀνταγωνισμό καλύτερα, τὰ μέσα εἶναι παρόμοια μέ ἐκεῖνα τοῦ ἀντιπάλου. Τὸ ζήτημα εἶναι ὅτι, ἀπὸ τοὺς δύο συγκρουόμενους κόσμους, ὁ ἕνας ἔχει δεχτεῖ χάριν τῆς σύγκρουσης στὸ ὄνομα μιᾶς ἀπώτερης ἀλλαγῆς, νά εἶναι στὸ παρόν τόσο ἴδιος μέ τὸν ἀντίπαλό του, ὥστε ἡ σύγκρουση νά καταντάει σκυλοκαβγάς. Ἡ, γιὰ νά τὸ ποῦμε ἀλλιῶς, δέν ὑπάρχουν στὴ σημερινὴ σύγκρουση ὡς πρόπλασμα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, πού θά ἄλλαζαν τοὺς ὅρους τῆς σύγκρουσης, τὸ πεδίο τῆς σύγκρουσης αὔριο. Ὅσοι μέσα στὸ ΠΑΣΟΚ θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τους σοσιαλι-

Ἀυτὰ βέβαια γιὰ ὅσους καλόπιστους πῶ στεφαν ὅτι ἡ κατάργηση τοῦ σταυροῦ ἦταν ἓνα βῆμα πρὸς τὴν ἐξυγίανση καί τὴν ἀναμόρφωση τῆς πολιτικῆς ζωῆς. Γιατί γιὰ τὶς προθέσεις τοῦ Ἄ. Παπανδρέου καί τοῦ στενοῦ του ἐπιτελείου, δέν ὑπῆρχε ἀμφιβολία ἤδη ἀπὸ τὸ 1982. Ἡ κατάργηση τοῦ σταυροῦ, τὴ στιγμή πού στὸ πολιτικὸ στερέωμα ἐπικρατοῦν ἀρχηγικά καί ὄχι δημοκρατικὰ ὀργανωμένα κόμματα, τὴ στιγμή πού τὸ κοινοβούλιο ὀδηγεῖτο ὀλοταχῶς —καί συνειδητὰ— σέ πλήρη ὑποβάθμιση, δέν ἦταν βῆμα ἀναβάθμισης, ἀλλὰ βῆμα πού περιέγραφε καί ὀλοκλήρωνε αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν κοινοβουλευτικὴ σήψη. Δέν ἐπιδιώκετο ἡ διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ ἡ «διαπαιδαγώγηση» (δηλαδή ἡ χειραγώγηση) τῶν βουλευτῶν, ἡ τελειοποίηση τοῦ ἀρχηγικοῦ μοντέλου. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε (γιὰ τὸν καλύτερο δηλαδή ἔλεγχο τῶν βουλευτῶν) τὸ νομοσχέδιο περὶ σταυροῦ ἦταν τὸ μόνο «προεκλογικὸ» μέτρο πού προτάθηκε ὄχι στὴν τελευταία σύνοδο τῆς Βουλῆς ἀλλὰ ἤδη ἀπὸ τὸ 1982.

Σήμερα πάντως ἡ κατάργηση τοῦ σταυροῦ παρουσιάζει πολλές παρενέργειες πού γονατίζουν τὸν ἀρχηγό. Δυσαρέσκεις, συγκρούσεις, πιέσεις γιὰ τὸν καταρτισμὸ τῆς λίστας, ἐνίοτε καί ἀποχω-

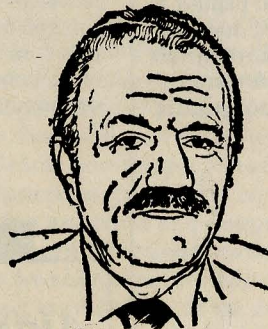
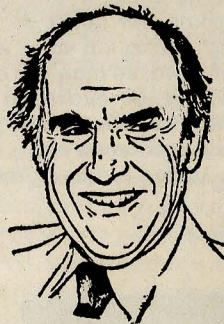
ρήσεις ή και προσχωρήσεις σε άλλα κόμματα. Από την άλλη μεριά και δεδομένου ότι κριτήριο του άρχηγού για τη διαμόρφωση της λίστας είναι το κριτήριο της λαϊκής επιδοκιμασίας, δεδομένου δηλαδή ότι το κριτήριο δεν άλλαξε, οι βουλευτές είναι υποχρεωμένοι να πολιτεύονται με τον ίδιο τρόπο όπως και παλιότερα. Μόνο που σήμερα δεν υπάρχουν πια αντικειμενικά κριτήρια που θα βοηθούσαν τον άρχηγό να κρίνει την τοπική ά-

πήχηση του βουλευτή. Για να μη φτάσουμε λοιπόν να γίνεται και στο έτος 2000 ή διαμόρφωση της λίστας με βάση τη «βουλευτική άποψη» του 1981, προτείνουμε πριν από τις επίσημες εκλογές να καθιερωθούν και προκαταρκτικές (κάτι σαν τις εκλεκτορικές των ΗΠΑ, αλλά με συμβουλευτικό χαρακτήρα) κατά τις οποίες ο λαός θα υποδεικνύει στον άρχηγό τους υποψήφιους της προτίμησής του. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο άρχηγός (που διατηρεί βέβαια το δικαίωμα της τελικής κρίσης) θα συνεχίσει να ελέγχει την κοινοβουλευτική του ομάδα, παράλληλα όμως θα αποφεύγει και τις δυσάρεστες των βουλευτών, μιά και στις περισσότερες περιπτώσεις, εκεί δηλαδή όπου δεν υφίσταται ιδιαίτερο θέμα, θα μπορεί να δικαιολογεί την εκλογή του με την έτυμγορία του «κυρίαρχου λαού».

*Έτσι θα μπορούμε κι εμείς να υποδείξουμε στο κόμμα μας υποψήφιους που ανήκουν στην τάση της προτίμησής μας, ενώ θα λιγοστέψουν και εκείνα τα φαινόμενα εικονικών διευρύνσεων που παρατηρούνται τελευταία με τη συμμετοχή μη κομματικών υποψηφίων σε κομματικούς συνδυασμούς, αλλά σε μη εκλόγιμη θέση. Ίσως μάλιστα εκλείψει και το φαινόμενο να τοποθετούνται σε μη εκλόγιμες θέσεις της λίστας υποψήφιοι παρά τη θέλησή τους, λές και το βουλευτικό αξίωμα είναι κάτι σαν τη συλλογή υπογραφών στήριξης.

*Η μήπως είναι;

Συναφής με τα παραπάνω είναι και η διαδικασία που οδήγησε στο σχήμα ΚΚΕ-Συνεργαζόμενοι. Δεν γνωρίζουμε τί θα είχε γίνει αν δεν είχε καταργηθεί ο σταυρός, δεν γνωρίζουμε δηλαδή αν σ' αυτή την περίπτωση οι εκ του ΠΑΣΟΚ προερχόμενοι θα κατέφευγαν με την ίδια ευκολία στο ΚΚΕ. Γνωρίζουμε πάντως, είμαστε δηλαδή σε θέση βάσιμα να υποθέσουμε, ότι αν διατηρούνταν ο σταυρός προτίμησης, οι κ. Παναγιώλης, Δρεττάκης, Ίντζές και Ευαγγελινός δεν είχαν καμιά πιθανότητα να εκλεγούν βουλευτές με τη σημαία του ΚΚΕ. Κι αυτό γιατί τα στελέχη αυτά δεν έχουν προσωπικούς ψήφους (ό-

νη πιθανότητα, όπως είπαμε, θα ήταν αν η κίνησή τους προς το ΚΚΕ αντιπροσώπευε και μιάν ανάλογη διαδικασία στη βάση. Με την κατάργηση του σταυρού προτίμησης (που θα κατέγραφε τελικά και τις προκριματικές διαστάσεις του φαινομένου), το ΚΚΕ είναι σε θέση να καταρτίσει έτσι τις λίστες του, ώστε να ελπίζει μελλοντική πρόκληση ενός τέτοιου λαϊκού φαινομένου. Εισαγόμαστε έτσι σε ένα παιχνίδι πολιτικών συμβολισμών, όπου το κάθε κόμμα προσπαθεί να καταλάβει ένα μέρος «βουλευτικού χώρου» που κατείχε προηγουμένως άλλο κόμμα, με την ελπίδα (ή απλώς την πρόθεση) ή

Συνεργασίες και διεργασίες στο ΚΚΕ

πότε θα μπορούσαν να κατέβουν και ως ανεξάρτητοι), ούτε όμως αντιπροσωπεύουν κάποια λαϊκή δυναμική με την έννοια της μαζικής διαρροής ψήφων από το ΠΑΣΟΚ προς το ΚΚΕ, ή όποια θα τα αναδείκνυε. Το ψηφοδέλτιο του ΚΚΕ ψηφίζουν (προς το παρόν τουλάχιστον, κατά τη γνώμη μου όμως και στο μέλλον) οι όπαδοί, οι ψηφοφόροι του ΚΚΕ. Και αυτοί βεβαίως επιθυμούν να ψηφίσουν τον δικό τους άνθρωπο και όχι τον κ. Δρεττάκη.

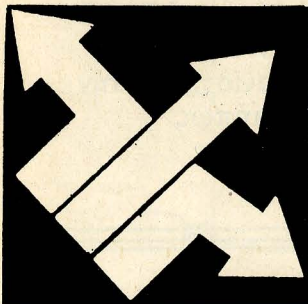
Και επειδή έτσι έχουν τα πράγματα, τα στελέχη αυτά ίσως σε άλλη περίπτωση να μὴν προσχωρούσαν στο ΚΚΕ, έφόσον δεν θα είχαν πιθανότητα να εκλεγούν. Η μό-

κατάληψη βουλευτικού χώρου να προλειάνει τη μελλοντική κατάληψη του ανάλογου εκλογικού χώρου.

Είναι λοιπόν σε θέση οι κομματικές ηγεσίες μέσω και της κατάργησης του σταυρού, μέσω δηλαδή του γεγονότος ότι η λίστα δεν εκφράζει τις προθέσεις των ψηφοφόρων αλλά τις προθέσεις των κομμάτων, να προκαλέσουν φαινόμενα πολιτικής μετατόπισης; Θα λέγαμε όχι. Η φθορά, ή χρεοκοπία του ΠΑΣΟΚ, από την όποια, εύλογα, προσδοκᾶ και το ΚΚΕ να πάρει το μερίδιο που του αναλογεί, είναι τελείως ανεξάρτητη από τον «πόλεμο της λίστας». Έχει δηλαδή να κάνει με το ίδιο

ΠΕΡΙΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

τό ΠΑΣΟΚ και την επιτυχία ή χρεοκοπία της πολιτικής του, με τη συνέχιση της εξουσίας του, με την αντιπολίτευση που του άσκούν οι άλλες πολιτικές δυνάμεις. Μέ αυτή την έννοια και εφόσον τό ΠΑΣΟΚ δέν χρεοκοπήσει —εφόσον δηλαδή κερδίσει τίς εκλογές— τό σχήμα ΚΚΕ—Συνεργαζόμενοι θά λειτουργήσει στό κενό. Οί συνεργαζόμενοι θά καταγραφούν στή συνείδηση του κόσμου ως ένα ακόμη παράρτημα του ΚΚΕ (όπως και θά είναι, αφού με την ψήφο του θά έχουν εκλεγεί ο κ. Παναγιούλης, ο κ. Δρεττάκης, ίσως και ο κ. Ίντζές), κάτι σάν τό Α.Κ.Ε. ή τούς εαμογενείς —για νά μιλήσουμε μόνο για τά πρόσφατα— που άργά ή γρήγορα θά ταυτιστεί πλήρως με τό ΚΚΕ.

Η μόνη περίπτωση νά λειτουργήσει τό σχήμα των συνεργαζόμενων ως υποδοχή για τούς δυσαρεστημένους της βάσης του ΠΑΣΟΚ πρίν χάσει τή ζωντάνια του (δηλαδή τή συμβολική «άνεξαρτησία» του), είναι εφόσον χάσει τό ΠΑΣΟΚ τίς εκλογές ή, έστω, δέν άναδείξει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Άλλά ακόμα και σ' αυτή την περίπτωση, θά ήταν μάλλον συμφερότερο για τό ΚΚΕ οί διαφωνίες με τόν Ά. Πανδρέου νά εκφράζονται άρχικά από τά μέσα, ή δέ αποχώρηση των στελεχών νά γινόταν «πάνω στή βράση» (π.χ. πάνω στό πρόβλημα άν θά συνεργαστεί μετεκλογικά τό ΠΑΣΟΚ με τό ΚΚΕ, ή θά διαλυθεί ή Βουλή), όταν δηλαδή τεθούν τά προβλήματα, παρά εκ προοιμίου, δηλαδή άκαιρα.

Βιάζεται πολύ τό ΚΚΕ. Και ίσως όταν έρθει ή κατάλληλη στιγμή νά είναι ήδη κουρασμένο, τό δέ σχήμα με τούς συνεργαζόμενους μάλλον φθαρμένο. Γιατί βέβαια είναι ή ίδια ή πολιτική του ΚΚΕ που δέν σηκώνει συνεργασίες, που φθείρει τέτοιου είδους σχήματα, δείχνοντας μάλιστα εκ των προτέρων σε όλους τούς επίδοξους συνεργαζόμενους πώς θά καταστήσουν σε λίγο καιρό, άν προσεγγίσουν τό ΚΚΕ.

Και ενώ αυτά συμβαίνουν από πλευράς ΚΚΕ, στό ΚΚΕ έσωτερικού ή προοπτική της συνεργασίας εμφανίζεται με αντίστροφους όρους. Άναφερόμαστε βέβαια στό άρθρο του Ν. Καρρά που δημοσιεύτηκε

νηση «ό σύντροφος»), παρά νά τό αντιμετώπισει ως ξένη, δηλαδή έχθρική άποψη, που δημοσιεύεται σε ξένη εφημερίδα, πρός την όποία οί στήλες της *Αύγης* άνοίγουν πόλεμο.

**Οί «άγονες» περιοχές:
μήπως εκεί τό έδαφος
δέν παράγει άριστερούς;**

στήν *Αύγή* τήν περασμένη εβδομάδα, και τό όποιο —σε τόνο άλαζονικό μάλιστα— καλεί τό ΚΚΕ έσωτ. νά άποσυρθεί στίς «άγονες» εκλογικές περιφέρειες υπέρ του ΠΑΣΟΚ.

Τό ζήτημα βέβαια δέν είναι ότι βρέθηκε κάποιος που νά 'χει αυτή τήν άποψη. Πάντα θά βρίσκεται κάποιος... Τό ζήτημα είναι γιατί μία τέτοια άποψη είναι σήμερα άπολύτως νομιμοποιημένη (παρότι βέβαια καταδικάζεται) στόν χώρο της ανανεωτικής Άριστεράς, ενώ κάτι τέτοιο θά ήταν άδιανόητο για τό ΚΚΕ φερειπείν —άν κάποιος εγκάθετος του ΠΑΣΟΚ υποστήριζε μία τέτοια άποψη για τό ΚΚΕ, όλοι θά τόν πέρναγαν για τρελό. Άντίθετα, ή έκφραση αυτής της άποψης θεωρείται φυσιολογική στό χώρο του ΚΚΕ έσωτ., μάλιστα ή *Αύγή* δικαιολογείται για τή δημοσίευσή της πληροφρώντας μας ότι άλλιώς ό άρθρογράφος θά έδινε τό κείμενο στην *Ελευθεροτυπία*. Δέν μάς νοιάζει βέβαια τό ποιόν του άρθρογράφου έδώ, μάς νοιάζει όμως, και μάλιστα πολύ, ότι ή *Αύγή* προτίμησε νά δει δημοσιευμένη τήν παραπάνω άποψη στό δικό της φύλλο, παρά σε ξένη εφημερίδα —και μάλιστα φιλοκυβερνητική. Προτίμησε δηλαδή νά αντιμετώπισει τό ζήτημα ως ένδοικογενειακή διαφορά που θά λυθεί με διάλογο στό κομματικό πλαίσιο (έξου και ή προσφώ-

Η δημοσίευσή της καθιστά τήν άποψη του Ν. Καρρά «μειοψηφούσα» μέν, αλλά πάντως θεμιτή. Άποψη δηλαδή που «παίζει» μέσα στίς έπιλογές του ΚΚΕ έσωτ., άσχετα άν σήμερα χάνει. Άντίθετα ή μη δημοσίευσή της, ή αντιμετώπισή της ως άποψης έχθρικής, θά υποχρέωνε τό ΚΚΕ έσωτ. νά πολεμήσει τό ΠΑΣΟΚ (και όχι άπλώς τόν άπροκάλυπτο φιλοπασοκισμό στίς τάξεις του), θά άνοιγε δηλαδή μέτωπα.

Αυτά ακριβώς τά μέτωπα που οί υπεύθυνοι του ΚΚΕ έσωτ. θέλουν νά κλείσουν. Και όσο τά κρατούν κλειστά, τόσο πιο συχνά θά εμφανίζονται στην ανανεωτική Άριστερά άπόψεις σάν κι αυτές του Ν. Καρρά. Άπόψεις δηλαδή που ξεκινώντας από τήν άτελή πολιτική αυτονομία, θά τήν προεκτείνουν και οργανωτικά ή εκλογικά, θά προτείνουν δηλαδή τήν οργανωτική ύπαγωγή του ΚΚΕ έσωτ. στό ΠΑΣΟΚ: ό δρόμος της ΕΔΑ ψάχνει για νέους, μιμητές. Εκεί λοιπόν φτάσαμε; Και άραγε υπεύθυνος είναι ό όποιος Ν. Καρράς έχει φιλοπασοκικές τάσεις, ή εκείνοι που του επιτρέπουν νά τίς εκφράζει δημόσια και μάλιστα επίσημα, στή μέση της προεκλογικής μάχης, τήν ίδια ώρα που κάποιοι άριστεροί του ευρύτερου ανανεωτικού χώρου συσπειρώνονται γύρω από τό ΚΚΕ έσωτερικού και συγκροτούν έπιτροπές εκλογικής υποστήριξης;

**Ο δεκαπενθήμερος
και άντ' αυτό
ό εβδομαδιαίος**

Φεύγοντας από τό ΠΑΣΟΚ — για ποῦ;

Πόσο σοβαρή ὑπόθεση εἶναι τελικά πού ὁ Παναγούλης, ὁ Ἴντζές, ὁ Εὐαγγελινός καί ὁ Δρεττάκης συμπεριλαμβάνονται στή λίστα τοῦ ΚΚΕ, καί μάλιστα σέ θέσεις ἐκλόγιμες ἢ διεκδικούμενες; Πόσο σημαντική εἶναι ἡ ὁμάδα τῶν «συνεργαζόμενων», ὅπως ὀνομάστηκε, μέ τό ΚΚΕ πού ἐμφανίστηκε στήν προχθεσινή συνέντευξη τύπου; Θά φέρουν ψήφους στό ΚΚΕ ἢ μήπως τό πραγματικό πρόβλημα εἶναι ἄλλο; Γιατί ψήφους μπορεῖ ὄντως νά μή φέρουν, τί θά γίνει ὁμως αὔριο;

ΚΚΕ καί συνεργαζόμενοι

Εἶναι ἴσως εὐκολο νά ξεπερδέψει κανεῖς μέ τά παραπάνω, λέγοντας γιά παράδειγμα ὅτι οἱ λίστες εἶναι ἡ αἰτία γι' αὐτές τίς συνεργασίες μέ τό ΚΚΕ, ἀφοῦ μόνο αὐτό προσφέρει τή δυνατότητα γιά βουλευτικί. Ἐξίσου εὐκολο εἶναι νά ποῦμε ὅτι ὁ Β. Φίλιας μᾶς ἔχει πρήξει καιρό τώρα, ΚΚΕ εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Μποροῦμε ἀκόμα νά χαμογελάσουμε συγκαταβατικά μέ τόν βολонταρισμό τοῦ Μίκη Θεοδωράκη ὁ ὁποῖος, ἐπανεικαιοποιώντας τό ἐαμογενές εὐρημά του καί καταγγέλλοντας τή «νοοτροπία τοῦ '68», δηλαδή τή διάσπαση, διαπιστώνει ὅτι γιά πρώτη φορά δημιουργεῖται πάνω σέ συγκεκριμένους στόχους (;) ἕνα μέτωπο τῆς κομμουνιστικῆς ἀριστερᾶς μέ τίς νέες ριζοσπαστικές ἀριστερές σοσιαλιστικές δυνάμεις πού γεννήθηκαν μέσα στή δικτατορία καί μετά τή μεταπολίτευση. Μποροῦμε ἀκόμα νά ἀπορρίψουμε τήν πρόβλεψη τοῦ Παναγούλη γιά κάποιον αυτόνομο «καινούριο ριζοσπαστικό χῶρο» ὁ ὁποῖος μαζί μέ τούς κομμουνιστές θά παίξει, σέ λίγα χρόνια, πρωταγωνιστικό ρόλο στήν πολι-

τική ζωή τοῦ τόπου. Καί δικαιολογημένα, τέλος, πλήττουμε μέ τίς ἐπιστολές ἀπογοητευμένων πασοκτζήδων στό *Ριζοσπαστή* πού δηλώνουν συμπαράταξη. Τό πρόβλημα ὁμως παραμένει.

Οὔτε κανένα σοβαρό ρεύμα ὑπάρχει οὔτε ἀναμένεται ὅτι οἱ συνεργαζόμενοι θά βοηθήσουν δραστικά τό ΚΚΕ, ἔστω καί ἂν τοῦ φέρουν κάποιες ψήφους σέ περιοχές κρίσιμες (καί δέν θά ἴναι λίγο). Οἱ λόγοι ὁμως τῆς συνεργασίας τοῦς ὁποῖους ἐπικαλοῦνται οἱ ἐπάνωμοι συνεργαζόμενοι εἶναι πραγματικοί: καί αὐθεντικός εἶναι ἐν πολλοῖς ὁ πολιτικός τους λόγος. Ὅχι ἐπειδή ἐκπροσωποῦν ἄμεσα κάποιους ἄλλους, ἀλλά γιατί πολλοί ἔχουν τά ἴδια ἀκριβῶς προβλήματα, καί τά ἔχουν μάλιστα σαφέστερα, χωρίς δηλαδή τίς σκοπιμότητες τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρα, τοῦ βουλευτῆ. Κι ἂν σήμερα ψηφίσουν, οἱ περισσότεροι τουλάχιστον, γιά μιά ἀκόμα φορά ΠΑΣΟΚ, αὔριο τί θά κάνουν;

Ὅσοι κινήθηκαν σέ χώρους συνδικαλιστικούς πρὶν ἀπό τίς τελευταῖες βουλευτικές ἐκλογές θά βρέθηκαν ἀντιμέτωποι μέ τή συμπαράταξη ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ. Μέ ἕνα κλίμα ἀσφυκτικό, μέ μιά ἰδεολογία τελικά, πού ξεπερνοῦσε τοῦς ὀργανωμένους στά δύο κόμματα. Ἀλλά καί αὐτοῦς ἦ-

ταν συχνά δύσκολο νά τοῦς ξεχωρίσεις ἀναμεταξύ τους. Μονοπώλια καί πολυεθνικές, ἐθνική ἀνεξαρτησία καί ξενοφοβία, ἀντιδιανοουμενισμός, «δημοκρατική συνεργασία» καί καπέλωμα, ἔχθρα ἀπέναντι στοῦς «ἀναθεωρητές» (εἰδικά ἐπὶ ΕΑΔΕ...), συντεχνιασμός, ἔνιστε καί τραμπουκισμός, λαϊκισμός καί οἰκονομισμός, CIA καί πλουτοκρατία, κρατικο-μονοπωλιακός καπιταλισμός καί σταλινισμός. Ἄλλο λίγο κι ἄλλο πολύ, σ' ἄλλους λιγότερο καί σ' ἄλλους περισσότερο, τά παραπάνω ἦταν διάχυτα, καί εἶναι, σέ μεγάλο τμήμα αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Καί ὑπῆρχε ἀλληλεγγύη, «κοινοὶ ἀγῶνες», ὑπῆρχε μπλόκ. Καί δέν μιλάμε μόνο γιά τόν συνδικαλισμό, ἂν καί ἐκεῖ τά πράγματα ἦταν ἴσως σαφέστερα. Ὁ πασοκοκουκουεδισμός, πού λέγαμε τότε. Καί ἡ *Ἐλευθεροτυπία* ἐδῶ ἐγγραφόταν, λίγο πολύ, καί ἐδῶ ἐγγράφεται τώρα τό *Ἔθνος*.

Οἱ πολλοί ἀπό ἐκείνους πού περιγράψαμε πῆγαν μέ τόν Ἀντρέα. Ἦταν ἡ γρήγορη λύση, ἡ εὐκολότερη, στίς 18 σοσιαλισμό. Ἀλλά καί ἀρκετοὶ ἀπό τοῦς ὑπόλοιπους, ἐκείνους δηλαδή πού περιέβαλαν τό ΚΚΕ, γιά σοσιαλισμό καταρχὴν τόν νόμισαν. «Μικροαστικό σοσιαλι-

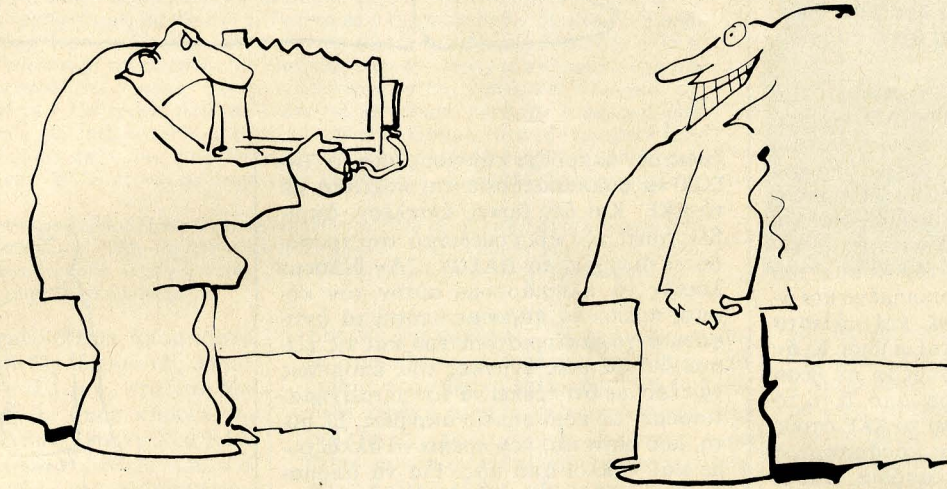
σμό» ὁ ὁποῖος χρειάζεται τούς κομμουνιστές, πάντως σοσιαλισμό. Μιλώντας λίγο ὑπερβολικά, θά λέγαμε ὅτι ἡ περίφημη Διακήρυξη τῆς 3ης τοῦ Σεπτεμβρίου ἦταν, γιά πολλούς ὁπαδούς τοῦ ΚΚΕ, καί δική τους διακήρυξη, ἔστω καί ἂν ἀπουσίαζαν (ἡ ἀκριβῶς γι' αὐτό...) ἡ ΕΣΣΔ καί οἱ σύμμαχοί της. Καί τό πρόβλημα αὐτό τό ΚΚΕ τό ἔβρισκε συνεχῶς μπροστά του, ἡ ἀνάγκη του νά διαφοροποιεῖται ὀφειλόταν, μεταξύ ἄλλων, καί στήν ὑπαρκτή συγγένεια μέρους τοῦ κόσμου του μέ ὁπαδούς τοῦ ΠΑΣΟΚ. Ἄλλωστε ἐκεῖνο τό «ΕΟΚ καί ΝΑΤΟ τό ἴδιο συνδικάτο» ἐπεῖχε, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, θέση στρατηγικῆς. Πῶς μᾶς ζητᾶνε νά ξεχάσουμε ὅτι «πρὶν ἀπό τό '81 ἦμασταν μαζί μέ τό ΚΚΕ στούς ἀγῶνες;», ρωτοῦν σήμερα οἱ ἐπιστολογράφοι τοῦ *Ριζοσπάστη*.

ὑπενθυμίζει ὅλα αὐτά, μαζικό, ὀργανωμένο, σταράτο. Μαζί μέ τήν ἀπογοήτευση ἄρχισαν μοιραῖα νά βγαίνουν στήν ἐπιφάνεια καί ἐκεῖνα πού πολλοί ὁπαδοί ἀλλά καί μέλη τοῦ ΠΑΣΟΚ ἦταν πρόθυμοι, στό ὄνομα τῆς «ἀποτελεσματικότητας» νά συχωρήσουν, δηλαδή ἡ προσωποπαγῆς ἐξουσία, ἡ ἀντιδημοκρατικῆ λειτουργία τοῦ κόμματος, οἱ διαγραφές, τό Πειθαρχικό, ὁ πειθαναγκασμός. Καί οἱ ἀπογοητευμένοι, οἱ περισσότεροι παραμένοντας καί οἱ λιγότεροι ἀποχωρώντας, ζήτησαν καταφύγιο στήν ἀρχική διακήρυξη, σέ αὐτό δηλαδή πού, ποῖός λίγο ποῖός πολύ, ἦταν καί οἱ ἴδιοι.

Ἔχει σημασία ὅτι καί τό ΚΚΕ ἔτσι τούς ζητάει καί τούς ὑποδέχεται, ὄχι ὡς συντρόφους: ὡς ἓνα «ρεῦμα ἀνθρώπων πού ἐπιμένουν, μετά ἀπό τέσσερα χρόνια στά

ὑπαινεθῆκαμε στήν ἀρχή. Καί ὄντως προδιαθέτουν ἕναν κόσμο, ὄχι νά προχωρήσει στό ΚΚΕ, ἀλλά νά δεχτεῖ τό ἐφικτό τῆς στράτευσης μαζί του, νά κινηθεῖ τελικά ἀποκλειστικά καί στενά πολιτικά. Γιατί τό ΚΚΕ δίνει τίς δυνατότητες γιά πάλι, μπορεῖ νά εἶναι ἀποτελεσματικό, βαραίνει ἄμεσα στόν συσχετισμό δυνάμεων. Ὅμως ὁ κόσμος αὐτός στή συντριπτική του πλειοψηφία δέν εἶναι ΚΚΕ.

Ἄν δεῖ κανεῖς τούς λόγους πού προβλήθηκαν ἀπό ὅσους συνεργάζονται σήμερα μέ τό ΚΚΕ καί ἀπό τούς ἐπιστολογράφους τοῦ *Ριζοσπάστη*, θά δεῖ ὅτι τά μοτίβα εἶναι, ἀπαράλλαχτα, τά ἐξῆς: καταρχήν ἡ καταγγελία τῆς Σώγιερ καί τῆς Χάμιλτον καί τῶν πολυεθνικῶν (καταγγελία πού, γιά εὐνόητους ἰδεολογικούς καί

Ὅμως τά πράγματα εἶναι βέβαια πιό σύνθετα ἀπό τά ὅσα ζοφερά ἀπαριθμήσαμε, καίτοι αὐτή ἡ πικρῆ γεύση ἔχει ἀπομείνει στούς ἐνταγμένους καί μή τοῦ ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ πού προσπαθοῦσαν, ὁ καθένας τό κατά δύναμιν, νά κινηθοῦν ἀνάμεσα στίς συμπληγάδες, δέσμοι κι ἐμεῖς πολλῶν ἀνάλογων ἰδεολογημάτων. Καί εἶναι πιό σύνθετα γιὰτί μέσα σέ αὐτά ὑπῆρχε πραγματικός, ἀθθεντικός ριζοσπαστισμός καί μαχητικότητα, μιά διάθεση γιά ἐξέγερση, ἓνα αἶτημα γιά δημοκρατία, ἀκόμα κι ἂν ἔπαιρνε τίς μορφές πού περιγράψαμε. Ἴσως ἀκόμα καί μιά ἀριστεροσύνη, καί σίγουρα μιά διάθεση προσέγγισης μέ τούς κομμουνιστές, μέ ἐκεῖνο τέλος πάντων πού ὁ κόσμος αὐτός καταλάβαινε ὡς κομμουνιστές, μιά διαθεσιμότητα γιά τόν λόγο τῆς ἀριστερᾶς. Καί τά πράγματα ἔγιναν βέβαια ἀκόμα πιό σύνθετα ὅταν οἱ δρόμοι χώρισαν, ὅταν χώρισαν οἱ ἀνάγκες.

Ταγμένοι πιά στήν ὑπεράσπιση τῆς νέας ἐξουσίας, πολλοί ὁπαδοί τοῦ ΠΑΣΟΚ βρέθηκαν σιγά σιγά στή θέση νά νομιμοποιοῦν ἐκεῖνα πού μέχρι χτές αὐτᾶρεσκα καταδίκασαν. Ἀκόμα καί ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς πασοκικῆς «στρατηγικῆς», τό ΝΑΤΟ, οἱ βάσεις, ἡ ΕΟΚ καί ἡ «αὐτοδύναμη ἀνάπτυξη» ἔμειναν στό ράφι, καί ἤρθαν νά προστεθοῦν ἡ ἀνεργία καί ὁ ἐτεροχρονισμός, τό ἄρθρο 4 καί τά ΜΑΤ, ἡ «ἀσυδοσία τῶν μονοπωλίων», ἀλλά καί ἡ διάχυτη ἀντιδημοκρατικότητα, τελευταῖα δέ καί ὁ ἐκλογικός νόμος. Τό ΚΚΕ, ἐκτός ἐξουσίας αὐτό, ἔβρισκε τόν χρόνο ἀνάμεσα στά μορατόρια νά τά

τέλματα τοῦ «ἐφικτοῦ», νά αἰσθάνονται ἀριστεροί, νά θυμούνται τίς διακηρύξεις τῆς 3ης τοῦ Σεπτεμβρίου καί νά τίς θεωροῦν —παρ' ὅλα αὐτά— ἐφικτές». Ἔτσι λοιπόν ὑποδέχεται τό ΚΚΕ τούς συνεργαζόμενους, ὡς συνεργαζόμενους δηλαδή, γιὰτί ἀπλῶς συνεργαζόμενοι εἶναι, τό λέει ἄλλωστε καί τό ὄνομα τοῦ ψηφοδελτίου του. Καί τοῦτο ὄχι γιὰτί θέλει πολυφωνίες καί τά συναφή ἀλλά γιὰτί εἶναι ἀναγκασμένο: ἔξερει ὅτι, τελικά, οὔτε οἱ σημερινοί συνεργαζόμενοι οὔτε οἱ κάποιοι δυνάμει ψηφοφόροι του ἀπό αὐτόν τόν χώρο εἶναι ΚΚΕ, στή συντριπτική τους τουλάχιστον πλειοψηφία.

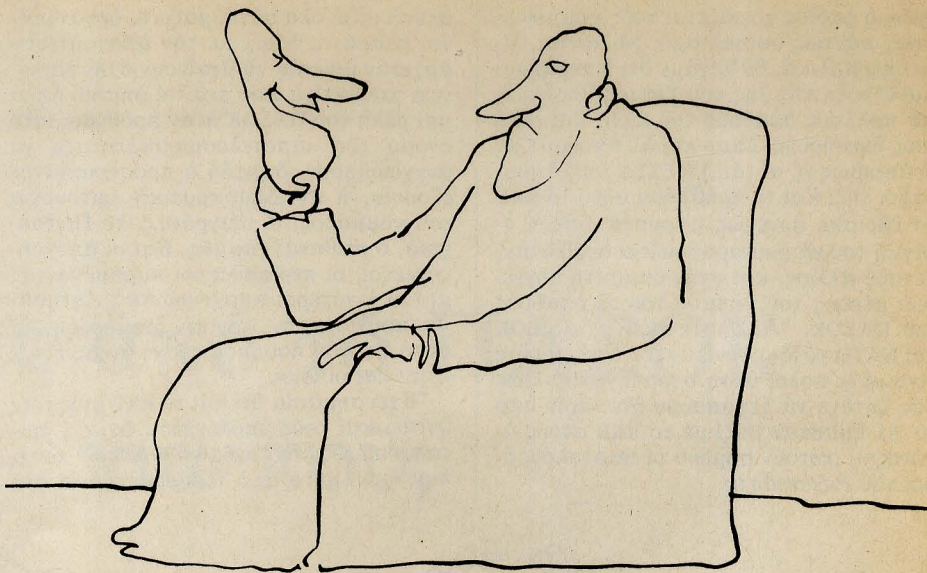
Τό ΚΚΕ λοιπόν αὐτό πού κυρίως προβάλλει δέν εἶναι παρά ἓνα νέο «ἐφικτό»: τήν ἐνίσχυσή του, τήν κατάληψη νέων ἐδρῶν, μέ δεδομένον τόν ὄγκο του, τό ποσοστό του. Καί αὐτή ἡ σχέση, ἐν πολλοῖς στενά πολιτική, δέν εἶναι ξένη πρὸς τή σκέψη τῶν ὁπαδῶν καί μελῶν τοῦ ΠΑΣΟΚ, χώρος ὅπου ἡ «ὑπερπολιτικοποίηση» ἀνθεῖ, ὁ σοσιαλισμός «ἐπιείγει» καί οἱ σοσιαλιστές βιάζονται. Χώρος ὅπου ὄντως τό ἐφικτό, μέ τοῦτη ἡ ἐκείνη τήν ἐπικεφαλίδα, εἶναι σχεδόν πάντοτε ὁ στόχος. Καί ἂν κάποιοι στόχο πού νά ἐμφανίζονται ὡς ρεαλιστικός ἔχει ἡ συμπόρευση, αὐτός τελικά δέν εἶναι παρά νά ἐδραιωθοῦν οἱ δυνάμεις ἐκεῖνες «πού μποροῦν νά ὑποχρεώσουν τό ΠΑΣΟΚ...» κ.λπ., ὅπως μᾶς εἶπαν στή συνέντευξη τύπου. Ξανά λοιπόν τό ΠΑΣΟΚ καί ἡ ἀρχική διακήρυξή του.

Ἐπὶ τούτων ἀναμφίβολα κάποιες ἰδεολογικές συγγένειες, γι' αὐτό ἄλλωστε τίς

ἰδεολογικούς λόγους, τό ΚΚΕ ἔχει κάνει πλέον σημαία του)· καί ὁ ἐκλογικός νόμος, ἡ ἀπόρριψη τῆς αὐτοδυναμίας καί τοῦ δικοματισμοῦ, καί βέβαια ἡ «ἀνόθευτη ἀλλαγή» (ποτέ ἡ πραγματική...), δηλαδή καί πάλι ἡ Διακήρυξη. Αὐτά ὅλα ὅμως δέν εἶναι ΚΚΕ, δέν εἶναι δηλαδή σώνει καί καλά ΚΚΕ. Ἔστω κι ἂν τοῦ ταυριάζουν σήμερα, τά συνθήματα αὐτά προβάλλουν στήν οὐσία ἓνα πνιγμένο αἶτημα γιά δημοκρατικότητα καί δημοκρατία καί ἓνα αἶτημα γιά ἀλλαγή. Καί αὐτή ἡ ἀλλαγή ἔχει μέσα της πολλά, ὅλα ἐκεῖνα πού τό ΠΑΣΟΚ ἀναγκάστηκε νά ἐνσωματώσει: καί τήν «αὐτοδιαχείριση», γιά παράδειγμα, ἡ ὁποία ὀτιδήποτε καί νά σημαίνει, πάντως σίγουρα δέν εἶναι ΚΚΕ. Οὔτε ἡ «κοινωνικοποίηση» εἶναι, ἄσε δέ ἡ «ἀποκέντρωση». Ὅσο γιά τό αἶτημα γιά δημοκρατία, π.χ. γιά ἐσοκομματική δημοκρατία, αὐτό πιά οἱ πάντες ξέρουν ὅτι γιά τό ΚΚΕ εἶναι ἀνατρεπτικό, ὅτι τό ΚΚΕ ἀπλῶς ἀναπαράγει τό ἴδιο μοντέλο κόμματος πού ἔχουν πλέον πάψει νά θέλουν. Μπροστά στίς ἀνάγκες τῆς πολιτικῆς εἶναι ἴσως διαθετιμῶν, ἀποδεχόμενοι τό ἐφικτό, ὅλα τοῦτα νά τά παραβλέψουν. Ὅμως δέν τά θέλουν. Ἀκόμα, τέλος, κι ἂν ἐνυπάρχει κάποιος λανθάνων φιλοσοβιετισμός σέ αὐτόν τόν κόσμο, δέν εἶναι παρά ἐπιλεκτικός, ἀποσπασματικός, χρησιμικός τελικά ὡς μέσο ἄμυνας ἀπέναντι στόν ἱμπεριαλισμό. Ὡς ὑποκατάστατο. Δέν εἶναι ἡ ΕΣΣΔ ὁ τόπος πού ὁ κόσμος αὐτός ὀνειρεύεται.

Οὔτε τόσο μαῦρα εἶναι τά χρώματα ὅσο τά περιγράψαμε στήν ἀρχή, οὔτε τόσο

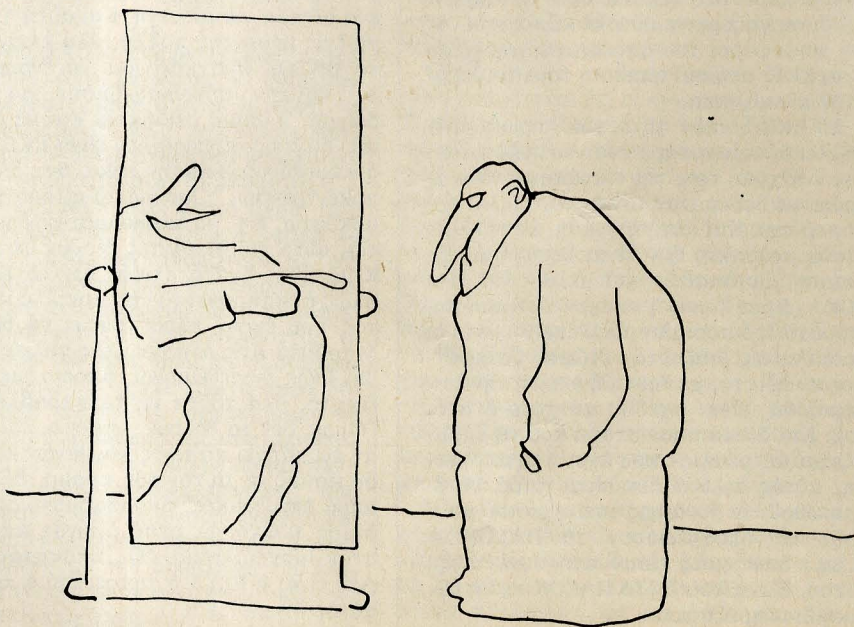
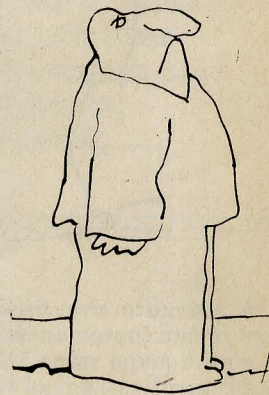
χαρωπά όπως τά λέμε τώρα. Στόν σκληρό πυρήνα όμως τών ιδεών και τών αναγκών του ό κόσμος αυτός είναι, τελικά, ιδεολογικά διαφορετικός από τό ΚΚΕ. Ή δήλωση του Τάσου Ίντζε περικλείει, νομίζω, αυτή τήν αντίφαση εξαιρετικά εύγλωττα: «στό έξής καθίσταμαι ανένταχτος σοσιαλιστής, εκπροσωπώντας τις άρχές τής κοινωνικοποίησης, τής αυτοδιαχείρισης και τής αποκέντρωσης». Και τό έξήγησε αυτό, μέ τά ίδια ακριβώς λόγια, στή συνέντευξή του στό Άντί: «Μέ τό ΚΚΕ έσωτ., σέ πολλά σημεία, είμαι ιδεολογικά πιό κοντά, όπως είναι ή αυτοδιαχείριση, ή κοινωνικοποίηση και αποκέντρωση, αλλά έχω διαφορές στήν πολιτική του τακτική: αναφέρομαι στήν πολιτική του στήν περίοδο 1974-77 μέ τήν ΕΑΔΕ (...). Σέ ό,τι άφορά τό ΚΚΕ έχω ιδεολογικές διαφορές, πού σήμερα δέν είναι πρωτανεύουσες στήν έπιλογή μου γιατί θά είναι άπλή συνεργασία, και όχι ένταξη».

Θά παραπήγαινε πολύ νά πούμε ότι ό ριζοσπαστικός κόσμος του ΠΑΣΟΚ έχει ιδεολογικές συγγένειες μέ τήν ανανεωτική Άριστερά. Τό σπέρμα όμως ύπάρχει (γιατί είναι «άληθινό», πού θά 'λεγε και ό άλλος), ένίστε δέ και κατονομάζεται. Μέ δύο λόγια: ή σύγκρουση ανανεωτικής Άριστεράς-ΚΚΕ διαπερνά τόν κόσμο του ΠΑΣΟΚ, τόν ριζοσπαστικοποιημένο και άπογοτευμένο κόσμο του, και μάλιστα «κάθετα» πού θά 'λεγαν και οι ίδιοι. Κι άν πολιτικά βρισκόμαστε σήμερα σέ θέση καταφανώς δυσχερέστερη από ό,τι τό ΚΚΕ, ό δρόμος πού άνοίγει τό ΚΚΕ στους όπαδούς του ΠΑΣΟΚ είναι κατάσπαρτος μέ σχεδόν άνυπέβλητα εμπόδια. Και έδω δηλαδή ή μάχη δέν είναι τελικά παρά ή μάχη τής κομμουνιστικής άριστεράς, έκείνη πού συνεχώς τή χάνουμε αλλά και συνεχώς εξακολουθεί νά ξαναπροκύπτει. Όμως δέν άρκει έν προκειμένο ή κριτική μας, όσο καταλυτική, προς τό ΚΚΕ.

Και δέν άρκει, καταρχήν γιατί ή κριτική αυτή είναι ένμέρει γνωστή και αυτόνόητη,, είναι σχεδόν κοινός τόπος, ό όποιος

όμως δέν έμποδίζει κάποιους από τό ΠΑΣΟΚ νά συμπαράτάσσονται πολιτικά μέ τό ΚΚΕ. Και δέν άρκει, έπιπλέον, ακριβώς γιατί τόν κουκουεδισμό τόν τροφοδοτεί συνεχώς τό ΠΑΣΟΚ. Άν θέλουμε λοιπόν νά πλησιάσουμε αυτόν τόν κόσμο, πρέπει νά πάρουμε ύπόψη τά αντιφατικά χαρακτηριστικά του και τις έξίσου αντιφατικές ανάγκες του, έπομένως νά ξέρουμε ότι πρέπει νά τόν μετασχηματίσουμε. Σέ ποιό σημείο ακριβώς; Σέ αυτό, μου φαίνεται, πού πρέπει νά αλλάξουμε και πολλοί από μās. Για νά άπομακρύνουμε τόν κόσμο από αυτό πού συμβολικά ονομάζουμε Διακήρυξη τής 3ης του Σεπτεμβρη, στό όνομα ακριβώς τής όποιας όλοι άπομακρύνονται από τό ΠΑΣΟΚ, πρέπει πρώτα νά άπομακρυνθούμε έμείς όριστικά και τελεσίδικα από αυτήν. Γιατί άν ό κόσμος αυτός είναι και παραμένει κάτι, δέν είναι τόσο ΚΚΕ όσο και κυρίως ΠΑΣΟΚ. Όπως άκούστηκε και στή

συνέντευξή τής ομάδας «συνεργαζομένων» πρό ήμερών: «πιστεύουμε ότι μόνο μέ μία ισχυρή άριστερή συμπαράσταση είναι δυνατόν ή ήγεσία του ΠΑΣΟΚ (ό Άνδρέας;) νά μη συνεχίσει τόν κατήφορο τών δεξιών έπιλογών». Τό ΠΑΣΟΚ λοιπόν θέλουν νά αλλάξουν αυτές οι δυνάμεις, σέ αυτό εξακολουθούν νά έλπίζουν, τό ΚΚΕ τό βλέπουν άπλως σαν φύλακα, σαν έγγυητή, τελικά θά λέγαμε σαν μέσο.

Κι όμως, ό δρόμος προς τήν ανανεωτική Άριστερά είναι ό πιό φυσιολογικός. Άλλά για νά μη μείνει αυτό άπλός εύσεβής πόθος, ή ανανεωτική Άριστερά θά πρέπει, μέ τήν πολιτική πάλη της και τήν κοινωνική κριτική της, μέ τή στάση της άπέναντι στό ΠΑΣΟΚ, νά δώσει έκφραση στις ανάγκες πού διώχνουν τούς ανθρώπους από κεί, νά αρθρώσει συνεκτικά τήν κριτική πού αυτός ό κόσμος άσπασματικά παράγει, νά οργανώσει αυτή τήν κριτική, νά τήν δέσει μέ τή δική της, νά τήν μεταπλάσει σέ λόγο και πρακτική πού κόβουν τόν «αυτονόητο» δρόμο προς τό ΚΚΕ. Μπορούμε νά τό κάνουμε. Και κυρίως αυτό πρέπει νά κάνουμε.

Γιώργος Καρράς

Περί Κυρίλλου και Μεθοδίου

«Θά ήθελα ιδιαίτερος νά εξάρω τό άδιαφιλονίκητο σήμερα πόρισμα τής ιστορικής επιστήμης, ότι οι δύο Ισαπόστολοι Θεσσαλονικείς άδελφοί Κωνσταντίνος - Κύριλλος και Μεθόδιος, που διέδωσαν τό χριστιανισμό, και μάλιστα τήν έλληνορθόδοξη πίστη, στους Σλάβους, και με βάση τήν ελληνική γραφή, διεμόρφωσαν τό σλαβικό αλφάβητο, ήσαν Έλληνες. Βέβαια, και στό προκείμενο ζήτημα δέν έλειψαν παλαιότερα πολιτικές σκοπιμότητες που ύπαγόρευσαν τήν παντελώς άμάρτυρη έκδοχή, ότι οι δύο άδελφοί ήσαν δήθεν Σλάβοι - άλλοι τους θέλουν, ειδικότερα, Βούλγαρους. Άλλά οι άληθινά καταλυτικές έρευνες των νεότερων ιστορικών συγγραφέων - και άς μου επιτραπεί νά μνημονεύσω ιδιαίτερα τις σχετικές έργασίες διαπρεπέστατου Σλάβου έρευνητή, του Τσεχοσλοβάκου καθηγητή Dvornik, καθώς και του ήμέτερου κ. Ταχιάου - δέν άφησαν καμία άμφιβολία ότι οι έν λόγω άδελφοί ήσαν Έλληνες και μόνον Έλληνες.

Άν οι άδιστακτοι ή και δόλιοι πλαστογράφοι τής ιστορίας, οι ίδιοι αυτοί που χωρίς αιδώ άμφισβητούν τήν ελληνικότητα τής Μακεδονίας μας και των γηγενών κατοίκων της, ένώ ή Μακεδονία μας και οι Μακεδόνες ήσαν και είναι και θά παραμείνουν όπως και πρόσφατα έντόσια ή Έλλάδα τής Ελλάδας - και τό επαναλαμβάνω αυτό ως Έλληνας Μακεδόνας και έγω από τήν πλευρά τής μητέρας μου - εξακολουθούν νά επιμένουν στη δήθεν σλαβική ή βουλγαρική καταγωγή των δύο Ισαποστόλων, άς κάνουν τόν κόπο νά πληροφορηθούν, ότι και πολύ πρόσφατα, στόν αντίστοιχο έορτασμό που όργάνωσε φέτος ή τσεχοσλοβάκινη όρθόδοξη εκκλησία, με τήν πλήρη ύποστήριξη του Όρθόδοξου Πατριαρχείου τής Μόσχας και συμμετοχή μητροπολιτών και εκκλησιών Βελιγραδίου, Σόφιας και Βουκουρεστίου, καθώς και Έλλήνων, τόσο στο Συμπόσιο για τά 1.100 χρόνια από τό θάνατο του Μεθοδίου, κατά τήν παραμονή, όσο και κατά τή λειτουργία τής 24ης Μαρτίου 1985 αλλά και τό άπόγευμα κατά τήν προβολή θρησκευτικού φίλμ, τονίζαν άπ' όλους τους Τσεχοσλοβάκους άρχιερείς, ότι οι άδελφοί Κύριλλος και Μεθόδιος ήσαν Έλληνες και φώτισαν τους Σλάβους με τήν όρθόδοξη πίστη και τήν ελληνική γραφή.

Άκόμη και τό Γιουγκοσλαβικό Πρακτορείο Ειδήσεων ANJUG σε σχετική ανταπόκριση από τή Σόφια, τής 7ης Άπριλίου 1985, τουλάχιστον στην άγγλική τής έκδοση, χαρακτηρίζει τόν Κυρίλλο και τόν Μεθόδιο κατά λέξη ως «τους δύο Έλληνες άδελφούς από τή Θεσσαλονίκη ("The two Greek brothers from Salonika")».

Τό παραπάνω κείμενο έχει άποσπαστεί από τήν όμιλία του Προέδρου τής Δημοκρατίας στη Θεσσαλονίκη, στο ναό Κυρίλλου και Μεθοδίου, όπου κήρυξε τήν έναρξη θεολογικού συνεδρίου για τά 1.100 χρόνια από τό θάνατο του Μεθοδίου. Τόσο αυτή ή όμιλία όσο και άλλες θέτουν προβλήματα που καλό είναι νά επισημανθούν έγκαιρως. Γιατί οι άπόψεις του άρχηγού του κράτους, όταν εκφράζονται, έχουν όπωσδήποτε ιδιαίτερη βαρύτητα, διαπαιδαγωγούν και φρονηματίζουν. Κι όταν ο λόγος που εκπέμπεται είναι ιδεολογικός, ένισχυει και διαιωνίζει νοοτροπίες που με τόσο κόπο προσπαθούμε νά αποβάλλουμε.

Άς σταθούμε όμως μόνο στο άπόσπασμα που παραθέτουμε. Τό ζήτημα που τίθεται κατά κύριο λόγο είναι ή μετατροπή ιστορικών προβλημάτων σε ιδεολογικό έργαλειό, τή στιγμή μάλιστα που καμιά ένθικη ανάγκη δέν δικαιολογεί κάτι τέτοιο. Κι άναρωτιόμαστε: Γιατί αυτή ή επιθετικότητα προς τό σλαβικό χώρο, επιθετικότητα που βρίσκεται σε πλήρη δυσαρμονία με τή διαμορφωμένη πολιτική κατάσταση; Γιατί ή ρητορική επικαιροποίηση του Μακεδονικού έν αίθρια; Γιατί ή τόση έξαρση του πατριωτισμού, τής θρησκευτικότητας και τής όρθοδοξίας και ή ανάδειξη του ρόλου τής Έκκλησίας; Πρόκειται για βαθύτερες, άρχετυπικές πιά, ελληνικές πεποιθήσεις, αυτές που κληρονομήσαμε όλοι λίγο πολύ από μία συντηρητική και πατριδολατρική παιδεία; Έστο. Δεχόμαστε ότι ο κ. Σαρτζετάκης τις εκφράζει έν πλήρει άθωότητι. Όμως που οδηγούν; Όταν μάλιστα οι πεποηθείσεις αυτές διατυπώνονται δίκην ιστορικών πορισμάτων, όταν κάποιος επικαλείται τήν επιστήμη για νά στηρίξει ιδεολογήματα;

Άς κοιτάξουμε όμως λίγο νηφάλια τά πράγματα, σχετικά με τό πρόβλημα τής

ένθικης προέλευσης. Η πολυεθνική βυζαντινή αυτοκρατορία μετεξελίχθηκε στα έπίσης πολυεθνικά Βαλκάνια. Τά βαλκανικά ένθικά κράτη συγκροτούνται από φυλετικές, πολιτισμικές ένότητες που έχουν συνυπάρξει επί αιώνες στα πλαίσια των πολυεθνικών αυτοκρατοριών τής Άνατολής: τή βυζαντινή και τήν όθωμανική. Διαμορφωνόμενα όμως, άποκτούν μιάν άλλη ύπόσταση. Δέν συμπίπτουν δηλαδή, ούτε έδαφικά ούτε πολιτισμικά, με τήν προηγούμενη κατάσταση, τήν πριν από τή συγκρότησή τους. Έπομένως, τά προβλήματα καταγωγής, ένθικης και πολιτισμικής ταυτότητας αυτών των λαών, ή μεμονωμένων προσώπων είναι περίπλοκα και προσδιορίζονται από τήν άνάπτυξη των ένθικισμών του 19ου και του 20ου αιώνα. Οι διάφοροι ένθικισμοί επικαλούνται πάντα ιστορικές άναφορές προκειμένου νά άποκτήσουν έρεισματα οι ένθικές και έδαφικές διεκδικήσεις τους.

Γι' αυτό τό λόγο οι διαφωνίες, παρά τήν ύπαρξη ιστορικών μελετών, θά ύπάρχουν. Καμιά αυθεντία και κανένα συνέδριο δέν είναι εύκολο νά άπαλλαγεί από τις ιδεολογικές έπιστρώσεις που έπέφεραν οι ένθικισμοί του παρελθόντος και από τό ιδεολογικό φορτίο των σημερινών ένθικισμών στο δυτικό και στο άνατολικό μπλόκ. Άκόμα λιγότερο βέβαια μπορούν νά λύσουν τέτοια προβλήματα τά θεολογικά συνέδρια. Και ούτε είναι δυνατόν νά χρησιμοποιούμε ως άποδεικτικό ύλικό τις άπόψεις πατριαρχείων και άρχιερέων.

Αυτό που ένοχλεί στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι, όπως είπαμε, ή δραματοποίηση, ή πλειοδοσία πατριωτισμού και ή άνακίνηση ενός τόσο βεβαρημένου προβλήματος όπως τό Μακεδονικό. Κι άν ύπάρχουν «άδιστακτοι ή και δόλιοι πλαστογράφοι τής ιστορίας» (...) «που χωρίς αιδώ άμφισβητούν τήν ελληνικότητα

τα τής Μακεδονίας μας και των γηγενών κατοίκων της», δέν φτάνει τάχα σήμερα ή Μακεδονία, αυτή που όρίζουν τά σύνορά μας, νά είναι Έλλάδα; Μήπως ή πομπώδης ρήση «ή Έλλάδα τής Ελλάδας» προδίδει επιπλέον μιά άμυντική στάση;

Τό νά θέτεις ένα επιστημονικό αίτημα για τήν αντιμετώπιση ιστορικών προβλημάτων δέν σημαίνει βέβαια ένθικη μειοδοσία. Πιστεύουμε αντίθετα ότι ή άναπαγωγική ένός φθαρμένου πολιτικού λόγου δέν συμβάλλει στην πολιτική θωράκιση. Η επικαιροποίηση τέτοιων θεμάτων από έπίσημα χείλη τροφοδοτεί μιά ιδεολογική λειτουργία συντηρητική και πυροδοτεί καταστάσεις φανταστικής άμυνας μέσα σε μιά φανταστική σύγκρουση, άνακινεί προβλήματα που βρίσκονται σε πλήρη ύφεση και έπομένως έρχεται σε πλήρη άναντιστοιχία με τή σημερινή κατάσταση στην περιοχή μας.

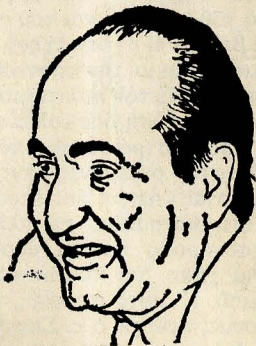
Παράλληλα, όλα τούτα, και άλλα που ειπώθηκαν, εμπνέουν στο λαό τό ιδανικό τής έλληνορθοδοξίας, τόν έφρησυχάζουν με τή ναρκισσιστική αυτάρκεια τής τρισχιλιετούς ιστορίας του, εξαίρουν τό πατριωτιστικό ιδεώδες, καλλιεργούν τήν ψυχολογία του Άκρίτα και του «άνάδελφου». Και βέβαια τί σχέση έχουν αυτά με τό σοσιαλισμό και με τήν κρατική πολιτική τής ύφεσης; Με τόν πολιτισμό και τήν παιδεία, που με τόση δυσκολία προσπαθούμε νά άπαγκιστρώσουμε από τις δεξιές, βαθύτατα ριζωμένες άντιλήψεις; Άς ξεπεραστεί κάποτε έπιτέλους ή ρομαντική ιστοριογραφία, τό έλληνοχριστιανικό σύνδρομο και τά μεσαιωνικά ιδεώδη, για χάρη του κοινωνικού μετασχηματισμού. Σ' αυτό άκριβώς τό αίτημα, νομίζουμε, πρώτος ο κ. Σαρτζετάκης καλείται νά ανταποκριθεί.

Χρύσα Προκοπάκη

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Φιλελεύθεροι και "Έλληνες

«Ένα εκατομμύριο κόσμο είχαμε» δήλωσε πανευτυχής ο αρχηγός της Ν.Δ. Κ. Μητσοτάκης μετά τη συγκέντρωση της Θεσσαλονίκης. Υπερβολές βέβαια γιατί αν λογαριάσουμε το συνολικό πληθυσμό της χώρας κι απ' αυτόν αφαιρέσουμε γέροντες, βρέφη, ασθενείς και όδοιπόρους, καθώς και τους «αλλαγίες» πασοκικούς που την ίδια ώρα βρίσκονταν στην Πάτρα (άλλος «σεισμός» εκεί), θά πρέπει στη Θεσσαλονίκη να συγκεντρώθηκε αν όχι τό μισό, τουλάχιστον τό 1/3 του ενεργού πληθυσμού της χώρας. Ίσως όμως είναι πιο φρόνιμο να θεωρήσουμε ότι αυτές οι προφανείς υπερβολές δίνουν απλώς τό μέτρο μίας πραγματικά επιτυχημένης συγκέντρωσης.

Κατά τ' άλλα ή συγκέντρωση της Θεσσαλονίκης δέν έπεφύλασσε έκπλήξεις, ανάλογες μέ εκείνη των Ι.Χ. αυτοκινήτων ή της αύξησης των ποδοσφαιρικών σωματείων της Α' έθνικής κατηγορίας. Υπήρξε δηλαδή ένας τυπικός Μητσοτάκης στό πλαίσιο της προεκλογικής τακτικής πού ακολουθεί ή Ν.Δ. και πού συνίσταται στην καλλιέργεια και προβολή του φιλελεύθερου άστικού λόγου.

Στήν όμιλία του στη Θεσσαλονίκη ο κ. Μητσοτάκης προσπάθησε να ισοροπήσει μεταξύ της κριτικής κατά του ΠΑΣΟΚ και της ανάπτυξης των άποψεων της Ν.Δ. Η κριτική κατά του ΠΑΣΟΚ περιλαμβάνει δύο σκέλη. Στο ένα σκέλος υπάρχουν προσωπικές επιθέσεις κατά του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου, ο όποιος άποκαλείται «κατάλληλος για τό Τσάντ ή τή Νικαράγουα» (άλήθεια τί φαντάζεται γι' αυτές τις χώρες ο κ. Μητσοτάκης;), «Γκιούλιβερ της πολιτικής» και κυρίως άναξιόπιστος λόγω ύποσχέσεων πού δέν τηρήθηκαν (δέν είναι δά και δύσκολο να βρεθούν τέτοιες...) και μέ ιδιαίτερη έμφαση στην περίπτωση Καραμανλή. Στο άλλο σκέλος συναντάμε τις επικρίσεις κατά του ΠΑΣΟΚ συνολικά, στό όποιο προσάπτονται τά πάντα. Η άνεργία, ή ακρίβεια, ή φορολογία, ή άλαζονεία, οι δεξιώσεις της Γενικής Γραμματείας Τύπου και άλλα τινά, τά όποια κατά την κρίση των επιτελών της Ν.Δ. ένοχλούν ή συγκινούν τον ψηφοφόρο.

Μεταξύ των χαρακτηριστικών πού διακρίνουν, κατά Μητσοτάκη, τή Ν.Δ. έξέχουσα θέση κατέχει ο φιλελευθερισμός. Είναι δέ ή Ν.Δ. τό φιλελεύθερο κόμμα διότι: «πιστεύει στην έλευθερία» (ώς γνωστόν ή πίστη στην έλευθερία προκαλεί φιλελευθερισμό και τούμπαλιν), «πιστεύει στον Έλληνα: και στον άνθρωπο» (μένει να άποδειχθεί ή σχέση Έλληνα, άνθρω-

που και έλευθερίας) κ.λπ. Υποθέτουμε ότι αν σε μαθητική έκθεση γραφούν παρόμοιες σκέψεις ο συγγραφέας μαθητής δέν θά πάρει καλό βαθμό.

Σέ ό,τι δέ άφορά τά οικονομικά δεινά πού ταλανίζουν τήν χώρα, ή συνταγή είναι απλή. «Λιγότερο και καλύτερο κράτος». Αυτό κατά περίπτωση μπορεί να επιδέχεται πολλές έρμηνειες. Από τήν άπόδοση όρισμένων επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα στό ιδιωτικό κεφάλαιο έως τήν ίδρυση ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών. Έδώ όμως πρέπει να σημειώσουμε ότι ή διεθνής έμπειρία από τήν εφαρμογή παρόμοιων συνταγών υπήρξε καταστροφική για τά στρώματα των εργαζομένων.

Τέλος μεταξύ των προτεινόμενων «ριζοσπαστικών» μέτρων άκούστηκε και ή «έλεύθερη χορήγηση συναλλάγματος για ιατρική περίθαλψη στό έξωτερικό». Δέν μάς ένοχλεί πού ο κ. Μητσοτάκης δέν φαίνεται να πείστηκε για τήν αποτελεσματικότητα του Ε.Σ.Υ. Είναι πού μάς προτείνει αυτό τον τρόπο άδιαφορώντας προφανώς για τό έγχώριο ιατροφαρμακευτικό σύστημα...

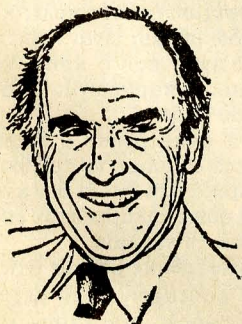
Ο κόσμος πού μάς υπόσχεται ο κ. Μητσοτάκης, κόσμος της άτομικής ιδιοκτησίας, του κέρδους και της άγοράς βρίσκεται μακριά από τά όράματα και τις άνάγκες μας. Κι αν σήμερα ο κόσμος αυτός διεκδικεί τήν κυβέρνηση, είναι γιατί πράξεις και παραλείψεις άλλου του προσφέρουν άπλόχερα αυτή τή δυνατότητα.

ΠΑΤΡΑ Ἡ πλατεία ἦταν γεμάτη...

Ἡ πλατεία ἦταν γεμάτη κι ὄχι μόνο ἡ πλατεία ἀλλὰ καί οἱ γύρω δρόμοι, μέχρι τῆ θάλασσα ἔφτανε ὁ κόσμος, κι ἄς λένε οἱ κακόπιστοι ὅτι τὸ πλῆθος ἦταν τεχνέντως ἀραιωμένο ὥστε νά καλύπτεται ἢ κατὰ τὸ δυνατὸν μεγαλύτερη ἔκταση. Γιατί ἀκόμα κι ἔτσι ἡ συγκέντρωση ἦταν τεράστια, τὸ δέ πάθος τῶν συγκεντρωμένων, ὁ παλμός ὅπως λέγεται, δέν ὑπολείπονταν τοῦ μεγέθους τῆς συγκέντρωσης. Μέγεθος πού δέν μπορεῖ νά ἀποδοθεῖ μόνο στίς μετακινήσεις πληθυσμῶν, χώρια πού οἱ μετακινούμενοι, ὅπως μπορεῖ κανεῖς νά διαπιστώσει, κατὰ κανόνα μετακινοῦνται αὐτοβούλως. Ἦταν μάλιστα καί σχεδόν ὁμοίχρωμη ἡ συγκέντρωση ὄχι μόνο στά πανό καί στίς σημαίες πού ἀνέμιζαν, ἀλλὰ καί στά ἐνδύματα, πράσινα πουκάμισα, πράσινα κασκόλ, πράσινες φουσέτες, πράσινα μπερέ, πράσινα δίκοχα, ἢ βασιλεία τοῦ πράσινου. Κι ὅσο γιά τούς ὑπήκοους τοῦ πράσινου βασιλείου δέν βρέθηκαν ἐκεῖ γιά ν' ἀκούσουν ἢ ἔστω νά χειροκροτήσουν. Σέ κατάσταση παραληρηματος («κι αὐτή ἡ νίκη εἶναι δική μας») ἰχόρευαν, φώναζαν, καί δέν τούς ἔνοιαζε ν' ἀκούσουν.

Ἄν ὅμως ἡ πλατεία ἦταν γεμάτη, τὸ νόημα ἀπουσίαζε, τουλάχιστον τὸ εἶδος τοῦ νοήματος πού θά ἐπιθυμοῦσαν οἱ πλεον ψύχραιμοι. Νόημα πού ὑποτίθεται πῶς θά ἔδινε ὁ ὁμιλητής ἐπιχειρηματολογώντας γιά τὰ δικά του, ἀνατρέποντας τὰ ἀντίπαλα, ἐξηγώντας καί πείθοντας. Ἀλλὰ τὰ ἐπιχειρήματα, οἱ ἐξηγήσεις, ἡ πειθώ, δέν κατοικοῦσαν στήν Πάτρα τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου. Στήν πλατεία Γεωργίου ἄνθησε τὸ σύνθημα, οἱ προεκλογικές ὑποσχέσεις, ἡ προσωπική ἐπίθεση, μιά συρραφή «σημείων» (κάτι μεταξύ ἀπολογισμοῦ καί προθέσεων), καί βεβαίως ὁ «διάλογος». Διάλογος ἐδῶ σημαίνει νά ρίχνουμε συνθήματα ἀπὸ τόν κόσμο, τοῦ τύπου «*Ἀνδρέα πές τα ὅλα*» καί ὁ κ. Παπανδρέου νά συγκατατίθεται καί νά ἀπαντᾷ, ἢ ὁ κόσμος νά φωνάζει «*Ἀπόψε πεθαίνει ὁ φίλος τῶν ΕΣ-ΕΣ*» καί ὁ κ. Παπανδρέου νά ἀνταπαντᾷ: «*Νά τόν πάρει μαζί της ἡ Σόγιερ στήν Ἀμερική*» καί οὕτω καθεξῆς. Εἶναι προφανές ὅτι μέ αὐτὴ τὴν μέθοδο ὁ διάλογος προάγεται σέ νέα ὕψη.

Τὸ μέρος τῆς ὁμιλίας πού περιέχει στοιχεῖα ἀπολογισμοῦ τοῦ κυβερνητικοῦ ἔργου δέν ἀντέχει σέ στοιχειώδη σχολιασμό, ἀφοῦ εἶναι μᾶλλον γενικόλογες διακηρύξεις ἢ τὸ πολὺ προθέσεις, παρὰ ἀπολογισμὸς πεπραγμένων. Γιατί τί νά σχολιάσει κανεῖς, ὅταν ὁ κ. Παπανδρέου ἀναφέρει ὡς πεπραγμένα τὴν «ἀποφασιστική καταπολέμηση τῆς ἀνεργίας» ἢ τὸν «προγραμματισμὸ ἐπενδύσεων τριῶν δισ. δολαρίων μέ περίοδο ὠρίμανσης (!) πέντε χρόνια» ἢ τὸν «οὐσιαστικὸ ἔλεγχο τῶν τιμῶν τῶν πρώτων ὑλῶν» ἢ τὴν «πάταξη τῆς παραοικονομίας», λές καί πρόκειται γιά ὑπαρκτά μέτρα, ὑπαρκτές καταστάσεις, ἔστω καί καταρχήν. Ἀπλῶς ἐπισημαίνουμε τὸ χάσμα μεταξύ δηλώσεων καί πραγματικότητας. Ἡ ὁμιλία ὅμως τοῦ κ. Παπανδρέου ἀγγίζει τὴν ἰλαρότητα ὅταν ἀναφέρθηκε στὸν «κοινωνικὸ τουρισμὸ γιά τούς ἀνεργούς». Οἱ ἀνεργοί —ἐμεῖς τουλάχιστον ἔτσι ὑποθέτουμε— ἐνδιαφέρονται νά βροῦνε δουλειά μᾶλλον παρά γιά διακοπές, ἔστω καί «κοινωνι-

κές», πού διόλου δέν θεραπεύουν τὴν ἀνεργία, ἂν δέν ἀποτελοῦν καί ἐμπαιγμό.

Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ κ. πρωθυπουργός, υἱοθετώντας τὴν πλατφόρμα Κουτσόγωργα, μίλησε ἀρκετῆς φορές γιά «*δύο ἐθνικές στρατηγικές, δύο διαφορετικές πορείες*», ἀπὸ τὴν ὁμιλία του δύσκολα ἐξάγονται τὰ δεδομένα πού θά στοιχειοθετοῦσαν παρόμοια ἐκτίμηση. Γιατί καί ἀπὸ τὴν ὁμιλία τῆς Πάτρας (κι ὅσο γιά τὰ πεπραγμένα τῆς τετραετίας ἄς μὴ γίνεταί λόγος) δέν διαφαίνονται οὔτε ἴχνη κάποιων ἄλλων ἐπιλογῶν, στίς ὁποῖες νά στηρίζεται ἡ διαφορετικὴ (ἀπὸ ἐκείνη τῆς Ν.Δ.) στρατηγική.

Κατὰ τὰ ἄλλα, ἡ ἴδια ἢ περίπου ἡ ἴδια ὁμιλία θά ἀναπτυχθεῖ καί στίς ὑπόλοιπες πόλεις τῆς ἐπικράτειας, σέ ἐξίσου ἐπιτυχεῖς συγκεντρώσεις (φροντίζουν γι' αὐτὸ οἱ εἰδικοί), συγκεντρώσεις πού θά προαναγγέλλουν «τὴν σίγουρη νίκη τῆς ἀλλαγῆς» γιατί... ἔτσι μᾶς συμφέρει.

Δημήτρης Ἀβραμίδης

Νά πού τό ΠΑΣΟΚ καί προσωπικά ό πρόεδρός του θυμήθηκε τή νεολαία καί τά κινήματα κοινωνικής κριτικής. «Κάλλιο άργά παρά ποτέ»;

Ό,τι δέν κατάφερε ή πολιτική του ΠΑΣΟΚ γιά τή νεολαία καί τίς γυναίκες μέσα σέ τέσσερα δλόκληρα χρόνια, προσπάθησε ό Άρχηγός του κινήματος νά καταφέρει μέσα σέ δύο ήμέρες. Μιά άφιερωμένη στις γυναίκες καί μία στους νέους. Δέν ήταν βέβαια κάτι τό πρωτάκουστο, τώρα πού έχει πάρει φόρα καί δίνει ύποσχέσεις γιά τήν επόμενη τετραετία. Τό ΠΑΣΟΚ καί ή νεολαία του μάζεψαν στό Όλυμπιακό Στάδιο τούς νέους καί ό Άρχηγός ανέλαβε τά «ύπόλοιπα». Η νεολαία του ΠΑΣΟΚ είτε ως νεολαιίστικος πολιτικός λόγος είτε ως αυτόνομη πολιτική πραγματικότητα έλειψε άπ' αυτή τήν εκδήλωση. Άφου στή διάρκεια τής τετραετίας παρέδωσε τήν πολιτική της οντότητα καί τήν πολιτικοοργανωτική της παρέμβαση στό ύφυπουργείο Νέας Γενιάς καί Άθλητισμού, εδκόλα έφτασε νά παραδώσει καί τήν εκλογική της συμμετοχή— αυτή πού έπρεπε νά άρθρώσει τόν αυτόνομο πολιτικό λόγο τής νεολαίας μπροστά στις εκλογές— στον διαχειριστή του κόμματός τους καί του εκλογικού τους άγώνα. Στην προσπάθεια τής πολιτικής χειραγώγησης πού επιχειρεί τό ΠΑΣΟΚ στήν πολιτική μας ζωή, ή νεολαία ΠΑΣΟΚ προσέφερε τή νεολαία ως άκριτη, άπολιτική, παθητική οντότητα, φιλαθλοποιημένους χειροκροτητές του Άρχηγού. Δύσκολοι οί καιροί γιά τό ΠΑΣΟΚ καί τή νεολαία του. Καί γίνονται δυσκολότεροι όταν πίνει στις συγκεντρώσεις τους ή άνοιξιάντικη βροχούλα καί τό σύνθημα «Μαζί, μαζί καί στή βροχή» δέν άρκει γιά τούς νέους καί χρειάζονται νά κλείσουν καί οί πόρτες του Σταδίου γιά νά μή φύγει ό κόσμος παρόλο πού τό Στάδιο δέν είναι τελείως γεμάτο.

Όταν λοιπόν, κάτω από αυτές τίς συνθήκες, μαζεύεις κάμποσες χιλιάδες νέους καί έχεις ως μοναδικό στόχο νά τούς πείσεις νά σε ψηφίσουν, πρέπει νά εφαρμόσεις κάποιο πολιτικάντικο σχέδιο. Αυτό έκανε ό κύριος πρωθυπουργός. Τό σχέδιό του άν καί δέν ήταν καινούργιο είχε δύο σκέλη: α) Κολάκεψε τούς νεαρούς άκροατές του μέ τό έντυπωσιακό «είσαστε πρωτοπορία τής πρωτοπορίας».

Συνέχισε μέ τό «είναι τιμή μας πού τά νιάτα στηρίζουν τήν άλλαγή» καί άφου τελείωσε μέ τούς κολακευτικούς χαρακτηρισμούς, μπήκε στό β' μέρος του σεναρίου πού είναι καί τό πιο δύσκολο.

Έξηγει στους άκροατές του πόσα πολλά έχει κάνει γι' αυτούς. Έτσι ό κύριος πρωθυπουργός αναφερόμενος στά επιτεύγματα τής κυβέρνησής του ξεκίνησε μέ τό «είμαστε περήφανοι πού στήν πρώτη τετραετία τής άλλαγής κατοχυρώσαμε τή φωνή τής νεολαίας». Βέβαια δέν ήταν κάτι τόσο εύστοχο από μεριάς του ν' άπευθύνεται σε νεολαίους λέγοντάς τους πόσο άκούστηκε ή φωνή τους τή στιγμή πού στά μέσα μαζικής ενημέρωσης δέν υπήρχε ούτε μία νεολαιίστικη έκπομπή. Τή στιγμή πού ό ίδιος ύποκαθιστά τή φωνή

ΚΑΛΟΓΡΕΖΑ

Άντρέας, νεολαία

καί εκλογές

τής νεολαίας καί ό λόγος του άκούγεται ξεένος καί άπόμακρος γιά τούς νεολαίους.

Τή στιγμή πού όλες οί άποφάσεις καί οί νόμοι τής κυβέρνησης βγήκαν χωρίς τή συμμετοχή τής νεολαίας, καί συνήθως προκαλούσαν τήν αντίδρασή της.

Όταν δέ αναφέρθηκε στον τρόπο πού χτυπήθηκε ή άνεργία, εκεί βέβαια τό πράγμα έγινε κωμικό: όταν ή άνεργία αυξάνεται καθημερινά, όταν οί νέοι είναι αυτοί πού κυρίως χτυπιούνται περισσότεροι από κάθε άλλον καί δέν λαμβάνονται υπόψη ούσιαστικές προτάσεις πού έχουν γίνει γιά τήν καταπολέμησή της, όπως: α) 35 ώρες εργασίας τή βδομάδα, χωρίς μείωση των άποδοχών· β) καθορισμός άριθμού θέσεων εργασίας γιά νέους σε κάθε συμφωνία του κράτους μέ τίς επιχειρήσεις· γ) κατάργηση τής υπερεργασίας, τής πολυθεσίας καί τής διαθεσιμότητας· δ) ένίσχυση των συνεταιριστικών πρωτοβουλιών των νέων καί άμεση θέσπιση του νομοθετικού πλαισίου τους, τότε φυσικά καταντάει *εμπαιγμός* ή άναφορά στήν καταπολέμηση τής άνεργίας.

Η μεγαλύτερη όμως ειρωνεία πού θυμίζει καί λίγο θέατρο παραλόγου ήταν όταν ό κύριος πρωθυπουργός αναφέρθηκε στήν κατάργηση των ΜΑΤ, τήν ίδια στιγμή πού λίγα χιλιόμετρα μακρύτερα τά ΜΑΤ

καί τά ΜΕΑ επί άρκετές ήμέρες δημιουργούσαν μία άτμόσφαιρα πού θυμίζει άλλους καιρούς. Έτσι ή άστυνομική βία εμφανίζεται σαν μέτρο επίλυσης των κοινωνικών προβλημάτων, ενώ ταυτόχρονα, τίς τελευταίες μέρες ή άστυνομική πρόκληση, ή ένταση καί γενικά ή καταστολή έγιναν καθημερινά φαινόμενα. Ό αυταρχισμός καί ή καταστολή έγιναν καθημερινά φαινόμενα. Ό αυταρχισμός καί ή καταστολή μέ όλα τά παραπάνω εμφανίζονται σαν τά προτεινόμενα μέτρα γιά τή χειραγώγηση των νέων.

Μίλησε βέβαια γιά τήν καταπολέμηση του ρουσφετιού καί τήν πολιτικών διακρίσεων. Έδώ βέβαια είναι περιττά τά σχόλια, τή στιγμή πού ό κάθε νέος σχεδόν έχει ένα μικρό παράδειγμα από τήν καθημερινή του ζωή.

Σ' αυτά αναφέρθηκε ό πρωθυπουργός καί θά ήταν σκόπιμο νά του υπενθυμίσουμε καί μερικά στά όποια δέν αναφέρθηκε, γιά νά τά συμπεριλάβει στήν επόμενη όμιλία του γιά τή νεολαία.

Δέν αναφέρθηκε βέβαια στις αυτοκτονίες των φαντάρων, ενώ μέχρι τώρα οί μόνες άναφορές πού έχουν γίνει μιλούν γιά κάποιους «προβληματικούς» νέους. Καμιά άναφορά στό Σ.Κ. 20-1 καί τά προ-

βλήματα των φαντάρων, τόν αυταρχισμό που επικρατεί μέσα στα στρατόπεδα, την καταπίεση της προσωπικότητας των νέων.

Δέν περίμενε κανείς αναφορές στα προτεινόμενα μέτρα για την επίλυση των παραπάνω όπας:

- Έκδημοκρατισμός των Ε.Δ. – κοινοβουλευτικός έλεγχος.
- Άμεση μείωση της θητείας στους 16 μήνες με προοπτική τούς 12 μήνες.
- Κατάργηση του νέου ΣΚ 20-1, κατοχύρωση των συνταγματικών και δημοκρατικών δικαιωμάτων των ένστολων νέων. Ίση και δίκαιη μεταχείριση όλων (μεταθέσεις-ειδικότητες).
- Καμιά αναφορά για να ανοίξει ή τηλεόραση στους νέους και τά προβλήματά τους.
- Καμιά αναφορά στην αντιμετώπιση του προβλήματος των ναρκωτικών, χωρίς κινδυνολογική ύστερία, στίς κοινωνικές αιτίες και προεκτάσεις του.

Ούτε βέβαια περιμέναμε να γίνει αναφορά στην αντιμετώπιση της μοτοσικλέτας ως τρόπου έκφρασης και μέσου εξυπηρέτησης των νέων. Άντίθετα φρόντισε ή κυβέρνηση να βγάλει τόν αυταρχικό νόμο για την κατάσχεση των μηχανών.

Θά μπορούσαμε βέβαια να κάνουμε πάρα πολλές αναφορές για προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθημερινά οί νέοι, στό σχολείο, στό δουλειά, στόν κοινωνία. Για την απόγνωση και τό άγχος που δημιουργούν ένα άσφυκτικό περιβάλλον για κάθε νέο, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζει τό μέλλον του με άβεβαιότητα.

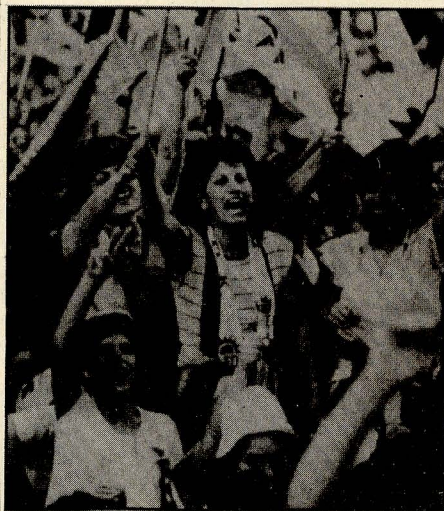
Μετά τίς κολακείες πρὸς τή νεολαία και τίς εξηγήσεις πού έδωσε για τό πόσα πολλά έχει κάνει γι' αὐτήν ὁ κ. πρωθυπουργός, έπετέθηκε μέ τόν πιό δριμύ τρόπο στός «άχάριστους» νέους πού τόσο φταίξαν και τό χαλάσανε τήν ήσυχία του μέ τίς «άντιδημοκρατικές και άνελεύθερες προκλήσεις τους». Στάση πού κατά τόν κ. πρωθυπουργό ὑποκρύπτει τάση «κοινωνικοῦ φασισμού». Ξέχασε ὅμως να κάνει και μιά μικρή αναφορά για τά φασιστικά φαινόμενα πού αναστάτωσαν τό κέντρο τῆς Ἀθήνας για πολλές ήμέρες, μέ ξυλοδαρμούς πολιτών, μέ μεθοδεύσεις τῆς άστυνομίας για να δημιουργήσουν κλίμα χάους και τρομοκρατίας. Για να μήν αναφέρουμε τό «ιδιόμορφο» φαινόμενο, ή άστυνομία να πετάει πέτρες και άς μήν ξεχνάμε τήν άρμονική συνεργασία τῶν ΜΑΤ-ΜΕΑ μέ τίς φασιστικές ΕΝΕΚ και ΕΠΕΝ.

Ἡ δημοκρατία κινδυνεύει περισσότερο από τήν καταστολή, τόν αυταρχισμό και τήν τρομοκρατία παρά από σαράντα θερμοκέφαλους νεολαίους. Τά προβλήματα τῶν νέων πρέπει να αντιμετωπίζονται και ὄχι να ίσοπεδώνονται, ὅπως έλέχθη.

Θά ήταν λοιπόν προτιμότερο ὁ πρωθυπουργός και ή νεολαία του να ασχοληθῶν μέ τά πραγματικά προβλήματα τῶν νέων και ὄχι μέ προεκλογικά πανηγύρια πού τίποτε δέν προσφέρουν και κανέναν δέν πείθουν. Ἡ νεολαία μετά από τετραετία διακυβέρνησης τοῦ ΠΑΣΟΚ συνειδητοποιεῖ ὅλο και περισσότερο ὅτι ή λύση τῶν προβλημάτων της βρίσκεται στην ὀλοκλήρωση τοῦ αὐτόνομου πολιτικοῦ λόγου της πού μόνον από τήν ανανεωτική ἀριστερά μπορεί να γίνει σεβαστός.

Θράσος Φωτεινός

«Τόν άνδρα μου θά τόν χωρίσω, Δεξιά δέν θά ψηφίσω»

«Ὡσαννά! Ὡσαννά!» μυριόστομο «φеминιστικό» ξεσηκώθηκε από τίς κερκίδες τοῦ Φαληρικοῦ Σταδίου, μέσα από τίς χιλιάδες «λικνιζόμενες» πράσινες σημαῖες και μαντιλάκια, μέσα από τό γυναικεῖο πάθος πού ξεχείλιζε, μέσα από τό έρωτισμό, πού ή θαλασσινή αἶρα μετέφερε στίς πάλαι ποτέ ὁμορφες άκτές τοῦ φαληρικοῦ ὄρμου. «Ὡσαννά» για τόν Μέγα Ἄνδρα, τό σύμβολο κάθε θνητῆς και καταπιεσμένης, τό «πρότυπο» τῶν ὄνειρων κάθε γυναικας. Ἐβδομήντα λιποθυμίες άπ' τό ξέσπασμα! Τό τραγούδι γι' Αὐτόν δέν αφήνει καμιά έλπίδα στός λιγοστούς παρόντες άνδρες, ζηλότυπους μάρτυρες τοῦ γυναικεῖου πάθους. «Ζήλια μου, ζήλια μου για σένα ή καρδιά μου είναι ζωντανή». Ὅρκοι αἰώνιοι γι' Αὐτόν «τόν άνδρα μου θά τόν χωρίσω, Δεξιά δέν θά ψηφίσω». Φωνές έκστασιασμένων γυναικῶν συναντῶνται μέ τήν Ἱστορία και καταγράφουν τό γεγονός. «Ἦρθε... ἦρθε... ἦρθε ὁ Χριστός για να μᾶς σώσει». Παρ' ὅλα αὐτά Αὐτός εἰσηλθε στό στάδιο σάν κοινός θνητός, σάν άνδρας τοῦ λαοῦ.

Ούτε καν σε γαϊδουράκι άνεβασμένος δέν ήταν για να τόν ακολουθήσει τό γυναικεῖο πλήθος. Ούτε και σάν Διόνυσος μέ τή συνοδεία αἰλῶν και κρουστῶν, πού έπαιζαν οί αισθησιακές μαινάδες και πού ή παρουσία τους θά έδινε πραγματικό περιεχόμενο στό χιλιόστομο μαζοχιστικό «Ζήλια μου, ζήλια μου...» κατευθύνθηκε μέ τό συγκαταβατικό του χαμόγελο στην έξουσία του. Ὅχι τῶν οὐρανῶν, αλλά στην επίγεια έξουσία τοῦ μονολόγου τοῦ μικροφώνου και έκανε κάθε πτυχή τῆς γυναικειας φύσης να συνταράσσεται για ὦρα πολλή. Αὐτός ήξερε τά προβλήματά τους. Αὐτός έλυνε τά προβλήματά τους. Οί γυναίκες χρειάζονταν μόνο για τό πάθος και τόν έρωτισμό τους και μάλιστα ὄχι σε ισχυρές δόσεις γιατί ή υπερβάλλουσα ποσότητα τόν κούραζε και τόν ξανάγκαζε σε διακοπές τῶν δεκαπέντε λεπτῶν. Και ή φέστα τῶν ΠΑΣΟΚ, τῶν φеминιστριῶν τοῦ ΠΑΣΟΚ συνεχίστηκε μέχρι «τελικῆς πτώσης». Μέχρι τελικῆς πτώσης κάθε προοδευτικῆς ή άριστερῆς και πολύ περισσότερο κάθε φеминιστικῆς έν-

Είναι και κάποιοι άριστοί «σχολιαστές» —πρός Θεοῦ, ὄχι πολίτες ψηφοφόροι— πού ἤ δέν ἀνησυχοῦν ἢ ἀνησυχοῦν γιά τίς 116 καί ἄλλες πολλές ἀνησυχίες πού ἐκφράστηκαν τελευταῖα. Οἱ μὲν ἰχνηλατοῦν «χαρούμενα» τίς διαδοχικές «τομές μέσα στή συνέχεια», οἱ δέ χλευάζουν —ἀκόμα καί χυδαιότατα— τούς «κινδυνολογοῦντες ἠθικολόγους».

Ἵσους δηλαδή βαπτίζουν ἔτσι ἐπειδή ἀκριβῶς ἀρνοῦνται νά ἀποδεχτοῦν τήν ἀποψη ὅτι «ὁ κυβερνητικός αἰφνιδιασμός ἦταν πράγματι μιὰ εὐχάριστη ἐκπλήξη» (Θέσεις, τευχ. 11, σελ. 2). Εὐχάριστη, ἂν δέν κάνω λάθος, θά πῆ καί εὐπρόσδεκτη, ἐπιθυμητή.

Εὐπρόσδεκτος καί ἐπιθυμητός λοιπόν ὁ αἰφνιδιασμός, ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ Καραμανλῆ ἔτσι-ὅπως-ἀκριβῶς-ἔγινε, ὄχι ἀπλῶς ἡ ἀπομάκρυνσή του. Καί ἐνῶ οἱ ἴδιοι χειροκροτοῦν, λιθοβολοῦν καί καταγγέλλουν ὡς ἠθικολόγους ὄσους διαμαρτύρονται καί γιά τά «ἐπί τῆς διαδικασίας» ἐπειδή, ἀρνούμενοι νά ἐλαχιστοποιήσουν τίς ἐπιπτώσεις καί νά κάνουν λογιστικούς συμψηφισμούς «θετικῶν — ἀρνητικῶν», τά θεωροῦν κι αὐτά σύμφυτα καί ἀναπόσπαστα μέ τή συνολική διαδικασία πού ἐπαναθέτει —ἤδη ἀπό τώρα καί μέ ἀριστεροῦς ὄρους— στήν κοινωνία τό πάντα αἰτούμενο: τόν σοσιαλισμό.

Ἡ ἀπόλυτη δηλαδή ἀναστροφή τῶν ρόλων —εἶδος κι αὐτή ιδεολογικῆς τρομοκρατίας μαζί καί αὐταπάτης— πού λαιδορεῖ τούς ἄλλους καί καθησυχάζει τήν ἀδυναμία τῶν ἰδίων, παρέχοντάς τους τήν ψευδαίσθηση τῆς συμμετοχῆς τους στήν προετοιμασία τοῦ μέλλοντος. Παράλληλη καί ἡ ἀναστροφή τῶν κατηγοριῶν πού ἐξακοντίζονται.

Πρῶτα ἦταν ἡ ὅποιοιδήποτε βαθμοῦ σύμπληψη μέ τήν Ἀλλαγῆ, τώρα (Σχολιαστής, τευχ. 26, κύριο ἄρθρο) εἶναι «ἡ ἐξώθηση τοῦ ἀντιπασοκισμοῦ στά ἄκρα» πού σημαίνει (τί εὐκολες μοιάζουν οἱ ἐξιιώσεις;) «ἄρση τῆς ἐχθρότητας πρὸς τή Δεξιά». Ἡ Δεξιά, ἡ ἀντι-δεξιά, πουθενά ἢ ἀριστερά. Παρῶν ὅμως ὁ ...ἀντιεξουσιαστικός λόγος.

Ἡ «σχολιάστρια» τοῦ «Φλὸς Ρουαγιάλ» (Σχολιαστής, τευχ. 25, σελ. 8-9) ἔχοντας ἀποτινάξει ἐπιτυχῶς τή «συμπλεγματοειδή στάση τῆς Ἀριστερᾶς ἀπέναντι στήν

(ΑΝ)ΗΘΙΚΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ἐξουσία» μᾶς καλοῦσε «νά νιώσουμε χαρούμενοι» μαζί της γιά τό «τέχνασμα» σέ στίλ «Νίκ Δέ Γκρήκ» τοῦ Ἀνδρέα Παπανδρέου.

Ἐπιτέλους, ἡ ἐξουσία εἶχε ἔστω καί τεχνήντως «ταπεινωθεῖ καί κατά κράτος συντριβεῖ στό πρόσωπο τοῦ κύριου ἐκφραστή της». Τώρα γιά χάρη τοῦ ἀποτελέσματος θά ἔπρεπε «νά ἀνεχθοῦμε τόν τσαμπουκά τοῦ Παπανδρέου» (τόσα καί τόσα δεχτήκαμε λέει) καί νά ἐγκαταλείψουμε «τήν ἔμφυτη τάση μας πρὸς τή διαφάνεια».

Δυστυχῶς τά τόσο εὐστοχα ἀντιεξουσιαστικά καλέσματα δέν ἦταν ὅσο φάνταζαν «ἠθικολογικῶς» ἀποσιγώμενα. Ἡ καλή «σχολιογράφος» κατέγραφε ταυτόχρονα, σέ πλάγιον ἔστω τόνο, καί τόν «ἐξευτελισμό» τοῦ κομματικοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ΠΑΣΟΚ ἀπό τήν «τόσο αὐστηρά προσωπική ἀπόφαση» τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἀλλαγῆς. Κατέγραφε δηλαδή καί κάποιον ἀπόηχο ἀπό κάποιες «διαδικασίες», πού βέβαια στήν οὐσία τήν ἀπασχόλησαν τόσο μόνο ὅσο χρειαζόταν γιά νά ἐνθουσιαστεῖ.

Προφανῶς ἡ ἐνδόμυχη σύγκρουση τῆς «σχολιάστριας» ἔβρισκε διέξοδο, ἂν καί ἀνεπαρκῶς ἐκλογικευμένη, μέσω μιᾶς ἐπιθετικῆς (ἀν)ηθικολογίας πού διαλαλοῦσε, μέ «σχολιαστικό» βεβαίως τρόπο, τόν ...πολιτικά ἔμπειρο καί ἀποτελεσματικό αὐριανό κνισμό: τέτοια θά προσέχουμε τώρα, ὅταν «ἡ ἐθνική ἐνότητα, αὐτή ἡ παραλυτική κατάσταση ἀδυναμίας ἐκφρασης τῶν κοινωνικῶν, ταξικῶν, πολιτικῶν, ιδεολογικῶν ἀντιθέσεων παραχωρεῖ τή θέση της σέ ἕνα μέτωπο ρήξης μέ τή Δεξιά»; Ἡ Δεξιά λοιπόν ἀπό τή μιὰ μεριά, κι ἡ ἀντι-δεξιά ἐπομένως ἀπό τήν ἄλλη. Ἦταν ὅ,τι ἀκριβῶς χρειαζόταν ὁ «παράλυτος» γιά νά κληθεῖ νά «ἄρει τόν κράββατόν του» καί νά περπατήσει στόν δρόμο πού

τοῦ στρώνει ὁ Κουτσόγιωργας μαζί μέ τήν Αὐριανή. Αὐτό πράγματι χρειαζόταν: τό ξαφνικό θαῦμα καί τούς θαυματοποιούς τῶν ρήξεων.

Ἡ ἀνικανοποίητη ἐπιθυμία καταφεύγει συχνά στό συμβολισμό, στήν ἀποδοχή μέ ἄλλα λόγια τῆς «πραγματικότητας» ἐνός ὑποκατάστατου. Ἡ «σχολιάστρια» εἶχε ἤδη ἀποδεχθεῖ στό πρόσωπο τοῦ Καραμανλῆ τή συμβολική ταπείνωση καί συντριβή τῆς ἐξουσίας. Ὁ και(ε)νοφανής ...ἀντιεξουσιαστικός της λόγος, πού παίρνει ἐκδίκηση γιά τά διαφνεσμένα ὁράματα, ἔστω καί δι' ἀντιπροσώπου, ἀπαιτοῦσε καί τήν ἀποδοχή τοῦ θετικοῦ συμβόλου πού θά ὑποκαθιστοῦσε τό προοίμιο τῆς λαϊκῆς ἐξουσίας: «Ἡ ἐπιλογή τοῦ προσώπου (τοῦ Χρ. Σαρτζετάκη) εἶναι κι αὐτή πολυσήμαντη. Ἀπευθύνεται σαφῶς καί πρὸς τήν Ἀριστερά στήν ὁποία προτείνει ἕνα δικό της σύμβολο».

Καί ξαφνικά, πρὶν ἀλέκτωρ φωνήσει τρίς, τά σύμβολα θάμπωσαν. Ἡ προσγείωση στήν ἐξουθενωτική πεζή πραγματικότητα, πού ἀπογοητεύει καθὼς ἀρχίζει νά διαλύει τίς αὐταπάτες, ἔρχεται ἀπό ἕναν ἄλλον «σχολιαστή» (τευχ. 26, σελ. 3). Ἡ «πολυσήμαντη ἐπιλογή» σμικρύνεται σέ ἕνα ἀπλό «ἐφέ Σαρτζετάκη» καί, ὡς τῆς ἀποκαλύψεως, διαπιστώνεται ὅτι οἱ ὀμίλιες τοῦ «ἐντιμον δικαστή» πού συμβόλιζε ὅλη τήν Ἀριστερά θυμίζουν τώρα πιά δεκάριτους πανηγυρικούς ἐθνικούς ἐπετεῖων σέ ἐπαρχιακή πόλη. «Γιατί —λέει μέ παράπονο— ὄλες αὐτές οἱ μεγαλομανιακοῦ τύπου παραινήσεις πρὸς τούς πολίτες; Γιατί τόσοσ στόμφορ καί ἐθνική ἔξαρση; Τόσο σίγουρο εἶναι πὼς ἡ ἐλληνική κοινωνία χρειαζόταν ἕναν ἀκόμη ...Γυμνασιάρχη;».

Χρειαζόταν μήπως σύμβολα; Ἡ ἀπάντηση —θεωρητικό συμπέρασμα καί μᾶλλον ἀφετηρία τῆς χαρωπῆς (ἀν)ηθικολογίας τῶν «σχολιαστῶν—βρίσκεται καί πάλι μέσα στίς σελίδες τοῦ ἰδίου τεύχους τοῦ Μεγάλου Σχολιαστή. Τά χαρακτηριστικά (λέει στή σελίδα 13) τῆς πολιτικῆς τοῦ ΠΑΣΟΚ εἶναι: «ἡ πιό προχωρημένη πολιτική μορφή ἄσκησης τῆς ἀστικῆς ἐξουσίας». Μέ σύμβολα, μέ παρωχημένους ῥητορισμούς καί ἄλλα ... (ἀν)ηθικολογικά πολλά, προχωρημένη πρὸς τά ...πίσω λοιπόν. Μαζί της;

Δημήτρης Θεοδώρου

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Υπεράσπιση τῆς συνταγματικῆς νομιμότητας καί (ἢ) σοσιαλιστικῆς στρατηγικῆς;

Ἔσο ἀκολουθοῦν δέν ζητοῦν, βέβαια, νά ἀποσαφηνίσουν ὀριστικά ὅσα ἢ ἀνά τόν κόσμο Ἄριστερά δέν ἔπαυε νά συζητᾶ. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει ἄλλου τύπου μακροχρόνιες, ὀργανωμένες καί συλλογικές διαδικασίες, πού σέ μεγάλο βαθμό ἀπουσιάζουν σήμερα ἀπό τήν ἑλληνική Ἄριστερά, ὀργανωμένη καί ἀνέντακτη. Οἱ λίγες, πολύ γενικές καί συνοπτικά διατυπωμένες σκέψεις τοῦ κειμένου θέλουν μόνο νά συγκροτήσουν ὀρισμένους εἰσαγωγικοῦ χαρακτήρα συλλογισμούς γιά τά ἐρωτήματα πού θέτει ὁ λεγόμενος «συνταγματικός δρόμος πρὸς τόν σοσιαλισμό». Ἄφορμῆ καί ἀφετηρία ἀποτελοῦν συγκεκριμένες ἀντιλήψεις πού διατυπώθηκαν κυρίως στό περιοδικά *Θέσεις καί Σχολιαστής* σάν ἀριστερή κριτική στό κείμενο τῶν «116» γιά τίς πρόσφατες πολιτικακές ἐξελίξεις, ὅπου ὑπογραμμίζόταν ὅτι «περιφρονήθηκαν συνταγματικοί κανόνες καί παραβιάστηκαν οὐσιώδεις δημοκρατικές λειτουργίες καί διαδικασίες» ἐν ὀνόματι ἀντιδεξιῶν σκοπιμοτήτων καί τοιζόταν ὅτι «ἡ αὐστηρή τήρηση τοῦ Συντάγματος καί τῶν νόμων εἶναι ὄρος ἀναγκαῖος γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς δημοκρατικῆς πορείας καί ὅτι κάθε παρέκκλιση εἶναι ἀνεπίτρεπτη καί ἐπικίνδυνη».

* * *

Ἡ συζήτηση γιά τή σχέση τῆς Ἄριστερας μέ τούς συνταγματικούς θεσμούς δέν εἶναι καινούργια. Ὑπάρχει ἤδη ἀποσπασματικά διατυπωμένη, στήν ἴδια τή ληξιαρχική πράξη γέννησης τῶν ἐργατικῶν κομμάτων τοῦ 19ου καί 20ου αἰῶνα, ἐπεκτάθηκε ὁμως καί ἐμπλουτίστηκε μέ τίς

Ἄπό τήν ἡμέρα πού ὁ πρωθυπουργός ἀποφάσισε αἰφνιδιαστικά νά «ἀποπέμψει» τόν Κ. Καραμανλή καί νά προτείνει ὡς νέο Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τόν Χρ. Σαρτζετάκη, τό Συνταγματικό Δίκαιο μπῆκε ἐξίσου αἰφνιδιαστικά στή ζωή μας. Δηλώσεις καί ἄρθρα, ἀπαντήσεις καί λίβελοι, κριτικές καί αὐτοκριτικές, μονόλογοι καί συνεντεύξεις γιά τά ἐπικαιρα νομικά προβλήματα πού ἔθεσε ἡ διαδικασία ἐκλογῆς τοῦ νέου Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καί ἡ σύστοιχη κυβερνητική πρόταση γιά τήν ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος. Πολιτικά κόμματα, δημοσιογράφοι καί εἰδικοί χρεώθηκαν, ὑποχρεώθηκαν ἢ ἔσπευσαν νά πάρουν θέση γιά τά συγκεκριμένα ζητήματα πού ἔθετε ἡ πολιτική συγκυρία. Τά συσσωρευμένα αὐτά προβλήματα περιεῖχαν συγχρόνως ἓνα γενικότερο ἐρώτημα, πού ὁ Ἄρ. Μάνεσης ὑπαινίχθηκε ἀκόμη μία φορά στό ἄρθρο του στό *Βῆμα* γιά τή σχέση ἀνάμεσα στό *Σύνταγμα* καί τήν πολιτική: ποιά εἶναι ἡ σχέση τοῦ Συντάγματος μέ τόν κοινωνικό μετασχηματισμό, τοῦ ἰσχύοντος ἀστικού Συντάγματος μέ τή σοσιαλιστική στρατηγική;

διαμάχες ἀνάμεσα στό ρεφορμισμὸ καί τήν ἐπανάσταση, ἰδιαίτερα μέ ἀφορμῆ τίς στρατηγικές τοῦ λαϊκοῦ μετώπου, τῆς ἀντιμονοπωλιακῆς δημοκρατίας καί τοῦ ἱστορικοῦ συμβιβασμοῦ ὡς χαρακτηριστικές ἐκδοχές τοῦ «συνταγματικοῦ δρόμου πρὸς τόν σοσιαλισμό». Πρόκειται, λοιπόν, γιά μία συζήτηση ἀλλά καί γιά

μία πολιτική ἀντιπαράθεση πού τά μέτωπα τῆς παραμένουν ἀκόμη «ἀνοιχτά», πού οἱ διαφοροποιήσεις εἶναι ἤδη τόσο πλούσιες καί σύνθετες ὥστε νά «ἀπαγορεύουν» γενικόλογους ἀφορισμούς καί εὐκολούς ἐπιθετικούς προσδιορισμούς. Νά «ἀπαγορεύουν», διότι τά σοσιαλιστικά κινήματα δέν ἔχουν —οὔτε μποροῦν νά ἀποκτήσουν— κάποια νομική καί ἀφηρημένη σχέση μέ τούς σοσιαλιστικούς θεσμούς καί τίς πολιτικές ἐλευθερίες: ἔχουν, ἀντίθετα, μία σχέση ἱστορική καί συγκεκριμένη, δηλαδή σχέση ἀμεσα πολιτική. Ἡ σχέση αὐτή δέν προκύπτει, λοιπόν, ἀπό θεωρητικές ἐπεξεργασίες γιά τή «γενική ἔννοια τοῦ κεφαλαίου», γιά τήν ὑπεραξία κ.ο.κ. οὔτε ἀπό ἐπικλήσεις στήν ἱστορική ἀποστολή ἢ στήν ἀβέβαιη δυναμική τῶν ἐργατικῶν ἢ τῶν λαϊκῶν κινήματων. Δέν συνάγεται ἀσφαλῶς οὔτε ἀπό τούς κανόνες τῆς τυπικῆς λογικῆς, ἀπό ἄρθρα καί παραγράφους νομικῶν κειμένων. Ἀναδεικνύεται στήν ἱστορικότητα τῆς μέσα ἀπό τήν πραγματική κίνηση τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν σοσιαλιστικῶν κινήματων. Ἡ συγκεκριμένη ἀνάλυση τῆς κίνησης αὐτῆς δέν μπορεῖ νά ἐξαντλεῖται σέ λογοπαίγνια, πολιτικούς ἀφορισμούς, συμπαθητικά εὐχολόγια ἢ ἀπλουστευτικά ἐρμηνευτικά σχήματα τοῦ τύπου «φῶς — σκότος» ἢ «σοσιαλισμός — ἐκσυγχρονισμός — ἀντίδραση», ὅσο καί ἂν εἶμαστε ἐθισμένοι οἱ Ἕλληνες ἀριστεροὶ στόν ξύλινο, συνθηματολογικό λόγο. Ὅσο θά λείπει ἡ ἀνάλυση αὐτή, στίς οἰκονομικές, πολιτικές καί ἰδεολογικές διαστάσεις καί διαπλοκές τῆς, τῆ σοσιαλιστικῆς στρατηγικῆς θά τήν ὑποκαθιστοῦν εἴτε ἀποσπασματικοὶ συλλογισμοὶ εἴτε ἀ-

ριστερή πολεμική και οργανωτικές διευθετήσεις.

* * *

«Τό Σύνταγμα και η έρμηνεία του αποτελεεί συμπύκνωση ιστορικά διαμορφωμένων ταξικών και πολιτικών συσχετισμών που άντανακλούν την ιστορική διαμόρφωση των κοινωνικών σχέσεων έξουσίας» γράφει ο Παν. Παναγιώτου στο *Σχολιαστή*, ακολουθώντας ανάλογο όρισμό του Γ. Μηλιού στις *Θέσεις*. Η γνωστή αυτή αντίληψη ότι τό Σύνταγμα και η έρμηνεία του συναρτώνται με τούς εκάστοτε συσχετισμούς δυνάμεων δέν είναι λαθεμένη χωρίς νά όρίζει με έπάρκεια τό Σύνταγμα, άνταποκρίνεται, ώστόσο, σέ πραγματικές διαδικασίες κατά τή θέσπιση ή τή έρμηνεία συνταγματικών κανόνων. Τό Σύνταγμα είναι διπλά δεμένο με τή δύναμη: είναι δεμένο με τό κράτος ώς τό «μονοπώλιο του φυσικού καταναγκασμού», όπως και με τά «προσυνταγματικά» κεφαλαιοκρατικά συμφέροντα. Δέν είναι, λοιπόν, ένα κείμενο ταξικά και πολιτικά μονοσήμαντο, ένα άστικό κατασκευάσμα δίχως έσωτερικές αντίφάσεις. Από τήν άλλη μεριά, όμως, τό Σύνταγμα δέν αποτελεί ένα ταξικά ούδέτερο «σύνολο κανόνων», πού μπορούν νά έρμηνευόνται κατά βούληση, ανάλογα με τά συγκυριακά συμφέροντα των ποικίλων πολιτικών παρατάξεων: τό Σύνταγμα είναι άστικό, διότι οι σχέσεις πού εκφράζει και ρυθμίζει είναι σχέσεις άνισες, σχέσεις εκμετάλλευσης και έξουσίας.

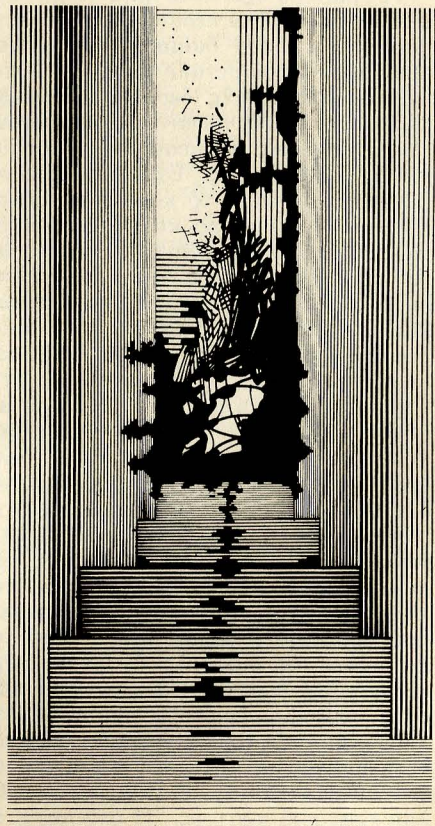
Τά παραπάνω αποτελούν ή θά έπρεπε νά αποτελούν κοινοτόπιες γιά σοσιαλιστές. Τά προβλήματα αρχίζουν, όταν ή Άριστερά ή οι άριστεροί ζητούν νά συνδέσουν όλα τά παραπάνω με τά ζητήματα μιάς σοσιαλιστικής πολιτικής, τακτικής αλλά και στρατηγικής.

Δέν είναι, βέβαια, δυνατό νά αναπτύξω εδώ τήν ιστορική λειτουργία των Συνταγμάτων κατά τόν 19ο και τόν 20ό αιώνα, μολονότι μόνο έτσι μπορεί νά επιδειχτεί αναλυτικά και συγκεκριμένα ο αντιφατικός τους ρόλος: ή συμβολή τους στόν έξορθολογισμό και τήν προβλεπτότητα των πολιτικών άνταγωνισμών, ή σημασία των ποικίλων συνταγματικών κινήματων, ο ρόλος των Συνταγμάτων γιά τήν πολιτική ένισχυση τής άστικής τάξης ή τήν κατοχύρωση τής πολιτικής τής ήγεμονίας, οι συνταγματικές διεκδικήσεις τής εργατικής τάξης και των άλλων καταπιεζόμενων στρωμάτων, ή κατάλυση τής συνταγματικής νομιμότητας από καθεστώς έκτάκτου ανάγκης κ.ο.κ. Προβλήματα πού θά πρέπει νά αναλύσει κάποτε διεξοδικά και ή έγχώρια ιστοριογραφία. Η συζήτηση, πάντως γιά τήν επίκαιρη σχέση του σοσιαλισμού με τούς συνταγματικούς θεσμούς δέν μπορεί νά άγνοήσει τή χαρακτηριστική γιά τό σύγχρονο καπιταλισμό ένταση τής τάσης γιά δικαιοποίηση των κοινωνικών συγκρούσεων και τά διλήμματα πού θέτει ή ένταση αυτή, ιδιαίτερα σε ο,τι αφορά τις διαδικασίες και τούς μηχανισμούς ένσωμάτωσης των εργαζομένων. Τά άστικά σύνταγμα περιέχουν, έξ όρισμού, και λειτουργούν στήν κατεύθυνση τής δικαιοποίησης των κοινωνικών συγκρούσεων,

θεσμοθετούν και έτσι όροθετούν και ένσωματώνουν τήν ταξική πάλη, διασφαλίζοντας —έν όνόματι τής συνταγματικής νομιμότητας— τήν «κοινωνική ειρήνη». Η άστική έξουσία επενδύεται τή μορφή τής συνταγματικής ρύθμισης, κεφαλαιοκράτες και εργαζόμενοι δρούν ως ίσοι «πολίτες». Στις σύγχρονες συνθήκες οικονομικής κρίσης, όπου (και) τό ελληνικό κράτος έχει κατά κάποιο τρόπο ανάλαβει τό σύνολο τής αναπαραγωγής των κοινωνικών τάξεων και στρωμάτων, έχει συγχρόνως «κρατικοποιηθεί» ή ίδια ή κοινωνική ύπαρξη των εργαζομένων, από τό εργοστάσιο και τήν επιχείρηση έως τό καφενείο και τό σπίτι. Η σύνδεση αυτή τής διαδικασίας κοινωνικοποίησης τής εργασίας και τής διαδικασίας ένσωμάτωσης των εργαζομένων ύλοποιείται με τήν τάση *συνολικής* δικαιοποίησης των κοινωνικών σχέσεων. Οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα άντιμετωπίζονται ως νομικά προβλήματα πού ύπάρχουν στήν άποκλειστική άρμοδιότητα του δικαστή. Πρόκειται γιά μιά διαδικασία πού εκδηλώνεται με αντίστοιχα θεωρητικά σχήματα, με μιά νομική-ποσοτική μορφή ως πληθωρισμός του δικαικού ύλικού (γιά τό όποιο ύπερφηανεύεται κατ' έτος τό ελληνικό κοινοβούλιο, σαν δείγμα του σημαντικού έργου του) και με πλήθος άλλες κρατικές πρακτικές πού κατευθύνονται στήν όργάνωση του κοινωνικού έλέγχου. Η πολιτική μορφοποιείται όλο και περισσότερο ως άνταγωνισμός γιά τή θέσπιση, τή διατήρηση ή τήν αναθεώρηση κανόνων δικαίου.

Τί σημαίνει αυτή ή χαρακτηριστική γιά τόν σύγχρονο άυταρχικό κρατισμό τάση συνολικής δικαιοποίησης των κοινωνικών σχέσεων; Στά άστικά Σύνταγματα περιέχεται ή αντίφαση άνάμεσα στήν πολιτική δημοκρατία, πού εξαγγέλλουν και θεσπίζουν, από τή μία πλευρά, και στήν κεφαλαιοκρατική βάση αυτής τής δημοκρατίας από τήν άλλη. Η αντίφαση αυτή δέν παραμένει αναλλοίωτη, όπως και τό «κράτος δικαίου» δέν είναι τό ίδιο στόν 19ο και στόν 20ό αιώνα: τό περιεχόμενο τής μεταβάλλεται ιστορικά (βλ. λ.χ. τήν πορεία από τήν ιμμηματική στήν καθολική ψήφο ή τή θέσπιση και τούς μετασηματισμούς άτομικών ελευθεριών), άνάλογα με τις διακυμάνσεις των κοινωνικών άγώνων σέ κάθε συγκεκριμένο κοινωνικό σχηματισμό. Η σύγχρονη πάντως εμπλοκή του κράτους στή διαδικασία συσσώρευσης του κεφαλαίου δξύνει δραστικά τήν αντίφαση αυτή, ενεργοποιεί εκείνες τις μεταφιλελεύθερες πρακτικές του κεφαλαιοκρατικού κράτους και των κομμάτων του, πού με τόν ένα ή τόν άλλο τρόπο προσβάλλουν τις συνταγματικά κατοχυρωμένες ή τις άτυπα κατακτημένες πολιτικές ελευθερίες, χωρίς, κατά κανόνα, νά τις καταργούν και τυπικά. Μία στρατηγική μετάβασης στό σοσιαλισμό δέν περιορίζεται, βέβαια, ούτε εξαντλείται στήν επισήμανση των αντίφάσεων αυτών πού αναδεικνύει ή μεταφιλελεύθερη συνταγματική και συγχρόνως άντισυνταγματική πολιτική πραγματικότητα. Σέ συνθήκες όμως άυταρχικού κρατισμού ο άγώνας γιά τή συνταγματική νομιμότητα άποκτά ιδιαίτερη επίκαιρότητα.

Και όχι μόνο αυτό: χωρίς νά συμπίπτει, άποτελεί άπαραίτητη προϋπόθεση γιά όποιαδήποτε σοσιαλιστική στρατηγική. Στή μεταφιλελεύθερη πολιτική πραγματικότητα πού προωθούν τά κρατικοποιημένα πολιτικά κόμματα, ο άγώνας γιά τή συνταγματική νομιμότητα δέν εκφράζει ή δέν εκφράζει άναγκαστικά ούτε «φιλελεύθερες άνησυχίες» ούτε πίστη στό «αίώνιο δίκαιο» ούτε «νομικό σχολαστικισμό». Γιά σοσιαλιστές, ο άγώνας αυτός είναι πιά άγώνας γιά τήν ίδια ταξική πάλη. Γιά τήν ταξική πάλη πού κανείς σήμερα, ούτε ή εργατική τάξη, δέν θέλει νά διεξάγεται στή ζούγκλα μεταξύ καλών και κακών ή «φίλων» και «έχθρων», έστω και έν όνόματι τής σοσιαλιστικής επανάστασης. Σέ συνθήκες άυταρχικού κρατισμού, ή κριτική στό ρεφορμισμό δέν μπορεί νά περιορίζεται στή μεσοπολεμική κριτική τής σοσιαλδημοκρατίας, τονίζοντας μονότονα τόν άργό, σταδιακό και συνταγματικό μεταρρυθμισμό, πού διαχειρίζεται και 'επιλύει' τις κάθε τύπου κοινωνικές έντάσεις και κρίσεις και πού τό ύπερέραν του ύποτίθεται πώς είναι ο σοσιαλισμός». Διότι τότε ή κριτική του ρεφορμισμού είχε ένα ιστορικά πολύ συγκεκριμένο πολιτικό, ιδεολογικό άκόμα και οργανωτικό νόημα. Η ίδια κριτική όμως σήμερα, ένσωματωμένη μάλιστα σέ μιά προσπάθεια νά θεω-

ρητικοποιηθεί ή ...επαναστατική παραίτηση της (ποιάς;) άριστεράς από τόν άγώνα για συνταγματική νομιμότητα και πολιτική διαφάνεια, μόνο γέφυρες άπλώνει στις παλιές και νέες «παιδικές άρρώστιας». Διότι κανείς, ούτε οι «116», δέν ύποστηρίζε ότι ή συνταγματική νομιμότητα είναι ό «θεράπων ιατρός» του καπιταλισμού.

Η υπεράσπιση της συνταγματικής νομιμότητας δέν είναι, σήμερα, συνώνυμη μέ τόν «λεγκαλισμό» ή τόν «ρεφορμισμό». Όταν μπορεί νά εκδηλώνεται ευκαιριακά, όταν... συμφέρει, σάν προσωρινή και τακτικού χαρακτήρα «άνακωχή», έως ότου έρθει ή κρίσιμη ώρα της ...τελικής ρήξης μέ τό άστικό κράτος και τούς θεσμούς του. Η «καταστροφή» του κράτους δέν μπορεί νά έχει σήμερα τό ίδιο νόημα μέ τήν εποχή του τσάρου, του Κάιζερ ή του Χίντενμπουργκ. Σέ συνθήκες αυταρχικού κρατισμού, όπου τό άστικό κράτος δέν δικαιιοποιεί μόνο τούς κοινωνικούς ανταγωνισμούς, αλλά συγχρόνως άπορροφά, κρατικοποιεί τούς πολιτικούς φορείς τών ανταγωνισμών αυτών, άναδεικνύεται ή «έργαλιακή» σχέση του κράτους και τών κομμάτων του μέ τούς συνταγματικούς θεσμούς. Η υπεράσπιση της συνταγματικής νομιμότητας —και μάλιστα σέ μία περίοδο όπου ή κοινωνική δυσάρεσκεια άναλώνεται σέ διανεμητικούς άγώνες και στήν προσμονή προεκλογικών παροχών, όπου τό κατακερματισμένο κοινωνικό σώμα χειροκροτεί και πρωτοδοτεί τόν πολιτικό εύνουχισμό του— καθίσταται στρατηγικού τύπου διαφωνία μέ τούς κρατικούς και κρατικοποιημένους πολιτικούς μηχανισμούς.

* * *

Η άριστερά έχει κάθε λόγο νά μήν έγκαταλείψει αυτό τό πεδίο μάχης και αντίπαράθεσης, όπου διαμορφώνονται και δοκιμάζονται σέ μεγάλο βαθμό οι άστικές νομιμοποιητικές ιδεολογίες, όπου άποσπάται ή λαϊκή συναίνεση και κρίνονται οι σχέσεις ανάμεσα στήν έξουσία και τις λαϊκές τάξεις. Έχει κάθε λόγο νά άμφισβητήσει αυτό τό κομματικό μονοπώλιο τών «έπίσημων» ή «βολικών», όπως θά έλεγε ό Άρ. Μάνεσης, έρμηνειών του Συντάγματος, πού στις ποικίλες έκδοχές τους μόνο τήν κρατική παντοδυναμία άναπαράγουν. Μία παντοδυναμία πού άναπαράγεται και από εκείνο τόν πολιτικό «ρεαλισμό», πού έπιμένει λ.χ. στή νομιμότητα της ψήφου του Άλευρά μέ μοναδικό έπιχείρημα ότι αυτό «έπιβλήθηκε ως συνταγματικά νόμιμη λύση», ένα «ρεαλισμό» δηλαδή πού είναι έτοιμος νά δεχτεί πώς ό,τι επιβάλλεται είναι συνταγματικά νόμιμο. Από όποιον και άν επιβάλλεται και όπως και άν επιβάλλεται. Ένα «ρεαλισμό» πού εν όνόματι της κριτικής στήν άστική (πάρχει και άλλη;) «νομική ιδεολογία» θεωρεί πώς μπορεί νά διαγράψει τις διαφορές ανάμεσα στήν «αυθεντική» έρμηνεία του Συντάγματος, στήν «έπίσημη» έρμηνεία του, στήν «έγκυρη» έρμηνεία του και στή μεταφιλελεύθερη πραγματικότητα πού παράγουν οι θεσμικές πρακτικές του σύγχρονου κεφαλαιοκρατικού κράτους. Η έπίκληση, έ-

ξάλλου, της «όριακής περίπτωσης», όπου οι συνταγματικές ρυθμίσεις «για τις όποιες άναδεικνύονται από τά πράγματα» (δηλαδή μέσα σέ μία συγκεκριμένη συγκυρία) περισσότερες της μιάς συνταγματικές έρμηνείες, δέν δείχνουν παρά τις έπιμέρους τροποποιήσεις πού μπορεί νά επιβάλλει ή 'τρέχουσα πολιτική' πάνω στους —σέ συνταγματικό επίπεδο— ιστορικά διαμορφωμένους ταξικούς συσχετισμούς», δέν είναι σέ θέση νά καλύψει κάποιο έρμηνευτικό κενό. Παραπέμπει μόνο στήν άκριτη ύποστήριξη αντίληψεων του C. Schmitt και στους ιστορικούς ή σύγχρονους θαυμαστές του «ντετσιζιτισμού».

Η ανά τόν κόσμο Άριστερά ήταν και ίσως παραμένει λιγότερο «ρεαλιστική», όσο και άν άναγνωρίζει τή στενή σχέση του δικαίου μέ τή βία και μέ τούς συσχετισμούς δυνάμεων. Για πολλούς λόγους και πρώτα από όλα διότι μόνο έτσι μπορεί νά συγκρούεται μέ τήν έξουσία και τήν αντίπαλη θεσμική στρατηγική πού είναι ύποχρεωμένο νά άσκει τό άστικό κράτος και, συγχρόνως, διότι έτσι υπερασπίζεται δικά της δικαιώματα, δικές της έλευθερίες. Αυτό δέν σημαίνει ότι ύποτάσσεται στήν άστική νομιμότητα, όπως έσπευσαν νά σημειώσουν όρισμένοι έπικριτές του κειμένου τών «116», άναφερόμενοι στήν ιδιωτική ιδιοκτησία, στήν προστασία του ξένου κεφαλαίου, στήν άντεργατική νομοθεσία κ.ο.κ. Σημαίνει πολύ γενικά ότι και ή άριστερά είναι ύποχρεωμένη νά ζει τις άντιφάσεις και στις άντιφάσεις της κεφαλαιοκρατικής πραγματικότητας. Σημαίνει, ειδικότερα, ότι ή υπεράσπιση της συνταγματικής νομιμότητας είναι συνώνυμη μέ τήν ιεραρχημένη υπεράσπιση κρίσιμων ιστορικών κατακτήσεων, μέ τό δικαίωμα της Άριστεράς νά μήν όραματίζεται μέσα σέ «γιάφκες» τό σοσιαλιστικό μετασχηματισμό ούτε νά όνειροπολεί για επαναστατικές ταξιαρχίες και έρυθρούς άνατροπείς του άστικού κράτους και της νομιμότητάς του.

Οι «κλασικοί» πού πρόβλεπαν ότι ή δημοκρατική ρεπουμπλικ θά είναι ή τελευταία μορφή διακυβέρνησης του άστικού κράτους πριν από τό σοσιαλιστικό μετασχηματισμό ύποτίμησαν, άσφαλώς, τόσο τήν άντοχή και ισχύ όσο και τις ικανότητες ένσωμάτωσης πού μπορούσε νά άναπτύξει ή κεφαλαιοκρατική έξουσία. Τό ίδιο όμως λαθεμένες είναι και εκείνες οι αντίληψεις πού, έμμένοντας στα τριτοδιεθνικά διαφορούμενα για τήν τακτική και στρατηγική σχέση της άριστεράς μέ τούς άστικούς θεσμούς, ύποστηρίζουν ότι ή δημοκρατική όμαλότητα είναι σήμερα δυνατή μέ μία Άριστερά πού θά κινείται —εν όνόματι της επαναστατικής συνέπειας— μεταξύ νομιμότητας και παρνομίας, πού θά έπικαλείται πειστικά τούς συνταγματικούς θεσμούς όταν τήν συμφέρει, αλλά θά τούς άγνοεί ή θά τούς παραβιάζει όταν ή συγκυρία άλλα συμβουλεύει. Διότι ή προσβολή συνταγματικών κανόνων, όποια συγκυριακή σκοπιμότητα ή κοινωνικοπολιτικές άνακατατάξεις και άν ζητά νά καλύψει σήμερα, περιέχει δυνητικά και εκείνες τις πολιτικές διαδικασίες, όπου οι κανόνες αυτοί

—ίσως όχι μόνο αυτοί— δέν θά δεσμεύουν κανένα και για κανένα. Και, βέβαια, δέν θά τηρούνται ούτε για τήν Άριστερά, πολύ περισσότερο μάλιστα στα πλαίσια ενός δικομματικού συστήματος, πού στηρίζεται μόνο στο έκλογικό σύστημα και πού ή άναπαραγωγή του εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τή διαχείριση της πόλωσης και της άριστεράς περιθωριοποίησης.

Από τήν άποψη αυτή, ή υπεράσπιση της συνταγματικής νομιμότητας είναι ή ίδια ή υπεράσπιση μιάς δημοκρατικής όμαλότητας πού δέν μπορεί παρά νά είναι «άνευ όρων» και για τήν άριστερά. Τόσο για τήν «έγκλωβισμένη» όσο και για τήν «άπεγκλωβισμένη».

* * *

Δέν θά άσχοληθώ εδώ μέ τήν άρχική πρόταση του ΠΑΣΟΚ νά άναθεωρήσει τό άρθρο 110 του Συντάγματος. Διότι ή πρόταση τελικά άποσύρθηκε. Πρέπει, ώστόσο, νά σημειώσω μία χαρακτηριστική αντίφαση της «νεορεαλιστικής» αντίληψης για τήν πολιτική και στο ζήτημα αυτό: από τή μία μεριά άσκειται κριτική στους «116» για τήν ύποτιθέμενη νομιμοφροσύνη τους έναντι λ.χ. του άρθρου 4, πού τό ΠΑΣΟΚ ψήφισε στή Βουλή, ενώ από τήν άλλη έκτιμάται θετικά ή πρόθεση του ΠΑΣΟΚ νά καταστήσει κάθε Βουλή άναθεωρητική, διότι «μια τέτοια ρύθμιση θά διέυρνε τις δυνατότητες για μία «προοδευτικότερη χρήση» του Συντάγματος, πού συχνά προσκορούε στους δικαστικούς μηχανισμούς. Αντίθετα οι μηχανισμοί αυτοί δέν είναι κατά κανόνα σέ θέση νά άνακόψουν μια «δεξιά χρήση» του Συντάγματος...». Στήν αντίφαση αυτή δέν διατυπώνεται άνοιχτά μόνο μία «έργαλιακή» αντίληψη για τούς συνταγματικούς θεσμούς. Έκείνου πού είναι έπίσης χαρακτηριστικό, είναι πώς ή αντίληψη αυτή στηρίζεται πολιτικά και θεωρητικά άφενός σέ μία σαφή ύποτίμηση τών αυταρχικών, τών όλοκληρωτικών κατά τόν Πουλαντζά, τάσεων πού διέπουν τό σύγχρονο κεφαλαιοκρατικό κράτος και άφετέρου σέ μία συνακόλουθη υπερτίμηση τών ύπαρκτων διαφορών ανάμεσα στους κρατικοποιημένους «δεξιούς» ή «άριστερους», «φιλολαϊκούς» ή «άντιστασιακούς» διαχειριστές της κρίσης του έλληνικού καπιταλισμού. Δέν ξέρω άν στήν προκειμένη περίπτωση προηγείται ή παραπάνω ύποτίμηση ή άν άκολουθεί. Είναι, όμως, αυτός ό τρόπος για νά άντιμετωπιστεί ή τάση συνολικής «δικαιοποίησης» τών κοινωνικών σχέσεων πού μεθοδεύει τό άστικό κράτος; Είναι αυτός ό κατάλληλος τρόπος για νά άνακτήσει ή άριστερά τή δημοκρατική φερεγγυότητα της, για νά άποδείξει, έπιπλέον, ότι άποκατέστησε τή σχέση της μέ τή δημοκρατία μετά τή σταλινική έμπειρία; Οι «116» έδωσαν μία σαφή άπάντηση: «Για τις δυνάμεις της άριστεράς, ή αντίσταση σέ κάθε άντιδημοκρατική συμπεριφορά και ή προάσπιση και διέυρυνση τών δημοκρατικών δικαιωμάτων συνιστούν πρωταρχικό χρέος». Ποιάς μιλά για «κριτική έπί της διαδικασίας»;

Γιώργος Πάσχος

Ἄνέντακτοι ἀπό τόν Πειραιά

**Ὅρισμένοι ἀνέντακτοι ἀριστεροί ἀπό τόν Πειραιά,
«ἀνέντακτοι» ἀλλά ἀπολύτως στρατευμένοι στήν υπόθεση
τῆς Ἄριστερᾶς καί τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπό τά χρόνια τῆς
δικτατορίας ὡς σήμερα, μέ τό κείμενο πού δημοσιεύουμε πιά
κάτω ἐκθέτουν τούς λόγους γιά τούς ὁποίους συμπαρατάσσονται
μέ τό ΚΚΕ ἔσωτ. Ἡ περίπτωση δέν εἶναι μοναδική· εἶναι
ὁμως ἐνδεικτική τῶν προβληματισμῶν καί τῆς γενικότερης
κατάστασης πνευμάτων πού ἐπικρατοῦν στίς γραμμές τῆς
ἀνανεωτικῆς Ἄριστερᾶς.**

Ἐμεῖς, μιά ομάδα ἀνέντακτων τοῦ Πειραιᾶ, ἀποφασίσαμε νά ἀπευθυνθοῦμε δημόσια σέ ὅλους ἐσᾶς μέ αὐτό τό κείμενο καί εἰδικότερα σ' ἐκεῖνους πού ἀνήκουν στόν ἴδιο χῶρο μέ ἡμᾶς.

Ἀνεξάρτητα ἀπό τήν πολιτική μας προέλευση, ἀποτελώντας, ἐδῶ καί πολλά χρόνια, ὄργανικό καί ἀναπόσπαστο κομμάτι τῆς ἀνανεωτικῆς Ἄριστερᾶς, ἀρνηθήκαμε ὅλες ἐκεῖνες τίς κομματικές διαδικασίες καί λογικές πού ἀλλοίωσαν τό ὄραμα τῆς Ἄριστερᾶς. Ὁ κίνδυνος ἐξαφάνισης τῆς φωνῆς μας εἶχε ἀποτελέσμα τήν αὐθόρμητη δημιουργία πυρήνων σέ πολλά μέρη τῆς Ἑλλάδας, μέ διάφορες μορφές, ἐνῶ ἡ παραγωγή κοινωνικοπολιτικοῦ ἔργου ἀποδείκνυε τήν ὑπαρξή καί δυναμική τοῦ χώρου.

Πιστεύοντας ὅτι τό ΚΚΕ προσκολλημένο σέ ἀναχρονιστικές δογματικές ἀντιλήψεις καί ἀναλύσεις δέν μποροῦσε καί δέν μπορεῖ νά παίξει θετικό ρόλο στήν εξέλιξη τῆς Ἄριστερᾶς, ὅτι τό ΠΑΣΟΚ λόγω τῆς «ἰδεολογίας» του δέν μποροῦσε καί δέν μπορεῖ νά ὀδηγήσει στό σοσιαλιστικό μετασχηματισμό τήν ἑλληνική κοινωνία, διατηρούσαμε τήν ἐλπίδα ὅτι τό ΚΚΕ ἔσωτ. ὡς ὀργανωμένο κομμάτι τῆς ἀνανεωτικῆς Ἄριστερᾶς θά συνέβαλε στήν ἐξοδο ἀπό τήν κρίση καί στή διαμόρφωση, ἐναλλακτικῆς πρότασης. Γιά πολλούς λόγους, πού ἡ ἀνάλυσή τους ὑπερβαίνει τό κείμενο αὐτό, τό ΚΚΕ ἔσωτ. ἀκόμα καί ἂν τό ἤθελε δέν κατόρθωσε μέχρι σήμερα νά παίξει αὐτόν τό ρόλο. Ἐτσι, ὑπῆρχαν πάντα διλήμματα ἀπό τή μεριά μας πού ἀφοροῦσαν τίς προθέσεις καί τίς δυνατότητες τοῦ ΚΚΕ ἔσωτ., τά ὁποῖα στίς παραμονές ἐθνικῶν καί δημοτικῶν ἐκλογῶν

ξεπερνιόντουσαν ἄλλοτε πολιτικά καί ἄλλοτε συναισθηματικά.

Παρ' ὅλα αὐτά, οἱ ἀνέντακτοι στήν πλειοψηφία τους βρέθηκαν πάντα κοντά στούς ἀγῶνες τοῦ ΚΚΕ ἔσωτ., ἰδιαίτερα τίς εὐρωεκλογές τοῦ '84, ὅπου πολλοί βούλεψαν γιά τήν ὑπερψήφισή του, τόσο μιά νά δηλώσουν τή διάθεσή τους γιά ἀνεύρεση κοινῶν περαιτέρω λύσεων στό προβλήματα τοῦ χώρου τῆς ἀνανεωτικῆς Ἄριστερᾶς, ὅσο καί γιά νά πολεμήσουν ἐναντία στήν ἔλλειψη πολιτικοῦ ἤθους πού διέκρινε σ' ἐκεῖνες τίς ἐκλογές τά δύο μεγάλα κόμματα. Τό φρενάρισμα τῶν ἐξελίξεων, ἐκ μέρους τοῦ ΚΚΕ ἔσωτ., ἀμέσως μετά τίς εὐρωεκλογές τοῦ '84, ἀνεξάρτητα ἀπ' τή λογική πού τό ἐπέβαλε, ὑποδῆλωνε τήν ἀπροθυμία ἀνοίγματος τοῦ κόμματος πρὸς τούς φυσικούς του συμμάχους.

Ἐτσι φτάνουμε στό 1985 καί τίς ἐπικείμενες ἐθνικές ἐκλογές. Τό ΠΑΣΟΚ στά τέσσερα χρόνια αὐτοδύναμης διακυβέρνησης τῆς χώρας ἀπέδειξε ὅτι δέν μπορεῖ νά πραγματοποιήσει τήν ἀλλαγὴ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας πού ἐπαγγέλλεται καί ἐπαναφέρει τή θεωρία τῶν δύο κόσμων γιά νά ἐπιβιώσει. Ἡ Ν.Δ. ἐκμεταλλευόμενη τίς πολιτικές ἀντιφάσεις τοῦ ΠΑΣΟΚ ἐπιχειρεῖ νά ἐπανέλθει στήν ἐξουσία ἐπικαλύπτοντας τήν ἀντιδραστική τῆς ἰδεολογία μέ ἀνέφικτες ὑποσχέσεις, ἐνῶ τό ΚΚΕ δέν προτείνει τίποτε ἄλλο ἀπὸ τό μοντέλο κοινωνίας τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ. Ταυτόχρονα, τόσο τό ΠΑΣΟΚ ὅσο καί τό ΚΚΕ ἔχουν ἐξαπολύσει γιά δικούς του λόγους τό καθένα μιά ἄνευ προηγουμένου ἐπιθετική καί λασπολογία ἐναντίον τῆς ἀνανεωτικῆς Ἄριστερᾶς προσπαθώντας νά τή

ἐξαφανίσουν.

Γι' αὐτό κι ἡμεῖς καταλήξαμε ὅτι γιά λόγους πού ὑπερβαίνουν, γιά πολλούς ἀπό ἡμᾶς, τή σημερινή ἰδεολογική καί πολιτική ταυτότητα τοῦ ΚΚΕ ἔσωτ., πρέπει νά στηρίξουμε στίς ἐκλογές τῆς 2ας Ἰουνίας τόν ἀγῶνα του, παλεύοντας ἐναντία στό δηλητηριώδες προεκλογικό κλίμα, τόν πολιτικό κυνισμό καί ἀμοραλισμό τοῦ ΠΑΣΟΚ καί τῆς Ν.Δ., ἀλλά καί προσπαθώντας νά συμβάλουμε γιά μιά ἀκόμα φορά στή δημιουργία προϋποθέσεων ἐξόδου τῆς Ἄριστερᾶς ἀπὸ τήν κρίση. Συμμετέχουμε, λοιπόν, τόσο στό ψηφοδέλτιο τῆς Α' Πειραιᾶ ὅσο καί στήν προεκλογική ἐπιτροπή καί ομάδες δουλειᾶς καί καλοῦμε ὅλους ἐσᾶς πού ἀγωνιάτε γιά τήν τύχη τῆς ἀνανεωτικῆς Ἄριστερᾶς νά ψηφίσετε ΚΚΕ ἔσωτ. διατηρώντας τίς ἰδεολογικές σας ἐπιφυλάξεις.

Καλοῦμε καί ὅλους ἐσᾶς πολίτες τοῦ Πειραιᾶ πού ἐξακολουθεῖτε νά ἀντιστέκεστε σέ κάθε εἶδους ἀλλοτριωτικές προπαγάνδες νά ψηφίσετε ΚΚΕ ἔσωτ., ἀποδεικνύοντας ἔμπρακτα ὅτι ὁ πλουραλισμός τῶν ἰδεῶν σέ ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς ζωῆς μας καί ὄχι ὁ στραγγαλισμός τους εἶναι αὐτός πού θά ὀδηγήσει τή χώρα μας στή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό.

Γιά τήν Ὅμάδα τῶν Ἀνετάκτων
Ἰωαννίδης Γ., Μυλωνᾶς Ἀλ., Τζαφούλιας Γ., Λιβιεράτος Μπ., Παρασκευόπουλος Ν., Τσιάλτα Κ., Μαγγιώρης Στ., Σαλίχος Μ., Τσουρινάκης Ἀλ., Μάκρας Στρ.

Γιατί ψηφίζω ΚΚΕ έσωτ.

Η κομμουνιστική αριστερά κατεβαίνει στις εκλογές του '85 με μία σαφή αίσθηση άπαισιοδοξίας — ίσως και άσφυξίας.

Μιά τέτοια διατύπωση θά προκαλέσει βέβαια την αντίδραση των φορέων της πού παραμονές εκλογών δέν έχουν άλλη επιλογή από τό νά εμφανίζονται γεμάτοι έλπίδες, σχέδια και στόχους. Τό ΚΚΕ μάλιστα μέ τίς πρόσφατες επιτυχίες συνεργασιών πού εξασφάλισε έχει στά χέρια του και κάτι συγκεκριμένο για νά στηρίξει την προεκλογική του αισιοδοξία. "Ομως έλπίδες, σχέδια, στόχοι — δέν ξέρω μέ ποιά σειρά νά τά βάλω — δέν υπάρχουν και αυτό νομίζω πώς τό αισθάνονται όλοι οί ψηφοφόροι της κομμουνιστικής αριστεράς — ή σχεδόν όλοι. Η προεκλογική έκστρατεία και των δύο κομμουνιστικών κομμάτων δέν είναι παρά ένας κλεφτοπόλεμος μέ τό ΠΑΣΟΚ — ένας κλεφτοπόλεμος συχνά ακήρυχτος. Και όπως ξέρουμε, οί κλεφτοπόλεμοι μπορεί νά επιφέρουν πλήγματα στον αντίπαλο αλλά δέν οδηγούν ποτέ στη νίκη — έστω και μερική. Τό πολύ πολύ νά εξασφαλίζονται τά κεκτημένα, πού δυστυχώς, για την ώρα, είναι πολύ λίγα.

Γιατί νά κάνει κανείς τέτοιες σκέψεις, και μάλιστα τέτοιες ώρες; Αναρωτιέμαι κατά πόσο είναι κατάλληλη ή στιγμή αυτή για γενικές παρατηρήσεις και εκτιμήσεις. "Οχι γιατί μπορεί νά μεγαλώσουν την άπαισιοδοξία και τη σύγχυση. Η αντίχυνση της πραγματικής κατάστασης ποτέ δέν μπορεί νά είναι ζημιογόνα για την αριστερά. Δέν ξέρω όμως αν τό φορτισμένο κλίμα του προεκλογικού άγώνα επιτρέπει μία τέτοια αναζήτηση. "Αν υπάρχουν οί κατάλληλοι όροι για κάπως ψυχραιμες σκέψεις. Είμαι σταθερός ψηφοφόρος του ΚΚΕ έσωτερικού και τακτικός άναγνώστης του *Πολίτη*, και παρά τό μελάνι πού έχει χυθεί πιστεύω πώς άνθρωποι σαν έμένα εξακολουθούν νά έχουν πολλά ερωτήματα άναπάντητα. Θά προσπαθήσω λοιπόν νά τά διατυπώσω μέ την πεποίθηση ότι αν είναι άστοχα θά διαβαστούν άνώδυνα, αν έχουν κάποια βάση θά διασταυρωθούν ίσως μέ άλλα άναπάντητα ερωτήματα και θά συμβάλουν (όσο συμβάλουν) σέ μία περαιτέρω συζήτηση. Τό γιατί δηλώνω τόσο καθαρά την τοποθέτησή μου εϋθύς εξαρχής έλπίζω νά φανεί στό τέλος του κειμένου αυτού πού

στέλνω στό *Δεκαπενθήμερο Πολίτη* για νά περιληφθεί στην τόσο άναμική του στήλη, *Διάλογος*. "Απόψεις άναγνωστών.

* * *

Η κομμουνιστική αριστερά έχει διακηρυγμένο άπώτερο στόχο τό σοσιαλισμό. Μέ τίς συνθήματα κατεβαίνει σ' αυτές τίς εκλογές ως πρós τό στόχο αυτό; Ξέρω, γίνονται συχνές άναφορές για την επικαιρότητα του σοσιαλισμού, για τη σημασία του στό ξεπέραςμα της κρίσης, για την άνάγκη νά διαμορφωθούν οί όροι εφαρμογής του. "Οταν όμως έρθουμε στα συγκεκριμένα, οί διατυπώσεις γεμίζουν άοριστία, άσάφειες, ύπεκφυγές.

Τό ΚΚΕ κατηγορεί τό έσωτερικό για σοσιαλδημοκρατία και τό ΚΚΕ έσωτερικού καταγγέλλει τους ιδιοματικούς για προσήλωση στα σοβιετικά μοντέλα και σταλινισμό. Τί λέει όμως τό κάθε κόμμα για λογαριασμό του; Ποιά βήματα προτείνει και ποιά προοπτική προδιαγράφει; Και τά δύο κόμματα βρίσκονται μπροστά σ' έναν ύπαρκτό σοσιαλισμό, τό σοσιαλισμό του ΠΑΣΟΚ. Πώς τόν κρίνουν επί της οικονομικής του βάσης; Δέν έχει πέσει στην αντίληψή μου νά αντιπαρατίθεται ένα άλλο οικονομικό μοντέλο.

Πριν μερικά χρόνια (δέν ξέρω πόσα ακριβώς) γινόταν λόγος για κρατικοποιήσεις. Τό ΠΑΣΟΚ δέν προχώρησε στην κατεύθυνση αυτή, αλλά και ή κομμουνιστική αριστερά δέν λέει πιά σήμερα μέ σαφήνεια ότι αυτή είναι μία σωστή λύση. Οί κρατικοποιημένες επιχειρήσεις θεωρούνται κατά κανόνα παθητικές. "Ισως, αλλά ούτε αυτό τό είπε ή κομμουνιστική αριστερά. Και όμως κάνει κριτική στό ΠΑΣΟΚ ότι οί κοινωνικοποιήσεις του είναι ήμίμετρα ή και κοροϊδία, αφού εφαρμόζονται στις ήδη προβληματικές επιχειρήσεις. Η κριτική αυτή γίνεται στό όνομα της αυθεντικής κρατικοποίησης, αλλά τό όνομα αυτό δέν προφέρεται. Έννοώ βέβαια νά ειπωθεί πόσες και ποιές επιχειρήσεις πρέπει νά κρατικοποιηθούν, αν πρέπει.

Η κομμουνιστική αριστερά κατηγορεί σταθερά τό ΠΑΣΟΚ για τη λιτότητα πού εφαρμόζει στην οικονομική του πολιτική. Οί οικονομικές γνώσεις πού έχουν όλοι οι

άναγνώστες καθημερινών εφημερίδων λένε ότι μέ τά υπάρχοντα δεδομένα, μία πολιτική μεγάλων οικονομικών παροχών ή κρατικών επενδυτικών έργων θά άνέβαζε πολύ τόν ήδη ύψηλό πληθωρισμό. Τί λέει επ' αυτού ή κομμουνιστική αριστερά. Θά δεχτούμε τόν πληθωρισμό ή θά αλλάξουμε τά οικονομικά δεδομένα. Και αν τό δεύτερο, πώς; Μέ πίο όρθολογική διαχείριση του καπιταλισμού; Μπορεί τά όσα λέω νά φαντάζουν άπλοικά στους οικονομολόγους και τούς ειδικούς. Δέν μιλάω ως οικονομολόγος και στό κάτω κάτω ούτε είμαι. Μιλάω ως ψηφοφόρος της αριστεράς πού δέν άκουσε ή δέν κατάλαβε ποιά οικονομική πολιτική του προτείνεται στό δρόμο πρós τόν «πραγματικό» σοσιαλισμό.

Δέν επιχειρώ κριτική επ' όλης της ύλης. Κάνω μία - δύο έπισημάνσεις. Γι' αυτό θά άναφερθώ σ' ένα μόνο άκόμα ζήτημα προστριβόν της κομμουνιστικής αριστεράς μέ τό ΠΑΣΟΚ. Τό Σύστημα 'Υγείας. Έδώ ή κομμουνιστική αριστερά άναγνώρισε στό ΠΑΣΟΚ καλές προθέσεις και σωστή σύλληψη. Η κατηγορία είναι ότι δέν εφήρμοσε τά αρχικά σχέδια, είτε για νά άποφύγει τό οικονομικό κόστος είτε τό κόστος αντιπαράθεσης μέ τό κατεστημένο, όπως λέμε. "Ας υποθέσουμε ότι σ' αυτόν τόν νευραλγικό τομέα εφαρμόζονταν τά αρχικά σχέδια, ή και καλύτερα. Πόσο καλό σύστημα ύγείας θά είχαμε; Σάν της 'Αγγλίας; Καλύτερο; "Ας πούμε καλύτερο. Πόσο κοντά μάς φέρνει αυτό στό σοσιαλισμό. "Οσο κοντά έφερε και την 'Αγγλία; Κοντύτερα; Δέν υποτιμώ τόν τομέα ύγείας. Κάθε άλλο. Έκτιμώ ότι είναι τόσο σημαντικός, ώστε πρέπει όλοι νά άγωνιστούμε για νά καλύτερευει. Ρατάω όμως, από τη σκοπιά του σοσιαλισμού, από την πλευρά των άπώτερων στόχων της κομμουνιστικής αριστερά, πού μάς οδηγεί ή κριτική πρós τη λιποψυχία του ΠΑΣΟΚ;

Θά μπορούσα βέβαια νά φέρω πολλά παρόμοια παραδείγματα, αλλά είναι άγνωστά και δέν έχω τίποτα νά προσθέσω. Τό ζήτημα πού θέλω νά θέσω είναι τό έξης. Η οικονομική κριτική πού άσκει ή κομμουνιστική αριστερά στό ΠΑΣΟΚ (άλλά και στη Ν.Δ.) γίνεται στό όνομα του σοσιαλισμού. "Οταν έρθουμε όμως στα συγκεκριμένα μέτρα δέν εμφανίζεται

Συζήτηση γιά τήν 'Αριστερά

καμιά πρόταση πού νά ξεπερνᾷ ἕναν προωθημένο κενυσιανισμό. Τό ἴδιο καί στήν κοινωνική πολιτική. Ἡ συγκεκριμένη κριτική γίνεται μέ τά μέτρα τοῦ κράτους εὐημερίας καί προνοίας. Καθώς πλησίαζε ἡ προκήρυξη τῶν ἐκλογῶν ἡ κομμουνιστική ἀριστερά θέλησε νά τραβήξει τίς διαχωριστικές τῆς γραμμές. Τό ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ τοποθετήθηκε πρῶτο καί πρότεινε τήν αντικατάσταση τοῦ Καραμανλῆ καί τήν ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος. Τό ΠΑΣΟΚ υἱοθέτησε καί τοὺς δύο στόχους. Ἄν αὐτό δέν μᾶς ἔφερε πιό κοντά στό σοσιαλισμό σ' αὐτό μᾶλλον δέν φταῖνε οἱ διαδικασίες. Οἱ διαδικασίες δέν ἀρμόζουν βέβαια σέ κανένα σοσιαλιστικό κόμμα — ἀλλά καί οἱ στόχοι δέν στοχεύουν βέβαια σέ κανένα σοσιαλισμό.

Καθώς γράφω αὐτές τίς γραμμές στριφογυρίζουν στό μυαλό μου δύο λέξεις. Μαξιμαλισμός καί ἀριστερισμός. Δέν ἔχει νόημα νά ὑποστηρίζω ὅτι δέν εἶμαι. Ἄν ἔτσι φαντάζονταν ὅσα γράφω τότε δέν τά ἔγραψα καλά. Δέν ἀποζητῶ τό ἐδῶ καί τώρα. Ἀποζητῶ τό μακρινό στόχο καί τό ὄραμα τῆς κομμουνιστικῆς ἀριστερᾶς. Γιά ὅσους θέλουν νά διατηρήσουν αὐτό πού ὑπάρχει, τό ὄραμα εἶναι μιά πολυτέλεια. Γιά ὅσους θέλουν νά ἀλλάξουν αὐτό πού ὑπάρχει, τό ὄραμα εἶναι ἀναγκαϊότητα. Τό ΚΚΕ καί τό ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ ἀντιμετωπίζουν σήμερα μέ τρόπο τό ἐνδεχόμενο νά διαρρυσουν οἱ ψῆφοι τοὺς πρὸς τό ΠΑΣΟΚ (ποιὸς μιλάει γιά ἐλπίδες ἀνόδου). Τό ΚΚΕ ἀγωνίζεται τὰ συγκρατήσει τίς ψήφους του, καί ἴσως λίγο νά τίς ἀξήσει, συνεργαζόμενο μέ βουλευτές πού ἀφοῦ ἐργάστηκαν μιά ἐκλογική περίοδο γιά τό ΠΑΣΟΚ καί ψήφισαν ὅλους του τοὺς στόχους καί ὅλα του τὰ προγράμματα, ὁμόφωνα, φεύγουν σήμερα ἀνακαλύπτοντας διαφωνίες πού κανεὶς δέν ἤξερε.

Τό ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ, συσπειρωμένο, παρά τίς ἐσωτερικές του ἀντιθέσεις, ἀντιμάχεται τό ΠΑΣΟΚ, ὅπου καί ὅπως μπορεῖ. Ἡ σύνταξη τῆς *Αὐγῆς* ἐκφράζοντας μέ ἄνεση καί τοὺς πιό ἐνθερμούς ὁπαδούς τῆς συνεργασίας μέ τό ΠΑΣΟΚ καταγγέλλει ὡς ἐντελῶς ἐκτός κόμματος τίς ἀπόψεις τοῦ Ν. Καρρά. Ὁ ἀγώνας γιά ἐπιβίωση ἀποδείχτηκε καταλυτικός. Πῶς βρέθηκαν τὰ δύο κομμουνιστικά κόμματα τόσο στριμωγμένα στή γωνία; Σίγουρα ὄχι γιατί τὰ ἀποκλείει ἡ τηλεόραση. Μήπως γιατί περί σοσιαλισμοῦ δέν ἔχουν τίποτα νά μᾶς πουν;

Οἱ ἐπώνυμες διαρροές πρὸς τό ΠΑΣΟΚ αὐξάνουν. Οἱ μαχητές τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ πού στηρίζουν τήν ἀλλαγὴ εἶναι μεγάλο πλῆγμα γιά τό ΚΚΕ. Ἀλλά καί οἱ ἀπόψεις τοῦ Ν. Καρρά καί τοῦ Κ. Τσουκαλά μεγάλο πλῆγμα γιά τό ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ. Εἶναι εὐκόλο νά μιλήσουμε καί γιά παρασυρμένους καί γιά ἀποστάτες. Λίγο - πολύ τέτοιος θεωρεῖται ὁ Μ. Βαφειάδης, γιατί νά μὴν εἶναι τέτοιος ὁ Κ. Τσουκαλά; Δέν ἔχω σκοπὸ νά ὑπερασπίσω κανέναν. Ὅλοι οἱ «κατηγορούμενοι» μποροῦν νά ἀπαντήσουν μόνοι τους σέ ὅποια ἐφημερίδα θέλουν. Ἀλλά οἱ κατηγορίες μού φαίνονται χωρίς περιεχόμενο. Ἀποστάτης ἀπὸ τί; Οἱ διαφορές ἀνάμεσα στήν κομμουνιστική ἀριστερά καί τό ΠΑΣΟΚ φαντάζουν τόσο ἀλλόκοτες καί ἀσυνεπείς πού δέν ξέρω ποιὸς μπορεῖ νά κατηγορηθεῖ ὅτι ἐγκατέλειψε τί. Ἄν ἡ κομμουνιστική ἀριστερά αἰσθάνεται νά τῆς φεύγει τό ἔδαφος κάτω ἀπὸ τὰ πόδια, σ' αὐτό δέν φταίει τό ΠΑΣΟΚ πού τίς ἔκλεψε τὰ παλιά συνθήματα. Φταίει ὅτι ἡ ἴδια δέν προσάρμοστηκε στίς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν, ὅτι δέν βρῆκε ἀπαντήσεις στὰ καινούργια ἐρωτήματα, ὅτι ἄφησε τό ὄραμα τῆς νά ξεφτίσει. Μήπως λοιπὸν τήν ξεπέρασε καί τήν ἀντικατέστησε τό ΠΑΣΟΚ; Μήπως ἔχει δίκιο ὁ *Σχολιαστής* ὅτι ἡ κυρίαρχη πιά ἀντίφαση εἶναι ἀνάμεσα στό ΠΑΣΟΚ καί τῆ Δεξιά;

Ἄς δοῦμε στὰ γρήγορα τὰ βασικά συνθήματα τοῦ προεκλογικοῦ ἀγῶνα τοῦ ΠΑΣΟΚ. Ὅχι στοὺς φακέλους, ἀναγνώριση τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης, ὄχι στόν Καραμανλῆ, ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος, ὄχι στή Δεξιά. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὅλα αὐτὰ στοχεύουν στήν ψῆφο τοῦ ἀριστεροῦ. Αὐτὸς εἶχε φάκελο, αὐτὸς ὑπέφερε ἀπὸ τό δίωγμό τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης, αὐτὸς φορτώθηκε γιά χρόνια τὸν Καραμανλῆ. Ἀλλά τὰ συνθήματα αὐτὰ τῆς ἀριστερᾶς πού οἰκειοποιήθηκε τό ΠΑΣΟΚ δέν στόχευαν βέβαια στό σοσιαλισμό καμιάς μορφῆς καί κανενὸς μοντέλου. Ὅταν τὰ πρότεινε ἡ ἀριστερά (καί γιά τήν ἀκριβεία ἡ προδικτατορική ΕΔΑ) τό καυτό ζήτημα ἦταν ἡ φυσική ἐπιβίωση τῶν ἀριστερῶν — σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἀνήκει τό σύνθημα ὄχι στὰ ξερονήσια. Ἀπὸ τό 1974 καί μετὰ (δηλαδή πάνω ἀπὸ δέκα χρόνια τώρα) ἡ κατάσταση ἔχει ἀλλάξει ριζικά. Ἀλλά ἡ κομμουνιστική ἀριστερά δέν κατάφερε νά ξαναβρεῖ τοὺς στόχους τῆς. Ἐτσι τό ΠΑΣΟΚ ἀντικατέστησε τήν ἀριστερά υἱοθετώντας τὰ αἰτήματά τῆς,

πού στήν πράξη εἶχαν κιόλας πραγματοποιηθεῖ. Μέ ἄλλα λόγια, μοιάζει ἀπλῶς ἡ κομμουνιστικὴ ἀριστερά νά αὐτοκαταργήθηκε.

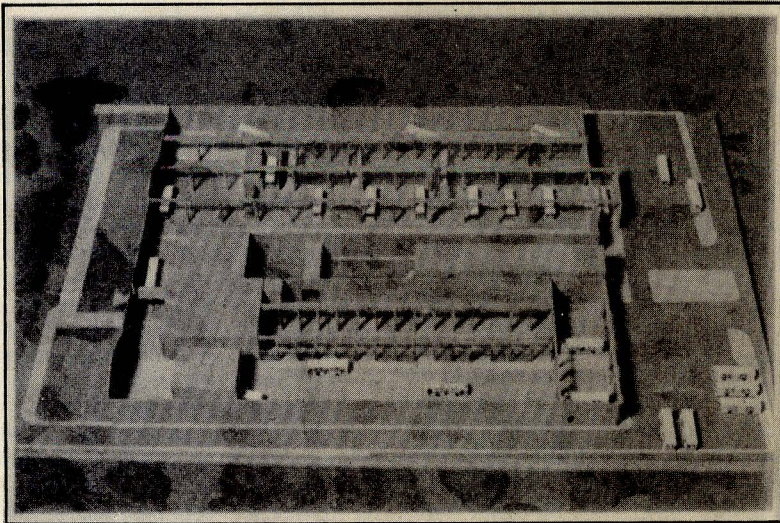
Ἄν ὅμως ἡ ἀριστερά σήμερα εἶναι ἕνας ρευστός καί κάπως ἀσαφὴς χώρος, χωρίς προοπτική, ἰδανικά καί ὄραμα, ἡ κομμουνιστικὴ ἀριστερά ἔχει καί κάτι ἀναπαλλοτρίωτο: τὴν ἱστορία τῆς. Ἀλλά αὐτὴ ἡ ἱστορία βέβαια δέν ἀνήκει σέ κανέναν ἄλλο ἢ πρὸς αὐτὸν πού τὴν πιστεῖ — γιά ὅποια δὴποτε λόγο. Γι' αὐτό βιάστηκα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ κιόλας νά δηλώσω τὴν τοποθέτησή μου. Ἀνῆκω σ' ἕνα στρατόπεδο πού τό περιχαρακώνει μιά φιλοσοφία καί μιά ἱστορία ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς συγκεκριμένους ἢ ἀνύπαρκτους στόχους αὐτῆς τῆς συγκυρίας. Οὔτε μπορῶ οὔτε χρειάζεται νά δικαιολογήσω τὴν τοποθέτησή μου. Ἀπευθύνομαι σ' ὅσους τὴ συμμερίζονται. Κι ἂν δέν εἶναι στό χέρι μου αὐτὴ τὴ στιγμή νά προτεῖνω μιά συνταγὴ γιά τὴν κουζίνα τοῦ μέλλοντος, μπορῶ τουλάχιστον νά παραμείνω κριτικὸς πρὸς ὅ,τι ὑπάρχει.

Τί πρέπει νά κάνουμε; Ξέρω ὅτι πρῶτα πρέπει νά παραδεχτοῦμε τὴν κατάστασή μας. Στὰ προβλήματα πού μέ ἀπάσχολοῦν δέν ἔδωσες ἀπάντηση οὔτε ἐσὺ ἀγαπητέ *Δεκαπενθήμερε Πολίτη*. Ἀλλά μέ τὴν ἀρθρογραφία σου καί μέ τὴν ἀρθρογραφία πού βρίσκει εὐτυχῶς κανεὶς καί σέ ἄλλα ἐντυπα τῆς ἀριστερᾶς, ὅπως στό *Ἀντί*, κρατᾷς ψηλά τὴ σημαία τῆς ἰδεολογικῆς πάλης καί τῶν συμβόλων. Κανεὶς δέν μπορεῖ νά ζήσει γιά πολὺ μέ σκέτη ἰδεολογία καί σύμβολα. Ἀλλά τούτη τὴ στιγμή πρέπει νά διασώσουμε ὅ,τι μποροῦμε, καί γιά τὴν ὥρα τὰ σύμβολά μας εἶναι τό πολυτιμότερο ὄπλο μας. Ψηφίζω κομμουνιστικὴ ἀριστερά ὄχι ἐπειδὴ δέν τῆς δίνουν χρόνο στήν τηλεόραση οὔτε γιατί δέν ἐφαρμόστηκε ἡ ἀπλή ἀναλογική (τὰ βασικά συνθήματα τοῦ ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ σ' αὐτές τίς ἐκλογές). Τὰ ἴδια προβλήματα ἔχει καί ἡ ΕΠΕΝ ἀλλά δέν τὴν ψηφίζω. Ψηφίζω κομμουνιστικὴ ἀριστερά γιά νά ἐπιζήσει ὁ χώρος μέσα στὸν ὁποῖο μπορῶ νά ξανασυγκροτηθῶ, νά προβληματισθῶ καί νά παλέψω γιά τὰ ἰδανικά μου. Ψηφίζω ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ γιά νά μπορέσω νά τὰ ξανασυζητήσω ὅλα αὐτὰ, μετὰ ἂν' αὐτές τίς ἐκλογές — καί τίς ἐπόμενες.

Παῦλος Κιτσίκης

Έργα και ημέρες της Άλλαγής

—σημειώσεις στον προεκλογικό
ἀπολογισμό—

Προεκλογική περίοδος είναι, λόγοι εκφωνούνται, προγράμματα εκπονούνται και έντυπα διανέμονται κατ' οίκον. Όπως αυτό που μου προσφέρθηκε: «Απολογισμός στο Λαό — Διάλογος με τον πολίτη», από δύο νεολαίους του ΠΑΣΟΚ.

Υπήρχε εκεί ο ἀπολογισμός επί θεμάτων γενικού ενδιαφέροντος, αλλά και ο ἀπολογισμός για ζητήματα ειδικού ενδιαφέροντος ανάκατα, έτσι που να καλύπτονται *είκοσι δύο κεφάλαια*, από το δράμα της αλλαγής, την κατοχύρωση της δημοκρατίας, ως τον αγρότη, τον εργάτη, τον υπάλληλο, τους μικρομεσαίους, τον στρατιωτικό—αστυνομικό—δασοφύλακα — αγροφύλακα, αλλά και για την οικονομία, την ανάπτυξη, την ανεργία, την παιδεία, την ισότητα των φύλων και λοιπά συναφή θέματα. Σε χωριστό έντυπο υπήρχε και ο ἀπολογισμός για τα έργα της αλλαγής στην Αθήνα — Αττική κατά την περίοδο 1981-85.

Τό τελευταίο έντυπο είναι διακοσμημένο με πολύ όμορφους χάρτες, σκίτσα και φωτογραφίες, που καταλαμβάνουν τριάντα από τις πενήντα συνολικά σελίδες του. Αποκαλύπτονται εκεί τόσα πράγματα, που άπορείς: να ζεις στην Αθήνα και να μην έχεις αντιληφθεί πόσο άνετοι και όμορφοι είναι οι σταθμοί «Σύνταγμα», «Ομόνοια», «Ολύμπειο», «Ακαδημία»! Τώρα, αν είναι σκίτσα του καλλιτέχνη για *τό πώς θα είναι οι μελλοντικοί σταθμοί του Μετρό*, που ασφαλώς δεν ξεκίνησε κατά την τετραετία του ΠΑΣΟΚ, μήν τό ψάχνεις: μικρές κουτοπονηριές της αλλαγής. Έως και απaráδεκτες προχειρότητες, όπως

π.χ. στο κεφάλαιο «Συγκοινωνίες» όπου υπάρχει φωτογραφία της μακέτας της Κεντρικής Επισκευαστικής Βάσης της Ε.Α.Σ., που πρόκειται να γίνει στο Ρέντη, η οποία εμφανίζεται ως φωτογραφία του Αμαξοστασίου Λιοσίων!

Τι αξιοπιστία μπορεί να έχει ένας τέτοιος ἀπολογισμός; που εκτός των άλλων έχει τό θράσος να αναφέρεται και στο «νέφος». Μήπως ἀπαλλαχθήκαμε από τό «νέφος» και δέν τό έχουμε αντιληφθεί;

Σίγουρα όχι: αυτό απαιτεί «μακρόχρονη αντιμετώπιση, με συντονισμένες ενέργειες, με τη συνεργασία κράτους και πολίτη», όπως λέει —τόρα— τό ΠΑΣΟΚ στο έντυπό του. Ακριβώς τό αντίθετο από ό,τι έλεγε παλαιότερα, ό,τι δηλαδή η «ἀπαλλαγή από τό νέφος είναι ζήτημα πολιτικής βούλησης» και ό,τι όσονούπω ἀπαλασόμεθα, τό αργότερο ως τό τέλος του 1983.

Άς περάσουμε τώρα στο έντυπο «Απολογισμός στο Λαό». Αναφέρεται, λοιπόν, σ' αυτό τό φυλλάδιο ό,τι «ή ύλοποίηση του ΕΣΠΑ (Εθνικό σύστημα προστασίας από την ανεργία), εντάσσεται μέσα στα μέτρα που προωθούνται για την οικοδόμηση του κράτους προνοίας. Για να γίνει πράξη τό παλιό σοσιαλιστικό δράμα για την προστασία από την ασθένεια, τά γερατεία, τή φτώχεια και την ανεργία» (σελ. 14).

Τό ό,τι ή ύλοποίηση του ΕΣΠΑ, δηλαδή ή κάποια διεύρυνση των επιδομάτων ανεργίας, που αλλάζει —άλλωστε καιρός ήταν— τό καθεστώς χορηγήσεων του ΟΑΕΔ από τό 1954,

εντάσσεται στο πλαίσιο ενός κάποιου «κράτους προνοίας» είναι αυτονόητο και στοιχειώδες.

Τώρα, τί σχέση έχει αυτό με την ανεργία, την ά-εργία, δηλαδή τή μη παραγωγική απασχόληση μέρους του ενεργού πληθυσμού, καθώς επίσης και τί σχέση έχει με τά μεγάλα λόγια περί *παλιού σοσιαλιστικού δράματος*, τόσο φτωχού ώστε να περιορίζεται στα στοιχειώδη της φιλανθρωπίας, μόνο τό ΠΑΣΟΚ έχει τό θράσος να τό διακηρύσσει.

Αυτά για τό χαρμάνι επιδομάτων ανεργίας, σοσιαλιστικού δράματος και κράτους προνοίας. Ένός κράτους προνοίας, ετεροχρονισμένου βέβαια και επί τό ελληνικότερον: με αὐτοδυναμία, τσάμικο και κουτοπονηριές. Άναφέρω ένδεικτικά μερικές:

- «Με την Άλλαγή της 18 Ὀκτώβρη 1981, ή Δημοκρατία επανήλθε και εγκαταστάθηκε όριστικά στην κοιτίδα της» (κεφάλαιο 2, σελ. 3 του «Απολογισμού»). Άν συγχωρήσουμε την άφελή βεβαιότητα της έκφρασης «εγκαταστάθηκε όριστικά», είναι άσυγχώρητος και ψεύτικος ό ισχυρισμός ό,τι ή Δημοκρατία επανήλθε με την Άλλαγή. Γιατί όλοι ξέρουμε ό,τι ή αστική δημοκρατία —δέν γνωρίσαμε και άλλη— επανήλθε με τή μεταπολίτευση τό 1974.

- «Οι ιδιωτικές επενδύσεις από 23,8 δισ. δρχ. τό 1981 αὐξήθηκαν σε 60 δισ. τό 1984». Φαντάζεται, λοιπόν, ό καθένας ό,τι έδω πρόκειται για σημαντικότερη αύξηση, για κοσμογονία ιδιωτικών επενδύσεων. Και όμως, όλοι γκρινιάζουν για περαιτέρω μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων, για άγχώδη προσπάθεια αύξησης των δημοσίων επενδύσεων —έτσι χωρίς πρόγραμμα— ώστε να αντισταθμιστεί ή καθήλωση των ιδιωτικών. Ποιά είναι ή αλήθεια και ποιό τό νέμα;

Έξαρτάται από τον τρόπο εμφάνισης: σε ἀπόλυτους αριθμούς αναδεικνύεται ή αύξηση, σε ποσοστά επί του άκαθαρίστου έγχωριου προϊόντος —που είναι και τό οικονομικά σωστό— έχουμε μείωση της τάξης του 30% από τό 1980 ως τό 1985. Διαλέγετε και παίρνετε!

- «Ο πληθωρισμός μειώθηκε από 26% τό 1981 σε 18% τό 1984». Ο λόγος όμως του έγχωριου πληθωρισμού προς τον μέσο πληθωρισμό των χωρών της ΕΟΚ αὐξήθηκε. Πού είναι τό επίτευγμα;

- «Εξυγιάθηκαν πολλές υπερχρεωμένες —προβληματικές επιχειρήσεις». Από ό,τι όμως ξέρουμε διά της καταργήσεως του προβλήματος. Δηλαδή με την αναστολή έξυπνότητας των υποχρεώσεών τους. Πρόκειται άσφαλώς για παραπλάνηση. Αντίστοιχα παραδείγματα υπάρχουν πάρα πολλά τό φυλλάδιο «Απολογισμός στο Λαό» όπου και παραέμψουμε.

Άλλά τί σημασία έχουν όλα αυτά; Για τους ανθρώπους του ΠΑΣΟΚ —μικρέμπορους του κερατά— φτάνει τό ό,τι πλασάρουν λέξεις, χρώματα, πράγμα με τό κιλό που φτάνει και μάς περισσεύει.

Και βέβαια τά πράγματα ήταν σχεδόν άνεκαθεν παρόμοια στον τόπο μας και αλλαχού. Αυτή είναι ή κοινωνία ή όταν άποφασίσεις να την κυβερνήσεις, έτσι πρέπει να φέρεσαι: ως κύμβαλον αλαλάζον. Αυτό ήτανε και είναι τό αστικό πολιτικό παιχνίδι, ή δεξιά πολιτική.

Τό δικό μας όμως παιχνίδι, ως άριστερών που θέλουν να αλλάξουν τον κόσμο, δέν έχει καμιά προοπτική αν δέν είναι καθαρό. Και για να είναι καθαρό δέν άρκει τό στηρίζουμε τό ΠΑΣΟΚ φοβούμενοι την επάνοδο της δεξιάς. Δέν επιτρέπεται να θεωρούμε άπλώς ελαττώματα της αλλαγής όσα λέγονται, γράφονται και κυρίως πράττονται εν όνομάτι μας. Γιατί αυτό είναι και ή πεμπουσία της αλλαγής: παραπλάνηση και τσαλαβούθημα σε θολά νερά. Η συνέχεια, όμως, στο επόμενο τεύχος.

Βασίλης Ζουναλής

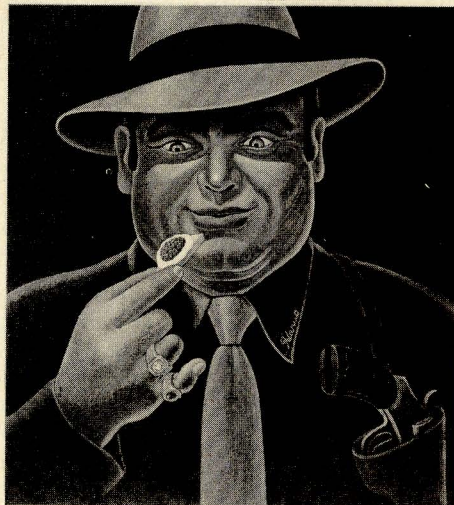
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΕΣ

Μέ τι
πληρώνεται
ή ασφάλεια
τῶν χρημάτων;

Η ένοπλη ληστεία πού έγινε εἰς βάρος τῆς χρηματαποστολῆς τῆς Τραπεζῆς Πίστεως στό Γαλάτσι ἦταν μιά ιδιαίτερη περίπτωση γιά τά ἑλληνικά ἐγκληματολογικά δεδομένα τῶν τελευταίων χρόνων. Ὅπωςδήποτε, τά ἐγκλήματα τοῦ τύπου αὐτοῦ εἶναι ἀκόμα μᾶλλον σπάνια στή χώρα μας. Ἡ εὐκολία ὅμως μέ τήν ὁποία κινήθηκαν οἱ ληστές καί ἡ ἀδυναμία τῆς ἀστυνομίας νά προλάβει ἢ νά διαλευκάνει τέτοια ἐγκλήματα «ὑπόσχονται» τόν πολλαπλασιασμό τους στό ἄμεσο ἢ στό πῶς μακρινό μέλλον. Οἱ προτεινόμενοι δέ τρόποι ἀντιμετώπισης τῆς ἀπειλῆς «ὑπόσχονται», μέ τή σειρά τους λύσεις πού μᾶς ἀφοροῦν ὅλους.

Ἡ ἄμεση ἀντίδραση τῆς Τραπεζῆς Πίστεως πού ἔπασε θύμα τῆς ληστείας, ἦταν νά ἀναθέσει τό μεγαλύτερο μέρος τῆς μεταφοράς τῶν χρημάτων τῆς σέ δύο ἰδιωτικές «ἐπιχειρήσεις ἀσφαλείας». Οἱ ἄλλες τράπεζες, πού ἔχουν ἤδη πάρει ἀνάλογα μέτρα ἢ πού σχεδιάζουν νά τό πράξουν στό ἄμεσο μέλλον, πρόβαλαν μιά σειρά αἰτημάτων. Μέ λίγα λόγια διεκδικοῦν τό δικαίωμα νά δημιουργήσουν ἰδιωτικά ἀστυνομικά σώματα πού φυσικά θά ὀπλοφοροῦν, θά εἶναι εἰδικά ἐκπαιδευμένα καί θά διαθέτουν κάθε εἶδος ὕλικου, ἀπό θωρακισμένα αὐτοκίνητα μέχρι ἀριστό δίκτυο τηλεπικοινωνιῶν. Τά ἰδιωτικά «γραφεῖα ἀσφαλείας», πού ἐξαπλώνονται ὀλοένα καί περισσότερο, διεκδικοῦν παρόμοια δικαιώματα καί μέσα. Ὅλες αὐτές οἰβδικδικήσεις βρῖσκουν συμφωνούς τοὺς ἐργαζόμενους στοὺς σχετικούς τομεῖς. Τά σωματεία, μέ τήν ΟΤΟΕ ἐπικεφαλῆς, ἐπικροτοῦν κάθε ἀπόφαση ἀνάπτυξης αὐτῶν τῶν ὑπηρεσιῶν.

Ὅταν τά αἰτήματα αὐτά ὑλοποιηθοῦν, ὀλόκληρο τό σημερινό πλέγμα τῆς δημόσιας ἀσφαλείας θά ἔχει ἀνατραπεῖ. Μιά εἰκοσάδα μικρῶν ἰδιωτικῶν στρατῶν θά βασιλεύουν στοὺς δρόμους καί στοὺς χώ-

ρους ὅπου ὑπάρχει καί διακινεῖται τό χρήμα. Θά ἐπιβάλουν ἐκεῖ τοὺς δικούς τους κανονισμούς καί πιθανότατα τόν δικό τους νόμο. Εἶναι ἀρκετά πιθανό νά περιοριστεῖ τό φαινόμενο τῆς ἐνοπλης ληστείας κάτω ἀπό τό βάρος τῶν μέσων. Εἶναι ἐπίσης πιθανό ἡ ἐνοπλη ληστεία νά διαγωνιστεῖ μέ τοὺς ληστές καλύτερα ὀργανωμένους, ἐξοπλισμένους καί ἐφευρετικούς. Τό θέμα δέν εἶναι αὐτό. Τό μεγάλο πρόβλημα εἶναι τό τί θά κοστῖσει στήν κοινωνία αὐτή ἡ ἰδιωτική προστασία τοῦ ἰδιωτικοῦ πλοῦτου.

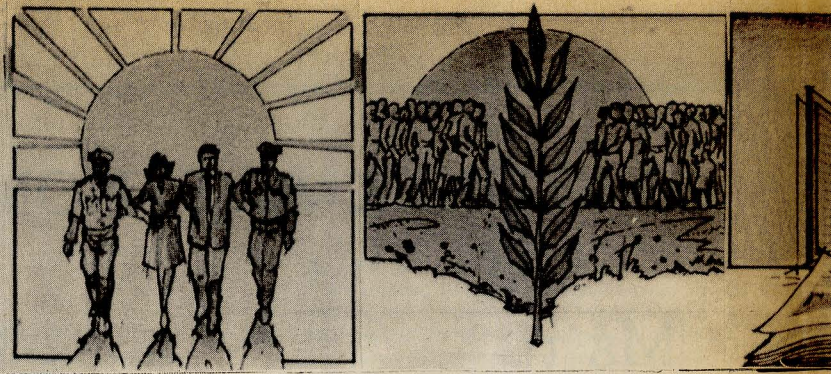
Ἡ ἑλληνική ἀστυνομία δέν εἶναι ὁ μόνος κρατικός ὀργανισμός πού παρουσιάζει ἐντονα σημεῖα ἀνεπάρκειας. Τά γεγο-

νότα ὅμως εἶναι ἀμείλικτα. Τά λεφτά ὑπάρχουν, κυκλοφοροῦν καί χρειάζονται κάποιον μηχανισμό πού θά τά προστατεύει. Ὅταν ἡ ἀστυνομία δέν φαίνεται ἱκανή νά κάνει αὐτή τή δουλειά, οἱ ἐνδιαφερόμενοι θά βροῦν ἀναγκαστικά ἄλλους τρόπους γιά νά τήν κάνουν. Ἐκεῖνο πού παραμένει ἀδιευκρίνιστο εἶναι τό κόστος τῶν λύσεων αὐτῶν γιά τό κοινωνικό σύνολο. Ποιά σημασία δηλαδή θά ἔχουν οἱ ἐξελίξεις αὐτές γιά τοὺς πολίτες, γιά τίς ἐλευθερίες τους, γιά τήν καθημερινή ζωή τους.

Σήμερα, πού τά πράγματα βρίσκονται στήν ἀρχή τους ἀκόμα, παρατηροῦμε τήν ἴδια αὐτή ἑλληνική ἀστυνομία νά μὴν μπορεῖ νά ἐπιβάλει τοὺς κανόνες τῆς πολιτείας ἀκόμα καί στίς πῶς ἀπλές περιπτώσεις. Στήν αὐθαίρετη, γιά παράδειγμα, κατάληψη τῶν πεζοδρομιῶν τῆς Συγγρού ἀπό ὁποιαδήποτε μάντρα αὐτοκινήτων ἢ στήν ἐπίσης προκλητική μεταφορά τῶν δραστηριοτήτων ὁποιασδήποτε βιοτεχνίας στό πεζοδρόμιο ἢ στό ἀκόμα πῶς κοινόχρηστο κατάστρωμα τῶν δρόμων. Ἀῦριο, ὅταν ἡ ἰδιωτική ἀστυνόμευση στό ὄνομα τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος θά ἔχει ἐξαπλωθεῖ, πῶς νά πιστέψουμε ὅτι αὐτή ἡ ἀστυνομία θά εἶναι σέ θέση νά ἀστυνομεύσει τοὺς ἀστυνομευόντες; Πῶς νά πιστέψουμε ὅτι σέ κάθε γωνιά, σέ κάθε κτίριο, σέ κάθε συνοικία, περιοχή ἢ δρόμο δέν θά κυριαρχεῖ ὁ κανόνας καί ὁ ἰδιόκτητος ἀστυνόμος τοῦ πῶς ἰσχυροῦ καί κοντινοῦ ὀργανισμοῦ;

Καί προπαντός, πῶς νά πιστέψουμε ὅτι τά ἀτομικά μας, κοινωνικά ἢ πολιτικά, δικαιώματα θά ἐξακολουθοῦν νά διαθέτουν μιά κάποια ἀξία μέσα στόν λαβύρινθο αὐτό τῶν ἀστυνομεύσεων πού θά ἔχουν γιά μοναδική φροντίδα τήν ἐξασφάλιση τῶν συμφερόντων ἐκείνων πού τίς συντηροῦν;

Στόν κυκεώνα του ΠΑΣΟΚ

Ἄεροδρόμιο (νέο). Ἦταν νά γίνει στά Σπάτα, εἶχαν μάλιστα γίνει οἱ ἀπαλλοτριώσεις καί κάποια χωματουργικά ἔργα (σύνολο δαπάνης περίπου 10 δισ. δρχ.). Ἡ κυβέρνηση τοῦ ΠΑΣΟΚ ἀποφάσισε νά «ἀναβάλλει» τήν ἀπόφαση ἂν θά τό συνεχίσει τήν ἀνέβαλε δέ δύο φορές. Παράλληλα δηλώνει ὅτι οἱ ἐκτιμήσεις γιά τήν κίνηση ἀεροπλάνων καί ἐπιβατῶν στό Ἑλληνικό ἦταν ὑπερβολικές καί ὅτι γιά τήν ὥρα τό ἐνλόγω ἀεροδρόμιο ἀρκεῖ γιά τίς ἀνάγκες τῶν προσεχῶν ἐτῶν. Ἐπειδή ὅμως ἡ κατάσταση εἶναι, ἐκεῖ, περισσότερο ἀπό ἀφόρητη χιτίζεται νέος ἀεροσταθμός, πάρκιγκ καί ἄλλες ἐγκαταστάσεις (δαπάνες περίπου 6 δισ. δρχ.). Ἡ ἀπόφαση γιά τό νέο ἀεροδρόμιο ἤδη προδικάζεται. Φυσικά οἱ 500 χιλιάδες περίοικοι τοῦ Ἑλληνικοῦ εἶναι ἐνθουσιασμένοι! Ὅσο γιά τά προβλήματα χώρου (χρειάζεται καί ἄλλες διάδρομοι προσγείωσης - ἀπογείωσης) καί ἀσφαλείας, ὁ κ. Τρίτος εἶχε δηλώσει παλιότερα ὅτι ἐν ἀνάγκη θά ...κόψουμε τόν Ὑμηττό (πού ἀπειλεῖ τίς ἀπογειώσεις ἀπό τό νέο διάδρομο). Γενικότερα δέ ὅτι ἡ κίνηση τοῦ Ἑλληνικοῦ μπορεῖ νά κατανεμηθεῖ στά ἐπαρχιακά ἀεροδρόμια. Κανείς δέν ἔχει προσφέρει ὡς τώρα λογική ἐξήγηση τοῦ γεροντικῆς ἐπιμονῆς πασοκικοῦ πείσματος ἐναντίον τοῦ νέου ἀεροδρομίου. Ἴσως ἔχει ἐκεῖ, συμβολικά, συρρικνωθεῖ ὅλο τό ἀρχικό μένος ἐναντίον τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ καί τῆς διεθνούς θέσης τῆς Ἑλλάδας.

Ἄναλογική (ἀπλή, ὄχι σύστημα ἀπλῆς). Προεκλογική ὑπόσχεση τοῦ ΠΑΣΟΚ πού πῆρε καί αὐτή τήν ἀγούσα στόν σκουπιδοτενεκέ τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς. Γιά ὅσους δέν ἔχουν ἐντυπώσει στά σχετικά συστήματα, ἀπλή ἀναλογική σημαίνει ὅτι κάθε κόμμα παίρνει ποσοστό τῶν συνολικῶν ἔδρων ἴσο μέ τό ποσοστό τῶν συνολικῶν ψήφων πού πέτυχε. Τό πασοκικό «σύστημα ἀπλῆς ἀναλογικῆς» ἐνισχύει τά δύο πρώτα κόμματα περισσότερο ἀπό τό «σύστημα ἐνισχυμένης ἀναλογικῆς» πού ἴσχυε προηγουμένως. Φυσικά οἱ βουλευτές τοῦ ΠΑΣΟΚ, ἀσθενεῖς στά μαθηματικά, ὑπερψήφισαν, μαζί μέ τούς ἐν Νέα Δημοκρατία ἀδελφούς τους, τό προαναφερθέν «σύστημα ἀπλῆς ἀναλογικῆς» ἀπό παρεξήγηση, πιστεύοντας, ὅπως εἶπε ὁ κ. Κουτσόγωργας (μεγάλη ἡ χάρη του), ὅτι ὁ ἀγώνας τότε δικαιωνόταν. Ἐκτοτε μερικοί μελέτησαν τό θέμα, ἀπό τή στιγμή μάλιστα πού οἱ λίστες τούς ἦταν δυσμενεῖς, καί ἀνένησαν καί εἶπαν τά σῦκα σῦκα καί τό σύστημα τοῦ κ. Κουτσόγωργα ἀπάτη. Ἦτο ὁμως πλέον πολὺ ἄργα.

Ἀποκέντρωση. Μεταφορά ἀρμοδιότη-

των, εὐθύνων καί πόρων ἀπό τήν κεντρική ἐξουσία στίς τοπικές ἐξουσίες. Γιά λόγους εὐκολίας, δηλαδή καλύτερου ἐλέγχου ἀπό τό κέντρο, οἱ ἀρμοδιότητες, οἱ εὐθύνες καί οἱ πόροι μεταβίβαστηκαν στοὺς ἀντιπροσώπους τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας (νομάρχες) στό τοπικό ἐπίπεδο. Στήν τοπική αὐτοδιοίκηση (βλ. λήμμα) δόθηκε ἡ συμβουλή νά τά βρεῖ μέ τούς ἐνλόγω κυρίου καί παράλληλα νά διεκδικήσει, μέ ὅλους τούς ...πρόσφορους τρόπους, τήν εὐνοια τῆς κεντρικῆς διοίκησης (σέ χρῆμα ἢ ἄλλου εἶδους ἀποτίμηση). Τό ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ μείωση τοῦ ρόλου τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης, ἡ ὁποία προηγουμένως εἶχε καταφέρει νά ἐπιβάλλει στοὺς (σχετικά πῶ ἀδύναμους) νομάρχες κάποιες διεκδικήσεις τῆς.

Αὐτοδιοίκηση (Τοπική). Συνταγμένη ἐξουσία φορέων πού ἐκλέγονται ἀπό τό λαό συγκεκριμένης περιφέρειας. Ἀποκαλεῖται α' βαθμοῦ ὅταν ἀφορᾷ δήμους καί κοινότητες, β' ἢ γ' βαθμοῦ ὅταν ἀφορᾷ ὅλο καί εὐρύτερες περιφέρειες πού προκύπτουν ἀπό τήν ἔνωση περισσοτέρων ἐνοτήτων χαμηλότερης βαθμίδας. Τό ΠΑΣΟΚ εἶχε ὑποσχεθεῖ ὅτι θά ἐνισχύσει τήν αὐτοδυναμία τῆς α' βαθμίδας καί θά δημιουργήσει τήν β' καί γ' βαθμίδα πού σήμερα δέν ὑπάρχουν. Τίποτε ἀπολύτως δέν συνέβη, ἀπλῶς ἡ α' βαθμίδα ἔχει περισσότερο, σήμερα, προβλήματα μέ τήν ἐπιτόπου ἐκπροσώπηση τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας (βλ. λήμμα: ἀποκέντρωση). Οἱ δήμοι καί οἱ κοινότητες στεροῦνται πάντοτε πόρων πού νά εἶναι «δικοί» τους, δηλαδή πού νά μπορούν νά ὀρίζουν, εἰσπράττουν καί δαπανοῦν μέ δική τους, πολιτική, ἀπόφαση. Ἄντ' αὐτῶν ἡ συμβουλή τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας εἶναι νά προχωρήσουν στήν ἴδρυση ...ἐπιχειρήσεων, φυσικά μέ κεντρική χρηματοδότηση. Κατά τά ἄλλα ἔκαναν πολλά φεσιβάλ, ἄλλαξαν τά ὀνόματα δρόμων καί πλατειῶν καί μετέχουν σέ δεκάδες «φορεῖς» μέ ποικίλες ἀρμοδιότητες καί ἐξουσίες, μᾶλλον ὁμως διακοσμητικά.

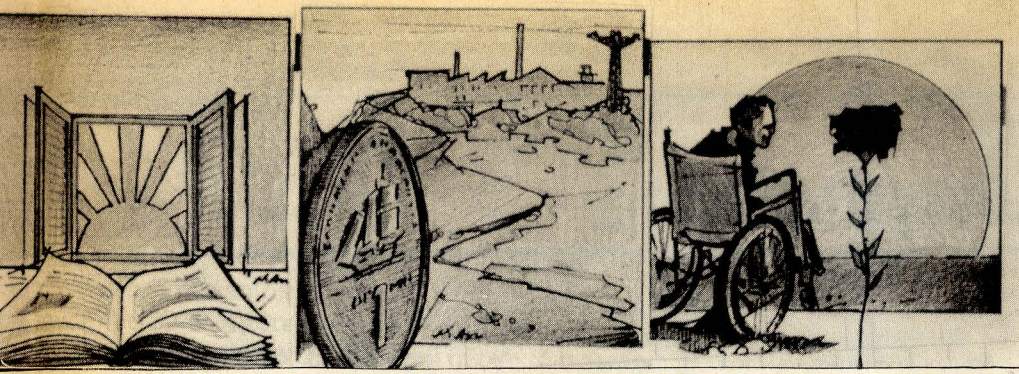
Αὐθαίρετα. Ὅρος πού παραπέμπει σέ ὅποιοδήποτε κτίσμα ἢ μέρος κτίσματος πού ἔχει ἀνεγερθεῖ παράνομα, χωρίς ἄδεια, σέ τόπο ὅπου δέν ἐπιτρέπεται κ.λπ. Παλιότερα τά αὐθαίρετα ἦταν ὁ μόνος τρόπος φθηνῆς στέγασης γιά τούς πρόσφυγες τοῦ ἐμφύλιου πολέμου καί τούς ἐσωτερικούς μετανάστες. Πιό πρόσφατα ὁμως τά πράγματα ἄλλαξαν. Αὐθαίρετα εἶναι τά ἐξοχικά τῆς Ἀττικῆς καί πάσης ἄλλης ἀκτῆς, αὐθαίρετες οἱ 500-600 ἢ περισσότερες πολυκατοικίες τοῦ Ἡρακλείου Κρήτης, αὐθαίρετα πλεῖστα ὄσα ξενοδοχεῖα ἢ ἀκόμη καί κρατικά κτίρια.

Τά αὐθαίρετα κατά καιρούς, ἰδίως προεκλογικῶς, νομιμοποιούνταν καί

...ἀνθοῦσαν περαιτέρω. Ἐπί Νέας Δημοκρατίας ὁ κ. Μάνος θέλησε νά βάλει κάποια τάξη καί νά «ἀναβαθμίσει» τίς (ἄθλιες ἀπό κάθε ἀποψη) περιοχές τῶν αὐθαιρέτων μέ κρατική παρέμβαση ἄλλα καί μέ συνεισφορά (σέ χρῆμα ἢ σέ γῆ) τῶν ἰδιοκτητῶν. Τό ΠΑΣΟΚ πολέμησε τήν ἀντίληψη αὐτή, στή συνέχεια δέ κάπου τήν υἰοθέτησε ὡς κυβέρνηση. Παράλληλα δέ ἔπλεκε τό ἐγκώμιο τοῦ «αὐθαίρετου οικιστή», στόν ὁποῖον μάλιστα, κατά τόν κ. Τρίτη, ἔπρεπε νά ἀνεγερθεῖ καί ἄγαμα. Τελικά μέ διαδικασίες προσεγγίσεως καί «διολισθήσεως τῆς ἡδονῆς» καταλήξαμε στήν περίπτωση σκέτη νομιμοποίηση καί ἀναβάθμιση μέ ἐξοδα τοῦ κράτους. Ἦδη ἡ ὑδρευση τῶν αὐθαίρετων παραθεριστικῶν περιοχῶν τῆς Ἀττικῆς ἔγινε μέ ἐξοδα κυρίως τῆς ΕΥΔΑΠ (καί ἐπομένως τῶν πελατῶν τῆς — ὅσοι δέν εἶναι αὐθαίρετοι καλά νά πάθουν...). Τό ἐπόμενο βῆμα θά εἶναι πιθανότατα ἡ νέα ἐξόρμηση αὐθαιρέτων «οικιστῶν» (μεγαλομπακαλῆδων καί ἄλλων συμπαθῶν μικρομεσαίων...). Οἱ ἀρχικοί καί ὄντως ταλαίπωροι αὐθαίρετοι οἰκιστές, ἂν δέν ἔχουν πετύχει ὑψηλούς οἰκοδομικούς συντελεστές καί ἀντίστοιχη «πολυκατοικιοποίηση» τῶν κατακτησῶν τους, θά μείνουν τελικά μέ τό ἄγαμα...

Ἐκκλησία. Δέν χωρίστηκε ἀπό τό κράτος παρά τήν προεκλογική ὑπόσχεση. Ἡ διδασκαλία τῆς ἐπίσημης ἰδεολογίας τῆς παραμένει ὑποχρεωτική στά σχολεῖα καί βαθμολογεῖται. Ὁ πολιτικός γάμος ἀνακηρύχθηκε «ἰσόκυρος» μέ τόν θρησκευτικό ἀλλά ὑποβαθμίσθηκε στήν πολιτική καί διοικητική πρακτική. Ὁ θρησκευτικός ὄρκος παραμένει ὑποχρεωτικός στά δικαστήρια καί πλείστες ὄσες ἐπίσημες πράξεις (διορισμούς ὑπουργῶν, ἀποφοίτηση ἀπό Ἀνώτατες καί στρατιωτικές Σχολές κ.λπ.), ὅσο καί ἡ σύμπραξη τῶν ἱεραρχῶν σέ ἐγκαίνα, γιορτές, ἐπετεῖους κ.λπ. Ἡ ἐκκλησιαστική περιουσία παραμένει ἀθικτή, ἔστω κι ἂν κάθε χρόνο στό Κιλελέρ ἢ σέ προεκλογικές περιστάσεις ὁ κ. Ἀ. Παπανδρέου προαναγγέλλει ριζοσπαστικές ρυθμίσεις ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν, τοῦ κράτους ἢ ἄλλων σκοπῶν.

ΕΟΚ. Δέν ἀποχωρήσαμε, δέν κληθήκαμε σέ δημοψήφισμα (δέν συμφωνοῦσε, λέει, ὁ κ. Κ. Καραμανλῆς — τώρα γιά τόν κ. Χρ. Σαρτζετάκη δέν ὑπάρχουν πληροφορίες), δέν ἐπιδιώξαμε εἰδική σχέση, δέν ἀποδεσμευθήκαμε. Ἡ κυβέρνηση τοῦ ΠΑΣΟΚ τῆς ἔστειλε ἕνα Μνημόνιο μέ διάφορα αἰτήματα διορθωτικῶν χαρακτήρα. Οἱ λοιποὶ ἑταῖροι ἀναγνώρισαν τίς ἐλληνικές «ἰδιαιτερότητες» καί παρέπεμψαν τήν Ἑλλάδα στά Ὀλοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα. Γενικῶς τό ΠΑ-

ΣΟΚ υιοθέτησε στην κοινοτική του συμπεριφορά τις γενικές διατυπώσεις του ΚΚΕ εσωτερικού χωρίς να έντυφήσει περαιτέρω σε αναλύσεις (και τό θεωρητικό τους υπόβαθρο) που οδήγησαν εκεί. Τις προσέμιξε βιαστικά κι αδέξια με τ' αναπομόνοντα ύπολειμματα των προηγούμενων κατασκευών του και τό τελικό κοκτέιλ εύλογα χαρακτηρίζεται από έλλειψη πνοής, αντιφατικότητα και περισσή πλαδαρότητα.

Έπενδύσεις. Η κάμψη τους είναι τό κύριο χαρακτηριστικό και παράλληλα αίτιο τής κρίσης, τής ανεργίας, του πληθωρισμού, των εξωτερικών έλλειμμάτων. Τό ΠΑΣΟΚ ανακοίνωσε ότι θά τις προωθήσει με κίνητρα προς τήν «ιδιωτική πρωτοβουλία» και με κρατικές πρωτοβουλίες. Τά (σημαντικά πάντως) κίνητρα δέν φαίνεται νά κατάφεραν νά αντιμετωπίσουν τή γενική τάση: οι επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα είναι πάντα ποσοτικά άνεπαρκείς και ποιοτικά προσκολλημένες με πείσμα στό παρελθόν ή στην εύκολία (ξενοδοχεία, έλαιοτριβεία, οικόδομικά ύλικά, ύλικά συσκευασίας...). Οι κρατικές βιομηχανικές επενδύσεις (που ανακοίνωσε με περισσή έπισημότητα ή κυβέρνηση), «κόλλησαν» στην άδράνεια τής διοίκησης, στην άπροθυμία των τραπεζών, στό δογματισμό των στελεχών, στις κοντόθωρες αντίληψεις τής ηγεσίας. Θά ξαναανακινωθούν πιθανότατα στη δεύτερη, αν υπάρξει, τετραετία.

Έρευνα - έρευνητές. Λέγεται ότι ο κ. πρωθυπουργός έδήλωσε «μά αν ήθελα νά οργανώσω έρευνα στην Ελλάδα, τόν Λιάνη θά έβαζα ύπουργό!». Πάντως δέν τόν έβαλε —μόνο από τους ύπουργούς του— ούτε στη λίστα ύποψηφίων βουλευτών.

ΙΚΑ. Τό έλλειμμα του πλησιάζει με ρυθμό καλπασμού τις 200 έκατομμύρια δραχμές. Κάποιες αδέξιες παροχών δέν αντισταθμίστηκαν από αύξηση εσόδων. Παράλληλα αύξάνεται ο αριθμός όφειλετών του πού δέν πληρώνουν (μικρομεσαίοι, μεσαιομεγάλοι, κράτος...). Τό έλλειμμα θά μπορούσε ίσως νά συγκρατηθεί ή αύξηση τής παραγωγικότητας του ιδρύματος. Φρούδα έλπίς. Στην ουσία μειώνεται (και ή παραγωγικότητα και ή ...έλπίς).

Άττικό (Πανεπιστήμιο). Ένα από τά φιλόδοξα σχέδια τής πασοκικής εκπαιδευτικής πολιτικής. Βυθίστηκε στό έλλη της άδράνειας και τής άσυναρτησίας του ύπουργείου Παιδείας (και Θρησκευμάτων...), των μικροσυντεχνιακών άνησυχιών διάφορων εργαζομένων επαγγελματικών ομάδων. Γαίαν έχοι έλαφράν.

Μεταπτυχιακές (σπουδές). Άναμένεται πάντοτε ο νόμος και τά διατάγματα πού θά τις βάλουν σε κάποιο δρόμο. Η άποψη τής κυβέρνησης ότι μεταπτυχιακές σπουδές θά πρέπει νά γίνονται σε ειδικές Σχολές (ανεξάρτητα από εκείνες πού οδηγούν μέχρι τό πτυχίο) κρίνεται γενικώς κωμική και άλυσιτελής. Έτσι κι άλλιώς ούδένα πλέον άπασχολεί τό ζήτημα, δεδομένου ότι ή Έλλάς διαθέτει γιά μεταπτυχιακές τά καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου (Χάρβαρντ, Οξφορντ, Σορβόνη κ.λπ. κ.λπ.) και μάλλον φθηνά, ιδιαίτερα γιά όσα ανήκουν σε χώρες-μέλη τής ΕΟΚ.

Μετρό. Έργο «βιτρίνας» όσο ήταν κυβέρνηση ή Νέα Δημοκρατία, όπως και στά πρώτα βήματα τής κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Ξαφνικά πέρυσι έγινε έργο «πρώτης προτεραιότητας». Η ένλόγω εξέλιξη δικαιολογήθηκε από τό γεγονός ότι τό ΠΑΣΟΚ ξαναμελέτησε τό έργο. Τόσο πολύ μάλιστα πού ή πρώτη πίστωση γιά τό «μετρό» (12 δισ. δρχ.) προστέθηκε στό πενταετές πρόγραμμα ανάπτυξης με ...αυτοκόλλητο χαρτάκι. Γιά τήν ώρα τό όραμα του περιφέρεται από χώρα εις χώρα γιά χρηματοδότηση, τεχνική συνεργασία κ.λπ. Δέν αποκλείεται νά «χωρέσει» στά Όλοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα τής ΕΟΚ, τά όποια, κατά κυβερνητική άπαιτήση, περιλαμβάνουν και τήν Άθήνα στις καθυστερημένες περιοχές πού χρήζουν ενίσχυσης. Ίσως τελικά, παρά τό ότι έγινε «νέα» μελέτη, νά χρησιμοποιηθούν και οι προεκλογικές τρύπες (1981) τής Ν.Δ. γιά νά άρχίσει, όταν και αν άρχίσει, ή κατασκευή του.

Συγκοινωνίες. Τά μέσα μαζικής μεταφοράς έπρόκειτο νά αναβαθμισθούν και νά κοινωνικοποιηθούν. Καμιά άπολύτως εξέλιξη δέν σημειώθηκε. Τά υπεραστικά ΚΤΕΛ παραμένουν πάντοτε ιδιωτικά (ένω είναι οδισιαστικά και από κάθε άποψη άθλια και άπαράδεκτα μονοπώλια). Τά αστικά ΚΤΕΛ επίσης, πλην όσων είχαν κρατικοποιηθεί επί Νέας Δημοκρατίας! Στην Άθήνα εξακολουθούν νά υπάρχουν ξεχωριστοί (δημόσιοι) φορείς (ΟΑΣ, ΗΛΠΑΠ, ΕΑΣ, ΗΣΑΠ...) χωρίς κανένα λόγο πλην τής ύπάρξεως ξεχωριστών Δ.Σ. με τις ανάλογες θέσεις προέδρων και λοιπών στελεχών. Η προτεραιότητα στα μέσα μαζικής μεταφοράς παραμένει «σύνθημα ζύμωσης» και ή οδισιαστική άσυνδοσία των ιδιωτικών μέσων ή μόνη ύπαρκτή πολιτική.

Συνεταιρισμοί. Ξεκίνησαν ως «άγροτοβιομηχανικοί» και κατέληξαν ως «έβελοντικοί». Ο πρώτος χαρακτηρισμός προέρχεται από τήν υπέρμετρη φιλοδοξία

Άκτές. Έπρόκειτο νά «άπελευθερωθούν» από τις παράνομες και άθαιρες καταπατήσεις και περιφράξεις. Συνεχίζει νά ...πρόκειται.

νά οργανωθούν σε ένα συνεταιρισμό («καθετοποιημένο») τά μισά χωριά κάθε νομού (βλ. *Δεκαπενθήμερος Πολίτης*, τευχ. 46). Ο δεύτερος από τήν πειστική ανάγκη νά πειστούν οι ενδιαφερόμενοι ότι τό τελικό «μοντέλο» πού προωθεί ο νόμος πού μόλις ψηφίστηκε δέν είναι καταναγκαστικό ούτε ύποχρεωτικό, όπως ισχυρίζεται ή Νέα Δημοκρατία. Στο μεσοδιάστημα, όχι μόνο ή λέξη αλλά και ή ουσία γνώρισε σημαντική εξέλιξη. Τό τελικό άποτέλεσμα, στό «γράμμα» του νόμου, δέν είναι ιδιαίτερα κακό, είναι δέ μάλλον έλαφρώς καλύτερο από τόν νόμο περί συνεταιρισμών τής κυβέρνησης Καραμανλή. Η εφαρμογή του πάντως θά δώσει, στό μέλλον, τις πειστικότερες ενδείξεις. Αν υπάρξει βέβαια εφαρμογή, και αν υπάρξει πραγματικό συνεταιριστικό κίνημα πού θά τήν κάνει δουλειά του. Οι ως τώρα ενδείξεις είναι μάλλον άπαισιόδοξες.

Τύπος. Τίποτε τό καινούργιο. Δανειοδοτήσεις, συναλλαγές, εξάρτηση των δημοσιογράφων από δημόσιες ύπηρεσίες, επιχειρήσεις, οργανισμούς (γραφεία τύπου, σύμβουλοι τύπου κ.λπ.), οργανωμένες διαρροές «άποκλειστικότητας» εις ένδειξιν εννοίας και προς ένίσχυση τής κυκλοφορίας αυτής ή εκείνης τής εφημερίδας. Σχετικός νεωτερισμός ή ανάδειξη τής *Αύριανής* σε έπίσημο και έγκυρο όργανο του ΠΑΣΟΚ.

ΦΑΠ. Φόρος Άκίνητης Περιουσίας. Ένα από τά λίγα μέτρα τής κυβέρνησης με ένα κάποιο σοσιαλιστικό «κουκούτσι», έτσι χαρακτηρίσει τό μέτρο, όταν ανακοινώθηκε, ο *Δεκαπενθήμερος Πολίτης*. Φεύ, ο ΦΑΠ και ο υπεύθυνος γιά τήν εφαρμογή του ύπουργός, ο κ. Μ. Δρεττάκης, άποκηρύχθηκε από τήν κυβέρνηση λίγες μέρες μετά. Ο μέν κ. Μ. Δρεττάκης παραιτήθηκε (άπό ύπουργός και βουλευτής) και σήμερα άναζητεί δικαίωση στις λίστες του ΚΚΕ. Ο δέ ΦΑΠ εφαρμόζεται μόνο σε όσους είχαν τήν άπρονουσία νά δηλώσουν τήν περιουσία τους προτού ανακοινωθεί ότι κανείς δέν ήταν ύποχρεωμένος νά τή δηλώσει αλλά ότι ή έφορεία θά ανέλαμβανε νά ανακαλύψει όσους έχουν τέτοια περιουσία πού νά φορολογείται (δηλαδή πάνω από 25 ή 35 έκατ. δραχμές ανάλογα με τήν οικογενειακή τους κατάσταση). Φυσικά τέτοιες ανακαλύψεις δέν άπασχολούν τήν έφορεία και όσοι δέν δήλωσαν γλίτωσαν (κατ' αντίθεση με τό γνωστό σύνθημα γιά τά *άθαιρετα* —βλ. λήμμα). Τό έσοδο από τόν ΦΑΠ θά πήγαινε στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Χάσανε.

Μιχάλης Παπαγιαννάκης

Στιγμιαία

‘Ανάδελφες αντιλήψεις περί «ΐσης μεταχείρισης των κομμάτων» στην ΕΡΤ

‘Η προσήλωση του ύπηρεσιακού ύφυ-
πουργού Τύπου κ. Σταθόπουλου στην άρ-
χή της ΐσης μεταχείρισης των κομμάτων
άποδεικνύεται κάθε μέρα και μεγαλύτερη.
Τά δικαιώματα του κάθε κόμματος περι-
φρουρούνται μέ τρόπο άποφασιστικό και
καίριο. ‘Οποιος έχει αντίρρηση, σίγουρα
θά την ξεπεράσει όταν δει από κοντά τό
πόση φασαρία μπορεί νά γίνει γιά νά δια-
σφαλιστούν τά συμφέροντα ενός κάποιου
τυχαίου κόμματος. ‘Ας πάρουμε λόγου
χάρη, έτσι στην τύχη, τό ΠΑΣΟΚ.

Τήν περασμένη Κυριακή ή Γιουροβίζιον
ζήτησε νά μεταδώσει άποσπάσματα ενός
λεπτού και κάτι από τίς προεκλογικές όμι-
λίες της Πάτρας και της Θεσσαλονίκης μέ
ύλικό που θά προετοιμάζε και θά της έδινε
ή ΕΡΤ. ‘Ο σκηνοθέτης της τελευταίας
Γιώργος ‘Αγαθονικιάδης έκανε φιλότιμες
προσπάθειες νά δείξει «ισότιμα» τίς δύο
συγκεντρώσεις. ‘Η προσπάθειά του όμως
δέν καρποφόρησε, προφανώς επειδή ή
πλατεία της Θεσσαλονίκης είναι μεγαλύ-
τερη από την αντίστοιχη της Πάτρας. ‘Υ-
πήρχε λοιπόν ό κίνδυνος νά νομίσουν οι
ξένοι ότι ή Νέα Δημοκρατία μαζεύει περισ-
σότερο κόσμο, νά πληροφορηθούν σχετι-
κά τους ‘Ελληνες και νά τους άποπροσα-
νατολίσουν (ήτοι νά τους έπηρεάσουν), ό-
δηγώντας τους στό σφάλμα!

‘Ο κίνδυνος ήταν προφανής και ό σκη-
νοθέτης έσπευσε νά τον έπισημάνει στον
Β. Μαθιόπουλο. ‘Ο τελευταίος μετέφερε
τίς άνησυχίες στον άμεμπτο ούδέτερο ύφυ-
πουργό που δέν διάτασε νά παρέμβει και
νά άπαγορεύσει τή μετάδοση, διασώζον-
τας την ξένη κοινή γνώμη από τό άμάρτη-
μα της στρεβλής γνώσης και την αντίστοι-
χη έλληνική από ένα άκόμη λάθος που θά
όφειλόταν στην άνευθυνότητα των ξένων.
Μέ την ευκαιρία δέ άπέτρεψε και τή μετά-
δοση σκηνών από τά γεγονότα του Χη-
μείου που θέλησε νά μεταδώσει στό έξω-
τερικό τό πρακτορείο ειδήσεων Γιουνάι-
τεντ Πρές.

Οί 33 όμως ξένες χώρες που περίμεναν
τήν ειδήση της Γιουροβίζιον δέν φαίνεται
νά κατανόησαν την πράξη φρόνησης του
ύφυπουργού. Έίτε γιατί πληρώθηκαν από
την Σόγιαρ, είτε γιατί συμπαθούν τή Ν.Δ.,
είτε γιατί δέν επιδοκιμάζουν τό κυβερνητι-
κό φίλτράρισμα της πληροφόρησης, έδει-
ξαν νά άγανακτούν. ‘Από ευθιξία παραιτή-
θηκε ό υπεύθυνος συντονισμού ειδήσεων
της Γιουροβίζιον κ. Μορώνης ενώ οι δια-
μαρτυρίες έδωσαν και πήραν.

Τι τά θέλετε... Δέν μās καταλαβαίνουν.
‘Ακόμη και σ’ αυτά, τά περί δημοκρατίας
σημαντικά, είμαστε (θέλουμε και είμαστε)
έθνος ανάδελφον...

«ΠΙΣΤΕΥΩ ΕΙΣ ΕΝΑ ΘΕΟΝ...»

Κατά την επίσκεψή του στη Θεσ-
σαλονίκη γιά τον έορτασμό των
2.300 χρόνων από την ίδρυση της
πόλης, ό Πρόεδρος της Δημοκρα-
τίας Χρ. Σαρτζετάκης, μεταξύ άλ-
λων παρέστη στά έγκαίνια του ίε-
ρου ναού Κυρίλλου και Μεθοδίου.
Στή λειτουργία των έγκαινίων του
ναού, έκπληκτο τό πανελλήνιο —ή
λειτουργία μεταδόθηκε τηλεοπτι-
κά— παρακολούθησε τον κ. Σαρτζε-
τάκη νά εκφωνεί τό «πιστεύω εις
ένα Θεόν...».

‘Η δημόσια εκφώνηση του «πι-
στεύω» από τον κατέχοντα τό ύπα-
το αξίωμα της πολιτείας, παραπέμ-
πει σέ παλαιότητες παραδόσεις.
Κατά την περίοδο του Βυζαντίου ό
αυτοκράτορας εκφωνούσε τό «πι-
στεύω» διαδηλώνοντας μ’ αυτόν
τόν τρόπο την προσήλωσή του
στην όρθοδοξία, καθεστώς που έ-
πέβαλε ή εκκλησία, ιδιαίτερα από
τότε που αυτοκράτορες χρίστηκαν
διάφοροι ύποπτοι έτεροδοξιών, ό-
πως ό ‘Ηράκλειος, ό Ζήνων κ.ά.
Τήν παράδοση αυτή συνέχισαν στό
νεοελληνικό κράτος οι βασιλείς
προεκλώντας συχνά τά μειδιάματα
του εκκλησιάσματος εξαιτίας της
ξενικής τους προφοράς.

Οί προκάτοχοι του κ. Σαρτζετά-
κη, κατά τά τελευταία χρόνια άπει-
χαν παρόμοιων εκφωνήσεων μέ ά-
ποτέλεσμα ή παράδοση αυτή νά
διακοπεί. ‘Ο κ. Σαρτζετάκης την έ-
πανέφερε...

‘Οταν ό νύν Πρόεδρος της Δημο-
κρατίας έπροτάθη και έν συνεχεία
έξελέγη, πολλοί ήταν εκείνοι που
έκδήλωσαν τή δυσφορία τους γιά
τό γεγονός ότι οι πολιτικές πεποι-
θήσεις του Προέδρου τούς ήταν ά-
γνωστες. Κανείς λόγου χάρη δέν
γνώριζε —και παραμένει ακόμα
άγνωστο— τί πιστεύει ό κ. Σαρτζε-
τάκης γιά τό ΝΑΤΟ, την ΕΟΚ, τον
έκλογικό νόμο, την τηλεόραση
κ.λπ. Και ενώ οι άπόψεις του Προ-

έδρου γιά τά πολιτικά ζητήματα
πάραμένουν άγνωστες, αισθάνθηκε
ό ίδιος την άνάγκη νά μās ενημε-
ρώσει γιά τίς θρησκευτικές του δο-
ξασίες, σεβαστές μέν, μās αφή-
νουν όμως παντελώς αδιάφορους,
άν δέν μās ένοχλούν, άφου στην
προεδρία της Δημοκρατίας θά προ-
τιμούσαμε λιγότερα θρησκευτικά και
περισσότερη άνεξιθρησκεία...

‘Αλλαγή — άπαλλαγή

Μέλη του ΠΑΚΟΕ, του συνεργείου μέτρη-
σης της άτμοσφαιρικής ρύπανσης βρέθη-
καν προχθές στον Πειραιά. ‘Η αίτησή
τους προς τον δήμαρχο κ. Παπασπύρου
νά δοθεί ρεύμα στον κινητό σταθμό γιά τή
μέτρηση όχι μόνον άπορρίφθηκε (νέφος
γάρ), αλλά, μετά από καταγγελία του ΠΑ-
ΚΟΕ στην ‘Ενωση Καταναλωτών Πειραιά
συνέβησαν τά εξής: Συνελήφθησαν μετά
άπό έντολή του δημάρχου δύο μέλη του
συνεργείου, ό πρόεδρος καθώς και ό γενι-
κός γραμματέας της ‘Ενωσης Καταναλω-
τών, ενώ την ίδια ώρα άλλα μέλη του συ-
νεργείου χυπήθηκαν από συνεργάτες του
δημάρχου μπροστά στά μάτια της άστυνομ-
μίας.

Αυτά τουλάχιστον καταγγέλλει μέ άνα-
κοίνωσή του τό ΠΑΚΟΕ. Και δέν έχουμε
λόγο νά μήν τά πιστέψουμε.

Κάποτε τό ΠΑΣΟΚ προσπαθούσε νά μās
άπαλλάξει από τή ρύπανση ξορκίζοντας
τό νέφος, άν θυμάστε την παλιά εκείνη γε-
λοιογραφία του ‘Ιωάννου. Τελικά, έξαν-
τληθείσης της τετραετίας άνακάλυψε ότι
είναι πολύ πιό εύκολο νά άπαλλαγει από
εκείνους που τή μετράνε.

Στιγμιαία

Όμπρός νά σηκώσουμε τόν ήλιο πάνω από τήν Έλλάδα

Πόσοι μείνανε τελικά από τούς τριακόσιους; Μετά τίς διαρροές από τούς 315 και τίς διάφορες επιτροπές στήριξης τής Άλλαγής, τό έρώτημα άπασχολεί τούς πολιτικολογοϋντες σχετικά μέ τή λίστα του κ. Παπανδρέου.

Μέχρι τή στιγμή πού γράφονται αυτές οι γραμμές οι τριακόσιοι έχουν γίνει διακόσιοι έβδομήντα πέντε και κανείς δέν ξέρει πόσοι θά άπομείνουν τελικά ως τή λήξη τής προθεσμίας ύποβολής τών ύποψηφιότητων. Άνάμεσα στους άποχωρούντες, ή κατά τήν κομψότερη πασοκική διατύπωση «μή καταθέσαντες τά παράβολα» ύπάρχουν και γνωστά όνόματα, όπως του Κώστα Νικολάου, του Ξεν. Πελοποννήσιου και —πιθανότατα— του ύφυπουργού Άνδρέα Καζάκη. Σχεδόν όλοι ήταν τοποθετημένοι σε «άγονες» θέσεις τής λίστας, άγονες άκόμα και μέ ένα άποτέλεσμα τής τάξης του 55% πού όνειρεύεται ο κ. Παπανδρέου.

Φαίνεται λοιπόν ότι οι ενλόγω κύριοι δέν είναι όπλισμένοι μέ τό σθένος και τήν ύπομονή του σοσιαλιστή, του άπλου στρατιώτη τής Άλλαγής. Άντίθετα διακατέχονται έντονα από τήν αντίληψη «ό,τι φάμε, ό,τι πιούμε, ό,τι άρπάζουμε». Όπως άλλωστε και ο κ. Δρεττάκης, ο κ. Παναγούλης και άρκετοί άλλοι, δέν έννοούν πλέον νά θέτουν τόν έαυτό τους στήν ύπηρεσία τής Άλλαγής, ή του Άρχηγού, χωρίς άντάλλαγμα.

Όταν λοιπόν οι ίδιοι οι φορείς τής Άλλαγής έχουν πιάσει πλήρως τό νόημά της και δίνουν πρώτοι τό παράδειγμα πού ύποδηλοί ότι ο μύθος ξέφτισε —έμεις νά μαστε καλά, φταίει ο κοσμάκης πού σκέφτεται άκριβώς τά ίδια;

Διάλογος

Πρωτοσέλιδα έφημερίδων τής Τρίτης 14 Μαΐου:

Μεσημβρινή: Έλα, πρόσωπο μέ πρόσωπο, νά τά πούμε όλα ένώπιον του λαού.

Έλευθεροτυπία: Δέν μιλάω μαζί σου.

Τώρα πού βρήκαμε έκλογές νά θάψουμε καμπόσους

Ποιόν ρόλο θά παίζουν μέχρι τίς εκλογές οι δημοσιογράφοι τής ΕΡΤ; Το έρώτημα, ρητορικό, άρχισε νά τίθεται στις 8 του μηνός όταν και έγκαταστάθηκαν οι εκπρόσωποι τών γνωστών τριών κομμάτων στήν ΕΡΤ. Η τρικομματική επιτροπή θά έλέγχει τήν έφαρμογή τών αποφάσεων τής διακομματικής, διαδεχόμενη πρόσκαιρα τή μονοκομματική. Οι εκπρόσωποι αυτοί θά έχουν κάθε δικαίωμα νά έπεμβαίνουν στο ρεπορτάζ, τήν είδηση ή και τά χειρόγραφα τών σχετικών εκπομπών. Άκόμη και εκ τών προτέρων.

Και οι τρεις αυτοί εκπρόσωποι δήλωσαν εκ περιτροπής ότι ο καθένας, ως εκπρόσωπος του κόμματός του και κανενός άλλου, θά υπερασπίζεται τά συμφέροντα του κόμματός του και κανενός άλλου. Ηδη λοιπόν ή άπλή αναλογική, άρκοϋντως μάλιστα ένισχυμένη ώστε νά χωράνε μόνον οι τρεις, άρχισε νά εφαρμόζεται στά μέσα μαζικής έννημέρωσης. Είμαστε σίγουροι ότι θά μείνουν και οι τρεις τους εδ-χαριστημένοι. Διόλου άπίθανο νά συμφωνήσουν νά συνεχιστεί τό μέτρο και μετά τίς εκλογές, ώστε νά πάσουν οι διαμαρτυρίες, ή τέλος πάντων νά περιοριστούν στο 5% του έλληνικού λαού.

Υπάρχει όμως περίπτωση νά λυθεί και όριστικά τό πρόβλημα τής ΕΡΤ, πού τόσο μάς έχει ταλαιπωρήσει μέ παραιτήσεις και άπολύσεις, αν γίνει άποδεκτή ή ριζοσπαστική πρόταση του εκπροσώπου του ΚΚΕ. Ο ενλόγω κύριος έχει διαβάσει Πόλιτζερ και ξέρει ότι ή μπουρζουαζία έχει πολλά ποδάρια, ότι ή ιδεολογία τής αντίδρασης και τών μονοπωλίων μπορεί νά διοχετευτεί έντεχνα μέσα φαινομενικά άθώων και αστικοδημοκρατικών εκπομπών, ώστε νά καταφέρει ύποτο πισώπλατο χτύπημα κατά τών ιδεών του διαλεκτικού ύλισμού. Τα παραδείγματα βοοϋν. Η ώρα του άθλητισμού γιά παράδειγμα μεταδίδει ποδόσφαιρο μόνο από χώρες τής ΕΟΚ. Τελευταία εμφανίστηκε τηλεοπτικό παιχνίδι μέ παρουσιαστή τόν Δημ. Παπαμιχαήλ, γνωστό ύπογραψία του λεγόμενου «εσ.». Η εκπομπή «Πές το και θά γίνει» άφήνει πονηρά νά έννοηθεί ότι όλα είναι εύκολα στον κόσμο τής άνεργίας και του πληθωρισμού. Η δημοκρατική λοιπόν πρόταση είναι ή έξης: «Οι εκπρόσωποι τών κομμάτων θά έπρεπε νά έχουν οδισιαστικές άρμοδιότητες έποπτείας και έλέγχου όλων τών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών».

Πολλοί εξανέστησαν. Μά δικτατορία τών κομμάτων; ρώτησαν. Τελικά όμως δέν είναι και τρομερό. Το πολύ πολύ νά έπικρατήσει ο ύπαρκτος σοσιαλισμός, όποτε τά κόμματα καταργοϋνται, μένει μόνον ένα, ταυτίζεται μέ τό κράτος όποτε και

ή τηλεόραση γίνεται κρατική. Και μέ τόν τωρινό σοσιαλισμό λοιπόν και μέν τόν ύπαρκτό στά κιλά μας θά είμαστε. Πολλή φασαρία γιά τό τίποτε αυτό τό ΚΚΕ.

Ο πολιτικός άμοραλισμός του ΠΑΣΟΚ

«Έκφράζω τουλάχιστον εκπλήξη γιανι μέ τή δημοσίευση του καταλόγου τών ύποψηφίων του ΠΑΣΟΚ... φέρομαι ως ύποψήφιος του κόμματος αυτού.

Άπό πλευράς ΠΑΣΟΚ μου έγινε πρόταση νά συμπεριληφθώ στο ψηφοδέλτιο του νομού Ίωαννίνων τήν όποία και άρνήθηκα.

Θεωρώ καθήκον μου νά δηλώσω δημόσια ότι κρίνω αυτή τήν ένέργεια του ΠΑΣΟΚ έξω από τά πολιτικά ήθη δημοκρατικού κόμματος και ότι παραμένω άμετακίνητος ύποστηρικτής τής άνανεωτικής άριστεράς».

Ν. Σκοπούλης

«Στίς έφημερίδες τής 10.5.85 αναφέρεται τό όνομά μου στο ψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ στήν Α' εκλογική περιφέρεια Θεσσαλονίκης. Η έγγραφη του όνόματός μου έγινε χωρίς τήν έγκρισή μου και δέν άποδέχομαι τήν ύποψηφιότητα γιά λόγους άρχών».

Νίνα Πασαλίδου

Κάποτε τά πολιτικά κόμματα συζητούσαν μέ όσους θεωρούσαν κατάλληλους γιά τά ψηφοδέλτια τους, προσπαθοϋσαν νά τούς πείσουν, νά άρουν τυχόν έπιφυλάξεις κ.λπ. Όλα αυτά άποτελοϋν μέρος ενός παρελθόντος πού πρέπει νά ξεχαστεί. Η περιβόητη άλλαγή επιβάλλει τό ήθος της. Μετά τίς ραδιοφωνικές απαρπλανήσεις και άλλα ών οϋκ έστι αριθμός, έχουμε τήν αναγκαστική συμμετοχή στή λίστα. Μικρή σημασία έχει αν ο ένδιαφερόμενος άρνεϊται. Στο προσκλητήριο τής άλλαγής «οϋδείς δικαιούται νά άπουσιάζει».

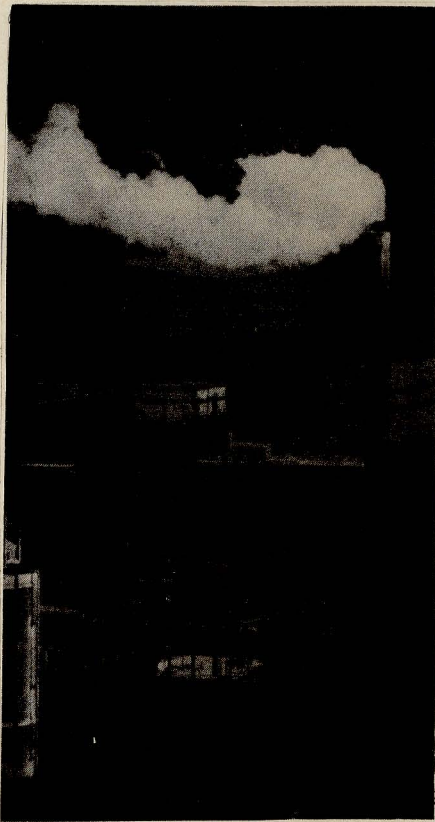
Μας δόθηκε πάντως ή εύκαιρία νά θαυμάσουμε γιά μία άκόμα φορά τήν «έναισθησία» του φερόμενου ως δημοκρατικού τύπου. Δέν άρκεσε ή άπόκρυψη τών διαψεύσεων, αλλά επιπλέον όταν χρειάστηκε πιά νά άντικατασταθοϋν οι μή θέλοντες από άλλους, επινοήθηκε ή κομψή εκφραση «γιά μή κατάθεση παραβόλων από τούς ύποψηφίους». Το «παραμένω άμετακίνητος ύποστηρικτής τής άνανεωτικής άριστεράς» του Ν. Σκοπούλη, και τό «δέν άποδέχομαι γιά λόγους άρχών» τής Νίνας Πασαλίδου, μεταφράζονται σε «μή κατάθεση παραβόλων».

Η δημοσιογραφία στήν ύπηρεσία τής άλλαγής.

Ἀνάπτυξη μετεκλογικές σκοπιμότητες καί προεκλογικές σκέψεις.

Τό ἀκαθάριστο ἐγχώριο προϊόν παρουσίασε τό 1984 πραγματική αὔξηση (σέ σταθερές τιμές) 2,8% σύμφωνα μέ τελευταία στοιχεία τῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδας. Καί ποιός δέν θά ἤθελε σ' αὐτή τή χώρα νά ἀνασάνει μέ ἀνακούφιση: μετά τή σταθεροποίηση, ἡ ἀνάκαμψη.

Ἄς μή βιαστεῖ ὅμως ἡ αἰσιόδοξη αὐτή νότα εἶναι πολύ συζητήσιμη, ἡ παραγωγική μηχανή τῆς χώρας δέν βγῆκε ἀκόμη ἀπό τή στενωπό.

Ἄπολογισμός τρεισήμισι χρόνων...

α) Τό 57% τῆς αὔξησης τοῦ ΑΕΠ προέρχεται (σύμφωνα πάντα μέ τά στοιχεία τῆς Τράπεζας) ἀπό τίς ὑπηρεσίες, τό 32% ἀπό τήν αὔξηση τοῦ γεωργικοῦ προϊόντος καί μόνο τό 11% ἀπό τήν αὔξηση τοῦ βιομηχανικοῦ προϊόντος.

Ἄς ὑπεθυμίσουμε τά στοιχεία τοῦ παρελθόντος συγκρίνοντας τή συμβολή τῶν διαφόρων τομέων στήν αὔξηση τοῦ ΑΕΠ κατά τίς περιόδους 1960-73, 1973-81 καί 1981-84 (συμπεριλαμβανομένων καί τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ 1984):

Συμβολή στήν αὔξηση τοῦ ΑΕΠ	1960-73	1973-81	1981-84
- τοῦ γεωργικοῦ τομέα	11%	8%	15%
- τοῦ βιομηχανικοῦ τομέα	40%	20%	-20%
- τῶν ὑπηρεσιῶν	49%	72%	105%

β) Κοινωνία ὑπηρεσιῶν πού ἀποβιομηχανοποιεῖται: κάπως ἔτσι μεταφράζονται μέ ἀπλά λόγια οἱ ἀριθμοί πού προηγήθηκαν. Ὅσο γιά τή γεωργία ἄς εἶναι καλά ἡ συμβολή τῆς ΕΟΚ (καί ἡ μάλλον ἀποτελεσματική ἀξιοποίησή της) ἡ ὁποία φαίνεται νά ὑπερκαλύπτει τό κόστος τῆς μή συμβολῆς της (ἄν ἀποχωρούσαμε δηλαδή).

Εἰδικότερα γιά τό 1984 ἄς εἶναι καλά καί οἱ εὐνοϊκές καιρικές συνθήκες πού ἐπέτρεψαν σημαντική αὔξηση τοῦ γεωργικοῦ προϊόντος (6,4%), τό ὕψος τοῦ ὁποίου ἐπανῆλθε ἔτσι στά ἐπίπεδα τοῦ 1982 καί 1980 μετά τίς μειώσεις τοῦ 1981 καί 1983.

Μικρή ἀνάκαμψη ἐμφάνισε τό 1984 καί ὁ βιομηχανικός τομέας (1,0%). Ἰδιαίτερα τό προϊόν τῆς μεταποίησης αὔξηθηκε 1,9%, πρώτη θετική ἔνδειξη μετά τίς συνεχεῖς μειώσεις κατά τήν τριετία 1981-83. Τό βιομηχανικό προϊόν παραμένει ὅμως ἀκόμα σέ ἐπίπεδα χαμηλότερα ἀπό τά ἀντίστοιχα τοῦ 1980-81.

Ἡ συνεχῆς αὔξηση τοῦ «προϊόντος» τῶν ὑπηρεσιῶν (2,9% τό 1984) σημαίνει στήν πραγματικότητα αὔξηση τῆς ἀπασχόλησης στό τομέα αὐτό. Ἡ αὔξηση αὐτή συμβάλλει ἀσφαλῶς στή συγκράτηση τῆς ἀνεργίας, ἐφόσον ὅμως δέν συνοδεύεται ἀπό ἀξιόλογη αὔξηση τῆς ὕλης πα-

ραγωγῆς ὁδηγεῖ σέ διόγκωση τῶν ἐλλειμμάτων τοῦ Δημοσίου καί στήν αὔξηση τοῦ ἐξωτερικοῦ χρέους.

γ) Ἡ μικρή ἀνάκαμψη τῆς ὕλης παραγωγῆς θά μπορούσε ἴσως νά θεωρηθεῖ ὡς ἔνδειξη ὅτι ὁ κατήφορος τῆς οἰκονομίας σταμάτησε. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἀνάκαμψη αὐτή δέν ὑποστηρίζεται ἀπό ἀνάκαμψη τῶν ἀντίστοιχων ἐπενδύσεων. Ἀντίθετα, οἱ ἀκαθάριστες ἐπενδύσεις ἐξακολούθησαν νά μειώνονται, ἰδιαίτερα οἱ ἰδιωτικές (-12,1% τό 1984 καί -30,4% συνολικά μεταξύ 1980-84) πρὸς ὄφελος τῆς ἰδιωτικῆς καί δημόσιας κατανάλωσης (πού αὔξηθηκαν ἀντίστοιχα 7,3% καί 15,4% μεταξύ 1980-84).

Μειώνονται οἱ ἀκαθάριστες καί πολύ περισσότερο οἱ καθαρές ἐπενδύσεις. Πολύ ἀνησυχητική ἐξέλιξη ἀποτελεῖ τό γεγονός ὅτι οἱ ἀποσβέσεις (πού ἐκφράζουν τή χρονική ἀπαξίωση τοῦ συσσωρευμένου ἤδη παγίου κεφαλαίου) ἀντιστοιχοῦσαν στό 24% τῶν νέων ἀκαθάριστων ἐπενδύσεων τό 1970, στό 32% τό 1979 καί στό 46% τό 1983 (σέ σταθερές τιμές). Οἱ ἀποσβέσεις ὅμως ἀφοροῦν κυρίως τόν ἐξοπλισμό (μηχανήματα, μεταφορικά μέσα) καί λιγότερο τά κτίρια καί τίς λοιπές κατασκευές. Ἡ σχέση λοιπὸν ἀποσβέσεων καί νέων ἐπενδύσεων σέ ἐξοπλισμό αὔξηθηκε ἀπὸ 67% τό 1970 σέ 90% τό 1979 καί 103% τό 1983. Πόσο ἀπέχουμε ἀπὸ τό σημεῖο τῆς πραγματικῆς ἀποεπένδυσης στό σύνολο τῆς οἰκονομίας, πράγμα πού συμβαίνει ἤδη σέ ἀρκετοῦς παραγωγικούς κλάδους τῆς;

δ) Ἡ ἀσθενής ἀνάκαμψη τῆς ὕλικῆς παραγωγῆς, λοιπόν, ἐπιτεύχθηκε κυρίως μέ τή χρησιμοποίηση παραγωγικοῦ δυναμικοῦ πού προϋπῆρχε ἀλλά δέν λειτουργοῦσε. Καί ἡ ἐνεργοποίηση τοῦ δυναμικοῦ αὐτοῦ ἐγινε δυνατή ἐπειδή αὐξήθηκαν ἡ ἐγχώρια κατανάλωση καί οἱ ἐξαγωγές.

Πόσες ὁμως ἐλπίδες γιά τό ἄμεσο μέλλον μπορεῖ νά θεμελιώσει ἡ ἐνεργοποίηση τοῦ ἴδιου παραγωγικοῦ δυναμικοῦ, τοῦ ὁποίου τά διαρθρωτικά προβλήματα ἔχουν συχνά στηλιτεύσει οἱ στίγες τοῦ *Πολίτη* καί ὄχι μόνο αὐτές;

ε) Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τήν ἐγχώρια κατανάλωση, ἡ αὐξήσή της ἐπιτεύχθηκε ὄχι μόνο μέ τή μείωση τῶν ἐπενδύσεων ἀλλά καί μέ τήν αὐξηση τοῦ ἐξωτερικοῦ χρέους.

Δανεῖζεται λοιπόν ἡ χώρα ὄχι γιά νά ἐξυγιάνει τόν παραγωγικό της μηχανισμό ἀλλά γιά νά ἐνισχύσει τήν ἐγχώρια κατανάλωση ἐλπίζοντας ἔτσι ὅτι θά ἐνεργοποιηθεῖ ἡ ὑπάρχουσα παραγωγική μηχανή.

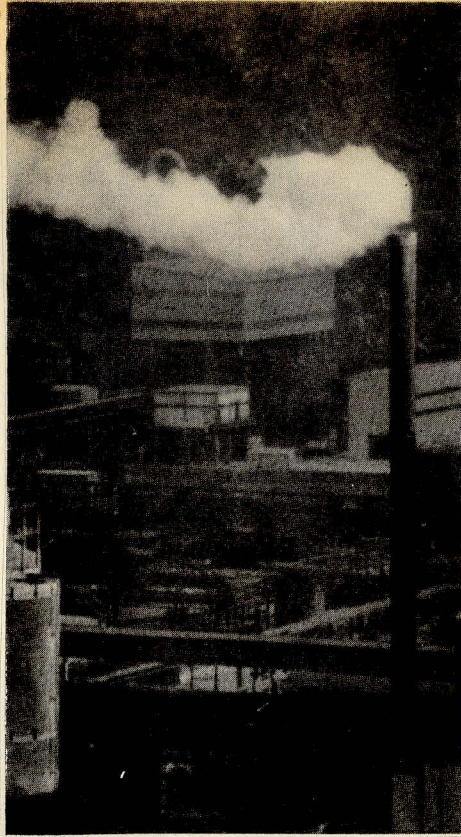
Ἡ συμπεριφορά αὐτή κάθε ἄλλο παρά ἐναρμονίζεται μέ τίς γνωστές διακηρύξεις περί αὐτοδύναμης ἀνάπτυξης καί δέν μπορεῖ νά προκαλέσει σέ κανένα αἰσθήματα ἐθνικῆς ὑπερηφάνειας.

Ἐκτός ὁμως ἀπό αὐτό, πρόκειται γιά τακτική χωρίς διέξοδο. Γιατί εἶναι σ' ὄλους γνωστό ὅτι οἱ δυνατότητες τῆς ἐγχώριας παραγωγῆς δέν καλύπτουν τίς παγωμένες πιά ἀπαιτήσεις (κυρίως ποιοτικά ἀλλά καί ποσοτικά) τῆς ἐγχώριας κατανάλωσης. Ἐπόμενο εἶναι ὅτι ἡ ἐνίσχυση τῆς τελευταίας θά ὀδηγήσει τελικά σέ αὐξηση τῶν εἰσαγωγῶν καί διεύρυνση τῶν ἐλλειμμάτων στίς ἐξωτερικές συναλλαγές τῆς χώρας μέ ὅ,τι αὐτό συνεπάγεται.

στ) Ἀνάλογα ἰσχύουν καί σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τίς ἐξαγωγές πού ἀντικατοπτρίζουν ἀνάγλυφα τή διάρθρωση τῆς ἐγχώριας παραγωγῆς (προϊόντα ἀπλά, παραδοσιακά ἢ μέ χαμηλή ἐγχώρια προστιθέμενη ἀξία).

Ἡ ἐξωστρέφεια τῆς ἐλληνικῆς οικονομίας, χαμηλή ἀκόμη, δέν εἶναι κακό πράγμα (ἄλλοι δογματίσαν πάνω σ' αὐτό... Ποιό εἶναι ὁμως τό μέλλον τῶν προϊόντων αὐτῶν στίς διεθνῆς ἀγορές καί συνεπῶς ἡ αὐριανή θέση τῆς χώρας στή διεθνή κατανομή τῆς ἐργασίας;

Χαρακτηριστικό εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ ἀξιόλογη αὐξηση τῶν συνολικῶν ἐξαγωγῶν (8% σέ δολάρια καί ὄχι 18,6% σέ δραχμές ὅπως προβάλλουν χωρίς νόημα κάποια προεκλογικά φυλλάδια) ὀφείλεται ἀποκλειστικά στήν αὐξηση τῶν ἐξαγωγῶν: πρὸς τήν ΕΟΚ (ὅπου τά ἀπλά κλωστοϋφαντουργικά μας εὐτυχῶς προστατεύονται ἀπό «ἀθέμιτους» ἀνταγωνισμούς), πρὸς τίς ΗΠΑ (πρόκειται γιά τά χαμηλῆς προστιθέμενης ἀξίας πετρελαιοειδή μέ τά ὅποια προμηθεύουν οἱ Λάτσης - Βαρδινογιάννης τόν 60 ἀμερικανικό στόλο) καί πρὸς τίς ἄλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες καί τήν Ἰαπωνία. Ἀντίθετα, συνεχίζουν νά μειώνονται οἱ ἐξαγωγές πρὸς τίς σοσιαλιστικές χώρες (ὅπου τά ἐσπεριδοειδή μας χάνουν τήν κάποτε ὑποχρεωτική ἀνταγωνιστικότητά τους) καί πρὸς τίς ἀραβικές χώρες (ὅπου τά οἰκοδομικά ὕλικά μας δέν «τραβᾶνε» πιά, ἐξοῦ καί ἡ ἐπιδεινούμενη κρίση τῆς ἐλληνικῆς τσιμεντοβιομηχανίας).

ζ) Ἡ προσδοκία λοιπόν ὅτι ἡ ἐγχώρια παραγωγική μηχανή θά ἐνεργοποιηθεῖ «ἐξωγενῶς» ἐκτός ἀπό τό ὅτι ἐρχεται σέ κραυγαλέα ἀντίθεση μέ διακηρύξεις καί ἰδεολογήματα προσκρούει ἐπιπλέον σέ μιά πραγματικότητα πού «δέν συμφωνεῖ». Στό ὅτι δηλαδή ἡ μηχανή αὐτή δέν ἀνταποκρίνεται πιά στίς ἀπαιτήσεις οὔτε τῆς ἐγχώριας οὔτε τῆς διεθνῆς ζήτησης, σημερινῆς καί πολύ περισσότερο αὐριανῆς.

Καί ἐπειδή οἱ ἴδιες αἰτίες προκαλοῦν τά ἴδια ἀποτελέσματα, ἡ ἀναπαραγωγή τοῦ ἴδιου μοντέλου θά ἀναπαραγάγει σέ δεξύτερη μορφή τά ἴδια προβλήματα (ἐξωτερικά ἐλλείμματα, πληθωριστικές πιέσεις...).

...καί οἱ εὐθύνες...

Τό ΠΑΣΟΚ δέν κατάφερε νά ἀνατρέψει τή φορά τῶν πραγμάτων. Ὅχι γιατί δέν τό ἤθελε ἢ γιατί τοῦ ἔλειψε ὁ χρόνος. Ἀλλά γιατί ἀκολούθησε τήν πεπατημένη, τήν γνωστή μέθοδο τῆς ἀσπιρίνης. Μέ περισσή αὐταρέσκεια πίστεψε ὅτι μόνη ἡ γοητεία του, πού τήν ὀνόμασε πολιτική βούληση, ἀρκοῦσε γιά νά ὑποκαταστήσει τήν ἀναγκαῖα θεραπευτική ἀγωγή. Πίστεψε ἀκόμα ὅτι μποροῦσε προσπερνώντας τά «μικρά» νά ἀσχοληθεῖ μόνο μέ τά «μεγάλα», δηλαδή μέ τήν ἐξουσία, δημιουργώντας ἔτσι τῶν ΠΑΣΟΚ. Πίστεψε, τέλος, ὅτι θά κάλυπτε τίς ἀντιφάσεις του ἐπικαλούμενο ἀδιάκοπα τά ἀνομήματα τῆς Νέας Δημοκρατίας καί τῶν προκατόχων της.

Καί νομοθέτησε, λές καί οἱ κοινωνικές δυνάμεις ὅταν ὑπάρχουν καρτεροῦν μέ ἀγωνία κάποιο νόμο-πλαῖσιο γιά νά ἐκδηλωθοῦν.

• Ἐφτιαξε πενταετές πρόγραμμα μέ πῶ δροσερό πρόλογο ἀλλά τῆς ἴδιας συνοχῆς καί ἀποτελεσματικότητας μέ τά προηγούμενά του.

• Ἀντικατέστησε τόν νόμο περί κινήτρων τῆς Ν.Δ. μέ ἀντίστοιχο δικό του (1262/82), πῶ γαλαντόμο ἰδιαίτερα πρὸς τοὺς κοινωνικούς ἐπιχειρηματικούς φορεῖς, καί εἰσέπραξε τά ἴδια: μικροεπενδύσεις μέ ὀργάνωση καί προανατολισμό παραδοσιακοῦ χαρακτήρα.

• Εὐνόησε μέ εἰδικούς νόμους τίς παραγωγικές δραστηριότητες τῆς Τοπικῆς Ἀυτοδιοίκησης καί τό ἀποτέλεσμα μέχρι σήμερα ἦταν περίπου μηδενικό.

• Ἐφτιαξε εἰδικό ὄργανισμό γιά τή χρηματοδότηση τῶν προβληματικῶν ἐπιχειρήσεων, καμία ὁμως ἀπ' αὐτές δέν μῆκε στό δρόμο τῆς ἐξυγίανσης.

• Ἐβγαλε ἀπ' τό συρτάρι τά μεγάλα ἐπενδυτικά σχέδια τῶν Καραμανλῆ - Παπαληγοῦρα χωρίς ὁμως νά δεσμευτεῖ μέ κανένα ἀπ' αὐτά, ἐκτός ἴσως ἀπό τήν Ἄλουμίνα, ἀφοῦ ὁμως πρῶτα ἀποδεσμεύτηκε μέ πρόχειρο τρόπο ἀπό τά Πετροχημικά (γιά τά ὅποια ἴσως ἀποδειχθεῖ ὅτι τό πραγματικό κόστος τῆς ἀποδέσμευσης εἶναι μεγαλύτερο ἀπό τό ὑποθετικό κόστος τῆς δέσμευσης).

Νομοθέτησε πολύ κι ἐφτιαξε πολλοὺς φορεῖς. Λησμόνησε μόνο ὅτι ὅταν ὑπνοτίσεις τά κοινωνικά κινήματα (συνδικάτα, συνεταιρισμούς, τοπική αὐτοδιοίκηση...) οἱ νόμοι-πλαῖσια καί οἱ φορεῖς θά λειτουργήσουν μόνο ὡς νεκρά φύση. Μέ μόνο ζωντανό στοιχείο τήν ἐνδοξη ιδιωτική πρωτοβουλία ἡ ὁποία προτιμᾷ νά ἀποεπενδύσει ἀπό τόν ἐλεγχόμενο παραγωγικό τομέα καί νά δραστηριοποιηθεῖ στόν ἐλληνικό παράδεισο τῆς παραοικονομίας καί ἀσυδοσίας.

...γιά τή λιτότητα πού ἐρχεται

Ἡ ἐνεργοποίηση τῶν κοινωνικῶν κινήματων εἶναι σήμερα περισσότερο ἀπό ποτέ ἄλλοτε ἀναγκαῖα.

Γιατί κανεῖς δέν ἀμφιβάλλει ὅτι πρέπει νά διατεθοῦν οἱ μέγιστοι δυνατοί πόροι (ἐγχώριοι καί διεθνῆς) γιά τόν ἐκσυγχρονισμό τοῦ παραγωγικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας μέ τήν ποσοτική αὐξηση καί ποιοτική βελτίωση τῶν ἐπενδύσεων.

Γιατί αὐτό συνεπάγεται ἔτσι κι ἄλλιως κάποια μορφή λιτότητας, πού σημαίνει συγκράτηση ἢ καί περιορισμό τῆς ιδιωτικῆς καί δημόσιας κατανάλωσης.

Γιατί ὁ ἐλληνικός μικροκαπιταλισμός ἀπῶθει τό πρῶτο καί φαίνεται ἀνίκανος νά τό πραγματοποιήσει, ἐνῶ ἐπιθυμεῖ σφόδρα τό δεύτερο καί εἶναι γνωστή ἡ ἀντίληψή του ὡς πρὸς τήν κατανομή τῶν ὑποχρεώσεων καί τῶν δικαιωμάτων.

Γιατί μετά τίς ἐκλογές τό πρόβλημα θά τεθεῖ ὡμά καί εἴτε θά ἐπιβληθεῖ λύση ἐπὶ τῶν ἐργαζομένων εἴτε θά ἀναζητηθεῖ λύση ἀπό τοὺς ἴδιους.

Γιατί τέλος πάντων τή δεξιά γραμμὴ τήν ἔχουμε ζήσει, τήν ἀνυπαρξία κάθε γραμμῆς τῆ γωρίσαμε. Ἡ ἀριστερή λύση ἐξακολουθεῖ νά παραμένει ἀνοιχτό ζήτημα καί σηματοδοτεῖ τήν ἀναγκαῖότητα τῆς ἀνανεωτικῆς Ἀριστερᾶς, τῆς Ἀριστερᾶς δηλαδή.

Λευτέρης Παπαγιαννάκης

Νέος Γενικός Κανονισμός νέα (προεκλογική) πνοή στις πόλεις

Μια από τις πιο συγκινητικές υποσχέσεις που δίνεται απλόχερα σε προεκλογικές περιόδους είναι να φτιαχτούν «άνθρωπινες πόλεις» και να βελτιωθεί κατά συνέπεια ή «ποιότητα ζωής». Δεν είναι στις προθέσεις του σημειώματος αυτού να αναλύσει τα αίτια που έχουν φέρει τις πόλεις μας στο σημερινό τους σημείο. Ούτε να εκθέσουμε το μέγεθος της ευθύνης (άναμφισβήτητη μεγάλης και πρωταρχικής) που έχουν οι κυβερνήσεις της δεξιάς. Αυτό που έχει σημασία είναι να φανεί καθαρά ότι και επί διακυβέρνησης ΠΑΣΟΚ οι πιέσεις της εκλογικής πελατείας αναστέλλουν τάχιστα τις όποιες δειλές προθέσεις «αλλαγής» του τρόπου παραγωγής του δομημένου περιβάλλοντος. Και βάζουν στο άρχειο την ουσία, ενώ παράλληλα, για να ανανεωθεί η γενική και άοριστη ελπίδα, για να γυρίσουν τα πράγματα στην άφετηρία τους και να ξαναπάρει ή κυβέρνηση πίστωση χρόνου, βγαίνουν στην επιφάνεια κάποιες επιμέρους βελτιωτικές ρυθμίσεις.

Έτσι λοιπόν και προς επιβεβαίωση των ανωτέρω, στα Νέα της Κυριακής 12 Μαΐου, παρουσιάζονται τα βασικά σημεία του νέου Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού (Γ.Ο.Κ.) (που σημειωτέον δεν πρόλαβε για τρεις μονάχα μέρες να ψηφιστεί από την προηγούμενη Βουλή!), και ο ύπουργός Χ.Ο.Π. τονίζει σε δήλωσή του προς την εφημερίδα: «Η κατάρτιση ενός νέου Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού, που απαλλαγμένος από τη μίζερη και στενόκαρδη αντίληψη για την οικοδομή, θα δώσει νέα πνοή στις πόλεις με την κατασκευή ανθρώπινων κτιρίων σε σωστό περιβάλλον, ήταν ένα αίτημα πολλών γενεών τόσο των μηχανικών όσο και των κατοίκων των πόλεων».

Και συνεχίζει, τονίζοντας ότι ο νέος Γ.Ο.Κ. «δεν λύνει μόνον τα χέρια των μηχανικών μας για να αναπτύξουν την επιστήμη και τη φαντασία τους, αλλά βοηθά και τους πολίτες (μέσα από συγκεκριμένες δυνατότητες που τους παρέχονται), να ξαναφτιάξουν τις γειτονιές τους, να αναπτύξουν τη συνεργασία τους και να δημιουργήσουν ένα καλύτερο περιβάλλον και τρόπο ζωής στην πολυκατοικία τους, στο οικοδομικό τετράγωνό τους, στη γειτονιά τους».

«Ωστε λοιπόν, με τον νέο ΓΟΚ αναιρείται η μίζερια και η στενόκαρδη αντίληψη ως προς τους όρους παραγωγής του χώρου και βαινούμε όλοταχώς προς πολεοδομικές αναβαθμίσεις, αφού λύνουμε και τα χέρια των μηχανικών και τους αφήνουμε να δημιουργήσουν επιστημονικά και με φαντασία... Λές και ως τώρα ο ΓΟΚ ήταν εκείνος που τους δέσμευε κι αυτούς και τους κατοίκους, να αντιληφθούν διαφορετικά το χώρο και να οργανώσουν άλλως τον τρόπο ζωής τους».

Τονίστηκε ακόμη, στις ίδιες δηλώσεις του ύπουργού ΧΟΠ, ότι οι μέχρι τώρα ισχύοντες Γενικοί Οικοδομικοί Κανονισμοί, «σε συνδυασμό και με την έλλειψη πολεοδομικών σχεδίων και την εμπορευματοποίηση της κατοικίας — με την υπερεκμετάλλευση των οικοπέδων — υπήρξαν οι τρεις κύριοι παράγοντες που διαμόρφωσαν το απαράδεκτο δομημένο περιβάλλον των ελληνικών πόλεων».

«Ωστε λοιπόν έτουτη τη στιγμή που ο νέος ΓΟΚ είναι καθ' όλα έτοιμος και πε-

ριμένει τη σειρά του για την (κατά πάσα πιθανότητα) ψήφισή του από τη νέα Βουλή, η εμπορευματοποίηση της κατοικίας και η υπερεκμετάλλευση της γής έχουν σταματήσει, ενώ ο πολεοδομικός σχεδιασμός έχει πάρει σάρκα και οστά και μπορούμε να μιλάμε με άνεση για «ποιότητα ζωής»;

Πέρα από τη συγκίνηση που μπορεί να προκαλεί ή επίκληση έννοιων που έχουν σχέση με το σπίτι μας, με τη γειτονιά μας ή την πόλη μας, αυτό που πρέπει να προσέξουμε και να καταλάβουμε, και εμείς και οι αρμόδιοι, είναι πώς ο χειρισμός αυτών των θεμάτων, των σχετικών σε τελευταία ανάλυση με την ιδιοκτησία της γής, έχει κάποιο σοβαρό κόστος. Πάντα. Γιατί για να αποκτήσουν περιεχόμενο πραγματικό τέτοιες έννοιες, απαιτείται σύγκρουση, *μιά και πολεοδομία στη βάση της ομοφωνίας δεν γίνεται*. Κατά συνέπεια, ή όποια εκλογική πελατεία δεν μπορεί να μείνει άθικτη στο σύνολό της.

Θά πρέπει κάποτε νά ἀναγνωρίσουμε μέ θάρρος, κυρίως πολιτικό, ὅτι ὁ ΓΟΚ ἀποτελεῖ ἕνα κανονιστικό ἐργαλεῖο πού ἀπό μόνο του δέν λείει καί πολλά, ἄν δέν ἀποτελεῖ στοιχεῖο μιᾶς γενικότερης πολεοδομικῆς πολιτικῆς καί πρακτικῆς. Αὐτό γιά τή μέχρι σήμερα τουλάχιστον διακηρυγμένη ἀπό τήν κυβέρνηση τοῦ ΠΑΣΟΚ πολεοδομική ἀντίληψη, σημαίνει:

- Ἐντάξεις περιοχῶν σέ σχέδιο πόλης μόνο μετά ἀπό ὀλοκληρωμένες μελέτες καί μετά ἀπό διαπίστωση τῶν πραγματικῶν καί μακροχρόνιων ἀναγκῶν (καί ὄχι βέβαια μέ κατ' ἐξακολουθήση ἐφαρμογή τῆς παραγράφου 10 τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ νόμου 1337/83, γιά κατ' ἐξαίρεση ἐντάξεις). Μέσα στίς ἄμεσες ἀνάγκες, ἐντάσσεται κατὰ προτεραιότητα ὁ προβληματικός, σημερινός ἀστικός χώρος.
- Ἀπόκτηση δημόσιας, δημοτικῆς, κοινόχρηστης γῆς (χωρίς τίς παραμονές τῶν ἐκλογῶν νά περνᾶνε τροποποιήσεις, τσόντα σέ ἄσχετα νομοσχέδια, πού μειώνουν πολλές φορές στό μισό τίς προβλεπόμενες ἀπό τόν Οἰκιστικό νόμο εἰσφορές).
- Ἐλεγχος τῶν χρήσεων γῆς (πού «ἀνεξήγητα» κατάρτησε ὁ 1337/83), καί θάρρος στήν κήρυξη Ζωνῶν Οἰκιστικοῦ Ἐλέγχου, πού τόσο ἐπιμονα ἔστω καί κατὰ καί «ἀντιεπισημονικό» τρόπο, ζήτησε τὸ ΥΧΟΠ ἀπό τούς μελετητές τῆς Ἐπιχειρήσεως Πολεοδομικῆς Ἀνασυγκρότησης νά ὑποβάλουν τό καλοκαίρι τοῦ 1983.
- Χαμηλοῦς συντελεστῆς δόμησης στίς νέες περιοχές (πού δέν θά ἀξάνονται σέ ὀρισμένες περιπτώσεις, σέ οἰκόπεδα τῶν 100-200 τ.μ., γιά νά «εὐνοηθοῦν» τὰ ἀδικημένα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ, ἐκεῖνα δηλαδή πού τελικά καταδικάζονται σέ «μίζερο» καί «στενόκαρδο» δομημένο περιβάλλον).
- Ἐξασφάλιση δόμησης, πού δέν θά εἶναι σήμερα ἀυθαίρετη γιά νά νομιμοποιηθεῖ γενναίως στίς ἐπόμενες ἐκλογές.

Τό πρόβλημα τῆς ἀναθεώρησης τοῦ ΓΟΚ, παράλληλα μέ τήν ἀναθεώρηση τῆς πολεοδομικῆς νομοθεσίας, εἶναι ἀλήθεια ὅτι εἶχε καί παλιότερα ἀπασχολήσει τόν τεχνικό κόσμο. Μάλιστα στό ΤΕΕ, ἐπί προεδρίας τοῦ σημερινοῦ ὑπουργοῦ ΧΟΠ, εἶχαν διατυπωθεῖ τεκμηριωμένες προτάσεις γιά συγκεκριμένες ἀλλαγές. Ἡ γενική ἀρχή τῆς ἀπαγκίστρωσης ἀπό τήν πολεοδομία τοῦ οἰκοπέδου καί τό πέρασμα στήν πολεοδομία, τουλάχιστον τοῦ οἰκοδομικοῦ τετραγώνου, εἶχε θεωρηθεῖ ὅτι μπορεῖ νά δώσει κάποια θετικά ἀποτελέσματα, σέ συνδυασμό μέ θεσμικές ἐπεμβάσεις ἀνώτερης πολεοδομικῆς κλίμακας. Τό ἐνεργοποιημένο οἰκοδομικό τετράγωνο πού μέ τόν νέο ΓΟΚ προτείνεται, ἀνοίγει πιθανόν κάποιοι καινούργιοι δρόμοι στή λειτουργικότητα τῆς γειτονιάς, τῆς πόλης, ἢ στήν ἀνάπλαση ὀρισμένων περιοχῶν. Πόσο ὅμως καί αὐτό καί οἱ ὑπόλοιπες ρυθμίσεις τοῦ νέου ΓΟΚ εἶναι δυνατό νά ἐφαρμοστοῦν καί νά συντελέσουν στήν ἀναβάθμιση τοῦ δομημένου οἰκιστικοῦ ἴστου ἢ τῶν νέων περιοχῶν πού ἐντάσσονται στό σχέδιο καί νά ὑπάρξει «νέα πνοή στίς πόλεις»;

Ἄναρωτιέται δηλαδή κανεὶς εὐλογα διαβάζοντας τήν εἶδηση στά *Νέα*:

- Γιατί ὑπάρχει καθυστέρηση καί οὐσιαστικά ματαίωση γιά μία ἀκόμη φορά τοῦ πολεοδομικοῦ σχεδιασμοῦ; Ἀλήθεια, ἐκεῖνη ἢ Ἐπιχειρήση Πολεοδομικῆς Ἀνασυγκρότησης πού βρίσκεται καί πόσος ἀπό τόν «ἐνθουσιασμό» τοῦ πρώτου καιροῦ ἔχει ἀπομεινεί; Πόσες ἀπό τίς τετρακόσιες τόσες μελέτες πού θά ἄλλαζαν τήν πολεοδομική καί χωροταξική διάρθρωση τῆς χώρας ἔχουν ὀλοκληρωθεῖ;
- Πόσο ἔχει ἄρθει τό πρόβλημα τῆς ἐμπορευματοποίησης τῆς κατοικίας, ὅταν αὐτό «λύνεται» κατ' ἐξακολουθήση μέ δάνεια αὐτοστέγασης καί καινούργιες κατ' ἐξαίρεση ἐντάξεις στό σχέδιο πόλης, ἀνάλογα πάντα μέ τήν ἰσχύ διαπραγμάτευσης τῶν διαφορῶν κοινωνικῶν ομάδων, ἀνάλογα μέ τήν ἐνταση τῶν συμφερόντων;
- Πόσο ἔχει προχωρήσει μία δραστική πολεοδομική πολιτική ἀνάπλασης τῶν προβληματικῶν καί υποβαθμισμένων στό μεγαλύτερο μέρος τους πόλεων μας;
- Πῶς θά ὑπάρξει ἀναβάθμιση τῶν διαμορφωμένων περιοχῶν μέ τούς ὑψηλοῦς συντελεστῆς, ἐκεῖ πού ἡ πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ φτάνει πολλές φορές τὰ 1.500 ἄτομα ἀνά ἐκτάριο, καί πῶς θά καλυφθοῦν οἱ αὐξημένες ἀνάγκες πού προκύπτουν;
- Πόσο μπορεῖ νά λειτουργήσει ὁ νέος ΓΟΚ στίς νεοεντασσόμενες περιοχές, ὅταν συντελεστῆς 1,20 καί 1,60 γιά μικρά οἰκόπεδα δίνουν πυκνότητες πληθυσμοῦ 600-800 ἄτομα ἀνά ἐκτάριο, καί ἀνάγκες σέ κοινόχρηστους χώρους πού εἶναι ἀδύνατο νά καλυφθοῦν;

Τά παραπάνω δέν σημαίνουν βέβαια ὅτι ὁ προτεινόμενος ἀπό τό ΥΧΟΠ νέος Γενικός Οἰκοδομικός Κανονισμός δέν ἔχει θετικά στοιχεῖα. Ὅμως αὐτά, δέν εἶναι δυνατό νά ἀποφέρουν τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα ἄν δέν ἐκλείψει, ὄχι ἢ «στενόκαρδη» ἀλλά ἢ κοντόφθαλμη καί ὑποταγμένη σέ κάθε λογῆς πιέσεις πολιτική (πολεοδομική ἢ γενικότερα οικονομική καί κοινωνική).

Καί βέβαια εἶναι πιθανόν νά μπορεῖ ὁ νέος ΓΟΚ νά συντελέσει στή δημιουργία ἀνεκτοῦ περιβάλλοντος σέ νέες περιοχές κατοικίας.

Καί βέβαια τό νά δοθοῦν κίνητρα γιά ἐνοποίηση ἐλευθερῶν χώρων, γιά κοινές ἐγκαταστάσεις θέρμανσης, γιά αἰθουσες συγκεντρώσεων κ.λπ. εἶναι σαφῶς θετικά στοιχεῖα.

Ὅπως θετική εἶναι καί ἡ μεγαλύτερη εὐελιξία πού παραχωρεῖται στήν παραγωγή τοῦ κελύφους.

Ἄς περιοριστεῖ ὅμως σ' αὐτά τὰ συγκεκριμένα θετικά στοιχεῖα ὁ ὑπουργός ΧΟΠ καί ἀφαιρώντας τίς πρὸς προεκλογικό ἐντυπωσιασμό μεγάλες κουβέντες, ἄς δεῖ ὅτι μέ τόν νέο ΓΟΚ:

— ἡ ὑπερεκμετάλλευση τῆς γῆς δέν θά σταματήσει

— τὰ γενικότερα προβλήματα στόν τρόπο παραγωγῆς τοῦ δομημένου περιβάλλοντος δέν θά ἀπαντηθοῦν

— ἡ δομή τῆς γειτονιάς δέν θά ἀλλάξει, οὔτε ἄλλωστε κι οἱ σχέσεις μεταξύ τῶν κατοίκων

— νέα πνοή στίς πόλεις δέν θά ὑπάρξει, γιατί ὅσο καί νά ἀναπτύξουν τίς ὀγκοπλαστικές τους ἀνησυχίες οἱ ἐπιστήμονες τῆς χώρας, προβλήματα ὅπως ἐκεῖνα πού ὑπάρχουν στοῦ Ρέντη, στοῦ Μοσχάτο, στοῦ Αἰγάλεω, στοῦ Ἡράκλειο, στή Θεσσαλονίκη, στήν Πάτρα καί ἄλλοι, δέν πρόκειται νά λυθοῦν.

Μπορεῖ, ἐπαναλαμβάνουμε, νά ἀποτελέσει ἐργαλεῖο οὐσιαστικῶν ρυθμίσεων ὁ νέος ΓΟΚ ἀλλά μόνο ἄν ὑπάρξει συνδυασμός:

— οικονομικῆς πολιτικῆς πού νά περιορίσει καί τελικά νά ἄρει τήν ὑπερεκμετάλλευση τῆς γῆς, πού βέβαια ἐντείνεται μέ τήν ἀχαλίνωτη προσφορά νέων περιοχῶν ἀστικῶν χρήσεων

— κρατικῆς πολιτικῆς στόν τομέα τῆς κατοικίας ἄλλης ἀπό ἐκεῖνη τῆς δανειοδοτούμενης αὐτοστέγασης

— θεσμικῶν μεταβολῶν πού θά δίνουν τίς δυνατότητες οὐσιαστικῶν ἀναπλάσεων στόν οἰκιστικό ἴστό μιᾶς πόλης, ἀνάλογα μέ τὰ συγκεκριμένα κάθε φορά προβλήματα

— θεσμικῶν ρυθμίσεων γιά ἀναδιανομή τοῦ συντελεστή δόμησης (πέρα ἀπό αὐτές πού προσφέρει ὁ Ν. 880/79 περί μεταφορᾶς συντελεστή), καί ὀπωσδήποτε γιά μείωσή του πολλές φορές (μιά καί σήμερα, στίς περισσότερες πόλεις, δέν ἔχει ἐξαντληθεῖ πάνω ἀπό τό 40% τοῦ ἐπιτρεπόμενου Σ.Δ.)

— πολεοδομικῶν ἐπεμβάσεων γιά μείωση τῶν ἀπαράδεκτων σέ ὀρισμένες περιπτώσεις πυκνότητων πληθυσμοῦ (πού συνοδεύονται καί ἀπό σοβαρότατες ἐλλείψεις κοινωνικῶν ἐξυπηρετήσεων).

Χωρίς τίς ρυθμίσεις αὐτές, οἱ παρεμβάσεις μέσω ΓΟΚ θά ἐξασφαλίσουν τό πολύ πολύ ἀποτελέσματα τοῦ βελιθυντοῦ τῶν στοῶν καί τῶν ρετιρῆ, πού πρό εικοσιπενταετίας ἄρχισαν νά ἐφαρμόζονται καί πού εἶχαν θεωρηθεῖ ὡς τό μέτρο πού θά ἀναβάθμιζε οὐσιαστικά τόν ἴστο τῶν πόλεων. Πόσο ἀνταποκρίθηκαί τὰ μέτρα αὐτά στίς προσδοκίες, τό διαπιστώνουμε σήμερα. Σήμερα, πού ξαναβλέπουμε νά προβάλλονται τὰ ἐπιμέρους καί νά ξεχνιέται ἡ οὐσία. Ὅπως ξεχνιοῦνται καί οἱ μελέτες τῆς Πολεοδομικῆς Ἀνασυγκρότησης, τῶν Ἀνοιχτῶν Πόλεων, τῆς παραθεριστικῆς κατοικίας πού, ἄν κάποτε ὀλοκληρωθοῦν, θά ἔχουν ξεπεραστεῖ ἀπό τήν πίεση τῶν συμφερόντων καί θά μποῦν πάλι σέ κάποιο ἄρχειο.

Καί θά περμιένουμε, μάταια βέβαια, μέ βάση τόν νέο ΓΟΚ καί τίς «ἐπιτροπές γειτονιάς», οἱ ἰδιοκτῆτες ἐνός οἰκοδομικοῦ τετραγώνου νά γίνονται σταυροφόροι μιᾶς ἄλλης πολεοδομικῆς ἀντίληψης, μέ δεδομένο ὅτι, τήν ἄλλη αὐτή ἀντίληψη, διακηρυγμένη στά χαρτιά, ἡ πολιτεία εἶτε δέν μπορεῖ εἶτε δέν θέλει νά τήν ἐφαρμόσει. Γιατί τό πολιτικό τελικά κόστος πού αὐτή συνεπάγεται εἶναι μεγάλο καί ἀπατεῖ, ἐκτός ἀπό τόλμη, πολύ μεγαλύτερο ἀπό τόν παραδοσιακό «προεκλογικό» χρόνο προγραμματισμοῦ.

**Βάσω Κιζήλου
Παῦλος Λουκάκης**

Κλείνουν οι «άνοιχτές πόλεις»;

Ἀνάμεσα στις προεκλογικές υποσχέσεις τῆς κυβέρνησης ἐξέχουσα θέση καταλαμβάνουν οἱ σχετικές μέ τήν ἀναθέριμανση τῆς οἰκοδομικῆς δραστηριότητος. Ἐτσι, ἀνακοινώθηκε στίς 12.5.85 ἀπό τόν ὑπουργό ΧΟΠ ὅτι ἐπιτέλους ὑπογράφεται ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τό διάταγμα πού δίνοντας ἀρκετά ὑψηλούς ὄρους δόμησης διευκολύνει τήν οἰκοδόμηση στούς 11.000 περίπου οἰκισμούς καί κωμοπόλεις τῆς χώρας, μέ πληθυσμό ἕως 2.000 κατοίκους. Στά χωριά δηλαδή ἢ, ὅπως ἐπί Τρίτση μετονομάστηκαν, στίς «άνοιχτές πόλεις». Ὅλοι θυμόμαστε ὅτι κατά τή μεγάλη ἐκστρατεία τοῦ ΥΧΟΠ γιά τήν πολεοδόμηση τῆς χώρας οἱ μελέτες τοῦ προγράμματος τῶν ἀνοικτῶν πόλεων ἀνατέθηκαν ἀπό τίς νομαρχίες σέ 400 περίπου μελετητές ἀνά τό πανελλήνιο. Οἱ στόχοι, ὅπως τότε ἐξαγγέληκαν, ἦταν πολύ σπουδαιότεροι ἀπό τά θεσπιζόμενα στό ἐνλόγω διάταγμα καί σκόπευαν κυρίως στήν «κατάργηση τῆς ἀντίθεσης πόλης-ὑπαίθρου». Ἴσως ἡ κατάργηση τῆς ἀντίθεσης αὐτῆς νά ἀπαιτεῖ ἄλλη μιά τετραετία· δέν ἰσχυρίζομαστε πῶς σέ λίγο χρόνο εἶναι δυνατόν νά γίνει ὅ,τι δέν ἔγινε σέ ἀρκετούς αἰῶνες.

Τό διάταγμα ὡστόσο, πρῶτον τῆς πρώτης φάσης τῶν μελετῶν τῶν «άνοικτῶν πόλεων», διέπειται ἴσως ἀπό μιά ἀνάλογη ἀπλή λογική: Ἡ διευκόλυνση τῆς δόμησης θά αὐξήσει τόν πληθυσμό τῶν χωριῶν, πού τώρα τόν ἐλκύει ἡ πόλη, καί θά ἐπιτρέψει ἔτσι τή διεκπεραίωση τῆς δευτέρας φάσης τῶν μελετῶν. Διότι τί μελέτες πολεοδομικές νά γίνουν γιά χωριουδάκια τῶν 50, 100 ἢ 300 κατοίκων;

Ἡ λογική εἶναι ὄντως ἀπλή, ἡ πραγματικότητα ὅμως ἐντελῶς διαφορετική. Οἱ 11.000 οἰκισμοί περί ὧν ὁ λόγος χωρίζονται σέ τρεῖς μεγάλες κατηγορίες. Τούς *παραλιακούς-τουριστικούς*, τούς *μεσαίους* καί τούς *μικρούς*. Αὐτό τόν χωρισμό προτείνουν τουλάχιστον οἱ προδιαγραφές τοῦ ΥΧΟΠ. Καί εἶναι συνετός, μέ μιά ἐπιπρόσθετη διευκρίνιση. Οἱ «μεσαῖοι» οἰκισμοί εἶναι ἐκεῖνοι πού ζοῦν ἀκόμη. Δηλαδή οἱ οἰκισμοί τοῦ κάμπου, ὅπως π.χ. τῆς Κωπαΐδος, καί οἱ μικροί εἶναι ἐκεῖνοι πού ἔχουν σβῆσει ὀριστικά, δηλαδή οἱ ὄρειοί καί δυσπρόσιτοι, οἱ ἀπομακρυσμένοι τελικά ἀπό κάποιο σημαντικότερο ἀστικό κέντρο. Τό πρόβλημα τῶν προδιαγραφῶν τοῦ ΥΧΟΠ ἦταν ἀκριβῶς αὐτό. Ἄν καί σέ ὅποιον ἔχει περπατήσει δύο βήματα στήν ὑπαίθρο εἶναι γνωστό πόσο πολύ διαφορετικές εἶναι μεταξύ τους αὐτές οἱ κατηγορίες οἰκισμῶν ἀλλά καί ὁ κάθε οἰκισμός ἀπ' τόν ἄλλο, οἱ προδιαγραφές τούς θέλουν ὄλους στό ἴδιο τσουβάλι: Τά νέα Στύρα, πού ἀπό 300 μόνιμους κατοίκους τό καλοκαίρι φτάνουν τούς 5.000, μαζί μέ τούς οἰκισμούς τοῦ Ὀλύμπου, τά χωριά τοῦ Ἐβρου μέ ἐκεῖνα τῆς ἀνατολικῆς Εὐβοίας, τά χωριά τῆς Βοιωτίας μέ τούς οἰκισμούς τῆς Μάνης, ἄς μή μιλήσουμε γιά τήν Κρήτη. Ἀνάλογα σ' ἕνα τσουβάλι τούς βάζει καί τό

Π.Δ. πού πρόκειται νά ὑπογραφεῖ. Ἡ μόνη διάκριση συνίσταται στό ὅτι γιά τούς μικρούς οἱ ὅροι δόμησης ἐφαρμόζονται στά 300 μέτρα ἀπόσταση ἀπό τό κέντρο τοῦ οἰκισμού, γιά τούς μεσαίους στά 500 καί γιά τούς μεγάλους παραλιακούς — τουριστικούς στά 800 μέτρα.

Πολλά θά μπορούσε νά ἀναφέρει κανεῖς γιά νά ἀποδείξει τό ἀνεφάρμοστο τῶν προδιαγραφῶν καί κατά συνέπεια τό ἀσυνάρτητο τῶν μελετῶν πού προέκυψαν μέ βάση τέτοιες προδιαγραφές. Ὅστόσο ἐπειδή ἀφοροῦν τούς εἰδικούς θά τά συνοψίσουμε στό ἐξῆς: Χωρίς τή γνώση τῶν εἰδικῶν προβλημάτων κάθε οἰκισμού εἶναι ἀδύνατη δυστυχῶς ἡ κατηγοριοποίηση καί προκύπτουν ἀπλῶς ἄχρηστες πληροφορίες, ἄχρηστα σχέδια, ἄχρηστες προτάσεις. Ἡ γνώση ὅμως ἀπαιτοῦσε δουλειά ἀρχείου, ἄρα δουλειά πού δέν φαίνεται σέ προεκλογικές καμπάνιες. Ἀπαιτοῦσε ἐπίσης ὀργανωμένη κεντρική διοίκηση μέ εὐρύτερα προγράμματα καί ὄχι συνθήματα τοῦ τύπου «κατάργηση τῆς ἀντίθεσης πόλης-ὑπαίθρου». Ἡ ὀργανωμένη γνώση τῶν προβλημάτων προϋπέθετε βέβαια δουλειά ὑποδομῆς. Χαρτογράφηση σέ μικρή κλίμακα πού δέν ὑπάρχει, κτηματολογία, τοπογραφικά μέ εἰδικά σύγγραμμα μηχανήματα, ἐπαφή τῶν νομαρχιῶν μέ τίς κοινότητες, ποικίλες προετοιμασίες προτοῦ οἱ πολεοδμοῖ ἐξορμήσουν γιά νά δοῦν ἀπό κοντά ὅ,τι δέν μπορεί νά φανεῖ ἀπό τά σχέδια. Κι αὐτά, ὡς γνωστόν, ἀργοῦν ἀκόμη.

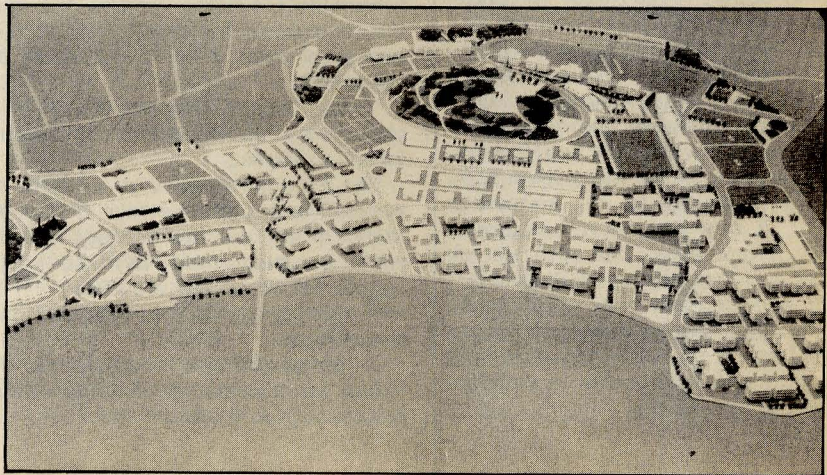
Τί ἄλλο μᾶς μένει τότε ἀπό τό νά ἐπιναλάβουμε τό γνωστό ἀπό δεκαετίες τροπάρη καί πού συνίσταται στό νά μένουν οἱ μελέτες στό ντουλάπια, τά διατάγματα νά εἶναι ἔτοιμα πρῶν ἀπό τή μελέτη (ἄς μήν ξεχνᾶμε ὅτι ὁ κ. Κουλουμπῆς ὑπέγραψε τό σχέδιο τοῦ Π.Δ. στίς 4.3.85, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ τό *ΕΞΠΡΕΣ* στίς 6.3.85), οἱ μελετητές νά εἶναι ὑπερευχαριστημένοι μέ τή δουλειά του (ὅσοι κατόρθωσαν νά πληρωθοῦν ἔγκαιρα) καί οἱ κάτοικοι ἐπιτέλους ἱκανοποιημένοι πού θά μπορούν νά χτίζουν βάσει σχεδίου τώρα καί ὄχι μετά ἀπό ἐπίπονες διαδικασίες

αὐτοπιῶν καί αἰτήσεων (βάσει σχεδίων βέβαια πού οὔτε μινιατουρίστες δέν μποροῦν νά διαβάσουν καί τά ὅποια, στήν καλύτερη περίπτωση, ἔχουν γίνει μέ «μάτι ἀλφάδι», ἀφ' ὑψηλοῦ ἀπ' τόν κοντινό λόφο ἢ βάσει ὑποθέσεων στό γραφεῖο, στή χειρότερη περίπτωση). Οἱ τετρακόσιοι πολεοδμοῖ πού συνέταξαν τίς μελέτες φέρουν βέβαια κι αὐτοί τίς εὐθύνες τους, ἀλλά ἦταν ἀναγκασμένοι νά δουλεύουν μέ ὅ,τι ὑλικό εἶχαν στά χέρια τους καί μέ τίς προδιαγραφές τῆς φωτισμένης πολεοδομικῆς ἡγεσίας τοῦ ΥΧΟΠ. Ἐχασαν ἄλλωστε τόν ἐμπνευστή τοῦ προγράμματος στά μισά τοῦ δρόμου.

Τό ΥΧΟΠ λοιπόν θεωρεῖ τήν οἰκοδόμηση καλό πράγμα ἐγγένει διότι δίνει δουλειά, ἐνόψει περιόδου ἀνεργίας, καί ψήφους, ἐνόψει ἐκλογῶν. Ἀλλά ἡ οἰκοδόμηση προϋποθέτει σημαντικά κεφάλαια τοῦ οἰκογενειακοῦ προϋπολογισμοῦ, κεφάλαια πού δέν ὑπάρχουν καί δέν καλύπτονται μέ δάνεια μέ ἐπιτόκια 21% οὔτε μέ τήν ἀξίωση τῶν ὄρων δομήσεως στά χωριά.

Εἰδικότερα μάλιστα γιά τά χωριά θά ἔπρεπε ν' ἀναρωτηθοῦμε σέ ποιά καί γιατί χρειάζονται τόσο μεγάλες δυνατότητες δόμησης. Διότι στά ἀπομονωμένα μικρά χωριά, ὅπου ἡ οἰκοδομική δραστηριότητα τά τελευταῖα χρόνια δέν ξεπέραγε τά ἑνα-δύο σπίτια, τό πρόβλημα εἶχε λυθεῖ μέ τήν ἀρμοδιότητα τῆς κοινότητας στήν ἐκδοση οἰκοδομικῆς ἄδειας μέχρι 100 τετρ. μέτρα. Στά μεσαῖα χωριά, τά περισσότερα στάσιμα ἀπό πληθυσμιακή ἀποψη, ἡ νέα οἰκοδόμηση ἀποτελεῖ ὄντως ἕνα πρόβλημα πού θά μπορούσε ν' ἀντιμετωπιστεῖ εἰδικά. Μένουν τά παραλιακά — τουριστικά, ὅπου οἱ λόγοι τῆς ἀξίωσης τῶν ὄρων δομήσεως εἶναι εὐνόητοι. Καί τέλος, πέρα ἀπ' τό κύριο αὐτό ἐρώτημα, μέ βάση ποιά σχέδια θά ἐφαρμοστεῖ τό διάταγμα; Διότι εἶναι μᾶλλον ἀπίθανο νά μή γνωρίζει ὁ κ. Κουλουμπῆς ὅτι τά σχέδια τῶν μελετῶν πού ἀναφέρουμε οὔτε κατά διάνοια δέν πλησιάζουν σχέδια ἐφαρμογῆς.

Παῦλος Κρέμος

Ο ΓΡΑΜΜΕΝΟΣ

του Χρήστου Πικριδά

ΠΟΣ
ΒΛΕΠΕΤΕ
ΤΟ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΟ
ΚΛΙΜΑ ΟΠΩΣ
ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ
ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ
ΜΗΝΑ;

ΚΥΡΙΟΣ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΟΞΥΤΗΤΑ
ΕΙΝΑΙ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ

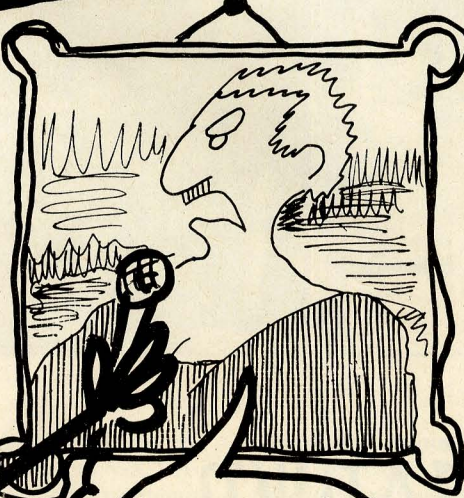

ΤΗΣ ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΗΣ
ΠΑΡΑΤΑΞΕΩΣ.
ΕΜΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΟΔΕΥ-
ΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΠΟΥ
ΦΡΟΝΤΙΖΕΙ ΓΙΑ

ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΤΗΣ
ΧΩΡΑΣ ΑΠ' ΤΗΝ
ΚΡΙΣΗ, ΕΙΝΑΙ ΑΔΥ-
ΝΑΤΟΝ ΝΑ ΤΡΟΦΟΔΟ-
ΤΗΣΟΥΜΕ ΕΝΑ ΤΕΤΟΙΟ
ΚΛΙΜΑ. ΕΙΝΑΙ ΘΕΜΑ
ΑΡΧΟΝ ΔΗΛΑΔΗ.

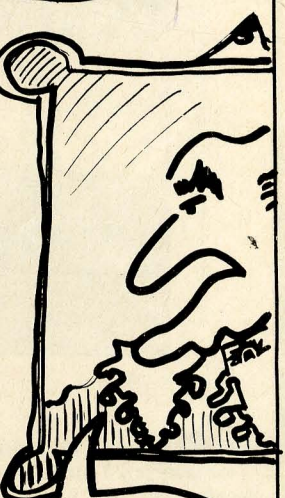
ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ
ΤΟ ΚΟΜΜΑΣΑΣ
ΣΕΒΑΣΤΗΚΕ
ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΗ
ΚΑΙ ΚΙΝΗΘΗΚΕ
ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ ΠΟΥ
ΔΕΝ ΤΟΝ ΥΠΟΤΙΜΗ-
ΣΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΕΞΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΑΣ;

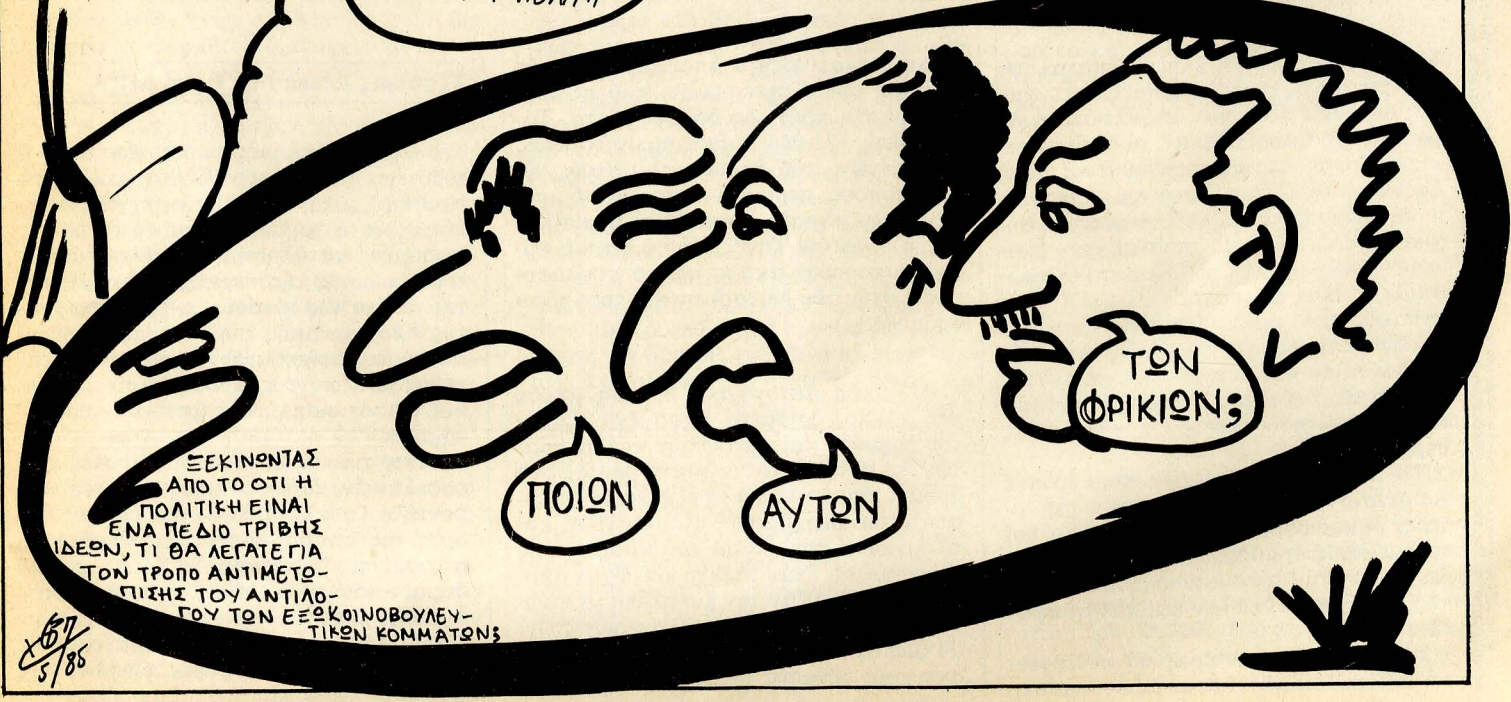
ΠΟΣ ΤΟΛΜΑΤΕ!
ΟΠΟΙΔΗΠΟΤΕ ΝΑΙ!
ΟΥΔΕΠΟΤΕ Ο ΧΕΡΟΣ ΜΑΣ
ΥΠΟΤΙΜΗΣΕ ΤΗ ΝΟΗΜΟ-
ΣΥΝΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΑΥΤΟΥ
ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΤΟΣΟ
Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
ΟΣΟ ΚΑΙ

Η ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑ
ΑΥΤΟΝ ΚΑΘΑΥΤΟΝ
ΤΩΝ ΕΞΑΓΓΕΛΙΩΝ.
ΤΙ ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΘΕ ΜΟΥ!

ΤΟΝ
ΦΡΙΚΙΩΝ;

ΠΟΙΩΝ

ΑΥΤΩΝ

ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ
ΑΠΟ ΤΟ ΟΤΙ Η
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΙΝΑΙ
ΕΝΑ ΠΕΔΙΟ ΤΡΙΒΗΣ
ΙΔΕΩΝ, ΤΙ ΘΑ ΛΕΓΑΤΕ ΓΙΑ
ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΑΝΤΙΜΕΤΩ-
ΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΛΟ-
ΓΟΥ ΤΩΝ ΕΞ ΕΚΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥ-
ΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ;

5/85

Ἡ κατάληψη τοῦ Χημείου.

Τῆ Δευτέρα τὸ βράδυ ἔληξε ἡ «κατάληψη τοῦ Χημείου». Οἱ πολυάριθμες ἀστυνομικὲς δυνάμεις πού εἶχαν ἀποκλείσει τὴ γύρω περιοχή ἀποσύρθηκαν, οἱ δεκατέσσερις συλληφθέντες τὶς προηγούμενες μέρες ἀφέθηκαν ἐλεύθεροι (ἀφού τοὺς ἀπαγγέλθηκε κατηγορία) καὶ οἱ 50 περίπου ἀναρχικοὶ τῆς κατάληψης ἀποσύρθηκαν ὁμαλά καὶ εἰρηνικά. Οἱ μεσολαβητικὲς προσπάθειες μιᾶς ἐπιτροπῆς πολιτικῶν προσωπικοτήτων, πανεπιστημιακῶν καὶ φοιτητῶν ἐκπροσώπων τῆς Συγκλήτου, ἔπιασαν τόπο καὶ πέτυχαν ὅ,τι δέν κατάφερε ἡ πρωτοφανοῦς ἔκτασης ἀστυνομικῆ ἐπιχείρηση τὶς τέσσερις προηγούμενες μέρες.

Τὸ Χημεῖο στή συνέχεια παραδόθηκε γιά λίγο στοὺς πολυπληθεῖς φωτορεπόρτες, δημοσιογράφους, τὴ Σήμανση καὶ τοὺς ἄλλους ἀρμόδιους καὶ μὴ, πού διερευνοῦσαν τὸν τόπο καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος, ἀποτύπωναν καὶ κατέγραφαν τὰ στοιχεῖα.

Τῆ νύχτα τῆς Δευτέρας τὰ συνεργεῖα τοῦ δήμου δουλεύοντας μέ ἀξιοθαύμαστη

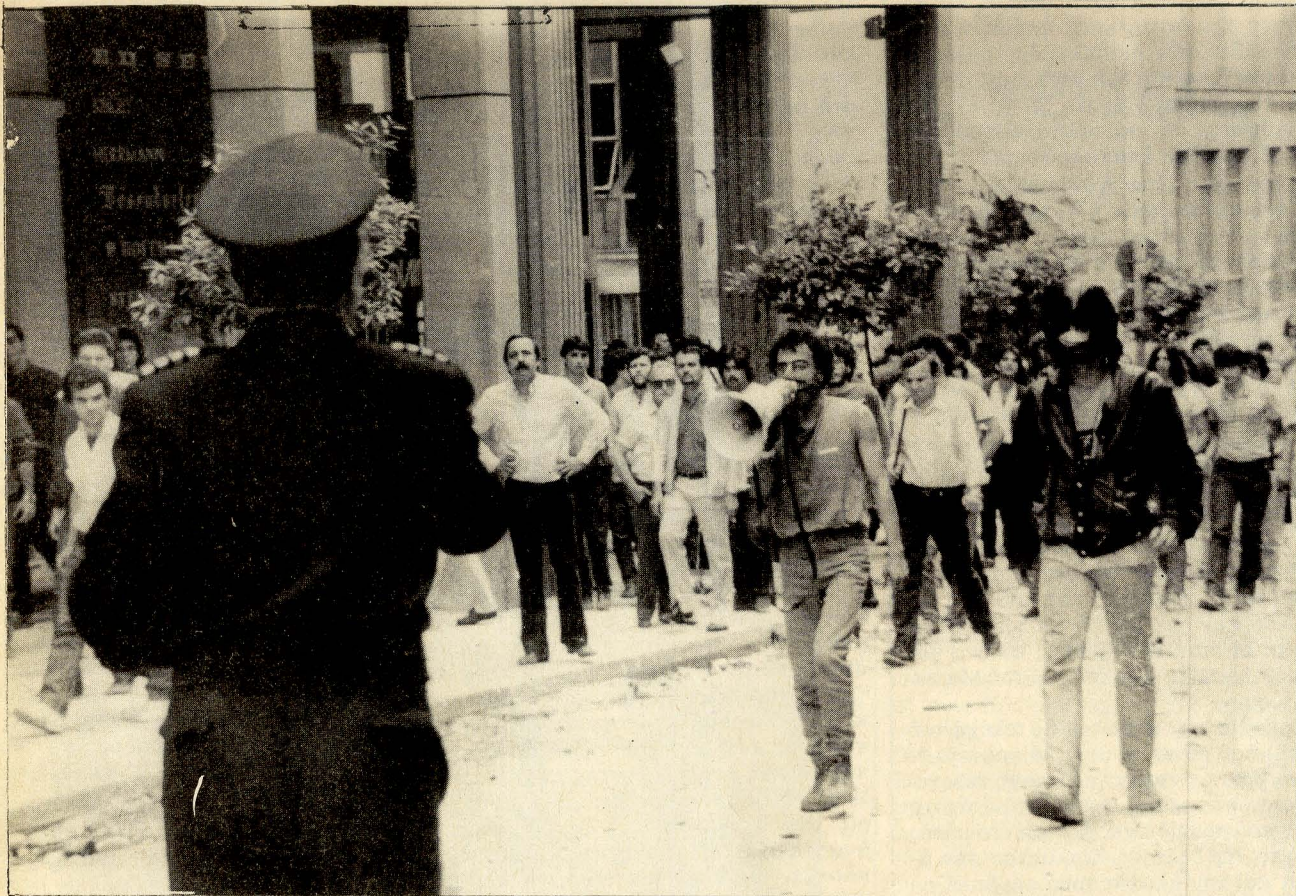
ἀποτελεσματικότητα ἀπομάκρυναν τοὺς σωρούς τῶν ἀντικειμένων, πού στοιβάζονταν στὰ πρόχειρα ὁδοφράγματα. Τόνοι λίθων, πλίνθων καὶ κεράμων ἀτάκτως ἐρριμμένων, πού ἀπλώνονταν στοὺς γύρω δρόμους, περιμαζεύτηκαν καὶ ὁ «περιβάλλον χώρος» ἀποκαταστάθηκε κατὰ τὸ δυνατόν. Τὴν Τρίτη τὸ πρωὶ ὁ κόσμος μποροῦσε ἀκόμα καὶ νά κυκλοφορήσει στήν ὁδὸ Ναυαρίνου καὶ τοὺς γύρω δρόμους.

Ἡ μικρὴ ἀστυνομικὴ δύναμη μπρός στό κτίριο, ὀρισμένα σπασμένα τζάμια τοῦ Χημείου καὶ γειτονικῶν καταστημάτων, τὰ μαῦρα ἀποτυπώματα φωτιάς στό δρόμο, πού σιγά σιγά τὰ ἐξάλειφαν τὰ λάστιχα τῶν διερχόμενων αὐτοκινήτων, καὶ τὰ λιγοστά πηγαδάκια τοῦ κόσμου στίς γύρω γωνίες, ἦταν τὰ ἴχνη πού εἶχαν ἀπομείνει καὶ θύμιζαν τὴν πιὸ ἡλίθια (;) κινητοποίηση καὶ μάχη τῶν τελευταίων ἐτῶν. Ἡ ζωὴ στήν περιοχή ἔδειχνε νά ξαναβρίσκει τοὺς ρυθμούς της...

Τέσσερις μέρες MAT καὶ MEA

Τέσσερις ὁλόκληρες μέρες νωρίτερα ἡ εὐρύτερη περιοχή τῶν Ἐξαρχείων, ὡς τὴ Νομικὴ Σχολὴ καὶ τὸ Πολυτεχνεῖο, μέ ἐπίκεντρο τὸ Χημεῖο, ζοῦσε τὴ δικιά της «νόμιμη» κατάληψη, πού ἀναστάτωνε τοὺς ρυθμούς τῆς περιοχῆς, δοκιμάζονταν σέ ἓνα νέο πλαίσιο ζωῆς καὶ ἀφόρητης ὑποχρεωτικῆς συνύπαρξης μόνιμων κατοίκων, πολυπληθῶν περαστικῶν καὶ περιέργων, παντός εἶδους φασιστοειδῶν καὶ τεράστιου πλήθους ἀστυνομικῶν δυνάμεων.

Ἀστυνομικὲς δυνάμεις μέ στολές χωροφυλάκων, ἀστυφυλάκων ἢ μέ τὰ νέα μοντέλα Τσεκλένη, πού ντύνουν τοὺς ἄνδρες τῆς ἐνιαίας πλέον Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας, τῆς πασοκικῆς ΕΛ.ΑΣ. Δεκάδες αὐτοκίνητα, κλοῦβες, πυροσβεστικὲς ἀντλίες, μηχανοκίνητα «ἀντιμετώπισης» διαδηλώσεων, ἑκατοντάδες κρानοφόροι, ἀσπιδοφόροι, ροπαλοφόροι τῶν MAT καὶ τῶν MEA, πότε σέ παράταξη δράσης καὶ

πότε σέ ανάπαυλα κατέκλυσαν τήν περιοχή. Δίπλα, ανάμεσα στό πλήθος, ένα μέ τό πλήθος, τά νέα αστυνομικά σώματα, οί σύγχρονες άμερικανικές εμπνεύσης καί τεχνολογίας δυνάμεις τών ΜΕΑ μέ πολιτική περιβολή. Οί δυνάμεις πού εμπνεύστηκε καί εκπαίδευσε ό «πετυχημένος» κατά γενική όμολογία σέ ζητήματα καταστολής κ. Γεωργακάκης καί διαπαιδαγωγούν επιφανείς δάσκαλοι καί δημοκρατικοί νομικοί, διαμορφώνοντας τή «σοσιαλιστική» έκδοχή, συνείδηση καί ήθική τής καταστολής.

Τριμμένα μπλουτζίν, άντίντας, μακριά μαλλιά, μούσια, σκουλαρίκια στό αΐτι, μοντέρνα μπουφάν καί μπλουζάκια, ό,τι στή μορφή χαρακτηρίζει τό σύγχρονο άντικομφορμιστικό στύλ ντυσίματος καί εμφάνισης μιάς όρισμένης μορφής περιθωριακής άμφισβήτησης. Κάτι μεταξύ περιθωριακού άμφισβητία καί λουμπεν διανοούμενου. Οί πιό προωθημένες καί σύγχρονες έκδοχές μηχανισμών καταστολής, μέ αυτόνομη συγκρότηση κατά μικρές ομάδες, όμαδάρχη πού παίρνει έντολές μέ γουόκι-τόκι από άγνωστα κέντρα, μέ όλα τά μορφολογικά χαρακτηριστικά πού μεγιστοποιούν τή διεισδυτικότητα τους στός χώρους τής κοινωνικής καί πολιτικής άμφισβήτησης, έχει όπου ή μορφή καί ή στολή τού παραδοσιακού άστυφύλακα ή ή άποκρουστική όψη τών ΜΑΤ έγείρει (λόγω πικρής έμπειρίας) δικαιολογημένη άνησυχία καί άντίθεση. Ένα ιδιόρρυθμο σώμα πού μπορεί σάν χαμαιλέοντας νά μεταμορφώνεται σέ

σύγχρονο κουτσαβάκη, «άγανακτισμένο πολίτη», λαϊκό νταή, άναρχικό, άμφισβητία. Σέ κόσμο καί ύπόκοσμο. Κράτος καί παρακράτος.

Όλη αΐτή ή δύναμη καταστολής μετέτρεψε τή συγκεκριμένη περιοχή τού κέντρου σέ γκέτο, επιβάλλοντας όχι μόνο τήν ύποχρεωτική παρουσία της στόν κόσμο αλλά καί κυκλοφοριακούς κανόνες, περιορισμό καί άπαγορεύσεις κυκλοφορίας, έλεγχο ταυτοτήτων, βίαιες άπωθήσεις, κνηνητό, συλλήψεις καί ξύλο μεμονωμένων πολιτών. Έρήμωσε δρόμους, νέκρωσε καταστήματα καί γραφεία γύρω άπ' τό Χημείο. Καλλιέργησε μέ τήν παρουσία της, τους ψιθύρους, τίς βρισιές καί μέ τίς κινητοποιήσεις τή μαζική άνασφάλεια, τήν άγωνία, τό φόβο. Παρέβλεψε ή καί διευκόλυσε τήν τρομοκρατία καί τίς προκλητικές επιθέσεις τών φασιστών τής ΕΠΕΝ καί τής ΕΝΕΚ, δημιούργησε καί τροφοδότησε μύθους γιά τήν έκταση τής δράσης καί τών καταστροφών τών άναρχικών, γιά τ' αυτοκίνητα, τά μαγαζιά, τά σπίτια καί τίς οικογένειες τών γειτόνων πού κινδυνεύουν. Έπέθαλε στό έπακρο τό φόβο τού συντηρητικού γιά τόν κίνδυνο τής ζωής καί τής ιδιοκτησίας του, ένθάρρυνε τό ρατσισμό τού μικροαστού άπέναντι σέ καθετί διαφορετικό άπ' αυτόν. Καλλιέργησε τή συνεχή ένταση καί όξύτητα άνταλλάσσοντας συνεχώς βρισιές καί επιδιδόμενη σέ συστηματικό πετροπόλεμο μέ τους έγκλειστους τού Χημείου.

Μέσα σ' αυτό τό κλίμα άγωνίας καί

τρόμου, νομιμοποίησε τήν άθαιρεσία καί τήν άστυνομοκρατία άναζητώντας τή συναίνεση στό όνομα τής προστασίας τών πολιτών, στό όνομα τής τάξης καί τής ήσυχίας.

Γιά τέσσερις συνεχείς μέρες αυτό τό ζωντανό καί ευαίσθητο τμήμα τού κέντρου τής Άθήνας είχε άποκοπεί άπ' τήν υπόλοιπη πόλη, από τήν όψη καί τους ρυθμούς τής προεκλογικής Άθήνας, ύφιστατο καί έθιζόταν στό κλίμα ζούγκλας πού επιβλήθηκε στό όνομα καί γιά λογαριασμό τού κράτους-προνοίας.

ΈΗ προεκλογική κυβερνητική άμηχανία

Τίς ίδιες μέρες ή κυβέρνηση άμηχανη μπρός στήν άποτυχία τής πολιτικής της στήν άντιμετώπιση τών «νέων τών Έξαρχείων» (αΐτήν τήν πολιτική πού πομπωδώς διακήρυξαν καθ' ύλην άρμόδια άνώτατα στελέχη της καί οί επικεφαλής τής άστυνομίας λίγο καιρό νωρίτερα) έδειχνε σατισμένη καί άδύναμη νά βρει μιά λύση. Τήν Πέμπτη τό βράδυ, πρώτη μέρα τών γεγονότων, ήταν όχι μόνο πολιτικά αλλά καί φυσικά άπούσα καθώς τά μέλη της είχαν έμπλακεί στό έμπα-έβγα τής λίστας τού ΠΑΣΟΚ, πού καταρτίζονταν σέ άλλεπάλληλες συσκέψεις θεσμοθετημένων καί άτυπων όργάνων τού κυβερνητι-

κού κόμματος. Τίς ίδιες ώρες ή απαγόρευση τής πορείας διαμαρτυρίας των άναρχικών, γιά τίς συνεχείς διώξεις και τό κυνηγητό τής άστυνομίας άπέναντι στίς μικροομάδες των διαδηλωτών, μετέτρεψε μία άνώδυνη και ειρηνική πορεία, σάν αυτές πού άρκετές φορές ζεί τό κέντρο τής Άθήνας, σέ «κατάληψη» του Χημείου μέ όλα όσα έπακολούθησαν.

Τίς έπόμενες μέρες ή άδυναμία του ΠΑΣΟΚ, πού τήν έπέτεινε ή άμχανία γιά τό ένδεχόμενο πολιτικό κόστος τής όποιας ένέργειας και μάλιστα στό φόρτε τής προεκλογικής περιόδου, μετέτρεψε τήν κυβέρνηση σέ Πόντιο Πιλάτο πού άπεκδύεται τίς εϋθύνες του άναγορεύοντας τή Σύγκλητο του Πανεπιστημίου σέ Έξουσία πού άπ' τίς άποφάσεις και τούς χειρισμούς της έξαρτάται ή λύση στό πρόβλημα. Τό ύφυπουργείο Νέας Γενιάς (και ό έπικεφαλής του), λαλίστατο σέ διακηρύξεις «καταστατικών χαρτών τής νεολαίας» και προγράμματα πού «άλλάζουν τή ζωή μας», έλαμψε μέ τήν άπουσία του. Οί ένέργειες και οί άποφάσεις ήταν τής άποκλειστικής άρμοδιότητας του κ. Σταθόπουλου και των άλλων πανεπιστημιακών και οί διαμεσολαβήσεις εϋθύνη και έργο του Λεωνίδα Κύρκου και του Μανώλη Γλέζου.

Τά μεσαία και κατώτερα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, πού τά κεντρικά του γραφεία έτυχε νά βρίσκονται στήν περιοχή των γεγονότων, καταριόνταν γιά τήν άτυχη στιγμή πού τούς έτυχε, δεκαπέντε μέρες πρίν από τίς εκλογές, κάλυπταν τήν άπραξία και τήν άλαλία τους προβάλλοντας τίς μεγάλες εϋθύνες και τούς κινδύ-

νους πιθανών άτυχων χειρισμών. Σαστισμένοι άφήνονταν στήν «προστασία των ΜΑΤ πού προάσπιζαν» τά γραφεία τους και ψέλλιζαν πού και πού αίτήματα γιά πύ «διακριτική» στάση τής άστυνομίας και καμιά μικροδιαμαρτυρία, όταν μέσ στό σκοτάδι και τό χάος κάποιο μέλος τους έπεφτε «έκ παραδρομής» θύμα του ζήλου κανενός ΜΕΑΤζή.

Τούτες τίς μέρες ή κυβέρνηση και τό κόμμα της διάλεξε νά 'ναι τό κράτος παρόν και ή ίδια άπουσα.

Έξάρχεια: Άναβάθμιση ή άναρχία;

Τά Έξάρχεια, ή μικρή συμπαθητική πλατεία, πού σφύζει από ζωντάνια και μαζεύει στά τραπεζάκια των καφενείων και τό λιγοστό γρασιδι τής όλο αυτό τό έτερόκλητο πλήθος νέων και ήλικιωμένων, παιδιών, μητέρων και φρικιών, φοιτητών, διανοουμένων και συνταξιούχων, έξωκοινοβουλευτικών τής άριστερας, άναρχικών και καλλιτεχνών, πάνκ και νοικοκυραίων, γίνεται συχνά τελευταία χώρος συγκρούσεων τής άστυνομίας μέ τούς λογής λογής άμφισβητίες και περιθωριακούς. Όλο και συχνότερα, άπογεύματα και βράδια, ή άστυνομία επιδιδάται σέ έπιχειρήσεις «άρετιής» στήν πλατεία. Πότε μέ άφορμή κάποιο έπεισόδιο, πότε χωρίς καμιά άφορμή, ή μικρή πλατεία άναστατώνεται: κυνηγητά, μικροσυμπλοκές, μικροτραυματισμοί, συλλήψεις και καμιά σπασμένη βιτρίνα τράπεζας ή

μαγαζιού είναι ό άπολογισμός τής «μάχης» πού προκάλεσε ή σύντομη έπίσκεψη των δυνάμεων καταστολής.

Τούτα τά έπεισόδια έντάσσονται στίς άοκνες προσπάθειες και τό κρητικό πείσμα του κ. Μπουνιάκη, του διευθυντή τής άστυνομίας μας «ν' άπαλλάξει τό χώρο από τό βρωμερό περιθώριο και νά βοηθήσει τούς κατοίκους νά άναβαθμίσουν τήν περιοχή». Συνίσταται δέ αυτή ή άναβάθμιση όχι στό ν' άποκτήσει ξανά ή γειτονιά τό παλιό χρώμα τής αστικής συνοικίας των νεοκλασικών σπιτιών μέ τίς πράσινες αϋλές, τούς άστους νοικοκυραίους και τίς παλιές άθηναικές οικογένειες. Αυτό τ' όνειρο έσβησε γιά τά καλά, όπως και γιά τόσες άλλες γειτονίες του κέντρου τής Άθήνας, έδώ και δεκαετίες. Συνίσταται αυτή ή άναβάθμιση στή σταδιακή μετατροπή των Έξαρχείων σ' ένα είδος ζώνης άναψυχής, κατανάλωσης και νυκτερινής ζωής γιά τή νεολαία. Καθημερινά κι ένα μπάρ, ούζερί, ή «κέντρο προβληματισμού και άναψυχής» γιά τή νεολαία κάνει τά εγκαινιά του στήν περιοχή. Θαμώνες τους, νέοι, μοντέρνοι, φοιτητές, τώες και νυν άμφισβητίες, διανοούμενοι πού έχουν τήν άνεση αλλά και τό χρήμα όχι μόνο νά προβληματίζονται, αλλά και νά καταναλώνουν, πλουτίζοντας τούς μαγαζάτορες τής περιοχής και άνεβάζοντας τό νοίκι των παλιών ρημαγμένων νεοκλασικών σέ δυσθεώρητα ύψη.

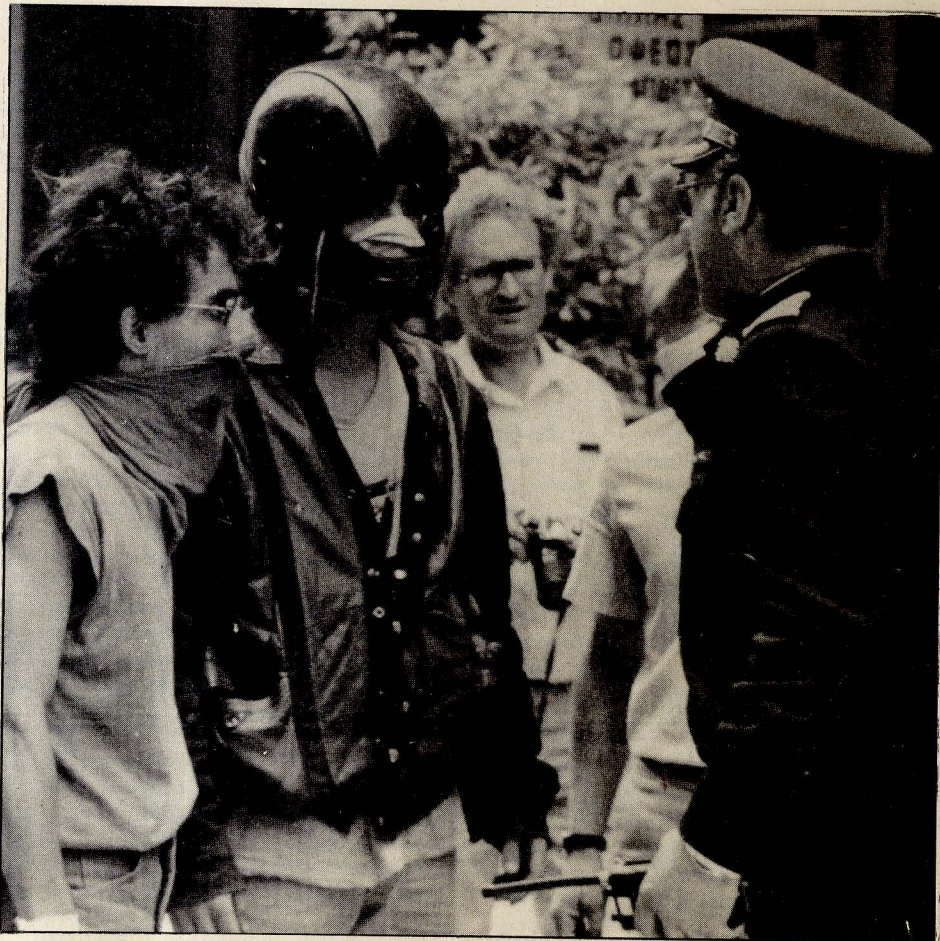
Ό «μύθος» τής πλατείας Έξαρχείων, όπως καλλιεργήθηκε και καλλιεργείται συστηματικά από τά μέσα μαζικής ένημέρωσης, όρισμένα κόμματα και τόν τύπο, δέν έφτιαξε μόνο τήν άποκρουστική εικόνα πού σκανδαλίζει, φοβίζει και τρομοκρατεί τούς μικροαστούς. Έφτιαξε και μία «θελκτική» εικόνα, ένα «άναρχικό τοπίο» πού έλκει μία μερίδα τής νεολαίας —όχι άναγκαστικά άναρχικούς— νά άναζητήσουν στήν περιοχή τό στέκι της.

Τόν κόσμο αυτό τόν μάζεψε ή έξωτική εικόνα των Έξαρχείων πού δημιούργησαν και οί άναρχικοί. Σήμερα όμως ή συνάμα άποκρουστική εικόνα των τελευταίων στέκεται —στήν αντίληψη τουλάχιστον των ιδιοκτητών των μαγαζιών— έμπόδιο γιά τή διεύρυνση τής νεολαιίστικης πελατείας τους.

Η έπιχείρηση έξυγίανσης πού άνέλαβε ό Μπουνιάκης βασίστηκε στήν κίνηση των «τριακοσίων ύπογραφών» από ιδιοκτήτες και κατοίκους τής περιοχής, κίνηση πού ύποκινήθηκε κυρίως από τούς μαγαζάτορες. Πού βέβαια δέν καταλαβαίνουν ότι άν ή άστυνομία πετύχει τό νέκρωμα τής περιοχής πού επιδιώκει, άργά ή γρήγορα θά νεκρωθεί και ή κίνηση των μαγαζιών τους.

Άπό κει και πέρα πάντως —και μετά τό πράσινο φώς του ύφυπουργείου Νέας Γενιάς— τό λόγο είχαν τά ρόπαλα του κ. Μπουνιάκη. Τά όποια άλλωστε έδρασαν άποτελεσματικότερα: κάθε χθεσινή μάχη τής άστυνομίας μέ μερικούς πάνκ, γεννά περισσότερους άναρχικούς. Κάθε σημερινή της μάχη μέ τούς άναρχικούς γεννά αύριανούς τρομοκράτες. Η άστυνομία τό γνωρίζει αυτό και τό φοβάται, γι' αυτό και προσπαθεί νά χτυπήσει τό κακό στή ρίζα του. Μόνο πού χτυπώντας είναι καταδικασμένη νά τό πολλαπλασιάσει.

Σταύρος Λιβαδάς

Μείωση τῆς θητείας καί προεκλογικές ὑποσχέσεις

Η προεκλογική περίοδος πού διανύουμε καί πού ένα ἀπό τὰ κύρια χαρακτηριστικά της είναι ἡ πλειοδοσία σέ ὑποσχέσεις — ἀλλά καί ἡ ἀνάκληση στή μνήμη τῆς μειοδοσίας στήν ἐφαρμογή τους — ἔφερε στήν ἐπιφάνεια τὸ πρόβλημα τῆς μείωσης τῆς θητείας. Καί τὸ ἔφερε ἀκριβῶς μέσα στό ἴδιο σκηνικό τῶν προηγούμενων ἐκλογικῶν ἀναμετρήσεων μέ μιὰ ἀνεπαίθητη ἀλλαγὴ: τὴν ἀντιστροφή τῶν ρόλων: τώρα αὐτός πού ὑπόσχεται ἐκεῖνο πού ἐπὶ χρόνια προσπαθοῦσε νὰ μᾶς πείσει ὅτι εἶναι ἀπραγματοποίητο καί ἀνεδαφικό, τὴ μείωση δηλαδή τῆς θητείας κατὰ 6 μῆνες, εἶναι ἡ Ν.Δ., ἐνῶ τὸν ἄλλο ρόλο «παίζει» τὸ ΠΑΣΟΚ. Βέβαια ὅτι αὐτὸ δέν εἶναι μεμονωμένο φαινόμενο ἀλλὰ γενικὴ προεκλογικὴ συμπεριφορὰ τῶν «κομμάτων ἐξουσίας» ἔχει ἐπισημανθεῖ, ἐκτιμηθεῖ καί ἀναλυθεῖ. Αὐτὸ λοιπὸν πού μένει καί χρειάζεται νὰ ἀναλυθεῖ εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος, ἡ ἀναγκαιότητα δηλαδή καί οἱ δυνατότητες μείωσης τῆς στρατιωτικῆς θητείας σήμερα.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ διάρκεια τῆς στρατιωτικῆς θητείας στήν Ἑλλάδα εἶναι σχεδόν διπλάσια ἀπὸ τὸν δυτικὸ ἐυρωπαϊκὸ μέσο ὄσο: 22-26 μῆνες σέ ἀντίθεση μέ τὸ δωδεκάμηνο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Μιά σειρά δέ παραγόντων ὅπως ἡ αὐξησὴ τῆς μέσης ἡλικίας στράτευσης γιὰ τὴν πλειοψηφία τῶν νέων λόγω σπουδῶν, ἡ αὐξημένη ἀνεργία τῆς νεολαίας, ἡ εὐρύτερη γνώση τῆς διάρκειας ἀλλὰ καί τῶν συνθηκῶν τῆς στρατιωτικῆς θητείας στίς εὐ-

ρωπαϊκὲς χώρες (σέ ἀντίθεση μέ τὸ ἀντιδημοκρατικό-αὐταρχικὸ πλαίσιο στήν Ἑλλάδα), οἱ αὐξημένες ἀπαιτήσεις τῶν νέων σήμερα πού συνεπάγονται μεγαλύτερη οἰκογενειακὴ οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνση γιὰ τὰ στρατευμένα μέλη, ἔχουν συντελέσει ὥστε νὰ πολλαπλασιαστοῦν οἱ φωνές γιὰ τὴ μείωση τῆς στρατιωτικῆς θητείας καί καινούργιες φωνές νὰ προστεθοῦν σέ ἐκεῖνες πού ἐπὶ χρόνια τώρα ὑποστηρίζουν πὼς ἡ διατήρηση μιᾶς τόσο μακροχρόνιας θητείας δέν ἐξυπηρετεῖ κάποιες πραγματικὲς, ἐθνικὲς ἀνάγκες ἄμυνας ἀλλὰ «ἄλλους» σκοπούς. Ὑπάρχει λοιπὸν σήμερα ἓνα ἀρκετὰ εὐρὺ φάσμα πού ἀπὸ τίς πῖο διαφορετικὲς προσεγγίσεις καί ὀπτικὲς ὑποστηρίζει τὴν ἀναγκαιότητα μείωσης τῆς θητείας.

Ὁ ρόλος τοῦ στρατοῦ σήμερα

Οἱ δυνατότητες πραγματοποίησης αὐτοῦ τοῦ στόχου δέν εἶναι δυνατό νὰ ἐρευνηθοῦν χωρὶς νὰ μελετηθεῖ τὸ πρόβλημα τοῦ ρόλου τοῦ στρατοῦ. Ἡ ἐξέταση κάποιων «τεχνικῶν» θεμάτων ὅπως τὸ σύστημα ἐπιστράτευσης, ἡ ὀρθολογικὴ λειτουργία καί ἡ ἀναδιάταξη τῶν μονάδων, ἡ πλήρης ἀξιοποίηση τοῦ ἔμφυτου ὕλικου, ἡ νέα τεχνολογία δέν μποροῦν νὰ δώσουν παρά ἀποσπασματικὲς, προσωρινὲς καί λειψὲς λύσεις, ἐξαιρετικὰ κατάλληλες γιὰ προεκλογικὴ κατανάλωση.

Μόνον ἡ συνολικὴ ἐξέταση τοῦ ζητήματος τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, χωρὶς νὰ παραβλέπονται καί τὰ «τεχνικά» θέματα, εἶναι δυνατό νὰ δώσει λύση ἱκανοποιητικὴ, βιώσιμη καί μόνιμη. Μιά τέτοια ἀνάλυση ἀπουσιάζει ἀπὸ τίς ὅποιες ἀναφορὲς στό πρόβλημα τῆς θητείας καί κυρίως ἀπὸ τίς ἀναφορὲς τῶν λεγόμενων «κομμάτων ἐξουσίας» ΠΑΣΟΚ καί Ν.Δ. Καί αὐτὸ γιὰτὶ ὑπάρχει ταύτιση ὡς πρὸς τὴν ἀναγκαιότητα νὰ διατηρηθεῖ ἡ σημερινὴ κατάσταση πραγμάτων — στήν οὐσία της — στίς Ε.Δ. Οἱ ὅποιες ἀντιθέσεις ἀφοροῦν μόνο τὸν προσφορότερο, σύμφωνα μέ τίς ἀπόψεις κάθε κόμματος, τρόπο συντήρησης καί δέν εἶναι διαφορὲς οὐσίας.

Ποιά εἶναι λοιπὸν τὰ στοιχεῖα πού πρέπει νὰ συνοπλογοῦν γιὰ μιὰ σφαιρικὴ ἐκτίμηση τοῦ ρόλου τοῦ στρατοῦ σήμερα, ἐπομένως καί γιὰ τὴ μείωση τῆς θητείας; Τὸ πρῶτο εἶναι οἱ ἐπιδιώξεις καί ἡ στρατηγικὴ τῶν κυρίαρχων τάξεων τόσο γιὰ τὴ διατήρηση τῶν κεκτημένων ὄσο καί γιὰ τὴν πιθανὴ διεύρυνσή τους. Αὐτὸ προσδιορίζει κυριαρχικὰ τὸν διπλὸ κύριο ρόλο τοῦ στρατοῦ σήμερα: ὑπεράσπιση τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητας τῆς χώρας ἀπὸ ἐπίθεση «ἀνταγωνιστῶν» ἀλλὰ καί διατήρηση τῆς ὑπάρχουσας κοινωνικῆς κατάστασης πραγμάτων. Στόχος καθόλου ἀντιφατικός, ἡ πραγματοποίησή του ὅμως γεννᾷ μιὰ ἀντίφαση: αὐτοὶ πού καλοῦνται «ὑποχρεωτικά» νὰ τὸν ἐκπληρώσουν ἔχουν στήν πλειοψηφία τους «ἀντικειμενικά» ἀντίθετα συμφέροντα ὅσον ἀφορᾷ τὸ δεύτερο σκέλος. Ἀπὸ ὅπου προκύπτει τὸ ἐνδιαφέρον καί οἱ δυνατότητες παρέμβασης βάσει μιᾶς ἐκκάθαρης στρατηγικῆς — τὸ «ἀντικειμενικά» εἶναι ἐντελῶς ἀνεπαρκές — γιὰ νὰ τροποποιῶνται οἱ μέθοδοι τῶν κυρίαρχων τάξεων καί γιὰτὶ ὄχι νὰ ἀλλάζουν οἱ ἐπιδιώξεις, στή βάση ἐνὸς ἄλλου συσχετισμοῦ δυνάμεων. Ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ καί τὴ λύση αὐτῆς τῆς ἀντίφασης ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ὁ γενικός προσανατολισμὸς τῶν Ε.Δ. ἀλλὰ καί οἱ συμμαχίες, οἱ δυνατότητες ἐπεμβάσεων στήν πολιτικὴ καί τὴν κοινωνία, ἡ ὑπαρξὴ δημοκρατικῶν δικαιωμάτων καί ἐλευθεριῶν γιὰ τοὺς στρατευμένους, ὁ δημοκρατικὸς πολιτικὸς καί κοινωνικὸς ἐλεγχος, ἡ πραγματικὴ τέλος ἀμυντικὴ ἱκανότητα τῶν Ε.Δ.

Ἀποξένωση καί ἄρνηση στράτευσης

Ἡ χρεοκοπία τοῦ μεταπολεμικοῦ μοντέλου ὀργάνωσης καί «λειτουργίας» τῶν Ε.Δ. ἐξαιτίας τόσο τῆς πολιτικῆς ἀπαίτησης κοινωνικῶν στρωμάτων νὰ ἔχουν λόγο στὰ ζητήματά τους ὄσο καί τῆς αὐτό-

νομης άμφισβήτησης του στρατού από σημαντική μερίδα της νεολαίας («άρνηση στρατεύσεως») οδηγεί τις κυρίαρχες τάξεις σε νέες αναζητήσεις. Η ανάπτυξη και η εισαγωγή νέας τεχνολογίας που απαιτεί εξαιρετικά ειδικευμένο προσωπικό και συνεπάγεται αύξηση της επαγγελματοποίησης των Ε.Δ., δημιουργεί νέα προβλήματα. Για τις κυρίαρχες τάξεις η συγκεντροποίηση των λειτουργιών των Ε.Δ. και η επαγγελματοποίηση, που οδηγεί και σε αριθμητική μείωση των έφεδρων, άρα σε «μείωση» της θητείας, φαίνεται να λύνει προς όφελός τους τό θέμα της άμφισβήτησης του στρατού και του ρόλου του. Τό κέρδος μάλιστα φαντάζει διπλό άφου παράλληλα μειώνονται και οι δυνατότητες άσκησης κάποιου κοινωνικού έλέγχου στις Ε.Δ. Κέρδη που όμως δέν συμφηφίζονται με τή μείωση της άμυντικής μάχιμης ικανότητας ενός τέτοιου στρατού, που έρχεται ως άποτέλεσμα της μεγάλης «αποξένωσης» του από τή μάζα του πληθυσμού και της ολοκληρωτικής άδυναμίας ένσωμάτωσης των έπίστρωτων στό μόνιμο στρατιωτικό σώμα που είναι ή φυσική συνέπεια της και που με τή σειρά της συνεπάγεται τή λειτουργική παραλυσία, άκριβώς τή στιγμή που χρειάζεται να λειτουργήσουν οι Ε.Δ. (παράδειγμα ή έπίστρωση του '74).

Παρόμοια προβλήματα αντιμετώπιζον και οι δυτικές πυρηνικές δυνάμεις, των οποίων οι δυνατότητες να άποκρούσουν άποτελεσματικά συμβατική έπίθεση και μάλιστα από πυρηνική δύναμη, άμφισβητούνται άν δέν θεωρούνται μηδενικές. Τελική συνέπεια όλων των προηγούμενων είναι ή προσπάθεια των κυρίαρχων τάξεων να άντισταθμίζουν τις σε «έθνικό έπίπεδο» άπώλειες με τή δημιουργία πολυεθνικών συνασπισμών και περίπλοκων δυνάμεων, τάση που θά ένταθει τήν έπόμενη δεκαετία. Στο θέμα μάλιστα της συμμετοχής μας ως χώρας σε παρόμοιες κινήσεις πρέπει να είμαστε άρκετά σκεπτικιστές γιατί ή πρωτοβουλία περνάει έτσι ολοκληρωτικά στα χέρια των κυρίαρχων τάξεων, οι λαοί παραμερίζονται έντελώς και τά όποια έθνικά συμφέροντα ύποτάσσονται στις επιδιώξεις ξένων κέντρων.

Νέα τεχνολογία αλλά και κοινωνικός έλεγχος

Γιά να έχουμε λοιπόν όριστική και βιώσιμη λύση στό θέμα της στρατιωτικής θητείας είναι άνάγκη οι εργαζόμενες τάξεις και οι πολιτικοί φορείς τους να διαμορφώνουν και να προβάλλουν αυτόνομα τις δικές τους άπόψεις για τά πραγματικά άμυντικά προβλήματα της χώρας και τόν τρόπο όργάνωσης της άμυνας της. Άμυνα που σήμερα δέν είναι δυνατό να όργανωθεί άποτελεσματικά χωρίς τήν ένεργητική, ουσιαστική συμμετοχή όλης της κοινωνίας και χωρίς να στηρίζεται στις άκόλουθες βασικές άρχές:

- Εισαγωγή νέας τεχνολογίας και έναλλακτικών πηγών έξοπλισμού, με άποκλεισμό των πυρηνικών όπλων.

- Μείωση του αριθμού των μόνιμων επαγγελματικών στελεχών του στρατού στους έλάχιστους άπαραίτητους, με παράλληλη ούσιαστική συμμετοχή των έφεδρων και των έπίστρωτων στις βασικές λειτουργίες των Ε.Δ.

- Όργάνωση του στρατού σε έδαφική βάση, δομή που προσφέρει ταχύτητα έπίστρωσης και έπανεκπαίδευσης και άδυνατίζει τις δυνατότητες παρέμβασης του στρατού στην πολιτική.

- Ίκανοποιητική όργάνωση πολιτικών ύπηρεσιών ύποστήριξης των Ε.Δ.

- Άλλαγή του συστήματος έπίστρωσης και έπανεκπαίδευσης σε τακτά χρονικά διαστήματα των έφεδρειών.

- Ούσιαστικός κοινοβουλευτικός και κοινωνικός έλεγχος και δημόσιος διάλογος για όλα τά σχετικά με τις Ε.Δ. και τήν άμυνα θέματα.

- Άπόδοση των δημοκρατικών πολιτικών δικαιωμάτων και έλευθεριών στους «ένστολους πολίτες» και πλήρης έξομείωσή τους με τόν ύπόλοιπο πληθυσμό από άποψη δικαιωμάτων.

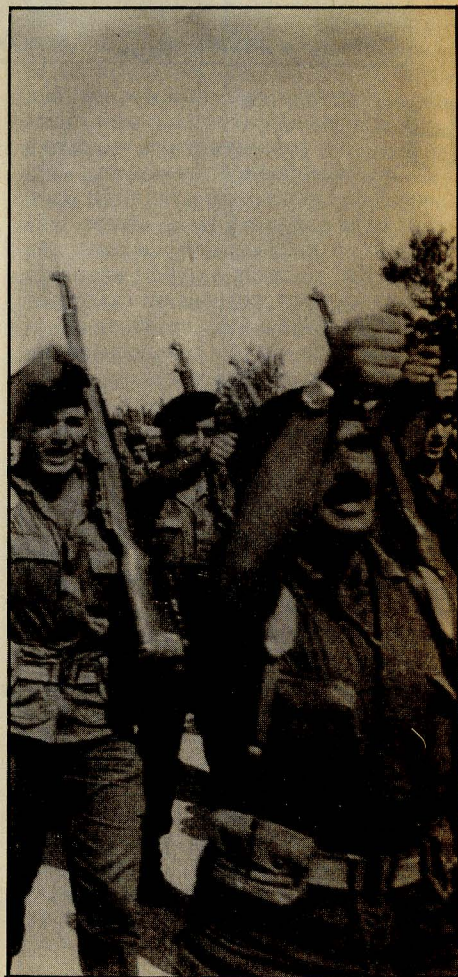
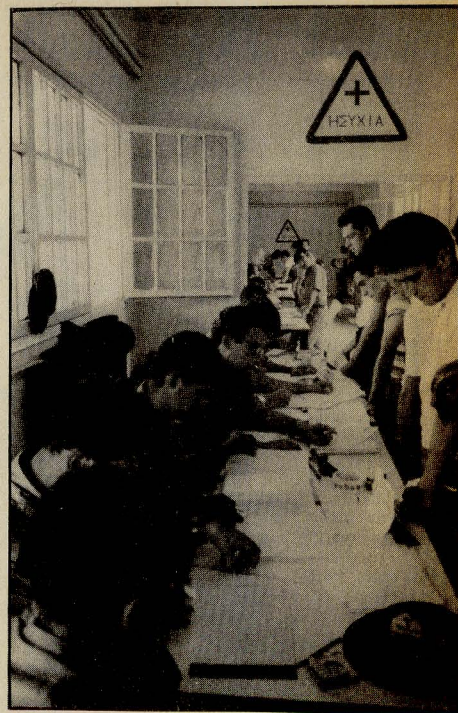
Χωρίς τήν έκφραση μιās τέτοιας αυτόνομης πολιτικής ούτε τό πρόβλημα της άμυνας της χώρας λύνεται ούτε θωρακίζεται ή δημοκρατία ούτε ή κοινωνία έξασφαλίζεται από τους κινδύνους που συνεπάγεται ή ίδια ή ύπαρξη «στεγανών» Ε.Δ. ούτε ή θητεία μειώνεται ούσιαστικά.

Κάτω από τό φώς μιās κριτικής από τέτοια σκοπιά άποδεικνύεται πώς οι προτάσεις της Ν.Δ. για έξάμηνη μείωση της θητείας όπως και ή «προσφορά» του ΠΑΣΟΚ για μείωση κατά ένα (!) μήνα και οι νέες «έξαγγελίες» για δεκαοχτάμηνο, όταν μάλιστα με άμοιβαία «συναίνεση» συνδυάζονται με τήν επαγγελματοποίηση του στρατού, όχι μόνο στερούνται σοβαρότητας αλλά είναι και επικίνδυνες. Δέν μπορούν βέβαια να ξεγελάσουν κανένα νέο, γιατί ή τύχη των προεκλογικών ύποσχέσεων είναι άρκετά καλά γνωστή.

Η θητεία και μπορεί και πρέπει να μειωθεί. Χωρίς να μετατραπεί ό στρατός σε επαγγελματικό όπως επιδιώκουν ή Ν.Δ. και τό ΠΑΣΟΚ. Χωρίς να μειωθεί ή άμυντική του ικανότητα. Άρκει να θελήσουν οι εργαζόμενες τάξεις, ή νεολαία, ή πλειοψηφία του λαού. Άρκει να προβάλλουν με σαφήνεια τις δικές τους άντιλήψεις για τήν άμυνα και τή δομή των Ε.Δ. και με τή μελέτη όλων των στοιχείων να θέσουν πραγματοποιήσιμους στόχους. Η θητεία μπορεί να μειωθεί άμεσα κατά έξι μήνες και σταδιακά να φτάσει στους δώδεκα και γιατί όχι στους έξι μήνες.

Άρκει να άγωνιστούμε γι' αυτό.

Γιάννης Μπούρης

Ο ΔΑΡΒΙΝΙΣΜΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

του Κώστα Β. Κριμπά

Διάλεξη που δόθηκε στις 22 Μαρτίου 1985 στο κτίριο της Έταιρείας Μακεδονικών Σπουδών στο πλαίσιο του τριήμερου όμιλων που οργανώσε ο Σύλλογος Φυσιογνωστών Β. Ελλάδας, θα δημοσιευθεί στον Δεκαπενθήμερο Πολίτη σε τρεις συνέχειες.

Έγινε πάλι, τον τελευταίο καιρό, επίκαιρο θέμα στον τόπο μας ο δαρβινισμός και με ιδιαίτερη χαρά σήμερα μιλώ γι' αυτόν στη Θεσσαλονίκη με την όποια με συνδέουν πολλά. Ο πατέρας μου υπήρξε προπολεμικά καθηγητής στο Πανεπιστήμιό σας, πολλοί φίλοι μου είναι σήμερα καθηγητές του και με έναν από αυτούς, τον Κώστα Καστρίτση, έχουμε κοινό πνευματικό πατέρα, τον Θεοδόσιο Ντομπζάνσκυ. Με τον Ντομπζάνσκυ στά 1963 επισκεφθήκαμε και μείναμε στην πόλη σας καθ' όδον προς τον Άγιον Όρος. Ίσως θά 'πρεπε να προσθέσω ότι ο Θεοδόσιος Ντομπζάνσκυ υπήρξε και ο κύριος οδηγός και δάσκαλός μου στον δαρβινισμό, για τον οποίο σήμερα θά μιλήσω.

Για πολλούς ο δαρβινισμός αποτελεί έννοια με δύο διακριτές σημασίες. Η μία του συνδέεται με τη διαπίστωση της πραγματικότητας του φαινομένου της οργανικής εξέλιξης, ή δεύτερη με το μηχανισμό της εξελικτικής πορείας ή διαδικασίας που πρότεινε ο Δαρβίνος. Θέλω τις δύο αυτές έννοιες να τις αποσυνδέσω τελείως. Θά ασχοληθώ εδώ κυρίως με την δεύτερη σημασία ανασκοπώντας με μεγάλη συντομία την ιστορία των ιδεών γύρω από την εξελικτική, κυρίως από το 1800 μέχρι τις μέρες μας. Προτιμώ τον όρο *εξελικτική* από δαρβινισμό γιατί είναι και ευρύτερος και σωστότερος. Όντως υπάρχουν φάσεις της ιστορίας της εξελικτικής που έχουν άπώτερη τόν σχέση με την επίδραση που άσκησε ο Δαρβίνος.

Ός προς την πρώτη σημασία: όταν μιλώ για οργανική εξέλιξη εννοώ την *αλλαγή* των ειδών με τό πέρασμα του χρόνου,

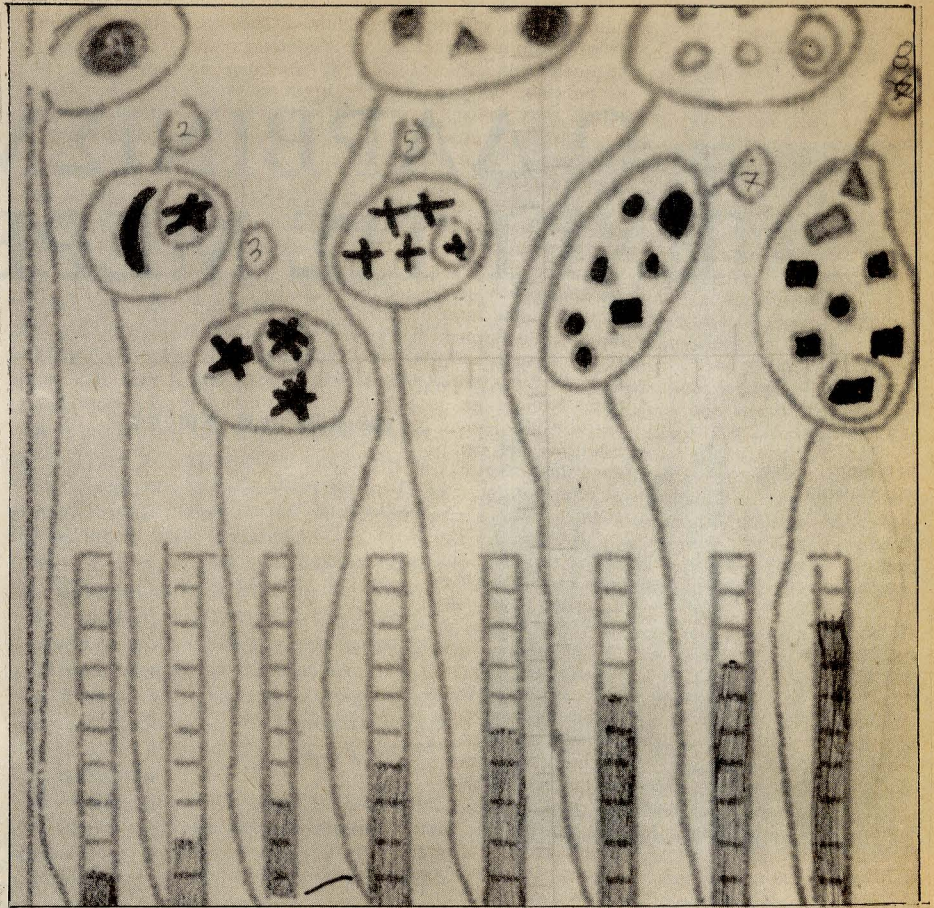
κυρίως του γεωλογικού χρόνου, δηλαδή μιάς μακρότατης χρονικής διάρκειας, που συνήθως μετρίεται σε εκατομμύρια χρόνια. Οί πίο χαρακτηριστικές μεταβολές συνίστανται από τις ακόλουθες αλλαγές: είδη μεταβάλλονται σε άλλα είδη (ανάγνεση), ή είδη διχάζονται σε δύο ή περισσότερα νέα είδη (κλαδογένεση), ή τέλος είδη εξαλείφονται, εξαφανίζονται, σβήνουν. Οί αλλαγές μπορεί να είναι βαθμιαίες ή απότομες. Σε τελική ανάλυση όλα τά είδη που σήμερα ζούν ή κάποτε ζησαν στη γή μας προέρχονται από ένα αρχικό, όλα τά ζώα, φυτά, μύκητες, πρώτιστα, προκαρυωτικά, ιοί, πριόνια, συνδέονται με μίαν άπώτατη κοινή καταγωγή. Για τόν όρισμό της εξέλιξης μερικοί χρησιμοποιούν εκτός από την αλλαγή, και άλλες έννοιες, την έννοια της τάξης (ή οργανώσης), της κατεύθυνσης, της πρόοδου και της τελειοποίησης. Τίς θεωρώ άμφιλεγόμενες έννοιες, με λιγότερο ή περισσότερο μεταφυσική συνιστώσα και δέν τίς χρησιμοποιώ.

Ο ίδιος ο Δαρβίνος και πολλοί άλλοι πριν και μετά από αυτόν συνέλεξαν και παρουσίασαν σωρεία δεδομένων από τη μορφολογία, την ανατομία, τη φυσιολογία, την ήθολογία (μελέτη της συμπεριφοράς), την έμβρυολογία, παλαιοντολογία και βιογεωγραφία που αποτελούν ισχυρότατες ένδειξεις ότι πραγματοποιήθηκε και εξακολουθεί να πραγματοποιείται ή εξελικτική διαδικασία. Στίς μέρες μας ή κυτταρολογία και ή μοριακή γενετική και βιολογία συνεισέφεραν στοιχεία τά όποια, κατά τόν καθηγητή Bruce Wallace,¹ έχουν βαρύτητα δικαστικών άποδείξεων.

Έννοώ την όμοιότητα των ζωνώσεων στά γιγαντιαία χρωματοσώματα συγγενών ειδών Δροσόφιλας, και την όμοιότητα στίς άλληλουχίες των άμινοξέων σε όμόλογες πρωτείνες συγγενών ειδών. Σ' αυτά πρέπει να προστεθεί ή όμοιότητα των άλληλουχιών των νουκλεοτιδίων σε όμόλογα τμήματα νουκλειϊκών όξέων. Είναι τόσο άπιθανο να έχουν προκύψει τυχαία τέτοιες όμοιότητες ώστε κανείς αναγκάζεται να άναζητήσει κάποιο συστηματικό λόγο. Όπως άκριβώς υπάρχει συστηματικός λόγος για την όμοιότητα μεταξύ δύο πανομοιότυπων δακτυλικών άποτυπωμάτων ή των πανομοιότυπων γραμμώσεων δυό σφαιρών. Τά άποτυπώματα προέρχονται από τό ίδιο άτομο και οί σφαίρες από την κάνη του ίδιου όπλου. Άν δέν προσφύγει κανείς σε ad hoc μεταφυσικές εξηγήσεις αναγκάζεται να προστρέξει στην άπλούστερη έρμηνεία ειδών και ως εκ τούτου στην ύπαρξη και πραγματικότητα της εξελικτικής διαδικασίας.

Σήμερα λοιπόν δέν άμφισβητείται (με τίς εξαιρέσεις που παρακάτω θά εξηγήσω) ή πραγματικότητα του εξελικτικού γεγονότος, τουλάχιστον από τούς έν ενεργεία βιολόγους, όπως άκριβώς δέν άμφισβητείται από τούς φυσικούς ή ύπαρξη ατόμων. Καί τούτο παρόλον ότι στην πρώτη περίπτωση δέν έχουμε παραστεί άμεσα μάρτυρες της γένεσης των φύλων (συνωμοταξιών), τάξεων, οικογενειών, ειδών και στή δεύτερη δέν έχουμε άμεσα παρατηρήσει τό ίδιο τό άτομο.

Ός προς τη δεύτερη σημασία και την ιστορία των ιδεών γύρω από τόν μηχανισμό της εξέλιξης: Η έννοια της εξέλιξης

πρωτοβρίσκεται στον Αναξίμανδρο, στον Έμπεδοκλή και κυρίως στον Ήρακλειτο.² Η πλατωνική και άριστοτελική επίδραση στον αρχαίο στοχασμό ήταν τόσο ολοκληρωτική που οι ιδέες των Έξελικτικών παραμερίστηκαν. Κι όμως μία πολύ γόνιμη εξέλικτική παράδοση άνθησε στη βουδιστική φιλοσοφία. Τη βρίσκουμε όχι μόνο στις «Απορίες του Βασιλιά Milinda» (= Μενάνδρου) όσο και στα έγχειρίδια βουδιστικής λογικής όπως στο *aroha-nāda* του Vācaspati Mīśra για τον βουδιστικό νομιναλισμό.³

Έτσι η οργανική εξέλιξη υπήρξε αντικείμενο σοβαρής μελέτης μόνο στους νεότερους χρόνους. Πρόδρομοι μπορούν να λογιστούν στη Γαλλία ο Maupertuis (1698 – 1759), ο ζωολόγος Buffon (1707 – 1788), ο Diderot (1713 – 1784), στην Αγγλία ο Έρασμος Δαρβίνος (1731 – 1802), παππούς του Κάρολου.⁴ Πάντως ο μεγάλος πρώτος σταθμός είναι ο Jean-Baptiste-Pierre-Antoine de Monet, Chevalier de la Marck, που μετά την επανάσταση άπλούστευσε το όνομα και τούς τίτλους ευγενείας του κι έγινε ο πολίτης Jean Lamarck (1744 – 1829). Στο Εισαγωγικό του μάθημα στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στά 1800 (τό 8ο έτος της Γαλλικής Δημοκρατίας) και κυρίως στά 1809 στο έργο του *Philosophie Zoologique* ο Λαμάρκ εκθέτει εν έκτασει τις απόψεις του για την εξέλιξη. Έχουν αυτές οι απόψεις σε μεγάλο βαθμό παραμορφωθεί. Ο κύριος μηχανισμός εξέλιξης κατά τον Λαμάρκ είναι η Μεγάλη Άλυσίδα των Όντων (The Great Chain of Being) ή εξέλιξη πάνω σε μία φυσική κλίμακα, την *scala naturae*. Πάνω σ' αυτήν τά κατώτερα σκαλιά καταλαμβάνουν τά ατελέ-

στερα ζώα ενώ τά τελειότερα βρίσκονται στά ανώτερα σκαλιά. Κάθε σημερινό είδος προορίζεται αυτοδύναμα, ανεξάρτητα από τά άλλα, νά προχωρήσει πάνω στην προκαθορισμένη κατεύθυνση τελειοποίησης. Τά εγγυματικά θά γίνουν πολύποδες, αργότερα έχινοδέρματα, σκώληκες, έντομα, άραχνίδια, όστρακωτά, κερριπέδια, δακτυλιοσκώληκες, μαλάκια, ψάρια, έρπετά, πουλιά, θηλαστικά. Κάθε σημερινό είδος εξακολουθεί την άνοδική του πορεία γι' αυτό και δέν συγγενεύει μέ τά άλλα που συνυπάρχουν στην ίδια εποχή. Έχουμε μία πολλαπλότητα παράλληλων πορειών, που στη δεδομένη στιγμή βρίσκονται σε διαφορετικό στάδιο γιατί διαρκώς τά ατελέστατα δημιουργούνται από αυτόματη γένεση. Ο αριθμός των σταδίων είναι πάντως μικρός.

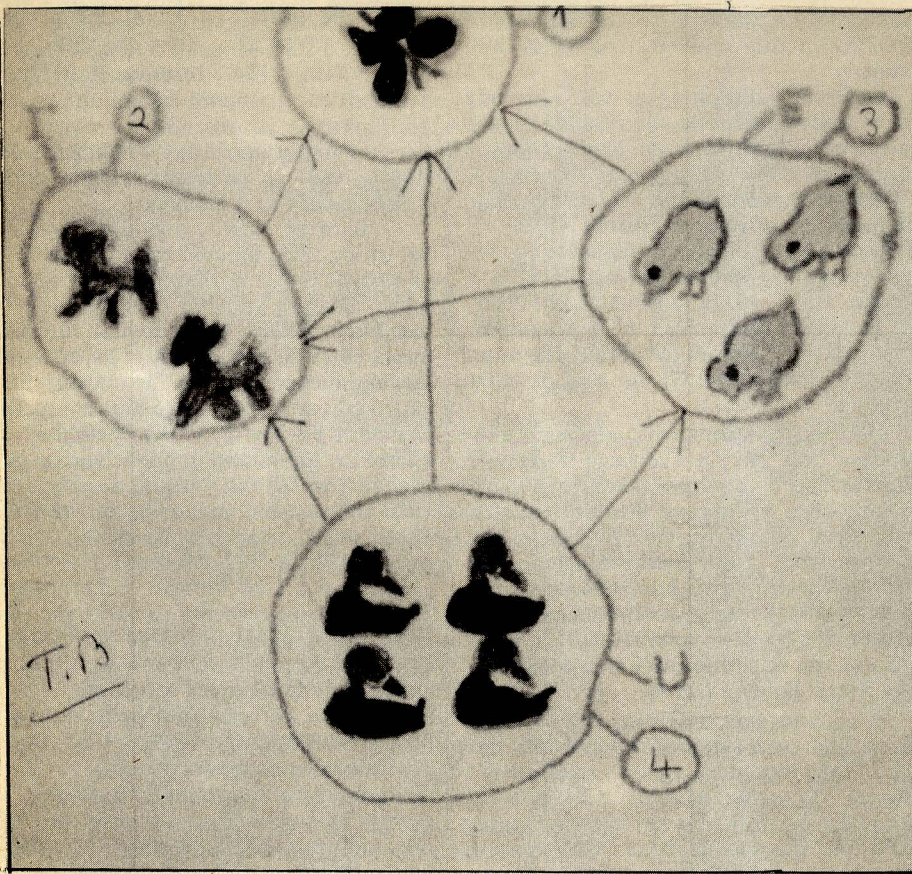
Πάνω σ' αυτόν τον βασικό καμβά, σ' αυτήν την προκαθορισμένη διαδικασία, επιπροστίθεται μία δευτερεύουσα απόκλιση, ένα είδος θορύβου, άνωμαλίας από την προκαθορισμένη πορεία. Τά είδη των ζώων αντιμετωπίζουν σε όρισμένους τόπους και όρισμένες χρονικές περιόδους ειδικές καταστάσεις, οι όποιες προκαλούν στά ζώα ειδικές *ανάγκες* (besoins). Η εκπλήρωση των αναγκών επιτελείται μέ κατάλληλες *πράξεις* στις όποιες προβαίνουν τά ζώα. Έδω γίνεται επίσης επίκληση της έννοιας της *προσπάθειας*. Η κατ' επανάληψη έκτέλεση όμοιων πράξεων δημιουργεί *συνήθειες*. Οι συνήθειες αναφέρονται σε επανειλημμένες *χρήσεις* (ή θέσεις σε *άχρηστία*) όργάνων. Κατ' αυτόν τον τρόπο τά όργανα σιγά σιγά μεταβάλλονται και μακροχρόνια οι μεταβολές αυτές κληρονομούνται. Πρόκειται για την

κληρονομικότητα των επίκτητων ιδιοτήτων.

Παρά τή βοήθεια του πρεσβύτερου του Μπουφόν και την αγάπη και εκτίμηση του νεότερου του Etienne-Geoffroy Saint-Hilaire (1772 – 1844), ή άπροκάλυπτη έχθρα του άντιεξελικτικού Cuvier (1769 – 1832) έστοίχισε στον Λαμάρκ μέρος της ύστεροφημίας του στην ίδια του την πατρίδα. Ο ίδιος ο Κυβιέ, ο σημαντικότερος παλαιοντολόγος του καιρού του, υπήρξε και ο δάσκαλος του sir Richard Owen (1804 – 1892), Άγγλου παλαιοντολόγου και ιδεαλιστή, μέ τον όποιον τόσες τριβές είχαν οι δαρβινιστές, ιδιαίτερα ο Huxley. Στην Αγγλία όμως τά πράγματα πήραν διαφορετική τροπή.

Ο Κάρολος Δαρβίνος (1809 – 1882) υπήρξε ο μεγαλοφύστερος και άναμφισβήτητα ο έπιφανέστερος βιολόγος του περασμένου αιώνα. Μέ αυτόν έρχόμαστε στον δεύτερο σημαντικό σταθμό της αφήγησής μας. Γεννιέται την ίδια χρονιά κατά την όποια εκδίδεται ή *Ζωολογική Φιλοσοφία* του Λαμάρκ. Είναι εύρύτατα γνωστές οι επιδράσεις τις όποιες δέχτηκε από τον γεωλόγο C. Lyell (1797 – 1875) για τή βαθμιαία άλλαγή της γήινης επιφάνειας, από τον οικονομολόγο R.T. Malthus (1766 – 1834) για την έν δύναμη γεωμετρική δυνατότητα αύξησης του ανθρώπινου πληθυσμού, όπως επίσης και οι παρατηρήσεις στις όποιες πρόβη κατά τή διάρκεια του ταξιδιού του μέ τό Beagle και οι όποιες τότε ώθησαν στη διατύπωση των απόψεών του.

Τόσο ο Δαρβίνος, όσο και ο άπροσδόκητος σύμμαχος του ζωογεωγράφος Alfred Russel Wallace (1823 – 1913), ό όποιος ανεξάρτητα από τον Δαρβίνο συνέλαβε

τόν ίδιο εξελικτικό μηχανισμό και υπήρξε η αιτία της επίσπευσης της δημοσίευσης του *The Origin of Species* (1859), μάς εισάγουν σ' έναν καινούργιο κόσμο. Στή σύγχρονη αντίληψη της εξέλιξης. Τήν scala naturae τήν αντικαθιστά τό φυλογενετικό δέντρο. "Όλα τά σημερινά είδη (extant) αποτελούν άπολήξεις κλάδων του που ένώνονται μέ κοινούς προγόνους κατά τις διακλαδώσεις του δέντρου, τελικά, σέ ένα είδος στή βάση του κοινού κορμού. "Ορισμένες άπολήξεις του δέντρου φέρουν είδη που έχουν εκλείψει όπως και εκείνα του κορμού και των κλάδων (extinct). Πρόκειται γιά μία άνοιχτή διαδικασία (open process), δηλαδή μία διαδικασία μή καθορισμένη εκ των προτέρων, χωρίς έσωτερική νομοτέλεια, χωρίς έσωτερικές δυνάμεις που κατευθύνουν τήν πορεία της. Οί μεταβολές είναι βαθμιαίες (και εδώ η επίδραση του Lyell γίνεται φανερή — πρόκειται γιά μία θεωρία αντίθετη πρός τις άπόψεις των καταστροφιστών γεωλόγων). Μέ τή φυσική επιλογή (μία έννοια τήν όποία εμπνεύστηκε ο Δαρβίνος από τόν Μάλθους) εξηγεί τό φαινόμενο τής προσαρμογής, έννοια που κληρονόμησε από τή Φυσική Θεολογία του καιρού του. Άλλά και η κληρονομικότητα των επίκτητων ιδιοτήτων γίνεται δεκτή, όπως και ήταν από τους περισσότερους βιολόγους εκείνης τής εποχής. "Η σημασία που δίνεται στίς διάφορες εξελικτικές δυνάμεις αλλάζει από έκδοση σέ έκδοση του *The Origin of Species*, άλλωστε ο Δαρβίνος άγνοώντας τόν μηχανισμό τής κληρονομικότητας επινόησε τήν προσωρινή υπόθεση τής παγγένεσης, έναν υποθετικό μηχανισμό που επέτρεπε τήν κληρονομικότητα επίκτητων χαρακτηριστικών. Κοντά στή φυσική επιλογή ο Δαρβίνος

διαπραγματεύθηκε και τή φυλετική (sexual selection) κυρίως στό έργο του γιά τήν *Καταγωγή του Άνθρώπου* (1871).

Ο διάσημος γενετιστής H. J. Muller, που τιμήθηκε μέ τό βραβείο Νομπέλ, παρατήρησε στά 1960 ότι η *Origin* μπορεί δίκαια νά θεωρηθεί ως τό σημαντικότερο βιβλίο τό όποιο γράφηκε ποτέ από ένα μόνο πρόσωπο.

Είναι γνωστές οι αντιδράσεις που προήλθαν τόσο από συντηρητικούς βιολόγους όσο και από θρησκευόμενους του καιρού του γιά τις εξελικτικές αυτές άπόψεις. Ο Δαρβίνος απέκτησε πιστούς όπαδούς και συμμάχους στό πλευρό του, ο επιφανέστερος από τους όποιους νομίζω πως ήταν ο Άγγλος ζωολόγος Thomas Hunt Huxley (1825 - 1895), γνωστός γιά τή διαμάχη του μέ τόν επίσκοπο Wilberforce. Στή Γερμανία πιστός όπαδός του Δαρβίνου υπήρξε ο ζωολόγος Ernst Haeckel (1834 - 1919), θιασώτης τής άποψης ότι η όντογένεση (έμβρυολογική διαδικασία) συνοψίζει τή φυλογένεση (εξελικτική ιστορία), στή Ρωσία ο φυσιολόγος K.A. Timiriazev, ο έμβρυολόγος A.O. Kovalevskii (1840 - 1901) και άλλοι. "Η επίδραση των ιδεών του Δαρβίνου δέν περιορίστηκε στή βιολογία: είναι γνωστό ότι τόσο ο Κάρλ Μάρξ όσο και ο X. Σπένσερ (1820 - 1903) επηρεάστηκαν βαθύτατα από τόν Δαρβίνος, ο τελευταίος μάλιστα είναι από τους πρώτους που πρότειναν έναν άπαραδέκτο βιολογισμό, δηλαδή μίαν άπλοϊκή μετάθεση βιολογικών υποδειγμάτων σέ κοινωνικά φαινόμενα. Ο κοινωνικός δαρβινισμός υπήρξε πολλές φορές όπλο στά χέρια ρατσιστών (ο ισχυρότερος είναι ο πιο προσαρμοσμένος) και αποτέλεσε γελοιοποίηση των δαρβινικών ιδεών, όπως άλλωστε έγινε ένμέρει και από τους

χαικελιανούς βιολόγους.

Τόν τρίτο σημαντικό σταθμό συναντάμε στίς ιδέες του August Weismann (1834 - 1914), Έβραιοαυστριακού βιολόγου, γνωστού γιά τήν άποψη του ότι οι επίκτητες ιδιότητες δέν κληρονομούνται. Ο Βάισμαν είναι θερμός όπαδός του Δαρβίνου, και κατά τόν G.G. Simpson, γιά τόν όποιον άργότερα θά μιλήσω, «υπερέβη σέ δαρβινισμό τόν Δαρβίνο» (he out Darwined Darwin). Είναι δηλαδή θιασώτης τής φυσικής επιλογής στό άκράιο της σημείο, τή θεωρεί ως τή μόνη κινητήρια δύναμη τής εξελικτικής διαδικασίας. Μέ τις άκραίες, γιά τόν καιρό του, αυτές άπόψεις στά τέλη του περασμένου αιώνα, διχάζει τους δαρβινιστές στά δύο. Γίνεται ο γενάρχης των πρώιμων νεοδαρβινιστών, εκείνων που δέν παραδέχονται τήν κληρονομικότητα των επίκτητων ιδιοτήτων. Οί περισσότεροι όμως δαρβινιστές διαχωρίζουν τή θέση τους και όνομάζουν τους έαυτούς τους λαμαρκιστές, παίρνοντας από τόν Λαμάρκ αυτό που και ο Δαρβίνος πρέσβευε, τήν κληρονομικότητα των επίκτητων χαρακτηριστικών, τήν όποία θεωρούν ως τή κύρια αιτία τής εξελικτικής πορείας. Αυτός ο διχασμός εξασθενίζει ιδιαίτερα τους δαρβινιστές. Δέν πρόκειται όμως γιά τή μοναδική αιτία τής υποχώρησης του δαρβινισμού στίς δύο πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας.

Στά 1900 ο Carl Correns (1864 - 1933), καθηγητής στό Πανεπιστήμιο του Tübingen, ξαναφέρνει στήν επιφάνεια τήν ξεχασμένη έργασία του 1866 του Gregor Mendel (1822 - 1884). (Πρόκειται γιά σύγχρονο μύθο, όπως έδειξε η νεότερη ιστορική έρευνα, ότι κι ο E. Tschermak κι ο Όλλανδός H. de Vries συνετέλεσαν, ανεξάρ-

τητα, επίσης σέ τοῦτο). Στήν ἐργασία αὐτή ὁ Μέντελ, μοναχός σέ μοναστήρι Αὐγουστίνων στό Μπρνό τῆς τότε Αὐστρουγγαρίας (μετέπειτα ἔγινε ἠγουμένός του), μετά ἀπό ἐπίπονη καί ἐξαιρετικά δευδερκή πειραματική ἐργασία, εἶχε πρῶτος ἐρμηνεύσει σωστά τόν μηχανισμό τῆς κληρονομικότητας. Ἡ ἐμφαση στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας δίνεται στήν πειραματική πλευρά τῶν βιολογικῶν ἐπισημασμένων. Ὁ περασμένος αἰώνας εἶχε προετοιμάσει σ' αὐτό μέ τίς ἀνακαλύψεις τῆς κυτταρολογίας καί τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας στά μέσα τοῦ αἰῶνα, ἀρκεῖ νά ἀναφέρω τά ὀνόματα τῶν Helmoltz, du Bois-Reymond, Ludwig, Claude Bernard, καί τῆς γερμανικῆς ἐμβρυολογικῆς σχολῆς, τῆς *Entwicklungsmechanik* (ὅπως τήν ὀνομάτισε πρὸς τὰ τέλη τοῦ αἰῶνα ὁ Roux). Στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας ἡ Γενετική ἀποτελεῖ τό κατεξοχὴν πεδίο πειραματισμοῦ πού ἀπασχολεῖ ἀρκετούς ἀπό τοὺς διασημότερους βιολόγους τῆς ἐποχῆς: τόν W. Bateson (1861-1926) στήν Ἀγγλία, τόν Hugo de Vries (1848-1935) στήν Ὀλλανδία, τόν Guénot στή Γαλλία καί κυριότατα τῆ σχολή τοῦ Thomas Hunt Morgan (1866-1945) στίς ΗΠΑ. Ἡ ἐνασχόληση μέ πειραματική δουλειά παραμερίζει κάπως τήν περιγραφική ἢ θεωρητική ἐνασχόληση μέ τήν ἐξέλιξη. Ὑπάρχει ὅμως κι ἄλλος λόγος, βαθύτερος. Ὁ κληρονομικός μηχανισμός δίνει, στοὺς πρῶτους μεντελιστές, μίαν ἐντύπωση ἀπόλυτης σταθερότητας, ἀμεταβλητότητας τῶν κληρονομικῶν μονάδων. Ἔτσι, ὡς φυσικό συνεπακόλουθο, θεωρεῖται ὅτι ἡ μεντελική Γενετική ἀντιπᾶσκει στόν δαρβινισμό. Ἡ ἀντίληψη αὐτή ἦταν στή βάση τῆς διαμάχης, πού ξέσπασε στήν Ἀγγλία μεταξύ τῆς σχολῆς τῶν βιομετριστῶν, τοῦ W.F.R. Weldon καί τοῦ Karl Pearson ἀφενός καί τῶν γενετιστῶν, τοῦ W. Bateson ἀφετέρου (1895-1906). Οἱ βιομετριστές ἦταν δαρβινιστές, πνευματικός τους ταγός ἦταν ὁ Francis Galton (1822-1911), ὁ ξάδελφος τοῦ Δαρβίνου. Οἱ βιομετριστές θεωροῦσαν τήν ἐξέλιξη βαθμιαία, ἄρα καί τὰ ἐξελικτικά βήματα ὄχι διακριτά ἀλλά συνεχῆ ἢ σχεδόν συνεχῆ, συνεπακόλουθα τίς ἀλλαγές μικρῆς γιά μικρά χρονικά διαστήματα. Ἀντίθετα οἱ μεντελιστές πίστευαν ὅτι οἱ ἀλλαγές θά ἔπρεπε νά ἔναι ἀπότομες καί σημαντικές. Σ' αὐτό συναντιόντουσαν μέ τόν Hugo de Vries, πού εἶχε περιγράψει (ὅπως κι ὁ Δαρβίνος παλιότερα) τήν ἀπότομη γένεση τέτοιων ἀλλαγῶν, τῶν *μεταλλαγῶν*, ὅπως τίς ὀνόμασε. Ὁ de Vries βέβαια θεωροῦσε πῶς κάθε μεταλλαγή, κάθε τέτοιο ἀπότομο πῆδημα, ἀπότομη φαινοτυπική ἀλλαγῆ, ὀδηγοῦσε στή γένεση νέου εἶδους (μιά ἰδέα ἢ ὁποία μέσω τοῦ Richard Goldschmidt ἔφτασε στοὺς νεότερους ὁπαδούς τῆς *ἐστιγμένης ἰσορροπίας*). Μέσα σ' ὅλα αὐτά ἡ δαρβινική φυσική ἐπιλογή ἐτίθετο κατά μέρος καί ἀμφισβητεῖτο ἢ ἀποτελεσματικότητά της γιά τή διαμόρφωση νέων εἰδῶν.

Δέν εἶναι λοιπόν παράξενο πού κατά τόν τέταρτο αὐτό σταθμό, στίς δύο πρῶτες περίπου δεκαετίες τοῦ αἰῶνα μας, ὁ δαρβινισμός βρίσκεται σέ ὑφεση. Αὐτή ἡ ὑφεση ἄρχισε ἐνδεχομένως λίγο νωρίτερα καί ἐπεκτάθηκε ὡς τὰ χρόνια τῆς δεκαετίας τοῦ '40 στήν Εὐρώπη (ἴσως καί παρᾶρα στίς περιφερικές χώρες). Οἱ ἐπι-

στήμονες ἀνάλογα μέ τή στάση τους στό θέμα τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐξέλιξης μπορούσαν νά ταξινομηθοῦν στίς ἀκόλουθες τάσεις:

α) Στούς λαμαρκιστές, πού πίστευαν στήν ἄμεση ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντος πάνω στόν ὄργανισμό καί στήν κληρονομικότητα τῶν ἐπίκτητων ιδιοτήτων. Ὅλοι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς γαλλικῆς σχολῆς ἀνῆκαν σ' αὐτήν, ὁ Guénot (1936), ὁ Guyénot (1930), οἱ περισσότεροι τῆς γερμανικῆς σχολῆς ὅπως ὁ Hertwing (1927), ὁ Boeker (1935, 1937), ὁ Bertalanffy (1937), ὁ Buchner (1938), ὅλοι οἱ φυτοοικολόγοι, ἀρκετοί Ἀγγλοὶ (Mc Bride, Harrison, Cannon, Pantin, Hardy) καί πολλοὶ Ἀμερικανοί.

β) Πολλοὶ λαμαρκιστές πίστευαν συγχρόνως καί σέ μία ἐνδογενή τάση τῆς ζωντανῆς μάζας γιά βελτίωσή της: τοῦτο ἀποτελοῦσε γι' αὐτούς βασική ιδιότητα τῆς ζωῆς. Πρόκειται γιά τήν ἔννοια τῆς ὀρθογένεσης, τόσο ἀγαπητή στοὺς παλαιοντολόγους, τῆς ἀριστογένεσης τοῦ Osborn (1934), τῆς νομογένεσης τοῦ Berg (1926), τῆς θεωρίας τοῦ Rosa (1931), ἀκόμα καί τοῦ ἐλαπ vital τοῦ Γάλλου φιλόσοφου Henri Bergson (1907).

γ) Οἱ ἀπότομες ἀλλαγές τοῦ de Vries ἦταν ιδιαίτερα εὐπρόσδεκτες στοὺς παλαιοντολόγους μαζι μέ τίς λαμαρκιανές θέσεις. Ὁ *μεταλλαξισμός* τοῦ de Vries ἀποτελοῦσε τήν κύρια παραδεκτὴ θεωρία ἀπό τοὺς πύο προοδευτικούς Εὐρωπαίους βιολόγους, δηλαδή ὅσους ἀσχολοῦνταν μέ τή γενετική.

Ἡ τυπολογικὴ σκέψη δέν ἄφησε σημαντικὸ γενετιστές, ὅπως στίς ἀρχές τόν T.H. Morgan, κύριο συνεχιστὴ τῆς μεντελιανῆς παράδοσης, νά ἐκτιμήσουν σωστά τίς δυνατότητες τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς: πίστευαν σέ ἕναν ἀποκαθαριστικό ρόλο της, δηλαδή στήν ἀπομάκρυνση τῶν ἀνεπιθύμητων βλαπτικῶν μεταλλαγῶν. Γιατί κανεῖς ἀπό τοὺς σημαντικούς πρῶτους γενετιστές μετά τόν Μέντελ, οὔτε ὁ Bateson, οὔτε ὁ de Vries, ὁ W. Hohenstein (1857-1927) ἢ ὁ Morgan ἦσαν φυσιοδίφες καί γι' αὐτό τό λόγο ἀγνοοῦσαν τήν ποικιλία τῶν μορφῶν στή φύση. Μεταξύ ὅμως τοῦ 1908 καί 1911 ὀρισμένα πειραματικά δεδομένα ἄρχισαν νά προετοιμάζον τή νεότερη σύνθεση: Διαπιστώθηκε ὅτι ἡ ἐπιλογή μποροῦσε νά δράσει σέ ποσοτικούς χαρακτήρες μεταφέροντας τόν πληθυσμό σέ μιά νέα σταθερὴ κατάσταση, διάφορη τῆς προηγούμενης (πειράματα τοῦ W. Castle), ὅτι τὰ ποσοτικά χαρακτηριστικά μποροῦν κι αὐτά νά θεωρηθοῦν ὅτι κληρονομοῦνται κατά μεντελιανό, δηλαδή μοναδιαῖο τρόπο, ὅπως τὰ ποιοτικά, καί ὅτι δέν ἐξηγοῦνται ὅπως πρὶν νομιζόνταν μέ ἕνα μηχανισμό συμπεριφορᾶς τῆς κληρονομικῆς οὐσίας ὡς ὑγροῦ πού μπορεῖ νά ἀναμιγνύεται (πειράματα τοῦ H. Nilsson-Ehle καί τοῦ E. East), τέλος ὅτι οἱ κληρονομικὲς παραλλαγές στή Δροσόφιλα μπορεῖ νά ἀποτελοῦν πολὺ μικρῆς παραλλαγές (ἀνακαλύψεις τοῦ Μόργκαν).

Ἡ νεοδαρβινικὴ σύνθεση ἔχει δύο πηγές: τοὺς τρεῖς πρωτοπόρους τοῦ μαθηματικοῦ υποδείγματος καί ἀργότερα τοὺς πειραματιστές. Ὅλοι αὐτοὶ προέρχονταν ἀπο τὰ ὑπολείμματα τῶν παλαιῶν δαρβινιστῶν. Σ' αὐτά τὰ ὑπολείμματα ἀνῆκαν ὁ Baur καί λιγότερο ὁ Max Hartmann στή

Γερμανία, ὁ H Julian Huxley, ὁ R. Fisher καί ὁ J.B.S. Haldane στήν Ἀγγλία, ὁ East, ὁ Castle, ὁ T.H. Morgan, ὁ κυτταρολόγος E.B. Wilson (1856-1938) κι ὁ Grinnell στίς Η.Π.Α., ἡ ρωσικὴ σχολὴ κληρονομικῆς καί βιολογίας φυσικοδωρική κατάρτιση ἀπὸ τήν ὁποία προήλθαν ὁ Schmalhausen (1884-1963), ὁ Chetverikov (1880-1959), ὁ Dobzhansky κι ὁ Dubinin.

Ὁ πέμπτος λοιπόν σταθμός ἀναφέρεται στοὺς τρεῖς ἰδρυτές τοῦ μαθηματικοῦ υποδείγματος τοῦ ὄριμου νεοδαρβινισμοῦ. Πρῶτος χρονικά ὁ sir Ronald Aylmer Fisher (1890-1962) ἀρχίζει νά δημοσιεύει τό 1918, καί συνεχίζει μέ σημαντικό δημοσίευμα τό 1922. Ἡ ἐπιτομὴ βλέπει τό φῶς στά 1930 μέ τό βιβλίο του *The Genetical Theory of Natural Selection*. Ὁ Fisher μέ μαθηματικά ὑποδείγματα δείχνει τή δυνατότητα γόνιμης σύζευξης μεταξύ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς, δηλαδή τοῦ δαρβινισμοῦ, καί τῆς γενετικῆς. Ἦδη ἀπὸ τὰ 1927 ὁ H. J. Muller (1890-1968), μαθητὴς τοῦ T.H. Morgan, μελέτησε σοβαρά τό φαινόμενο τῆς μεταλλαγῆς, δηλαδή τῆς δημιουργίας νέων ἀλληλομορφῶν χάρι σέ ἀπότομες ἀλλαγές. Πρόκειται γιά τόν ἐλλείποντα κρίκο πού χρειάζεται γιά νά διατυπωθεῖ ἡ ὄριμη νεοδαρβινικὴ ὑπόθεση. Μέ τό βιβλίο του ὁ Φίσερ συνθέτει γόνιμα τόν μεντελισμό, τόν δαρβινισμό καί τήν βιομετρικὴ παράδοση. Ἡ φυσικὴ ἐπιλογή δρᾷ σάν φίλτρο, σάν ἠθμός, πού συγκρατεῖ τίς εὐνοϊκῆς μεταλλαγές ἐνῶ ἀπορρίπτει τίς δυσμενεῖς γιά τήν προσαρμογὴ τοῦ ἀτόμου. Ὁ Φίσερ ἔδειξε ἐπίσης καί πού ἀργότερα ἐπέδρασε σημαντικά: ὅταν τό ἔτεροζυγωτό εἶναι πύο προσαρμοσμένο, δηλαδή ἐπιλέγεται, τότε καί ἡ παρουσία τῶν δύο ἀλληλομορφῶν συγκρατεῖται στόν πληθυσμό. Ἡ προβολὴ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς στόν βαθμὸ πού τήν ἔκανε ὁ Φίσερ, καθώς καί ἡ διαπραγμάτευση τῆς ἐξέλιξης ὡς μίας διαδικασίας κατὰ τήν ὁποία κάθε γονίδιο μποροῦσε χωριστά νά ἐξετασθεῖ, χωρίς δηλαδή νά λαμβάνονται ὑπόψη οἱ ἀλληλεπιδράσεις μεταξύ διαφορετικῶν γονιδίων, ἔβαλαν μιά ἰσχυρὴ σφραγίδα ἀπλοστευτικῆς ἀντιμετώπισης τοῦ ἐξελικτικοῦ μηχανισμοῦ.

(Συνεχίζεται στό ἐπόμενο τεῦχος)

1. B. Wallace 1966. *Chromosomes, Giant Molecules and Evolution*. Norton, New York.
2. Ὁ Δαρβίνος θεωρεῖ ὅτι στόν Ἀριστοτέλη μπορεῖ νά ἀναζητηθοῦν οἱ πρῶτες νύξεις γιά ἐπιλογή, παρόλον ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε μικρὴ κατανόηση τοῦ θέματος. Ἔτσι στό "Historical" Sketch πού προλογίζει στίς κατοπινότερες ἐκδόσεις τῆς *The Origin...*, ἀναφέρει ὁ Δαρβίνος ἀπόσπασμα ἀπὸ *Φυσικὴ Ἀκρόασις*, Βιβλ. 2, κεφ. 8, παρ. 2. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης (παρὰ τήν πίστη του στήν αὐτόματη γένεση τῶν ὄντων) πίστευε στήν ὑπαρξὴ στατικοῦ κόσμου.
3. Th. Stecherbatsky 1962, *Buddist Logic* 2 vol. Dover, New York.
4. B. Glass, O. Temkin, W.L. Strauss jr (ed) 1959. *Forerunners of Darwin 1745-1859*. The Johns Hopkins Press, Baltimore. Εἶναι σήμερα βέβαιο ὅτι οὔτε ὁ Kant οὔτε ὁ Herder ἦταν ἐξελικτικοί.

ΜΕΑ καί ΜΑΤ

ή

ή Ελλάδα ή νέα στό ΚΑΤ

Τά ΜΑΤ, ως γνωστόν, τά κατάργησε τό ΠΑΣΟΚ. Τό 'πε κι ό πρόεδρος του στίς 10 τού μηνός, στήν Καλογρέζα. Όχι, στό Όλυμπιακό στάδιο δέν σημειώθηκαν λιποθυμίες. Αυτό συνέβη στό στάδιο Ειρήνης καί Φιλίας· είναι βλέπετε άδύνατο τό γυναικείο φύλο, παρ' ότι τού «παρεσχέθη» πατερναλιστικώς καί ισοτιμία.

Οί λιποθυμίες καί οί εκ ξυλοδαρμού άναισθησίες συνέβαιναν τίς ίδιες ώρες κάπου άλλοϋ· στά Έξάρχεια καί στό Χημεϊο. Γιατί τά ΜΑΤ δέν είχαν φαίνεται ειδοποιηθεί εγκαίρως γιά τή διάλυσή τους. Καί τά ΜΕΑ, όχι μόνο εικοσιπεντάρηδες μυστικοί ντυμένοι φρικιά αλλά καί κάποιοι παππούδες πού τό παίζουν παλιοί οικοδόμοι, Μακρονησιώτες μάλιστα, πετάγανε τίς πέτρες τους στίς κεφαλές δικαίων καί άδικών, βοηθώντας έτσι στήν πρωταρχική συσσώρευση ύλικών γιά τήν οικοδόμηση τής άλλαγής.

Βέβαια, οί «άνακτισμένοι πολίτες» δέν ήταν όσοι πειστήκαν από τίς κουβέντες τού πρωθυπουργού γιά τούς «κοινωνικά φασίστες» άναρχικούς, γι' αυτούς πού «άντικειμενικά (ώς συνήθως) επιδιώκουν τήν ύπονόμευση τής δημοκρατικής όμαλότητας καί τών θεσμών». Ήταν άκροδεξιοί, Ένεκίτες καί Έπενίτες («τά τάνκς άργούν μά δέν ξεχνούν») ήταν τό βασικό ύπέρ θεσμών σύνθημά τους) πού, έν άγαστή συμποία μέ τά σώματα άσφαλείας, ύπερασπίστηκαν «τήν ειρήνη, τόν νόμο καί τήν τάξη».

Λίγα μέτρα πιά κεί, ή άλλη Άθήνα, ή καθημερινή, χωρίς τόν τρόπο τών πολιορκημένων τετραγώνων. Δίπλα στήν περιοχή μέ τά σβησμένα φώτα, φωτεινά καί πολύβουα τά εκλογικά κέντρα καί τά στελέχη νά προσποιούνται ότι δέν τρέχει τίποτε, ότι όλα βαίνουν καλώς. Καί οί άστυνόμοι νά sé βρίζουν καί νά sé κυνηγούν μόνο επειδή έτυχες μαλλιάς. Κι οί τελευταίοι τού Χημεϊου νά δαπανούν τήν άπελπισία τους μήπως κι άντέξουν άλλη μιά νύχτα πριν ό άποκλεισμός γίνει έγκλεισμός.

Άπό τήν ίδια παπανδρειακή εκκληση ύπέρ τής κοινωνικής γαλήνης πεισθέντες οί τής ΠΑΣΠ πρότειναν (μαζί φυσικά μέ τή ΔΑΠ) νά άρθεί τό πανεπιστημιακό άσυλο ώστε νά εισβάλουν νομοτύπως μυστικοί καί φανεροί καί «νά τούς συντρίψουν, νά τούς λιώσουν». Είπαμε πόλωση. Άλλά μέ δύο μονάχα πόλους. Έμās καί τό alter ego μας. Άλλιώως τό θέαμα ανατρέπεται. Κι ό «λαός» άποπροσανατολίζεται.

Παρά νά χάσουν λοιπόν τόν μούσουλα οί ψηφοφόροι, βαρᾶτε μέ τόν βούρδουλα. Έτσι κι άλλιώως γιά «απόβλητα τής κοινωνίας» ό λόγος. Καί ή ράβδος.

Πα. Μ.

Σώσον Κύριε...

Ηρθε ο Χριστός...

«Ηρθε ο Χριστός από την Ιερουσαλήμ να μας σώσει». Σηκώνοντας τα χέρια της ψηλά, η μεσόκοπη εργάτρια που παίρνει 40 χιλιάδες δραχμές το μήνα και «δεν ξέρει πως να τα φάει», παρακαλεί, «να κυβερνάει «στο άπειρο» ο Ανδρέας Παπανδρέου».

Ήταν φυσικό. Μετά τό περσινό «Άνδρέας: ό μετά Χριστόν προφήτης» πού άνέγραψαν στό πανό τους φανατικοί πασοκτζήδες, στό Μεσολόγγι, ιδού άλλη ευαγγελία: «Ήρθε ό Χριστός από τήν Ίερουσαλήμ νά μās σώσει». (Παράθεμα από τήν Έλευθεροτυπία, 9.5.85. Τίτλος τού ρεπορτάζ: «"Άνδρέα μου" καί λιποθύμησαν 70». Υπότιτλος: «Οί γυναίκες τής άλλαγής άποθεώνουν τόν πρωθυπουργό».

Άντιλαμβανόμαστε πόσο δύσκολο είναι νά δαπανηθούν

40.000 δραχμές τήν σήμεραν ήμέραν. Όταν πιστεΐει ό άνθρωπος, κινεί βουνά καί όρη. Έκει πού μπερδευτήκαμε είναι μέ τή σαφώς άντιπολιτευτική παράκληση «νά κυβερνάει στό άπειρο ό Άνδρέας». Δηλαδή; Νά τόν διώξουμε καί νά πάει στό άπειρο; Ή νά κυβερνάει έν άπειρία —όπως λένε στό μωλωχτό, στό πονηρό, στό πιά έτσι;

Άλλά sé ποιόν τής Ίστορίας πάπυρον τό βρήκαμε γραμμένο ότι πρέπει νά κυβερνάει έπ' άπειρον;

«...ΕΠΑΝΑΒΕΒΑΙΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ...»

Ό Χαράλαμπος Πρωτοπαπᾶς δέν μάσησε τά λόγια του. Δήλωσε εύθαρσώς ότι έδωσε μεταγραφή στον έαυτό του (μέ ύποσχετική μιάς βουλευτικής περιόδου) γιά τή Νέα Δημοκρατία, φιλα προσκείμενη ως γνωστόν στον δημοκρατικό σοσιαλισμό, γιατί «ήταν ό μόνο δρόμος γιά νά άποκτήσει τό ΚΟΔΗΣΟ κοινοβουλευτική εκπροσώπηση». Βέβαια, ως τήν ύστατη στιγμή ύπήρχαν κι άλλοι δρόμοι άφού οί πλήρως ξεκαθαρισμένες άπόψεις τού περιού ό λόγος κόμματος τού έπέτρεπαν νά έρωτοτροπεί ταυτοχρόνως καί μέ τό ΠΑΣΟΚ καί μέ τό ΚΚΕ.

Γιά τήν ειλικρίνειά του καί μόνο, άφήνουμε νά πάρει τό ποτάμι τήν έρώτηση: Καί γιατί τό ΚΟΔΗΣΟ νά άποκτήσει, λαού μή θέλοντος, κοινοβουλευτική εκπροσώπηση; Κι αυτός ό καί κυρίαρχος λαός γιατί τάχα νά διαλέγει εκπροσώπους δι' άντιπροσώπων;

Άν προκαλούν μειδιάματα συγκαταβατικά οί χαμαιλέον-

τιες εξαλλαγές τού ΚΟΔΗΣΟ (:μήπως είσαι Ν.Δ.), ένα άλλο προεκλογικό στιγμιότυπο μόνο sé θλίψη οδηγεί. Διαβάσαμε λοιπόν στον τύπο ότι μαζί μέ τούς άρχηγούς τών νέων κομμάτων πού κατέθεσαν δήλωση στον Άρειο Πάγο, δηλώσεις κατέθεσαν επίσης καί «ό εκπρόσωπος τής Διευθύνουσας Έπιτροπής τού Άγροτικού Κόμματος Έλλάδας βουλευτής κ. Κ. Νάσης καί ό εκπρόσωπος τού Μαρξιστικού Λενινιστικού ΚΚΕ κ. Σπ. Γάκης, μέ τίς όποιες επαναβεβαιώνουν τήν ύπαρξη καί λειτουργία τών κομμάτων τους».

Ωραία. Κάθε τέσσερα χρόνια υποβάλλουμε μιά δήλωση στίς άρχές καί επανεπιβεβαιώνουμε τήν ύπαρξη καί λειτουργία τού κόμματός μας. Κι άς πᾶνε κατ' άνέμου καί κατά καπνού οί τάξεις, ή πάλη τους κι ή σχέση τών πολιτικών κομμάτων μ' όλα αυτά. Καιρός νά ξεμπερδεύουμε μέ τά τσιτάτα. Καί μέ τήν πραγματικότητα.

Τό επόμενο κόμικ

Έν αρχή ήν ή Κολούμπρα/φαντασμαγορικά κόμικ. Ζωντανή, ειρωνική και παιγνιδιάρικα έκανε την εμφάνισή της τόν Μάιο τού '78 κι έκλεισε «για να μπουν οι εκδότες της στην παραγωγή».

Τή σκυτάλη παρέλαβε ή Βαβέλ, τόν Φεβρουάριο τού '81. Ο υπότιτλος της (περιοδικό κόμικς και όχι μόνο) σηματοδοτούσε ήδη τις διαθέσεις διεύρυνσης τών ενδιαφερόντων. Μπήκε χρώμα, πολλαπλασιάστηκαν οι σελίδες κι έγιναν μερικές απόπειρες (π.χ. με τό «αεροπλανάκι») να άγγιχτούν και κάποια άλλα θέματα ή άπλωσ να καλωφθοουν ειδησεογραφικά τά άνά τόν κόσμο κομικά τεκταινόμενα.

Τόν Δεκέμβριο τού '79 έκανε την εμφάνισή του τό Μαμούθ/Comics, φτωχότερο αυτό και μάλλον άμήχανο, έξου και έξεμέτρησε τό ζήν του σχετικά σύντομα. Άς άναφερθεί έν παρόδω ή Πράσινα γάτα, έφημερίδα με κόμικ, άρκετά από τά όποια έλληνικά.

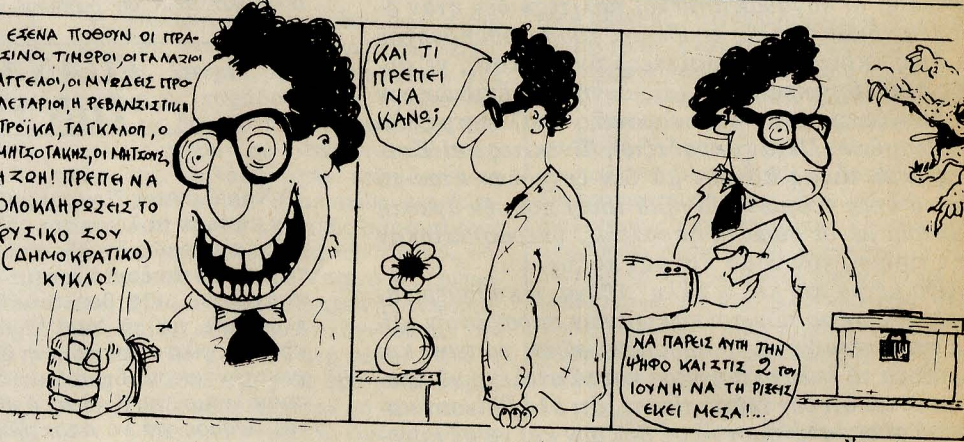
Ωσπου τόν Δεκέμβριο τού '84 «οι δύο εκδότες της Βαβέλ (ή μοίρα τού όνόματος) έπαψαν να έπικοινωνούν, διαφώνησαν και χώρισαν». Οι άποχωρήσαντες έξέδωσαν τό Παρά πέντε. Ο δικός τους υπότιτλος (ένήλικο χιούμορ και κόμικς) υποθέτουμε ότι δέν υποδηλώνει τις άπόψεις τους για τήν ως τότε δουλειά τους στό μητρικό περιοδικό. Πρίν μάλιστα τό καινούργιο έντυπο ένηλικιωθεί, οι δημιουργοί του προχώρησαν στην έκδοση ενός άκόμη: άρχές Μαΐου, και ύστερα από άλλεπάλληλες άναβολές, κυκλοφόρησε Η επόμενη μέρα/μιά κόμικ άποψη. Μάλιστα, οι εκδότες χαρακτηρίζουν τό περιοδικό τους «άπροσχημάτιστο, άνεπιφύλακτο, σκληρό, έρωτικό, πολιτικό».

Γίνανε λοιπόν αίσίως τρία τά περιοδικά πού καλύπτουν τις σελίδες τους κυρίως με εικονογραφήματα. Και, δυστυχώς, κυρίως με μεταφρασμένα. Raiser, Bilal, Quino, Caza, Crepax, Wolinski, Copi, Gotlibe έρχονται και ξανάρχονται, έφτά χρόνια τώρα. Οι Έλληνες πού επιδίδονται στό είδος (ή, έστω, βλέπουν τό έργο τους να προβάλλεται από τά άρμόδια περιοδικά) παραμένουν εύαριθμοι. Ο μόνος άλλωστε πού απέκτησε όνομα πρωτοδημοσιεύοντας δουλειά του σε τέτοιου είδους περιοδικό (κι όχι σε έφημερίδα ή σε εβδομαδιαίο περιοδικό ποικίλης ύλης) είναι ό Άρκας με τόν Κόκορά του. Κι ό μόνος από τούς ήδη καταξιωμένους σκιτσογράφους πού έτόλμησε να εκτείνει τή φαντασία του σε μερικές συνέχειες είναι ό Γιάννης Καλαϊτζής και ή Τσιγγάνικη Όρχήστρα του. Βέβαια, κάποιιο νέοι χυπάνε τήν πόρτα μας και χάνονται για να έπιστρέψουν μετά από πεντέξι τεύχη.

Βαβέλ, Παρά πέντε και Έπόμενη μέρα δέν έχουν να συναγωνιστούν μόνον άναμετάξυ τους. Πρέπει να άντιμετωπίσουν τόν κορεσμό, τήν κόπωση έστω, τού άναγνωστικού τους κοινού. Γιατί άν φανατικοί άναγνώστες τών κόμικς έγιναν κυρίως όσοι κουράστηκαν με τά τσιτάτα και τά στάδια τού καπιταλισμού, οι ίδιοι αυτοί άναγνώστες έχουν μάθει να άπαιτούν κάτι περισσότερο από ένα δεκάλεπτο ταξιδάκι. Οι άντιστάσεις τους είναι άρκετές ώστε να μη μεταβληθοουν εύκολα σε καταναλωτές εικόνων.

Η λειτουργική προσθήκη κειμένων και ό έγκοινωνισμός τών περιοδικών — πέρα από τούς σουρεαλιστικούς προλόγους — είναι ίσως ό μόνος τρόπος για να μην έξαντλούνται τά ένλόγω έντυπα σε άσπόνδυλη παράθεση κομικοϊστοριών και σκίτσων, για να μη γίνουν μόνο κόμικς, και μάλιστα δίχως άποψη.

Γιαντέλης Μπουκάλας

Οικολόγοι και δωρεάν αυτοκίνητο

Φαίνεται πώς τελικά δέν θέλουν όλοι οι Έλληνες αυτοκίνητο, μετά ή άνευ δασμών και εισφορών, ή έστω δέν έπενδύουν στό κουτί μέ τίς ρόδες όλα τους τά όνειρα. Η οικολογική ομάδα «Θεμελιακή αντιπολίτευση» προσπαθεί μέ σχετική προκήρυξη της (μέ τίτλο «Ι.Χ. και προεκλογικές ιστορίες δι' άγρίους...») νά δείξει και κάποιους άλλους δρόμους πού δέν καταπατώνται μόνο από τροχοφόρα. Ίδου τά έπιχειρήματά της:

«Η προεκλογική μπαλκονολογία σχετικά μέ τό πρόβλημα της κατάργησης των δασμών και της εισφοράς γιά τά Ι.Χ., έφερε στην επιφάνεια τή σχεδόν καθολική άποδοχή του συστήματος κυκλοφορίας πού βασίζεται στό Ι.Χ. και την αυτοκίνηση από τό ύπαρκτό πολιτικό φάσμα. Έμεις ως οικολόγοι δέν έπισημαίνουμε μόνο τήν έλλειψη οδίκης ύποδομής και άσφάλειας γιά τή σημερινή κυκλοφορία —ή γιά ατήν πού θά προκύψει στό κοντινό μέλλον μέ ή χωρίς τά «μέτρα» της Νέας Δημοκρατίας. Ούτε μόνο αναφερόμαστε στίς βαναυσότητες έναντιόν του δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος, πού θά επέλθουν αναπόφευκτα εξαιτίας της διεύρυνσης του οδίκου

δικτύου, ούτε μόνο στίς τεραστιες θυσίες πού θά πληρώσει ό φορολογούμενος λαός ή στά κέρδη πού θά τσεπώσουν οι εργολάβοι —καλοθελητές της ανάπτυξης.

Αυτό πού κυρίως θέλουμε νά ύπογραμμίσουμε, είναι ή ύπεροχή ενός άλλου συστήματος κυκλοφορίας, πού είναι πραγματικά σέ θέση νά εξασφαλίσει ταχύτερη διακίνηση, λιγότερη ρύπανση, λιγότερους θορύβους, μεγαλύτερη άνεση επικοινωνίας στους ανθρώπους, μικρότερο κοινωνικό και οικονομικό κόστος: Ένός συστήματος πού θά βασίζεται στό μέσα μαζικής μεταφοράς γιά μεγάλες απόστάσεις, στή δυνατότητα ποδηλασίας γιά μικρότερες, στόν περιορισμό των υπόλοιπων όχημάτων σέ αυστηρά καθορισμένους οδικούς άξονες. Ύποστηρίζοντας τό δικαίωμα των ανθρώπων νά κυκλοφορούν όχι μόνο πάνω στίς ρόδες αλλά και πάνω στό πόδια τους, και μάλιστα νά κυκλοφορούν μέσα σέ συνθήκες ήρεμίας, καθαριότητας και πολιτισμού, πιστεύουμε ότι συμβάλλουμε στην «ποιότητα ζωής» πολύ περισσότερο από τους ποικιλώνυμους εισαγωγείς αυτού του όρου στό πολιτικό λεξιλόγιο της χώρας.

Παρ' όλίγον διαγωνισμός

Θά μπορούσαμε νά προκηρύξουμε κι έμεις τόν διαγωνισμό μας. Μόνο πού οι οικονομικές μας δυνατότητες δέν μās έπιτρέπουν νά προσφέρουμε αυτοκίνητο (μετά εισφοράς και δασμών, τουλάχιστον πρós τό παρόν...) στόν πρώτο νικητή, ούτε βίντεο και στερεοφωνικά συγκροτήματα στους δεύτερους και τους τρίτους.

Δύο έρωτήματα θά 'χε πάντως, έκλογολογικά όπωσδήποτε. Καί, ως είθισται, ένα εύκολο και ένα δύσκολο.

Τό πρώτο, «Ποιό βιβλίο πουλιέται περισσότερο τόν τελευταίο καιρό» σίγουρα θά γέμιζε αίσιοδοξία τους παίκτες. Χά, Οι περιπέτειες του Τόμ Σόγιερ, του Μάρκ Τουαϊν.

Τό δεύτερο έρώτημα τυγχάνει όλίγον μανίκι: «Γιά ποιά πρωτεύουσα ποιού κράτους ύπάρχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τούτες τίς μέρες στό τουριστικά γραφεία και στό πρακτορεία

ταξιδιών».

Προλαβαίνουμε νά δώσουμε μόνοι μας τήν άπάντηση (πρωτεύουσα: Χάμιλτον· κράτος — Βερμούδες νήσοι) γιατί πολύ φοβόμαστε ότι οι αναγνώστες μας μέσ στην πολλή σκοτούρα τους θά καταφύγουν χάριν έκτονώσεως στην πασίγνωστη λέξη του Καμπρόν ή στην ευγενέστερη έκδοχή της **bullshit**, όπως έκφράστηκε διά στόματος Τζόελ Μάκ Λίρ, στελέχους της Σώγιερ. (Πρόκειται γιά πολυσήμαντη άπάντηση του ένλόγου πολιτικού μανάτζερ πρós τους ύπευθύνους της Νέας Δημοκρατίας όταν τόλμησαν νά τόν ρωτήσουν πώς «θά κάνουν πρόγραμμα πού νά ανταποκρίνεται στην εποχή και στό αίτήματα του κόσμου όπως διαμορφώνονται μέσα από τίς σφυγομετρήσεις» και όπως ό ίδιος άλλωστε τους συμβούλευε).

Λοιπός Πολίτης

ΰστεράκι μου λαμπρό, φέγγε μου γιά νά νικώ

Γράφαμε στό προπροηγούμενο τεύχος μας γιά τίς οίονοσκοπίες, μέ τή συνδρομή των όποιών, κατά τό *Economist*, έπελέγη ή 2α Ίουνίου ως ήμέρα των έκλογών.

Φαίνεται λοιπόν ότι ό Έλευθερος Ύπος, έμμανής μητσοτακικός, τρομοκρατήθηκε από τά άστρικά σημεία και έσπευσε νά ζητήσει βοήθεια από τόν άστρολόγο Άλεξ, ό όποιος μάλιστα χρησιμοποιεί και κομπιούτερ στίς ζωδιακές του μελέτες. Έτσι, τό Σάββατο 11 Μαΐου, ή καλή εφημερίδα χαλάλισε δλόκληρη σελίδα γιά νά φιλοξενήσει τίς προβλέψεις του οίονοπόλου συμπατριώτη μας. Τίτλος του ρεπορτάζ, τό όποιο επέχει θέση πολιτικής ανάλυσης: «Και τά άστρα μιλάνε γιά τή νίκη της Νέας Δημοκρατίας και τή λάμψη του Ψηλού».

Καταρχήν και πρós γνώση και συμμόρφωση πολιτειολόγων, δημοσιολόγων και κοινωνιολόγων, ίδου πώς αιτιολόγησε ό Άλεξ (σέ άπταιστη ζωδιακή) τήν άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην έξουσία, τό 1981:

«Τό γενέθλιο ώροσκόπιο του ΠΑΣΟΚ ιδρύθηκε στίς 3.9.1974 στην Άθήνα μέ ώρα Γκρίνουιτς 10.50 π.μ. και άνήκει στό ζώδιο της Παρθένου μέ ώροσκόπιο Τοξότη. Ο Γενέθλιος Ήλιος του ΠΑΣΟΚ βρισκόταν στην 10° της Παρθένου και απέχει 7° από τό ΖΕΝΙΘ του γενέθλιου χάρτη και σύμφωνα μέ τό προοδευτικό, ό ήλιος θά έπρεπε νά βρισκεται άκριβώς σέ Σύνοδο μετά από έπτά χρόνια γιά νά παρθεί ή έξουσία από τό ΠΑΣΟΚ όπως έγινε μέ βοηθητικές όψεις από διελεύσεις άλλων Πλανητών, π.χ. του Ποσειδώνα, σέ Σύνοδο μέ τήν κεφαλή πού σημαίνει έπιτυχία, άνοδο και ένωση των σοσιαλιστικών μάζων».

Όμως τά πράγματα δέν βαίνουν πλέον καλώς γιά τόν πρωθυπουργό. Κι όχι γιατί οι μάζες θέλουν φτηνό αυτοκίνητο ή πτυχίο δι' άλληλογραφίας. Ούτε γιατί χορτάσανε σοσιαλισμό και νοσταλγήσανε τά καπιταλιστικά έλέη. Όχι. Γιά όλα φταίει ή γωνία ΔΙΑ/ΖΕΝΙΘ και ή διελευση του Άρη. Άς τό πούμε καλύτερα μέ τά λόγια του Άλεξ: «Σύμφωνα μέ τήν πρόοδο του Γενεθλίου Ήλιου του ΠΑΣΟΚ έχουμε απομάκρυνση από τό ΖΕΝΙΘ, πράγμα πού μπορούμε νά τό έρμηνεύσουμε σέ σχέση μέ αρχικά στοιχεία πού παρουσιάζονται στόν Προοδευτικό Χάρτη γιά τό 1985 σάν απομάκρυνση από τήν έξουσία. Νά προσθέσουμε άκόμη τήν άρνητική γωνία πού σχηματίζεται από διελεύσεις του τετραγώνου Κρόνου/Άφροδίτης στίς 29/5 πού είναι ή άπογοήτευση των όπαδών αυτού του κόμματος. Και γωνία Κρόνου/Άρη θετική από διελεύσεις στίς 27/5 πού είναι σχεδόν μία βδομάδα πρίν τίς έκλογές μέ τόν Πλανήτη Κρόνο νά εκτελεί όπισθοδρομική κίνηση, φανερώνει έπιτρεπτική και έπιτρεπτική συγχρόνως περίοδο, όχι όμαλή και μέ τή δυναμικότητα του κόμματος ίσως μειωμένη».

Έν συνεχεία, και μέ τό χρειαζόμενο ζόρι, ό κ. Μητσοτάκης παίρνει τά διάσημα της έξουσίας από τά χέρια και τ' άστέρια του Άλεξ —και ήσυχάζει έπιτέλους κι ό Έλευθερος Ύπος. Οι εξηγήσεις δέν χωράνε άντίρρηση:

«Ο κ. Μητσοτάκης γεννήθηκε στό Χανιά της Κρήτης στίς 18.10.1918 στίς 2.55 ώρα Γκρίνουιτς ώρα Ελλάδας 5 παρά 5 π.μ., ό όποιος άνήκει στό Ζώδιο τό Ζυγού μέ ΰροσκόπο Ζυγό και σύμφωνα μέ τόν Προοδευτικό Χάρτη του γιά τό έτος 1985 παρουσιάζεται τρομερά μαχητικός και νικηφόρος στόν άγώνα πού έχει χαράξει».

Δέν έχουμε παρά νά περιμένουμε άντεπίθεση της Αύριανής ή του Έθνους. Κι αν οι διαδρομές των πλανητών δέν συμφωνούν μέ τίς έπιθυμίες μας, κακό του κεφαλιού τους. Ύπάρχει άλλωστε και τό, έλάχιστο γνωστό, κινεζικό ώροσκόπιο. Έ, κάπως θά τά βολέψουμε.

Ίων Ο. Πώλος

Η «ΑΥΓΗ» ΚΑΙ Ο ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΟΦ

Από τον Φώτο Λαμπρινό λάβαμε την παρακάτω επιστολή:

Αγαπητέ Δεκαπενθήμερε Πολίτη,

Ο Λεωνίδας Κύρκος μίλησε σέ μία πρόσφατη συνέντευξη τύπου περί ιδιοκτητών. «Ιδιοκτήτης του Έθνους ή Νέα Δημοκρατία, είπε, ιδιοκτήτης της Άλλαγής τό ΠΑΣΟΚ, ιδιοκτήτης της εργατικής τάξης τό ΚΚΕ. Φαίνεται όμως ότι μερικοί θεωρούν έαυτούς ιδιοκτήτες της Αύγης».

Παρέδωσα στήν εφημερίδα τήν επιστολή πού άκολουθεί —και πού σέ παρακαλώ νά δημοσιεύσεις— τή Δευτέρα 6.5.85 και μέχρι σήμερα Τρίτη 14.5.85 δέν δημοσιεύθηκε. Κάποιοι λοιπόν «ιδιοκτήτες» άποφάσισαν ότι δέν ...συνφέρει τόν λαό και δέν τή δημοσιεύουν.

Τώρα θά μου πείτε, «μά και σύ βρέ παιδάκι μου βρήκες τήν ώρα, σέ προεκλογική περίοδο, νά στείλεις γράμμα μέ θέμα τήν προβολή τής προσωπικότητας του Γκορμπατσόφ, γίνονται αυτά τά πράγματα;». Ναι, γίνονται. Γιατί ή ζύμωση για τίς πολιτικές επιλογές ενός άριστερου κόμματος, είτε αυτές είναι έλεγχομένες από τήν ήγεσία του είτε άνεξέλεγκτες, δέν διαλέγει τόν έκαστοτε «βολικό» (για ποιούς;) χρόνο. Αναπτύσσεται κάθε στιγμή. Και τώρα μέ τίς εκλογές είναι άκόμα περισσότερο έπιβεβλημένη.

Σ' εύχαριστώ
για τή φιλοξενία.

Φώτος Λαμπρινός
14.5.85

ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΧΙ ΚΑΙ ΤΟΣΟ ...ΑΣΗΜΑΝΤΑ

Χωρίς περιστροφές: Αναρωτιέμαι ποιός είναι ο προσανατολισμός τής Αύγης ως προς τήν έξωτερική πολιτική. Από τότε πού εκλέχτηκε ο Μιχ. Γκορμπατσόφ και μέχρι σήμερα —ξεπερνώντας κατά πολύ

τά όρια του δημοσιογραφικού καθήκοντος για αντικειμενική και έγκυρη πληροφόρηση— δέν περνάει μέρα πού νά μήν προσπαθεί νά μās προωθήσει τήν άποψη ότι ο νέος ήγέτης του ΚΚΣΕ μπορεί νά είναι ριζοσπάστης, άνανεωτής, μέ μοντέρνες ιδέες στά οικονομικά προβλήματα και ίσως άκόμα —πού ξέρουμε— νά εμφανιστεί στό τέλος ...ευρωκομμουνιστής βλ. Αύγή, 21.4.85, σελ. 2, ύπογραφή: Α.Δ.). "Όλη αυτή ή καθημερινή προβολή δέν εμφανίζεται μονάχα μέ τή μορφή ειδήσεων αλλά μέ άρθρα Ιταλών κυρίως δημοσιολόγων (κομμουνιστών βεβαίως, αλλά αυτό δέν σημαίνει τίποτε) οι όποιοι, άφου μιλήσουν για τά καινούργια θαρραλέα βήματα του νέου ήγέτη, άναρωτιούνται στό τέλος ...μήπως;

Δέν περιμένει βέβαια κανείς νά εμφανιστεί από τίς στήλες τής Αύγης κανένας Έλληνας δημοσιολόγος ή και στέλεχος του ΚΚΕ έσωτερικού, πού νά εξηγήσει στους άναγνώστες τής εφημερίδας και στά μέλη του κόμματος, γιατί αυτό τό «Γκορμπατσόφ, έλίπδα μας», άν δέν είναι μία άκόμα άυτάπατη, δέν στοιχειοθετεί για τήν ώρα καμία ούσιαστική έλίπδα και ότι ή πολιτεία τής σοβιετικής ήγεσίας τά τελευταία έξήντα χρόνια (μετά τό θάνατο του Λένιν) μόνο έπιφυλάξεις και όχι έλίπδες μπορεί νά γεννήσει.

Καταλαβαίνουμε τά παλαιά κομματικά στελέχη του ΚΚΕ έσωτ. και τήν κρυφή τους έλίπδα για άνανέωση του σημερινού σοβιετικού συστήματος —ποιός δέν τό θέλει αυτό— αλλά από τό σημείο αυτό μέχρι τή στρατολόγηση του Γκορμπατσόφ στό στρατόπεδο του ευρωκομμουνισμού ή άπόσταση είναι πολύ μεγάλη.

Πέρα από τά βιώματα του παρελθόντος, τά συναισθήματα και τόν πολιτικό ρομαντισμό, θά πρέπει κάποτε νά πρυτανεύσει και ή πολιτική σκέψη και ή πολιτική άνάλυση.

Ωστόσο, τό άποκορύφωμα αυτό πού οδήγησε δηλαδή στήν άπόφασή μου νά μήν αγοράζω πιά τήν Αύγή, δέν άναφέρεται στον Γκορμπατσόφ, αλλά στους Πολωνούς εργατές.

Ενώ ή ...«άπαράδεκτη» ΕΡΤ τρείς συνεχείς μέρες μās έδωσε άρκετά στοιχεία για τίς πρωτομαγιάτικες εκδηλώσεις τής Άλληλεγγύης, για τούς έκκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενους πού βγήκαν στους δρόμους, για τίς συλλήψεις κ.π.λ., ή Αύγή έπνιξε κυριολεκτικά τήν είδηση κάτω από τό ρεπορτάζ τής Πρωτομαγιάς στή Μόσχα, εμφανίζοντας μάλιστα

ένα νούμερο 500 ατόμων γύρω από τόν Βαλέσα (βλ. Αύγή, 2.5.85, σελ. 24).

Αν αυτό δέν λέγεται δημοσιογραφική —τουλάχιστον— στροφή στους προσανατολισμούς τής Αύγης, τότε πώς λέγεται;

Και άν για τήν Αύγή τά εκατομμύρια των Πολωνών εργατών έπασαν νά άποτελούν έλίπδα του εργατικού κινήματος, τήν όποία έπωμίσθηκε έξ όλοκληρου ο Μιχ. Γκορμπατσόφ, τότε πράγματι κάτι «στραβό συμβαίνει ή στό βασίλειο τής Δανίας ή σ' έμάς πού τό πι-στέψαμε».

Εύχαριστώ
Φώτος Λαμπρινός

Υ.Γ. Θα ήθελα νά συμπληρώσω ότι στό φύλλο τής Αύγης στίς 9.5.85 γίνεται βέβαια πάλι τετράστηλη μνεία μέ φωτογραφία από τίς εκδηλώσεις στή Μόσχα για τά σαραντάχρονα τής αντιφασιστικής νίκης (και πολύ σωστά), μόνο πού ή Αύγή λογόκρινε τόν Γκορμπατσόφ στά έγκώμιά του για τόν Στάλιν, πράγμα πού σαφώς τηλεγραφούν τά διεθνή είδησεογραφικά πρακτορεία.

Η ΑΝΤΙΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ - ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΙΡΕΣΕΙΣ

Φρόνιμα και έγκαιρα ένεργώντας ζήτησα έξάμνην εκπαιδευτική άδεια για μετάβαση στό έξωτερικό από 7 Φεβρ.-7 Ιουλίου 1985 σύμφωνα, μέ τό Ν. 1268/82 άρθρο 1783α. Η αίτηση ύποβλήθηκε τό Μάιο 1984 και έγκρίθηκε διαδοχικά από τόν Τομέα Παιδαγωγικής στό τότε ένιαίο Φιλοσοφικό Τμήμα στό Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (Ιούνιος 1984) και τό ύπουργείο Παιδείας (άπόφαση ύπ' αριθμ. Φ. 125.1/558/Β2-5841).

Στό μεταξύ εξασφάλισα μία ένδιαφέρουσα, από έρευνητική άποψη, θέση σ' ένα έρευνητικό κέντρο του Παρισιού (SRESAS) και προγραμματίσα τήν οικογενειακή, προσωπική και έπιστημονική μου ζωή και δραστηριότητα για τό α' εξάμηνο του 1985.

Θέλοντας νά ζητήσω πληροφορίες για τίς διαδικασίες χορήγησης τής πολλαπλώς έγκεκριμένης άδειάς μου:

— συμπλήρωσα ιδιοχείρως (!) τό όνοματεπώνυμό μου στόν κατάλογο αυτών πού κατά τήν Πρυτανεία θά έπαιρναν άδεια τό 1985 (Δεκέμβρης 1985) όργάνωση!

— έμαθα α) ότι ο προϋπολογισμός του 1985 δε θά έρχόταν έγκριμένος παρά κατά τά τέλη Ιανουαρίου· β) ότι ή Πρυτανεία χρυσούσε μισθούς πολλών έκατομμυρίων σ' όσους είχαν μπορέσει νά φύγουν μέ άδεια παίρνοντας άπλές άποδοχές κατά τά έτη 1983 και 1984· γ) ότι ο έγκεκριμένος από τά ύπουργεία Παιδείας και Οικονομικών προϋπολογισμός δύσκολα θά έφτανε, έτσι περικομμένος πού θά ήταν, νά καλύψει τά έξοδα εκπαιδευτικών άδειών πού είχαν κιόλας ολοκληρωθεί: λιτότητα, άυτοτέλεια και προγραμματισμός!

Χωρίς κανέναν νά μπορεί νά μέ διαφοτίσει για τό τί πρέπει νά κάνω, μέ τή μέθοδο τής... νήσας ή προϊσταμένη άρχή (ως δικλείδα άσφαλείας: ΥΠΕΠΘ και ύπουργείο Οικονομικών) και ή ναρκομένη περιφέρεια στραγγάλισαν τό δικαίωμα πού είχα για άδεια.

Στίς 7 Φεβρουαρίου 1985, διαμαρτυρούμενος για τήν άπαράδεκτη μεθόδευση, τήν άνοργανωσιά και τή γραφειοκρατία τής Πρυτανείας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και για τόν έμμοσο, άποτλεσματικό και συγκαλυμμένο τρόπο στραγγαλισμού του δικαιώματός μου από τό ΥΠΕΠΘ και τό ύπουργείο Οικονομικών, άναγκάστηκα νά ανακαλέσω (μέ αίτησή μου παρακαλώ!) τήν εκπαιδευτική μου άδεια.

Η άνάκληση μου κοινοποιήθηκε είκοσι μέρες άργότερα ένώ, στίς άρχές Άπριλίου, πληροφορήθηκα άνεπίσημα από μέλος τής Συγκλήτου ότι θά μπορούσα νά κάνω χρήση τής άδειάς μου —κουτσουρεμένης πλέον διπλά! Γιατί ούσιαστικά θά άρχιζε από τό τέλος Άπριλίου και θά διαρκούσε δύο άντί για πέντε μήνες και γιατί θά μου χορηγούνταν

άπλές αποδοχές —οί διπλές χρωστούμενες!— καταστρατηγώντας το άρθρο 17 §3β του Ν. 1268/82.

Στήν πραγματικότητα «ή παραχώρηση-δωρό» της Πρυτανείας ήταν παρηγοριά ή μάλλον κοροϊδία γιατί ούτε θα μπορούσα, εκτεθειμένος για τή στάση μου, να επανεργοποιήσω τή συμμετοχή μου στο έρευνητικό κέντρο τής Γαλλίας, αφού είχα φανεί τόσο άσυνελής και, κυρίως, γιατί δε θα μπορούσα να εγκαταλείψω 500 περίπου φοιτητές στά... κρύα του λουτρού, στά τέλη Απριλίου.

Η περίπτωση αυτή, πού δεν είναι σπάνια, γεννά πάντως κάποιες σκέψεις:

1. Θα ήταν άσκοπο να αναζητήσει κανείς ευθύνες στο Κέντρο (ύπουργεία Παιδείας και... Οικονομικών) ή στο... αυτότελες ΑΕΙ (Πανεπιστήμιο Ίωαννίνων). Γιατί... άπλουστατα(!) δεν βρίσκεται άκρη με τή... γραφειοκρατία. Προτάσεις άλλωστε του τύπου: «εγκαιρος και άσστηρός προγραμματισμός», «σωστή άποκέντρωση», «αυτοτέλεια», «άποτελεσματική όργάνωση» παραμένουν συνθήματα και στόχοι μιάς τεχνοκρατικής αντίληψης πού χρειάζεται «να περάσει», κατά τίσ επιταγές τής κυρίαρχης ιδεολογίας, σ'

2. Όταν τό μέλος του ΔΕΠ καλείται να τύχει αυτού πού δικαιούται μέ κουτσουρεμένους τούς όρους, δημιουργούνται συνθήκες άνισότητας. Συγκεκριμένα, άδεια μέ άπλές αποδοχές μπορούν όριακά να πάρουν όσοι συνάδελφοι έχουν «τά μέσα» και τίσ προϋποθέσεις να τήν αξιοποιήσουν: δηλαδή όσοι δεν έχουν οικογένεια και συνεπώς κατά τή διάρκεια τής άδειας δε θά «συντηρήσουν» δύο σπίτια, όσοι έχουν τόν «τρόπο» τούς να ζήσουν καλά στή χώρα ύποδοχής και όσοι, τέλος, μπορούν στίς άπλές αποδοχές πού τούς χορηγούνται να προσθέσουν από δικούς τούς πόρους (π.χ. άλλα εισοδήματα, σύζυγος εργαζόμενος (η), κρυφές πρόσθετες αποδοχές στο έρευνητικό κέντρο του έξωτερικού). Έτσι, οι συνάδελφοι αυτοί κάνουν χρήση (...γιατί μπορούν οικονομικά) τής άδειας τούς και... έχουν να λαβαίνονται τούς τομείς τής δημόσιας ζωής. Αυτή τή στιγμή, έπίσημα, είναι στόχοι πού συνδέονται άναπόσπαστα μέ τόν εκσυγχρονισμό τών δημόσιων ύπηρεσιών και τής καθημερινής κοινωνικής μας ζωής. Οί στόχοι αυτοί είναι άναπόσπαστοι από τήν αναπτυξιακή πορεία πού ακολουθεί σήμερα ή χώρα μας.

νουν ένα όχι εύκαταφρόνητο ποσό ως... δεύτερο μισθό λίγο καιρό μετά τή λήξη τής εκπαιδευτικής άδειας.

Αντίθετα, όσοι έχουν οικογένεια —και (...βάρος κι αυτό!) συνεπώς πρέπει να συντηρήσουν δύο «σπίτια»— δεν έχουν άλλους πόρους και δεν θά άμείβονται στο έξωτερικό κατά τή διάρκεια τής άδειάς τούς —σύννομα (!), κατά τό άρθρο 17 §3β του Ν. 1268/82— δεν μπορούν για... οικονομικούς, κυρίως, λόγους να έπωφεληθούν από τά δικαιώματα πού τούς παραχωρεί ή πολιτεία. Τό έρώτημα είναι όμως πώς μπορεί κανείς να μιλάει για ισότητα εύκαιριών και ίσονομία μέ τέτοιους όρους;

3. Οί γραφειοκρατικές διαδικασίες και οι καταστρατηγήσεις νόμων και αποφάσεων έξαιτίας τών όποιων δεν άσκοϋν τά δικαιώματα τούς άρκετοί συνάδελφοι ΔΕΠ —κυρίως τών «κατωτέρω» βαθμίδων— ύπομένουν ούσιαστικά και καιρία τό Ν.Π. 1268/82.

Η ύπομόνευση άφορά τό σκοπό τής εκπαιδευτικής άδειας τήν όποία «δικαιούται κάθε μέλος του ΔΕΠ». Και ό σκοπός είναι «ό εμπλουτισμός τών γνώσεων του άδειούχου μέ τή συμμετοχή του σε έρευνητικό ή εκπαιδευτικό έργο άλλου ΑΕΙ ή έπιστημονικού φορέα

τής χώρας ή του έξωτερικού».

Η μη έφαρμογή του νόμου και ή έμμεση καταστρατήγησή του σημαίνει ότι βάλλεται άμεσα ή έπιστημονική, έρευνητική και διδακτική «ικανότητα» του ΔΕΠ. Και αυτό συμβαίνει όταν όλοι κόπτονται για «τό επίπεδο τών σπουδών» τήν αναβάθμισή τούς και τήν κοινωνική έμβέλεια τών γνώσεων πού παρέχονται στο Πανεπιστήμιο».

Προπάντων όμως μ' αυτές τίσ μεθοδεύσεις βάλλεται τό έπιστημονικό, συγγραφικό και έρευνητικό έργο του ΔΕΠ, για τό όποιο κρίνεται σε περίπτωση έκλογής ή εξέλιξης του.

Η τελευταία πράξη τής περίπτωσης αυτής θά γραφεί όταν μετά τίσ 7 Ίουλίου 1985, ένα χρόνο μετά τή λήξη «τής προβλεπόμενης και μηδέποτε πραγματοποιηθείσης άδειας» θά κοινοποιηθεί στον «ένδιαφερόμενο» ή... έγκριση του ύπουργείου Παιδείας (ως Πόντιος Πιλάτος πού νίπτει τās χείρας) για τήν ανάκληση τής εκπαιδευτικής του άδειας, άνάκληση πού ζήτησε ό ίδιος ιδιοχείρως!

Ούτε γάτα ούτε ζημιά! Ποίός μίλησε για άντιμεταρρύθμιση και γραφειοκρατία;

Τάκης Παλακωνσταντίνου

ΚΕΔΡΟΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

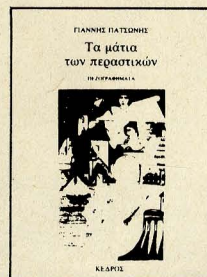
ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ
Ίσως νά 'ναι κι έτσι
μυθιστόρημα

ΜΑΡΙΑ ΜΗΤΣΟΡΑ
Η περίληψη του κόσμου
μυθιστόρημα

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
ΕΞΟΡΚΙΖΟΝΤΑΣ ΘΑΝΑΤΟ
μυθιστόρημα

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΤΣΩΝΗΣ
Τα μάτια των περαστικών
πεζογραφήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 - Τηλ. 36.15.783
Ζαλόγγου 6 - Τηλ. 36.02.007 - 36.17.826